

**A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KUTATÓHELYEINEK
2016. ÉVI TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI**

III.

Bölcsészet- és társadalomtudományok

**Budapest
2017**

A Magyar Tudományos Akadémia társadalomtudományi kutatóhelyeinek
beszámolóí alapján – az intézmények vezetőinek aktív közreműködésével –
szerkesztették az MTA Titkársága
Kutatóintézeti Főosztályának munkatársai, valamint a
Támogatott Kutatócsoportok Irodájának igazgatója

Jenes Barnabás főosztályvezető

Járdi Roland
Tóth Veronika
Véber János
Viszt Erzsébet

Idei Miklós

TARTALOM

Tartalom	3
Előszó	5
A táblázatokkal kapcsolatos megjegyzések	9
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont	12
Filozófiai Intézet	23
Irodalomtudományi Intézet	34
Művészettörténeti Intézet	45
Néprajztudományi Intézet	54
Régészeti Intézet	64
Történettudományi Intézet	74
Zenetudományi Intézet	88
Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2016-ban ...	98
MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont.....	109
Közgazdaság- tudományi Intézet	114
Regionális Kutatások Intézete	124
Világgazdasági Intézet	133
Az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2016-ban	142
MTA Nyelvtudományi Intézet	148
Az MTA Nyelvtudományi Intézet főbb mutatói és pénzügyi adatai 2016-ban	165
MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont	168
Jogtudományi Intézet	175
Kisebbségkutató Intézet	184
Politikatudományi intézet.....	195
Szociológiai Intézet	204
Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2016-ban	213
Társadalomtudományi Támogatott Kutatócsoportok.....	221
MTA-DE Elméleti Nyelvészeti Kutatócsoport	222
MTA-DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport.....	225
MTA-DE Közszolgáltatási Kutatócsoport	228
MTA-DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport	231
MTA-DE Néprajzi Kutatócsoport.....	234
MTA-ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport	237
MTA-ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport.....	240
MTA-ELTE Hermeneutika Kutatócsoport.....	243
MTA-ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport.....	246
MTA-ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport.....	249

MTA-ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport.....	252
MTA-ELTE-DE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport.....	255
MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport.....	258
MTA–HIM–SZTE–MOL Magyar Medievisztikai Kutatócsoport.....	261
MTA–OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport	264
MTA–PE Regionális Innovációs és Fejlődéstani Hálózati Kutatócsoport.....	267
MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport	270
MTA-PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoport	273
MTA-PTE Innováció és Gazdasági Növekedés Kutatócsoport	276
MTA-PTE Összehasonlító és Európai Foglalkoztatáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport.....	279
MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport	282
MTA-SZTE Turkológiai Kutatócsoport.....	285
MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport	288
A Társadalomtudományi Támogatott Kutatócsoportok főbb mutatói és pénzügyi adatai 2016-ban	291
Társadalomtudományi Egyetemi Lendület-kutatócsoportok	315
MTA-BCE Lendület Stratégiai Interakciók Kutatócsoport	316
MTA-DE Lendület Magyarország a Középkori Európában	319
MTA-ELTE Lendület Humanizmus Kelet-Közép-Európában Kutatócsoport.....	322
MTA-ELTE Lendület Lingvális Artikuláció Kutatócsoport.....	325
MTA-PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport.....	327
A társadalomtudományi egyetemi Lendület-kutatócsoportok főbb mutatói és pénzügyi adatai 2016-ban.....	331

ELŐSZÓ

A Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény szerint a kutatóintézet-hálózat évente – az egyes tudományterületeknek megfelelően (matematika és természettudományok, élettudományok, bölcsészet- és társadalomtudományok) három kötetben – közzéteszi az elért eredményeket, amelyeket adatokkal támaszt alá valamint ismerteti az elvégzett kutatások hátterét és körülményeit is.

2016 több kutatóintézet számára a költözés éve volt, ugyanis elkészült az MTA Humán Tudományok Kutatóháza, amely új otthont ad az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont öt és az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont valamennyi intézete számára, illetve rövidesen szintén ide költözik a MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont két intézete is.

Martonvásáron új Agrár-innovációs Centrum létesül, amely magába foglalja a Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományi Kutatóközpontjának új kutatótömbjét is. Az új centrumba, a Mezőgazdasági Intézet mellé költözik majd az MTA ATK jelenleg más telephelyen működő MTA Talajtani és Agrokémiai Intézete valamint az MTA Növényvédelmi Intézete is. Az épület felépítését 6 milliárd forinttal, a kutatási berendezéseket 3 milliárd forinttal támogatja a Kormány. A beruházás részét képezi a további 800 millió forint támogatásból megvalósuló látogatóközpont és a környezetében található Brunsvik-kert rekonstrukciója is. 2016-ban az MTA ATK keretein belül megalakult a teljes projekt lebonyolításáért felelős szervezeti egység és aláírták a Projektalapító Dokumentumot is. Megtörtént a teljes projektterület geodéziai felmérése, és a park projekt által érintett területén található értékes, megóvandó növények kijelölése, valamint a Kutatótömb épületére vonatkozó nyílt tervpályázati felhívás előkészítése.

2016-ban döntés született arról, hogy megújul az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézete is és 3,5 milliárd forintos kormány-támogatással új kutatóház épül a jelenlegi korszerűtlen épület helyett. A beruházás az MTA kormánytámogatásokat saját forrással kiegészítő programjának része, amelynek eredményeként a jelenleg költségesen működtethető ingatlanokban elhelyezett intézetek korszerű és kutatásra tervezett épületekben folytathatják a munkát. A KOKI új épületébe a tervek szerint 2019 év végén költözhetnek a kutatók.

Az MTA 2016-ban kutatóhálózatában a kiemelkedő tudományos tevékenység feltételeit biztosító kutatási infrastruktúra-fejlesztést 1504,7 millió forinttal támogatta. Ebből 100 millió forintnál magasabb összegű támogatásban nyolc MTA intézmény részesült: az MTA Atommagkutató Intézet, az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, az MTA Energiatudományi Kutatóközpont, az MTA Ökológiai Kutatóközpont, az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet, az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont, az MTA Természettudományi Kutatóközpont és az MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont.

A 2012-től működő új kutatóközpontok közül nyolc esetében, ezen kívül az Atommagkutató Intézetben az intézményvezetők vezetői megbízása lejárt 2015 decemberében. Az MTA elnöke – az akadémiai és közalkalmazotti törvény szerint – kiírta a pályázatokat a vezetői tisztségek betöltésére. 2016 januárjától négy kutatóközpontban az addigi főigazgató folytathatta tevékenységét. Új vezető került további négy kutatóközpont és az Atommagkutató Intézet élére.

2016-2017-ben került sor az akadémiai kutatóhálózat 2010-2015 közötti szakmai tevékenységének tudományos értékelésére, amelyről az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa hozott határozatot még 2014 novemberében. Az akadémiai intézetek részletes értékelését a szűkebb szakterületek, diszciplínák képviselőiből álló 29 szakértői testület, valamint e testületek anyagaira támaszkodva három tudományterületi testület végezte. A mintegy kétszáz felkért értékelő tudós teljes értékelési munkája 2016 júniusától 2017 februárjáig tartott.

A szakmai felülvizsgálat alapvető célja volt, hogy az értékelés az egyes intézeteket korábbi teljesítményükhöz viszonyítsa, megvizsgálja és megállapítsa a hazai tudományosságon belüli helyüket, illetve felmérje az adott szakma nemzetközi trendjéhez viszonyított pozíciójukat. A kutatóintézet-hálózat 2012 óta új struktúrában működik, így a felülvizsgálat alkalmat adott az átalakítás előtti időszak utolsó két év, és az azóta eltelt négy év tevékenységének és feltételrendszerének összehasonlítására is. A kutatóhálózati értékelés hozzá kíván járulni ahhoz is, hogy az MTA megtehesse a szükséges egyeztetéseket kutatóhelyeinek középtávú tudományos kutatási, fejlesztési és innovációs stratégiájáról, és ehhez kellő humán- és pénzügyi forrásokat rendeljen a szakmai felülvizsgálat eredményeire és tanulságaira alapozva. A tudományterületi testületek egyetértettek abban, hogy nem tartják szükségesnek és indokoltnak a 2012 évi szerkezeti átalakítással létrejött jelenlegi kutatóhálózati struktúra lényegi (MTA-törvényt érintő) megváltoztatását. Az értékelési munka tapasztalatai alapján közös javaslatokat fogalmaztak meg a jövőre vonatkozóan.

Az MTA 2016. évi Közgyűlése határozatban kérte fel az MTA elnökét, hogy az akadémiai kutatóhálózatban 2012-ben történt átalakítások hatásának elemzésére bizzon meg egy kilenctagú bizottságot. A Bizottság a rendelkezésre álló kutatóhálózati szakmai és pénzügyi beszámolók alapján értékelte az átalakítás eredményeit, illetve javaslatot tett az esetleges korrekciókra a kutatóhálózat működésének hatékonyabbá tétele érdekében. A Bizottság 2016. július 5-e és 2017. január 10-e között hat alkalommal tartott ülést, amelyeken áttekintette a rendelkezésére bocsátott háttéranyagokat. Ezt követően kérdőíves formában kérte ki a főigazgatók, az intézetigazgatók, illetve kutatóközpontként 5-6, reprezentatíván kiválasztott kutatócsoport-vezető véleményét. A megkérdezettek elsősorban a működéssel, a kutatási körülményekkel, az intézeti tanácsokkal, a döntési folyamatokkal kapcsolatban fejtették ki véleményüket. A Bizottság számos megállapítást és javaslatot fogalmazott meg a kutatóhálózat átalakításának hatásaival kapcsolatban, hogy a kutatóhelyek hatékonyabban, a vezetési- és gazdasági problémák csökkentésével folytathassák tevékenységüket.

A két testület – a kutatóhálózat hosszú távú tevékenységének átfogó szakmai felülvizsgálatát végző, illetve az intézethálózat átalakításának elemzésére létrehozott szakértői bizottság – elnökei és képviselői az MTA elnökének felkérésére közösen tárgyalták meg a tevékenységük eredményeképpen született javaslatokat és fogalmaztak meg közös ajánlásokat az Akadémia elnöke és az Elnökség számára.

Az MTA intézményeiben foglalkoztatottak átlagléttszáma 2016-ban 5 517 fő volt, ez 2,5 %-kal magasabb, mint a 2015. évi adat. A kutatók (beleértve a támogatott kutatócsoportok kutatóit is) száma 3 350 fő, ez 9%-kal magasabb a 2015. évinél. Az elmúlt években jelentősen fiatalodott az Akadémia kutatói állománya, amelyhez hozzájárultak a fiatalabb generációt támogató kutatási pályázatok is.

Az MTA fejezet 2016 évi jóváhagyott költségvetési támogatása 37 393,2 millió Ft volt – ami főként a Humán Tudományok Kutatóháza beruházási támogatásának csökkenése miatt – 6%-kal alacsonyabb volt az előző évinél. Ebből a költségvetési szervek (intézmények) támogatása

27 254,8 millió Ft, a fejezeti kezelésű támogatás összege 10 138,4 millió Ft volt. 2016-ban a tervezett bevétel 18 801,6 millió Ft volt, azonban a tényleges saját bevétel 57 693,3 millió Ft, ami ötödével magasabb az előző évinél.

A tavalyi év kiemelkedően sikeres volt a magyar kutatók – köztük az MTA szakemberei – számára az Európai Kutatási Tanács (ERC) pályázatain. A kutatói kiválóság egyik mércéjének számító pályázaton 2016-ban 12 hazai kutató nyert támogatást, egyenként mintegy 1,5-3,5 millió euró összegben. A program 2007. évi indulása óta ez a legjobb magyar eredmény. A nyertesek közül kilencen az akadémiai kutatóhálózatban dolgoznak, hatan az MTA Lendület programjának korábbi nyertesei. Az eredmények a Lendület program és a célzott rásegítő támogatások hatékonyságát támasztják alá a magyar kutatók pályázati sikereinek tükrében.

A magyar kutatók voltak a legsikeresebbek 2016-ban az EU Horizont 2020 legnagyobb presztízsű együttműködési pályázatán, a „Teaming” kutatási kiválósági programban. A 27 országból 169 pályázat érkezett be, 10 nyertest hirdettek ki, köztük két konzorciumot, amelyben MTA kutatóhely vesz részt (MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet, Budapest, 1,6 milliárd Ft, futamidő: 7 év; MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont, Szeged, 0,68 milliárd Ft, futamidő: 4 év).

A 2012. évi átalakítások óta 2016 volt a legsikeresebb pályázati év az MTA kutatóhálózata számára. A 2015 év végén megnyílt, európai uniós források támogatásával meghirdetett hazai pályázati lehetőségek komoly esélyt biztosítottak az MTA intézményei számára újabb kutatási források megszerzéséhez.

2016-ban az akadémiai kutatóintézetek összesen 262 kutatási pályázatot nyertek, 217 hazai (139 NKFIH-OTKA, 14 NKA, 52 NGM/GINOP, 4 NGM/egyéb strukturális, 8 egyéb), és 45 nemzetközi pályázatot. Tíz akadémiai kutatóhely összesen 26,496 milliárd forint támogatásban részesül különböző kutatás-fejlesztési célok megvalósítására a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program pályázatai révén. Az MTA Agrártudományi Kutatóközpont hat (4,03 milliárd Ft), az MTA Atommagkutató Intézet hat (4,363 milliárd Ft), az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont három (1,288 milliárd Ft), az MTA Ökológiai Kutatóközpont négy (2,0 milliárd Ft), az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont huszonnyolc (11,241 milliárd Ft), az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet kettő (1,88 milliárd Ft), az MTA Természettudományi Kutatóközpont három (0,616 milliárd Ft), az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont egy (0,217 milliárd Ft), a Wigner Fizikai Kutatóközpont kettő (0,380 milliárd Ft) valamint az EK egy (0,479 milliárd Ft) pályázata volt sikeres az EU Strukturális Alapjaiból támogatott pályázatokon.

Az akadémiai kutatóintézet-hálózatban 2016-ban valamivel kevesebb tudományos publikáció született, mint 2015-ben. Az egy évvel ezelőtti adatokhoz képest a publikációk száma az élettudományok területén gyakorlatilag változatlan, a humán- és társadalomtudományok terén 10,5%-kal, míg a matematikai és természettudományok területén 7,5%-kal csökkent. A folyamat hátterét a kutatóközpontok, illetve az önálló kutatóintézetek 2015-ben elindított hosszú távú értékelése, valamint célzott elemzések során tárjuk fel, figyelemmel a minőségi szempontokra is.

A felsőoktatásban oktató kutatóintézet-hálózati kutatók száma a matematika és természettudományok területén szignifikánsan nőtt, a másik két tudományterületen

lényegében változatlan. 2016-ban a kutatóintézet-hálózati kutatók 40,5 %-a oktatott felsőfokú oktatási intézményben (2015-ben ez a mutató 38,6% volt). Azon doktori iskolák száma, ahol a vezető az MTA intézethálózatának kutatója, 21-ről 25-re nőtt. Az MTA közfeladatai megvalósításában továbbra is fontos partnerként tekint az egyetemekre, hiszen az együttműködés erősítése mindkét fél számára előnyökkel jár.

A 2016. év folyamataiból a Magyar Tudományos Akadémiának fontos feladatai származnak, hiszen a hat éves kutatási tevékenységet felölelő szakmai értékelés tanulságait felhasználva több változtatás is szükséges lehet a kutató-hálózat működésének, tudományos stratégiájának meghatározásában. A 2017. évi közgyűlés áttekinti az MTA Alapszabályát és ezt követően születhetnek meg a szükséges változásokat támogató Alapszabály módosítások. Az MTA kutatóközpontok 2012. évi létrehozásával és működésével kapcsolatos tapasztalatok is eredményezhetnek kisebb változtatásokat a központok szervezeti működésében, ami az intézmények SZMSZ-einek módosítását vetíti előre.

Az MTA kiemelt feladata továbbra is a 2016 májusában az MTA koordinálásával elindult Nemzeti Víztudományi Kutatási Program végrehajtása. A Program része lesz a készülő Nemzeti Vízstratégiának (Kvassay Jenő Terv) és ennek keretében méri fel, hogy milyen tematikával és szervezeti háttérrel végezhető a környezeti és víztudományi kutatások. A munka célja, hogy jó ökológiai állapotban és minőségben őrizzük meg hazai vízkészletünket.

Az egyes tudományterületeknek megfelelő kötetek áttekintést nyújtanak a Magyar Tudományos Akadémia kutatóhálózatának 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredményeiről, kiemelve, hogy az adott eredmény hogyan járul hozzá Magyarországnak versenyképességének javításához.

Budapest, 2017. április 05.

Török Ádám
főtitkár

A TÁBLÁZATOKKAL KAPCSOLATOS MEGJEGYZÉSEK

A táblázatban szereplő adatok egy részét a központok, az intézetek vagy a csoportok adták meg. A központok és az intézetek pénzügyi és létszámadatait a Fejezeti és Intézményi Pénzügyek Osztálya, a csoportokét pedig a Támogatott Kutatócsoportok Irodája (TKI) szolgáltatta a pénzügyi beszámolók alapján. A publikációs és idézettségi adatokat a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatbázisából való lekérdezés alapján közöljük. Az idézettségi adatok – a nemzetközi gyakorlatra áttérve – a beszámolási évet megelőző évre (most 2015-re) vonatkoznak. Többéves pályázatoknál mindig az adott évre eső összeg került feltüntetésre.

A beszámolók táblázataiban indexszel megjelölt számok jelentései:

¹ Az éves gazdasági beszámolóban szereplő átlagos statisztikai állományi létszám.

² A kutatói besorolásban lévő közalkalmazottak 2016. évi tényleges átlagléttszáma. Az átlagléttszámba beletartoznak a részmunkaidőben foglalkoztatottak is. Ezekben az esetekben a részmunkaidősök létszáma a ledolgozott órák alapján lett teljes munkaidős létszámra átszámítva. Az átlagléttszám a havi átlagos létszámadatok egyszerű számtani átlaga, vagyis éves átlagszámítás esetén 12-vel kell elosztani a havi átlagos létszámadatok összegét.

³ Itt tájékoztatásul külön megadjuk azoknak az akadémikusoknak a tényleges számát, akik a kutatóhellyel munkaviszonyban nem állnak ugyan, de tudományos munkájuk kapcsolódik a kutatóhely tevékenységéhez.

⁴ Akadémiai fiatal kutatói álláshelyen és egyéb álláshelyen foglalkoztatott 35 év alattiak együtt.

⁵ A publikációk közé sorolhatók mindazon tudományos, oktatási és tudományos ismeretterjesztő művek, amelyeket a kutatóhely statisztikai állományi létszámába besorolt munkatársai jelentettek meg a beszámolási évben, és a publikáción szerepel a kutatóhely neve. Az egyes publikációtípusok meghatározásánál az MTMT definícióit vettük alapul (típus_jelleg_besorolás_v3.0).

⁶ A teljes publikációnak tekinthető közleményfajták felsorolása az MTA elnökség doktori határozata (MTA_doktori_határozat-kivonat) alapján:

- Folyóiratban megjelentek: szakkikk/tanulmány, összefoglaló cikk, rövid közlemény, sokszerzős vagy csoportos szerzőségű közlemény, forráskiadás, recenzió/kritika, műkritika, esszé.
- Könyvek: szakkönyv, monográfia, kézikönyv, forráskiadás, kritikai kiadás, atlasz.
- Könyvben megjelent: szaktanulmány, esszé, forráskiadás, recenzió/kritika, műkritika, műtárgyleírás, térkép.
- Konferenciaközlemény: folyóiratban, könyvben, egyéb konferenciakötetben (általában több mint két oldal).

⁷ A 2016-os összesített impaktfaktorhoz a folyóiratok legutóbbi (2016-ban közzétett, de a 2015-ös évre vonatkozó) impaktfaktorát használjuk.

⁸ A kutatóhelyhez rendelt összes eddigi publikációra 2015-ben kapott (a megjelenési év: 2015) hivatkozások száma.

⁹ A tárgyévben kiállított oklevelek alapján.

¹⁰ Nemzeti úton megadott oltalmak: szabadalom, formatervezési minta, használati minta, védjegy, földrajzi árujelző, növényfajta-oltalom, kiegészítő oltalmi tanúsítvány.

¹¹ Megadott külföldi oltalmak: hatályosított európai szabadalom, közösségi védjegy, nemzetközi, Madridi Megállapodás szerinti védjegy, közösségi növényfajta-oltalom.

¹² Azokat az előadásokat és poszttereket is ideszámítottuk, amelyek nem jelentek meg konferencia-kiadványban, de dokumentálhatók.

¹³ Itt csak a kormány szintű vagy ezzel ekvivalens országos és nemzetközi, nem megbízási díjért végzett szakpolitikai tanácsadó tevékenységet, bizottsági részvételt soroltuk fel.

¹⁴ Mindazon személyek száma, akik hazai felsőoktatási intézményben rendszeresen (nem feltétlen heti rendszerességgel), tantervi keretek között oktatnak. A külföldi egyetem számára végzett oktatási tevékenységet, a felkérésre tartott előadásokat és a szakdolgozat, diplomamunka, PhD-téma vezetését a beszámoló III., illetve IV. pontjában találjuk. Az adatok a 2015/2016-os tanév második és a 2016/2017-es tanév elő szemeszterére vonatkoznak.

¹⁵ A 2016. évben a kutatóhely részére a Magyar Államkincstár által kiutalt összes költségvetési támogatás.

¹⁶ 2016. december 31-én az MTA-keretből a kutatóhely rendelkezésére álló fiatal kutatói álláshelyeken foglalkoztatottak száma.

¹⁷ Az ÚMFT-re, az egyéb hazai pályázatokra (ÚSZT, Széll Kálmán terv, stb.) és az EU-s pályázatokra kapott bevétel összege.

¹⁸ A tárgyévre vonatkozó kutatási- és egyéb vállalkozásoktól származó bevétel, valamint minden egyéb, eddig nem szerepelt kutatási és nem kutatási bevétel összege.

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONTOK ÉS KUTATÓINTÉZETEK

MTA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

1014 Budapest, Országház u. 30.; Budapest, 1250 Pf. 9
telefon: (1) 224 6754; fax: (1) 224 6752
e-mail: titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.btk.mta.hu
Főigazgató: Fodor Pál, az MTA doktora

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2016-ban

Az akadémiai bölcsészettudományi intézetek szervezeti átalakítása során a 2012-ben létrejött, mintegy 450 munkatársból álló MTA BTK félváltásos fennállásának legnehezebb esztendejéhez érkezett. A budai várból való kiköltözésük hosszú előkészületek után, 2016. december végére vált esedékessé, s a költözködés a BTK-t alkotó hét intézet közül végül is ötöt érintett (az Irodalomtudományi Intézet a Ménesi úton, a Zenetudományi Intézet pedig az egykori Erdődy-palotában, a Táncsics Mihály utcában maradhatott). A székhelyváltásra való készülődés az egész évi tevékenységüket beárnyékolta: alapvető szempontjuk nem lehetett más, mint az erre az időszakra vállalt tudományos programok lelkiismeretes elvégzése, mindenekelőtt pedig az akadémiai bölcsész műhely teljes személyi állományának a megőrzése. Ezeket az elsődleges célkitűzéseket sikerült maradéktalanul teljesíteniük.

A BTK tudományos eredményeinek egy jelentős szegmensét egyetlen portálon, közös keresőfelületen jelenítik meg: az akadémiai INFRA-pályázat segítségével az év során folytatták a BTK nyilvánosan hozzáférhető adatbankjának fejlesztését (Tudománytár IV. ütem), melyben az összes intézet jelenleg elérhető adattárjai és adatbázisai szerepelnek (<https://www.btk.mta.hu/adatbazisok-adattarak.html>).

A *Filozófiai Intézet* új kutatócsoport-struktúra kialakításával zárta le az intézmény sok éve tartó konszolidációját. Abból a célból, hogy hangsúlyosabbá váljon a magyar filozófiai hagyomány feltárása, hozzáférhetővé tétele, rendszerezése és értelmezése, valamint más nemzeti, filozófiai hagyományokhoz és az egyetemes filozófiatörténethez kapcsolása, megalakították a *Magyar Filozófiatörténeti és Eszmetörténeti Kutatócsoportot*. A *Modern Filozófiatörténeti Kutatócsoport* koordinálja a továbbiakban az intézeti vállalásokat az egyetemes filozófiatörténet kutatása terén. A központi adatbázis elemeként folytatódott a *Magyar Filozófiai Archivum* második, pilot szakasza. Részt vesznek a BTK kiemelt kutatási projektjében, amelynek tárgya a tudomány, a művészetek és az irodalom szerepe a 19. századi nemzetépítésben. Az intézetnek a *nemzeti filozófia* fogalma köré szerveződő önálló hozzájárulása a projekthez a *Nemzet, faj, kultúra: A hosszú 19. században Magyarországon és Európában* című tanulmánykötetben jelent meg.

Az *Irodalomtudományi Intézet* élen jár abban a tekintetben, hogy kézikönyvei, könyvsorozatai és saját folyóiratai nyomtatott megjelentetése mellett ezeknek honlapjai, valamint internetes fóruma segítségével is teret ad az új kutatási eredmények nyilvánosságra kerülésének. Egy online bibliográfiai adatbázist tettek hozzáférhetővé (<http://www.iti.mta.hu/mib/index.html>). Az intézet hálózati recenziós fóruma és nonprofit Open Access kiadója impozáns munkát végzett: az év során nyolc könyvet és 17 recenziót tettek közzé (<http://www.reciti.hu>). Számos rendezvényük az irodalomtudományi szakma intézményközi vagy éppen nemzetközi együttműködését testesítette meg. A textológiai kutatásoknak a digitális korszakba való átléptetését és ehhez magas szintű informatikai és szakmai együttműködő partnerek

megtalálását célozta egy újonnan induló rendezvénysorozatuk, a *Digitális módszerek az irodalomtudomány támogatására* címmel indított mesterkurzus.

A Néprajztudományi Intézet kutatói nagy gyakorisággal vesznek részt más intézmények, különösen a BTK többi intézete által kezdeményezett kutatásokban, szerepelnek interdiszciplináris konferenciákon. Tagjai szerepet vállalnak a Magyar Őstörténeti Témacsoport, valamint a Médiatudományi és Médiatörténeti Kutatócsoport munkájában, így 2016-ban *Zene és média, média és történelem* címmel rendeztek konferenciát. *A tudományok és művészetek a nemzetépítés szolgálatában* elnevezésű kiemelt BTK-s OTKA-projektben résztvevő folklorista főmunkatársuk állította össze a *Szöveggyűjtemény a kulturális nacionalizmusról* munkacímű kötet két íves néprajzi fejezetének anyagát.

A Régészeti Intézet feladatának tekinti, hogy meghatározó szerepe legyen kiemelkedő hazai és nemzetközi régészeti kutatásokban, e célból több vezető hazai és európai kutatóintézettel stratégiai partnerséget alakított ki az elmúlt év során. Munkatársaik egyre nagyobb súllyal vannak jelen internetes felületeken és a közösségi média azon területein, amelyek jellemzően hagyományos módon egyre kevésbé megszólítható korosztályokat érnek el. Rendezvényeik a korábbi évekhez hasonlóan nyilvánosak voltak, szakmai programjaikat, Magyarországon megrendezett konferenciáit a hivatásos szakmai közegen messze túlmutató társadalmi érdeklődés övezte. A Tudománytár IV. program keretében a már meglévő, hagyományos adatbázisaik digitalizálását végezték el, melyekkel a közös bölcsész adatbázisok, részben pedig speciális intézeti adatbankok kiépítését célozták.

A Történettudományi Intézet az őstörténettől az 1990-ig terjedő magyar történelmet kutatja egyetemes történeti összefüggésekbe ágyazva. Alapkutatási eredményeit javarészt saját könyvsorozatában (Magyar Történelmi Emlékek), magyar és angol nyelvű folyóirataiban (*Történelmi Szemle, Világtörténet, The Hungarian Historical Review*) teszi közzé. Biztosítja a magyarországi központi történettudományi intézmények (MTA Történettudományi Bizottsága, Magyar Történelmi Társulat, *Századok* c. folyóirat) működésének infrastrukturális hátterét és a szakma nemzetközi intézményeivel való kapcsolattartást. Az eredmények közlésében növekvő szerepet biztosít az internetnek és az intézeti honlapnak. Ezt valósítja meg kiválóan a két éve elnyert EU-s pályázat (European Research Council – Horizont 2020) BTK vezette, COURAGE nevű humántudományi kutatási projektjének nemzetközi kutatócsoportja, amely az ellenzéki kultúrájának forrásait kutatja a volt szocialista országokban. Hasonló jelentőségű és hasonlóan korszerű módszereket alkalmaz három Lendület-kutatócsoportjuk is.

A Zenetudományi Intézet tevékenysége a magyar zenetudomány Kodály Zoltánig és Szabolcsi Bencéig visszanyúló módszertani hagyományai szellemében komplex módon ötvözi a történeti zenei és a zene-, illetve táncfolklorisztikai kutatásokat. Az ezek során létrejött elsődleges forrásgyűjteményeknek a gyarapítása, őrzése, állagmegóvása, hordozóik folyamatos modernizálása az intézet egyik jelentős kapacitásokat lekötő feladata, amelynek eredményei csak áttételesen jelennek meg a szokásos publikációs terméskben. Ennek tudatában fontos említeni, hogy 2016-ban küllemében és tartalmában is jelentősen megújult az intézet honlapja, amelyen adatbázisok, publikációk és számos, a szakmai, illetve a szélesebb közönséget érdeklő információ található. Szokatlanul nagyszámú érdeklődői kört vonzanak ezek az intézet honlapján és a BTK adatbázis-portálján közzétett dokumentumok

(különösképpen a népzenei és néptánc-felvételek): figyelemre méltó, hogy az éves látogatószámuk 131 000 volt.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

A BTK szervezetfejlődése tanulságos abban a tekintetben, hogy zömében a diszciplináris szempontok szerint működő intézmények munkatársaiból verbuválódtak azok a főigazgatói irányítás alá tartozó témacsoportok, melyek kutatási programjaikkal általában olyan területeket céloztak meg, melyeket korábban vagy nem vállaltak föl az egyes kutatóhelyek, vagy az újabb kihívások és az újonnan születő társadalmi igények tették szükségessé azok akadémiai szintű művelését. Működésük legtöbbször kohéziós hatást gyakorolt az intézetek közötti együttműködések kiteljesedésére, és gyakran a kutatóközponton kívüli kapcsolatépítésre is lehetőséget teremtenek hazai és nemzetközi téren egyaránt.

MTA BTK MAGYAR ŐSTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT

Honlap: www.arpad.btk.mta.hu

I. A témacsoport fő feladatai 2016-ban

A magyar őstörténet kutatásának előmozdítása, amely egyfelől saját erőforrásokra támaszkodó munkával, másrészt külső erőforrások szervezésével valósul meg. 2016-ban az előző évben megalapozott tevékenységek kiteljesítése, illetve már üzemelő projektjeik folytatása, fejlesztése volt a fő cél. Ennek jegyében a témacsoportozhoz köthető tudományos és ismeretterjesztő könyvkiadás, a nyilvánosság jobb elérése, valamint új tudományos eredmények elérése volt a cél.

II. Kiemelkedő eredmények

A témacsoport a korábbiakhoz hasonló módon folytatta előadássorozatát, melynek keretében háromszor került sor nyilvános összejövetelre: elsőként egy néprajzi előadást hallgattak meg a tagjai az egyenlőségi társadalomszemléletről (<http://www.arpad.btk.mta.hu/14-sample-data-articles/217-santha-istvan-eloadasara.html>). Majd egy populációgenetikával és az ezzel kapcsolatos eredmények értelmezésével foglalkozó kutatócsoportot láttak vendégül (<http://www.arpad.btk.mta.hu/14-sample-data-articles/219-genetikai-eloadas-a-magyar-ostorteneti-temacsoport-szervezeseben.html>). A harmadik alkalommal neves bolgár szakembereket hívtak meg, akik a kora középkori bolgár régészet legújabb kutatási eredményeiről számoltak be (<http://www.arpad.btk.mta.hu/14-sample-data-articles/220-eloadasok-a-kora-kozepkori-bolgar-regeszeti-legujabb-kutatasi-eredmenyeirol.html>).

Az Osztrák Tudományos Akadémia Szociálintropológiai Intézetének együttműködésével egyik munkatársuk nemzetközi konferenciát rendezett: *Ethnonyms as Source of History and Anthropology – Some Examples and Methodological Questions* (Budapest, 2016. június 22.) címmel (<http://www.arpad.btk.mta.hu/14-sample-data-articles/223-ethnonyms-as-source-of-history-and-anthropology.html>).

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Régészeti Tanszékével közösen szervezték és adtak otthont a korai magyar történelem kérdéseit vizsgáló kétnapos régészeti konferenciának: 3.

Nemzetközi Korai Magyar Történeti Régészeti Konferencia – III-й Международный Мадьярский Симпозиум по Археологии (Budapest, 2016. június 7–8.). Az előadások földrajzi régióként tekintették át az Urál és a Kárpátok közötti térséget, és mutatták be a legújabb kutatások alapján a magyar honfoglalás kori régészeti hagyaték keleti kapcsolatrendszerét (<http://www.arpad.btk.mta.hu/14-sample-data-articles/222-3-nemzetkozi-korai-magyar-torteneti-regeszeti-konferencia.html>).

A témacsoport közreműködött a kecskeméti Katona József Múzeum által kezdeményezett, *Hatalmi központok az avar kaganátusban* című kerekasztal-konferencia szervezésében (Kecskemét, 2016. május 26.), egyik munkatársuk szekciót vezetett, valamint előadást tartott (<http://www.arpad.btk.mta.hu/14-sample-data-articles/221-avar-konferencia-kecskemeten.html>).

A témacsoport munkatársai a nyári ásatási idényben egyidejűleg több ásatást is vezettek: 1) 2016. augusztus: magyar őstörténeti régészeti expedíció az Urál vidékén. 2) Bodajk-Proletárföldek – 10. századi temető feltárása (2016. július 5 – augusztus 2.). 3) Solt-Pékmajor – avar kori temető feltárása (2016. szeptember 5–23.) 4) Solt-Tételhegy – többkorszakos település ásatása (2016. szeptember 12–26.).

A témacsoport egyik munkatársa ősszel expedíciót szervezett és vezetett a Kaukázus északi előterében, melynek során a térségben rejlő lehetőségeket mérte fel, és alakította ki a szükséges tudományos kapcsolatokat (2016. október 15–30.).

Megélénkült a témacsoport könyvkiadói tevékenysége: újabb könyvvel folytatták nagyszerű ismeretterjesztő sorozatukat (Magyar őstörténet 4.), melynek korábbi kötetei is újranyomásra kerültek. *Források és tanulmányok* címmel új, tudományos eredményeket közreadó sorozatot indítottak. Több mint 1500 oldal terjedelemben jelentek meg a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Régészeti Tanszékével 2014-ben közösen rendezett Hadak útján XXIV. régészeti konferencia kötetei (MTA BTK MÖT kiadványok 3. 1–2.).

A csoport egyik tagjának társszerzőségével megjelent a Maros-torkolat nyugati oldalának 10. századi történetéhez kapcsolódó régészeti anyagot feldolgozó monográfia (MTA BTK MÖT Kiadványok 4.).

A kutatócsoport tagjai az év során összesen 14 tudományos és 17 ismeretterjesztő publikációt tettek közzé, 22 tudományos, valamint 37 ismeretterjesztő előadást tartottak, nagyobbrészt az országhatárokon kívül (Oroszország, Szlovákia, Románia, Egyesült Királyság).

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

A csoport magját két és fél státusz jelenti, ehhez kapcsolódik három személy az MTA BTK TTI kutatói közül. A MTA BTK munkatársaiból további húsz fő vesz részt a munkában, valamint a hazai felsőoktatási és közgyűjteményi szférából további húsz fő alkotja a csoport külső tagságát.

Konferenciát szerveztek az Osztrák Tudományos Akadémia Szociálintropológiai Intézetének együttműködésével. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemmél 2013-ban aláírt keretszerződés eredményeképpen a MÖT közös ásatást bonyolított Oroszországban. Szintén a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmél együttműködve könyveket adtak ki. A Helikon Kiadóval közösen jelentetett meg egy sikeres ismeretterjesztő kötetet. A témacsoport meghívására négy vezető

bolgár kutató tartott előadást Magyarországon, a MÖT tagsága pedig külföldön tartott előadásokat (Oroszország, Szlovákia, Románia, Egyesült Királyság). A helybeli *Pro Traditio* civil szervezettel közösen ismeretterjesztő előadássorozatot folytatott Szlovákiában (Érsekújvár, Léva, Galánta, Párkány, Alsószeli, Rimaszombat, Rozsnyó).

IV. Az év legjelentősebb tudományos publikációi

1. Lőrinczy G, Marcsik A: Régészeti és természettudományi adatok a Maros-torkolat nyugati oldalának 10. századi történetéhez – Archäologische Daten und naturwissenschaftliche Ergebnisse zur Geschichte des 10. Jahrhunderts des westlichen Ufers der Muresch-Mündung. *Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia* 4. / MTA BTK Magyar Őstörténeti Témacsoport – Kiadványok 4. Budapest, 2015 (2016)
2. Türk A (főszerk.), Balogh Cs, Major B (szerk.): A népvándorlás kor fiatal kutatóinak XXIV. konferenciája. Esztergom, 2014. november 4–6. I–II. *Studia ad Archaeologiam Pazmaniensiae* No. 3. 1–2. – Magyar Őstörténeti Témacsoport Kiadványok 3. 1–2. Budapest–Esztergom (2016)
3. Klima L: Jürkák, tormák, merják – Szemelvények a finnugor nyelvű népek történetének korai forrásaiból. Budapest, MTA BTK MÖT Források és tanulmányok 1. (2016)
4. Petkes Zs–Sudár B (szerk.): Honfoglalás és megletelepedés. Magyar őstörténet 4. Budapest (2016)

MTA BTK MÉDIATÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

Honlap: www.btk.mta.hu/mediatudomanyi-es-mediatorteneti-kutatocsoport.html

I. A témacsoport fő feladatai 2016-ban

Az MTA BTK és a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság között 2012. július 17-én kötött együttműködési keretmegállapodás alapján létrejött a Médiatudományi Kutatócsoport. A kutatások európai médiajogi és sajtótörténeti témában folynak. *Az európai médiajogi gondolkodás* címet viselő kutatási program több elkülönülő jogágban és jogterületen zajló kutatást fog össze, amelyek mindegyike kötődik a média által felvetett jogi kérdésekhez.

II. Kiemelkedő eredmények

A különböző részterületeken folyó kutatásban különböző magyar és külföldi kutatók is részt vesznek, ezért a Kutatócsoport a 2016-os évben két kutató-professzor szakmai útját is támogatta. A tanulmányok érintették a negatív politikai kampány, valamint az új média és az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélezési gyakorlatának problematikus területeit, továbbá az elmúlt évben az NMHH Médiatanácsának Médiatudományi Intézete és az MTA *Szólásszabadság és médiajog a 21. század elején* 3. címmel közös tanulmánykötetet is megjelentetett.

Médiatörténeti kutatásaik egyik fő súlypontját továbbra is a katolikus felekezeti sajtó múltjának feltárása adta. Vatikáni levéltári források alapján megvizsgálták azt a szerepet, amelyet az 1840–1841-es pozsonyi rendi országgyűlésről szóló tudósítások játszottak az Apostoli Szentszék politikájának alakításában, illetve elemezték a Szentszék egyéb magyarországi hírforrásait. A Központi Sajtóvállalat 1936 és 1944 közötti történetének

feltárására elsősorban a Nemzeti Újság tartalomelemzésének segítségével vállalkoztak, kimutatva az összefüggéseket a lap publicisztikája és a kiadó anyagi helyzete, illetve a vállalat vezetőinek politikai érdekei között.

A politikai imázsépítés és a médiatörténet összefüggéseinek elemzése tárgykörében foglalkoztak Erzsébet királyné megjelenítésével és a személye körül épített kultusszal a 19. századi magyar nyelvű képes családi lapokban, valamint azzal, hogy az autoriter lengyel vezető, Józef Pilsudski halála és temetése hogyan értelmezhető a korabeli magyar sajtó tükrében.

Műfajelméleti kérdéseket tanulmányozva készült el a bécsi eredetű, speciálisan 19. századi tárcaműfaj, a *Wochenplauderei* magyarországi jelentkezésének és hatástörténetének vizsgálata, illetve a Budapesttel mint témával foglalkozó tárcairodalom elemzése. Kommunikációelméleti, valamint kutatástörténeti és -módszertani szempontból foglalkoztak Vilém Flusser kommunikológiájával mint a tárcaszerű beszédmod elméleti megközelítésének alapjával, illetve a magyar nemzeti hangtár létrehozására irányuló 20. századi törekvésekkel.

Sajtójogi és sajtópolitikai kutatásaik két fő korszaka az 1850-es évek neoabszolutizmusa, illetve az 1945–1949 közötti koalíciós évek. Előbbi tárgykörben készült el az 1848 és 1852 között született, Ausztriára, illetve Magyarországra vonatkozó sajtójogi rendelkezések összehasonlító elemzése, az utóbbiban a koalíciós kormányok sajtójogi szabályozásának áttekintése.

Fontos eredményük a visegrádi országokra kiterjedő médiajogi kutatás lezárása és az eredmények publikálása. A *Médiatudományi Könyvek* című sorozatukban előkészítették a következő évi gyűjteményes tanulmánykötetük megjelentetését.

Hagyományossá vált a kutatócsoport éves médiatörténeti konferenciája, melyet *Zene és média, média és történelem* címmel tartottak (2016. december 9.), ahol az MTA BTK munkatársai mellett az Eötvös Loránd Tudományegyetem, az Országos Széchényi Könyvtár, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és a Magyar Képzőművészeti Egyetem kutatói működtek közre.

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

Az MTA által támogatott projekt alapú mobilitási program segítségével a flamand *iMinds-Studies on Media, Information and Telecommunication* (SMIT) kutatóközponttal együttműködve a mediaszabadság és pluralizmus aktuális kérdéseit vizsgálják. Belgium sokszínűsége és kulturális diverzitása okán mindig is izgalmas (jogi) megoldásokkal szolgált, az 1848-as liberális magyar sajtótörvény is belga mintákat követett. Az ország társadalmi, vallási és nyelvi megosztottsága egyedi szociális, kulturális és jogi felfogás elsajátítását tette szükségessé, ami kiemeli az országot más európai államok közül. Kutatásaik egyik területe a vallások társadalmi és jogi helyzete a szólásszabadság terén, megvizsgálva a vallás- és a szólásszabadság kapcsolódó területeit és ütközőpontjait, feltárva a két terület között feszülő ellentmondásokat és problémákat. Elemezzük továbbá a mediaszabályozás jelenkori aktuális kérdéseit. Elsősorban az internetszolgáltatók (ISP), a keresőmotorok (search engine), over-the-top (OTT) szolgáltatások és a social media jogi helyzetét és „gatekeeper” szerepét vizsgálják a demokratikus nyilvánosságban, valamint foglalkoznak a közszolgálati médiával is. Azt vizsgálják, milyen a közszolgálati média helyzete Magyarországon és Belgiumban,

milyen mértékben támogatják, illetve korlátozzák a különböző jogszabályok a közszolgálati mősorszórást.

IV. Az év legjelentősebb tudományos publikációja

Koltay A – Török B (szerk.): Sajtószabadság és médiaajog a 21. század elején 3. Wolters Kluwer, Budapest, 647 o. (2016)

MTA BTK REFO500 REFORMÁCIÓTÖRTÉNETI MUNKACSOPORT

Honlap: <http://www.refo500.nl/en>

I. A témacsoport fő feladatai 2016-ban

Az MTA BTK a 2012. április 28-án aláírt szerződés értelmében a REFO500 Stiftung (<http://www.refo500.nl/en>) nemzetközi konzorcium partnere lett. Az alapítók kialakítottak egy, a legmagasabb tudományos kritériumot megkövetelő elit társaságot, a REFORC-ot, azaz a *Refo Research Consortiumot* (<http://www.refo500.nl/rc/pages/220/reforg.html>), amelynek célja néhány kiemelt kutatási projekt támogatása és népszerűsítése a nemzetközi interdiszciplináris kutatásban. Az MTA BTK angol nyelvű, az emigráció és reformáció viszonyáról, hagyományairól és interdiszciplináris összefüggéseiről szóló kutatási projektje szintén része a konzorciumnak (*Reformáció és migrációs kultúra: a magyar református emigráció ötszáz éve – Reformation and the Hungarian Culture of Migration: Five Centuries of Survival of Reformed Hungarians all over the World* <http://www.refo500.nl/rc/pages/386/reformation-and-the.html>).

Az MTA BTK részvételének célja kettős: részint az európai reformáció történetének magyar vonatkozásait és specifikumait dolgozza fel és teszi publikussá e nemzetközi fórumon, részint a magyar tudományosságnak biztosít nemzetközi figyelmet, együttműködési lehetőségeket és tudományos publicitást, miközben a közép- és dél-kelet európai térség REFO500-hoz kapcsolódó tudományos életét is szervezi.

II. Kiemelkedő eredmények

A 2016-os esztendő legjelentősebb eseménye a Bethlen Miklós-emlékév volt, amely négy hazai és egy külföldi rendezvényt tett lehetővé (<http://iti.btk.mta.hu/hu/bethlen-miklos-300#az-eml%C3%A9k%C3%A9v-tervezett-rendezv%C3%A9nyesorozata>). Az alaposan előkészített, külön az emlékév idejére felállított szervező stábbal együtt bonyolították le a rangos eseménysorozatot, amelynek jelentős hazai és nemzetközi visszhangja volt a REFO500 fórumain is.

Az emlékév sajtó nyilvános megnyitására 2016. január 27-én került sor az MTA Akadémiai Könyvtár és Információs Központjának rendezvénytermében. Az emlékév tervezett rendezvényeinek, illetve az emlékév ideje alatt elvégzendő kutatás tudományos céljainak a bemutatása után, a munkacsoport vezetője, egyben a Bethlen Miklós-emlékév kezdeményezője és fő szervezője, nyilvános előadásban (*Fogság és élettörténet: Bethlen Miklós íráshasználatának irodalomtörténeti és historiográfiai relevanciái*) vázolta fel a Bethlen-kutatás legújabb eredményeit és kihívásait. A REFO500-partner, kolozsvári Lucian Blaga Központi Egyetemi Könyvtár és az MTA BTK kétnyelvű tanácskozást tartott

Kolozsváron, *Solitudo Transilvaniae. Bethlen Miklós és kora* címmel, 2016. április 14-én. A rendezvény keretében egy kiállítás megnyitójára is sor került, amelyen Bethlen Miklós és kortársai Kolozsváron elérhető kéziratos hagyatékának legértékesebb darabjait mutatták be.

Az emlékév legfontosabb eseménye a Miskolci Egyetemen közösen megrendezett nemzetközi Refo500 konferencia volt, amely angol és magyar nyelvű előadásokkal emlékezett meg Bethlen Miklósról a magyar és nyugat-európai kortárs börtönirodalom történeti és kulturális kontextusában (*Bethlen Miklós és a kora újkori börtönirodalom európai hagyománya / Tribute to Miklós Bethlen (1642–1716): Sources, Genres and Scribal Habits of Early Modern Prison Literature*). A jelentős nyugat-európai előadói részvétellel végbement konferencia nemzetközi népszerűsítése a REFO500 fórumain jelentősnek mondható, hiszen mind a konferencia felhívása (<http://www.refo500.nl/rc/news/view/1342/call-for-papers-conference-tribute-to-mikl-s-bethlen-1642-1716.html>) mind pedig az utóhangja kellő figyelmet és teret kapott (<http://www.refo500.nl/rc/news/view/1871/tribute-to-mikl-s-bethlen-sources-genres-and-scribal-habits-of-early-modern-prison-literature.html>). Magyar és angol nyelvű tanulmánykötetek készülnek a konferencia anyagából.

2016. szeptember 21-én került sor *A nehezebb olvasat* című kerekasztal-beszélgetésre, amely Bethlen Miklós élettörténetét járta körül történeti, irodalmi és filozófiai szempontok alapján. A résztvevők az MTA BTK munkatársai voltak, így a Történettudományi és a Filozófiai Intézet is érdemben járult hozzá az emlékév szakmai eredményeihez. A rendezvénynek az MTA Akadémiai Könyvtár és Információs Központja biztosított helyszínt.

A Bethlen Miklós-emlékév záró rendezvényére ugyanazon a helyszínen került sor 2016. október 27-én. A kancellár halálának pontosan 300. évfordulóján mutatták be a *Bethlen Miklós válogatott bibliográfia* című kötetet (Budapest, Reciti, 2016), illetve az Irodalomtörténeti Közlemények Bethlen Miklósnak szentelt tematikus számát (2016/3).

Az értelmezés hatalma II. Szerző és szerzőség a modernitás előtt elnevezésű módszertani workshop-nak az MTA BTK ITI adott helyet, 2016. április 6-án. A 2015-ben elindított új tanácskozássorozat (*Az értelmezés hatalma I–III.*) soron következő második eseménye egynapos tanácskozás keretében a szerzőség és funkcióinak módszertani problémáit tekintette át, és konkrét módszertani, illetve textológiai javaslatokat fogalmazott meg a kora újkor szakemberei számára. A munkacsoport vezetője szervezte az eseményt, illetve a plenáris előadások egyikét tartotta meg (*Döglött akták: „A kereszt királyi uttya” c. Mikes-kézirat kritikai kiadása (1970); Módszertani megjegyzések*).

A REFO500-as programok és munkacsoport tevékenységének részeként rendhagyó műhelykonferenciára került sora Nádas Péter: *Az élet sója* című könyvéről a következő címmel: *VÁROS-narratívák. Német-magyar párhuzamok és eltérések a reformáció korában és ma*. A nemzetközi szinten is meghirdetett eseményre 2016. október 28-án került sor az MTA BTK Jakobinus termében (<http://www.refo500.nl/rc/news/view/2015/workshop-urban-narratives.html>) A munkacsoport egyik tagja előadással (*Kora újkori vallásosság és a mindennapok történetírása*) járult hozzá a tanácskozáshoz.

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

A munkacsoport vezetője részt vett a VI. REFORC konferencián (*Church at the time of the Reformation,*” The Sixth Annual RefoRC Conference, Koppenhága, 2016. május 26–28.),

amelyet a Kopenhágai Egyetem Teológia Fakultásán rendeztek meg (<http://www.refo500.nl/rc/pages/600/sixth-reforc-conference-20166-copenhagen.html>).

A munkacsoport vezetője a konferencián angol nyelvű előadást tartott (*An Imprisoned and Exiled Church: Martyrs as an Imagined Community after 1671 in Royal Hungary*) és egy szekció elnöki tisztét is ellátta. Továbbá részt vett a REFORC tanácskozásán, ahol a REFO500-on belüli szakmai események szervezését vitatták meg. A munkacsoport erőfeszítéseinek is köszönhetően két fontos romániai intézmény, a kolozsvári Lucian Blaga Egyetemi Könyvtár, illetve a Babeş–Bolyai Tudományegyetem is belépett a REFO500-ba, melyekkel termékeny együttműködés folyik; a Bethlen Miklós-emlékév egyik eseményét ennek köszönhetően szervezték meg Kolozsváron.

A Babeş-Bolyai Tudományegyetem látta vendégül azt a REFO500-as találkozót 2016. november 2-án, amelyen a 2017 utáni projektek, a *Hosszú Reformáció (1520–1791)* témájú közös kutatási terv került megvitatásra. Ugyanott került sor 2016. december 9–10. között „*A változás kulturái és kihívásai a 16–18. századi Erdélyben*” című nemzetközi konferenciára, amelyen a munkacsoport tagjai is részt vettek. A munkacsoport vezetője egy angol nyelvű szekciót elnökölt, illetve az egész konferenciát lezáró és értékelő zárszót mondott.

IV. A fontosabb hazai pályázatok

Hosszú reformáció és irodalomtörténet-írás. A magyar reformáció irodalomtörténete az ötszázadik évforduló (1517–2017) kontextusában, mesterkurzus magiszter és doktorandusz hallgatók számára. Helyszín: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet. Időpont: 2017. május 22–26. Támogató: Emberi Erőforrások Minisztériuma. Pályázati azonosító: REB-16-2-KONFERENCIA-003. Futamidő: 2016. szeptember 1. – 2017. május 31. Megítélt összeg: 160.000 Ft.

A 2017 májusában elindítandó új rendezvénysorozatuk, a mesterkurzus számára sikerült támogatást nyerni a Reformáció Emlékbizottságtól, amelyből a résztvevő diákok szállásköltségeit fedezik.

V. Az év legjelentősebb tudományos publikációi

1. Tóth Zs: *Dead Readers Society: Early Modern Theological Debates in Historical Anthropological Perspectives = Themes of Polemical Theology Across Early Modern Literary Genres*, eds. Zavadsky S, Nicholas LR, Riedl A: Cambridge, Cambridge Scholars Publishing, 179–193 (2016). <http://real.mtak.hu/42406/>
2. Tóth Zs: *Bethlen Miklós válogatott bibliográfia*. Reciti Kiadó, Budapest (2016) <http://reciti.hu/wp-content/uploads/bethlenbib.pdf>

MTA BTK – NEB VIDÉKTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT
honlap: <http://www.btk.mta.hu/videktorteneti-temacsoport.html>

I. A témacsoport fő feladatai 2016-ban

Az MTA BTK és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága (NEB) között megkötött, 2014. szeptember 1-jétől érvényes, öt évre szóló megállapodás második évében a témacsoport *A szocializmus*

alapjainak lerakása I. tematikájú problémakörre fókuszált. A témacsoport vezetői törekedtek rá, hogy ne csak folytassák a megkezdett munkát, hanem a rendszeres eszmecserék révén elősegítsék az ország különböző területein működő kutatók valódi közösségként történő együttműködését.

II. Kiemelkedő eredmények

A személyes kapcsolattartás mellett a szakmai munka területeit a kutatás, műhelytanácskozás, a konferenciák és publikációk alkották. Fontos eredmény, hogy a vidéki műhelyek között mind erőteljesebb horizontális kapcsolatok létesültek, így a témacsoport intézményesülési szintje már nem csupán az alapítói szándék és a csoportvezetői szempontok függvénye. Az első évben megindult, mostanra harminc kutatót átfogó kooperáció ennek köszönhetően immár mint intézményesült kutatói közösség léphetett elő a 2016. évi konferenciákon.

A tematikához igazítva, az első évben létrehozott öt munkacsoport helyett 2016-ban három munkacsoport fogta össze a kutatókat: 1. *Településpolitika, társadalomátalakítás és „szocialista modernizáció”*, 2. *Pártelit és nómenklatúra vidéken a „hosszú ötvenes években”*, 3. *Egyéni és kollektív ellenállási formák és gyakorlatok 1956 előtt*. A lokális mélyfúrások szerint haladó, döntően primér forrásokkal dolgozó kutatók részben az előző évi szovjetizálás-problematikát vitték tovább, részben új területekre terjesztették ki vizsgálataikat. A témacsoport az év elején egy intenzív workshop keretében tekintette át a felmerülő elméleti-módszertani kérdéseket (módszertani műhelykonferencia, MTA TTI, 2016.02.23.), majd a nagyszámú kutatógárdára tekintettel, az eredményeket ősszel két konferencián mutatta be. Az első, szeptemberi konferencián (*A „szocializmus alapjainak lerakása” Magyarországon (I.)* MTA BTK Jakobinus terem, 2016. szeptember 27.) a korszakkal általában foglalkozó eredményeket prezentálták, míg az 56-os forradalomhoz közvetlenül kötődő problematikát a novemberi kétnapos pécsi konferencián (*1956 előzményei és utóélete – vidéki miliőkben*. Pécs, 2016. november .21–22.) mutatták be.

A témacsoport publikálásra előkészítette a *Váltóállítás. Diktatúrák a vidéki Magyarországon 1945-ben* c. kötetet, amelynek megjelenése 2017 februárjára várható. Külső pályázati forrásból a témacsoport előkészítette, s 2016 decemberére – igaz, már 2017-es dátummal – megjelentette a *Vidéktörténet* című, évkönyv jellegű interdiszciplináris történeti sorozat első kötetét.

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

2016-ban a két vezető kutató mellett további hat fő az MTA BTK alkalmazottja (Történettudományi Intézet és Néprajztudományi Kutatóintézet), illetve 20 fő más intézményekben (levéltárak, egyetemek, NEB Hivatala) dolgozó kutató volt tagja a témacsoportnak. Az 1956-os forradalom hazai vidéki vonatkozásain túl elsősorban Erdély irányában erősödött az országhatáron átnyúló szakmai kapcsolatháló.

IV. Az év legjelentősebb tudományos publikációi

1. Ö. Kovács J: The Struggle for Land: Social Practices of the Veiled Communist Dictatorship in Rural Hungary in 1945. In: Kiss R, Horváth Zs (szerk.) NEB Yearbook 2014–2015. Nemzeti Emlékezet Bizottsága, Budapest 11–31 (2016) http://real.mtak.hu/50042/1/O.Kovacs_NEBYearbook.pdf

2. Horváth GK: „Meváltva”: Birtokok a veszprémi egyházmegyében az 1945. évi földosztást követően. In: Karlinszky B – Varga TL (szerk.): „Nehéz időkben dönteni kell” A veszprémi püspökség a második világháború idején. Veszprém, Veszprémi Főegyházmegye, 85–104 (2016)
http://real.mtak.hu/40516/1/NEHEZ_IDOKBEN_HorvathGK_nyomda.pdf
3. Horváth GK: Műhelyek, pályák, módszerek. Szempontok a két világháború közötti falukutatók vizsgálatához. Történelmi Szemle (58) 3. 451–463 (2016)
http://real.mtak.hu/50032/1/Falukutat%C3%A1s_TSZcikk_pdf.pdf

MTA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

FILOZÓFIAI INTÉZET

1014 Budapest, Úri utca 53.

telefon: (1) 224 6778; fax: (1) 224 6784

e-mail: fi.titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.fi.btk.mta.hu

Igazgató: Hörcher Ferenc, az MTA doktora

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Az intézet a tárgyévben súlyponti feladatként tűzte ki a magyar filozófiatörténeten belül a forráskiadási és forrásfeltárási tevékenységet, illetve a magyar filozófiatörténet 19–20. századi narratíváinak vizsgálatát, az egyetemes filozófiatörténeten belül a kora modern tudomány- és filozófiatörténet, valamint a természetfilozófiák és morálfilozófiák összefüggéseinek kutatását, a modern filozófiai irányzatok közül pedig a fenomenológiai filozófia és a logikai empirizmus történetének feltárását. A történeti kutatásokat az intézet céljai szerint historiográfiai reflexió volt hivatott kiegészíteni. A diszciplináris kutatásokon belül az intézet kiemelten kívánt foglalkozni a tág értelemben vett ismeretelméleti problémákkal, a filozófiai hermeneutika és a vallásfilozófia aktuális kérdéseivel, a társadalomtudományok elméleti alapjaival és azok magyarországi történetével, az egzakt természettudományok filozófiájának köréből a statisztikus fizika és a kvantumelmélet fogalmi és történeti problémáival, a politikai filozófián belül pedig különösen a politikai realizmus és a városállami modell kérdésfeltevéseivel. Intézeti kiemelt közös projektként pedig célként tűzte ki a Magyar Filozófiai Archívum (MFA) pilot szakasza folytatását.

A tárgyév közepén új ötéves igazgatói ciklus indult, amely megerősítette tisztségében az intézet addigi igazgatóját. Az intézet vezetésének alapelve továbbra is a konszenzusos intézetvezetési modell, amely a kutatók minél szélesebb körét bevonva próbálja megteremteni az intézményes működés minél optimálisabb feltételeit. A 2016-os év folyamán az intézet tovább erősítette és mélyítette jelenlétét a filozófiai tudományosság hazai és külföldi színterein: A negyedik év óta töretlenül növekszik mind a hazai, mind a nemzetközi előadások száma, megkétszerezve a 2006–2009 közti évek szintjét. Az intézet publikációs teljesítményére a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatbankon alapuló saját számításaink szerint a 2011–2014-es időszakra jellemző 100–120 körüli szinthez képest immár tartósan a 140–160-as szint jellemző. Mindez kéz a kézben járt az intézet kutatói állományának szignifikáns bővülésével (munkahónapok száma 2012-ben: 180, 2016-ban: 395) és fiatalodásával (életkorátlag 2012-ben: 1965, 2016-ban: 1972), amit jelentős részben az intézet örvendetes módon megnövekedett külsőforrás-bevonó képessége tett lehetővé a posztdoktori pályázatok és ösztöndíjak terén. A tárgyévben került sor az intézet ötéves tevékenységének rendes értékelésére az MTA II. osztálya által, amely tanulságait az intézet vezetése fel kívánja használni az intézeti teljesítmény további stabilizációjára és a fejlődés fenntarthatóvá tételére.

A 2016-os évben tovább folytatódott az intézeti kutatócsoport-struktúra az elmúlt évben megkezdett konszolidációja. Abból a célból, hogy hangsúlyosabbá és jobban koordinálttá váljon az intézetben hosszú múltra visszatekintően súlypontként végzett kutatási tevékenység a magyar filozófiai hagyomány feltárása, hozzáférhetővé tétele, rendszerezése és értelmezése, valamint más nemzeti filozófiai hagyományokhoz és az egyetemes filozófiatörténethez kapcsolása terén, a *Filozófiatörténeti Kutatócsoport* kettéválasztásával megalakult a *Magyar Filozófiatörténeti és Eszmetörténeti Kutatócsoport*. A *Modern Filozófiatörténeti*

Kutatócsoporthoz pedig a továbbiakban képviseli és koordinálja az intézet elkötelezettségét az egyetem filozófiatörténet kutatása és az ahhoz kapcsolódó filozófiai tradíciók alkotó művelése iránt a filozófiai tudományosság külföldi és hazai színterein. A kutatócsoport-struktúra átalakításával párhuzamosan megváltozott az intézeti tudományos titkár személye is.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az intézet fent jelzett kutatási eredményei a tovább konszolidált kutatócsoport-struktúrán belül a következőképpen valósultak meg:

A *Fizika Filozófiája Kutatócsoport* a 2016. évi kutatásait az alábbi témakörök köré összpontosította: megvizsgálta a statisztikus fizika makroállapot-fogalmát, és fizikai modelljét adta a makroállapotok létrejöttének. A makroállapot-fogalomra építve kidolgozta a kauzalitásnak egy általános, a dinamikai rendszereken alapuló elméletét. A lokális kauzalitás témakörében egy általánosított definícióját adta a Bell lokális kauzalitásának. Tisztázta a lokális kauzalitás és az ún. kauzális Markov-feltétel valamint a d-szeparáció viszonyát. Összevetette a korábban sokat tanulmányozott közös ok elvet Bell lokális kauzalitási elvével, valamint kimutatta a hasonlóságokat és különbségeket. Történeti kutatásokat végzett James Clerk Maxwell szerepét illetően a statisztikus fizika egyensúlyfogalmának kialakulásában. Tanulmányozta Einstein realitásfogalmát, és megmutatta, hogy az a reichenbachi közös ok elv speciális esete. A csoportnak 2016-ban egy cikke jelent meg (Hofer-Szabó G., P. Vecsernyés, "A generalized definition of Bell's local causality." *Synthese* 193(10) 3195-3207, 2016); továbbá számos cikke került elfogadásra. A csoport az OTKA által támogatott (K115593) *The Budapest Research Group on the Philosophical Foundation of Science* kutatás keretében számos nemzetközi előadást tartott és publikációt jelentetett meg a 2016. évben.

A *Hermeneutikai és Vallásfilozófiai Kutatócsoport* ez évi tevékenységének a célkitűzésekkel összhangban a legfontosabb önálló rendezvénye egy hagyományteremtőnek szánt kétnapos, debreceni konferencia megrendezése volt a Debreceni Egyetem BTK Filozófiai Intézetével közösen 2016. október 27-én és 28-án. A konferencia témája a tanúsítás, tanúságtétel volt; ennek a fogalomnak a különböző (filozófiai, eszmetörténeti, művészeti stb.) vonatkozásairól hangzottak el előadások két akadémikus és további tizennyolc előadó prelegálásában. A kutatócsoport tagjainak többsége részt vett a *Korunk* folyóiratnak a mai magyar filozófia állásáról, fő témáiról, alakjairól és horizontjairól körképet nyújtó gyűjteményében, amely a folyóiratközlés után az év végén könyv alakban is megjelent *Az értelem anyanyelvén. Magyar filozófusok a 20. és 21. században* címmel (Kolozsvár: Komp Press; Korunk, 2016).

Az *Ismeretelméleti Kutatócsoport* tagjai által 2016-ban elért tudományos eredmények egy része már megjelent, más része neves folyóiratoknak lett elküldve – számos esetben az elbírálás folyamata zajlik. A kutatócsoport kiterjedt körben végzett kutatásokat: tanulmányok születtek a pragmatikus ismeretelmélet történeti gyökereiről, a tudás kollektív reprezentációs aktusairól, a más elmék problémájáról, a szabad akaratról kognitív és neuronális folyamatok tükrében, bizonyos metafizikai kérdésekről, a tudatos tapasztalat természetéről – különös tekintettel a jelenség jelentette kihívásokra a fizikalizmus számára, a tudat filozófiájában tapasztalható divergenciák fogalmi okairól, a tudás fogalmi változásáról – ezen belül a szemantikus információ-szervezés digitális eszközeinek a tudományos és személyes tudásmenedzsment technikáit érintő hatásairól, empirikus állítások kísérleti igazolhatóságáról,

illetve a tudományos tudás univerzalista és lokalista felfogásáról, valamint az okság fogalmáról. Sikeresen fejeződött be a 2014-ben megrendezett Kopernikusz-konferencia kötetének szerkesztése és a L'Harmattan kiadóhoz való leadása. Elkészült a Magyar Tudomány számára összeállított különszám megszerkesztése, amely a 2015-ben szervezett *A virtualitás mint harmadik létszféra: a virtuális világok és az információs forradalom a filozófia szemszögéből* címen rendezett konferencia előadásaiból született tanulmányok gyűjteménye. A kutatócsoport új kollégákkal gyarapodott, s ennek következményeként az intézetbe került *A fenomenológia és az analitikus filozófia lehetséges kapcsolódási pontjai az elmefilozófia területén* (K109638) OTKA pályázat. Ezen pályázat keretében került megrendezésre 2016. február 4-én az *Érzelmek* című konferencia. A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából november 11-én a kutatócsoport *Az okság mint az „univerzum cementje”* címmel szervezett konferenciát.

A Magyar Filozófiatörténet és Eszmetörténet Kutatócsoport a tárgyév második félévének elején, az intézeti kutatócsoportok struktúrájának az új igazgatói ciklus kezdetével összekapcsolt felülvizsgálata és módosítása kapcsán jött létre abból a célból, hogy az intézetben addig is folyó magyar témájú kutatásokat összehangolja, rendszerszerűbbé és az intézeten kívüli tudományos műhelyek, valamint a nagyközönség számára hatékonyabbá tegye. A kutatócsoportnak öt elsődleges tagja van, ezen kívül még két olyan kutató vesz részt munkájában, akik elsődlegesen más kutatócsoportokhoz tartoznak. A kutatócsoport kor és beosztás szerinti összetétele kiegyensúlyozott: mindösszesen egy tudományos tanácsadó, két tudományos főmunkatárs, egy tudományos munkatárs, egy fiatal kutató és két, projektek költségvetéséből alkalmazott segédmunkatárs alkotja. A kutatómunka egyik csomópontja *A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947)* című OTKA-kutatás volt (K104643). A projekt két szenior kutatója közül az egyik váratlan halála következtében az előző beszámolási évben át kellett strukturálni a feladatokat, és átütemezést kérni, amelyet a vezető kutató megkapott. Az egy éves hosszabbítás következtében a projekt lezárására a tervezettől eltérően nem a tárgyévben, hanem csak a következő évben kerül sor. A projekten belül sikerült tartani a korábbi években elért magas publikáció- és konferencia-előadásszámot, ezeken belül az idegen nyelvű előadások és publikációk relatíve magas arányát. A projekt keretében szervezett darmstadti kutatóút során számos kérdést sikerült tisztázni Palágyi Menyhért németországi éveivel kapcsolatban, valamint feltárásra kerültek a magyar kutatás számára eddig ismeretlen, annak idején a német helyi sajtóban publikált Palágyi-írások is. A projekt újabb eredményeinek összefoglalása a *Régiók, határok, identitások: (Kelet-)Közép-Európa a (magyar) filozófiatörténetben* című terjedelmes tanulmánykötetben jelent meg; a csoport tagjain kívül más kutatócsoportok és külsősök írásait is tartalmazza (lásd: V. szakasz).

A csoport tagjaihoz kötődő másik jelentős projekttevékenység, az *Eötvös József levelezésének kiadása* című NKFIH finanszírozta OTKA-kutatás (K112137) a félévéhez ért. Az eddigiekben sor került a textológiai módszertan kidolgozására, számos új, eddig ismeretlen dokumentum feltárására több külföldi kutatóút révén. A csoport több tagja részt vesz a BTK kiemelt kutatási projektjében, amelynek tárgya a tudomány, a művészetek és az irodalom szerepe a 19. századi nemzetépítésben. Az intézetnek a *nemzeti filozófia* fogalma köré szerveződő önálló hozzájárulása a projekthez a *Nemzet, faj, kultúra: A hosszú 19. században Magyarországon és Európában* című tanulmánykötetben jelent meg, amely más kutatócsoportok tagjainak és külsősöknek az írásait is tartalmazza (lásd: V. szakasz). A kutatócsoport tagjai részt vállaltak az intézet hosszabb távú programjában, amely a Magyar Filozófiai Archívum létrehozatalára irányul.

A *Modern Filozófiatörténet Kutatócsoport* szintén a tárgyév második felében jött létre az intézet kutatócsoporti struktúrájának fent említett felülvizsgálata során a fókuszált csoportstruktúra kialakítása érdekében, miközben a két kutatócsoport tagjai természetesen együttműködnek a magyar, illetve egyetemes filozófiatörténet területére átnyúló kutatásaik során. A modern filozófiatörténettel foglalkozó kutatócsoport egyik tárgyevi meghatározó kutatási projektje volt – egy 2015 végén elnyert pályázat által is támogatottan – a kopernikuszi elmélettel, annak recepciójával és gondolkodástörténeti hatásával foglalkozó interdiszciplináris kutatás, melyet az *Ismeretelméleti Kutatócsoporttal közösen* folytatott, s amelynek eredményei várhatóan a 2017. év első felében fognak megjelenni a L'Harmattan kiadónál egy tematikus kötet formájában. A kötet hiánypótló lesz a Kopernikusszal foglalkozó magyar irodalomban, amennyiben a szerzők saját kutatási eredményeinek bemutatásán túl a kopernikuszi fordulattal kapcsolatos legújabb, legkorszerűbb nemzetközi tudományos eredményeket közvetítik a magyar szellemi élet számára. A kötet tanulmányai ugyanúgy jelentősen árnyalni fogják a Kopernikusszal és követőivel kapcsolatos megcsontosodott, leegyszerűsített elképzeléseket, mint amiképpen korrigálják Arthur Koestlernek a tudományos kutatás normáinak eleget nem tévő, de populáris könyve alapján elterjedt fiktív állításait is. A kötet egyúttal példával fog szolgálni arra, hogy lehetséges a természettudósok, tudománytörténészek és filozófusok közötti gyümölcsöző együttműködés. A kutatócsoportban 2016-ban folytatott kutatás harmadik nagy kutatási területét Kant filozófiája képviselte, különös tekintettel Kant 1754-es kozmológiai művére és a *Tiszta ész kritikájára*. E területen is több publikáció jelent meg a csoport tagjaitól.

A csoport kutatásainak másik fókuszpontjában a fenomenológiai filozófia kialakulása, illetve tágabb értelemben a tizenkilencedik-huszedik századi német nyelvű tudományos igényű filozófia (*Universitätsphilosophie*) állt. Az NKIFH által támogatott, 2014-ben indult és az engedélyezett hosszabbítás értelmében 2017-ig tartó, *A fenomenológia keletkezése c.* OTKA-projekt (PD105101) keretében végzett kutatás az eredményeket konszolidáló, szintézisalkotó szakaszához érkezett. A korai fenomenológia a vele egyidőben keletkezett analitikus filozófiához fűződő kapcsolatait, a fenomenológiai mozgalom belső struktúráját, valamint a korai fenomenológia magyar recepcióját illető angol (*Meinong Studies*), német (Herder Verlag) és magyar nyelven közreadott spin-off eredményeken túl kiemelendő egy modern történetírói módszertan adoptálása: a filozófiai téttel, de történetileg meghatározott struktúrával rendelkező korabeli viták (*controversies*) rekonstrukciója lehetővé teszi mind az antikvarianizmus és az anakronizmus csapdáinak elkerülését, mind pedig az elfeledett szerzők és művek újraértékelését. Erre a módszerre angol nyelvű publikáció reflektált (*Philosophy in Review*), illetve angol (Fribourg, Utrecht, Pozsony) és magyar nyelvű konferencia-előadásokban, továbbá angol (lásd: V. szekció) és magyar (*Magyar Filozófiai Szeme*) publikációkban kerültek kidolgozásra a fenomenológia ilyen módszertanú keletkezéstörténetének különböző fejezetei. A kutatómunka kiadatlan külföldi anyagok széles körére támaszkodott, és sor került Edmund Husserl egy eddig ismeretlen levelének, valamint Franz Brentano egy eddig azonosítatlan írása eredeti német nyelvű szövegének megjelentetésére. A kutatás módszertani távlatainak kiaknázására a kutatócsoport munkatársának odaítélt, 2015-ben indult MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj keretei között nyílt lehetőség. Ebben a kutatócsoport tagja a munkatervnek megfelelően a tárgyévben a rokon diszciplínákkal és kérdésfeltevésekkel keresett kapcsolatot konferencia-előadások, nagyrecenzió (*BUKSZ*) és vitacikk (*Élet és Irodalom*) formájában, valamint elkészült és elfogadásra került egy a korai fenomenológia filozófiatörténet-koncepcióival foglalkozó tanulmány.

A 2016-ban új néven és részben megváltozott tematikával dolgozó *Politika- és Erkölcsefilozófia Kutatócsoport*hoz köthető események közül a legnagyobb szabású két nemzetközi konferencia volt. Az egyik a *Hume and After: Discourses of Morality and Politics in Enlightenment Britain* címet viselte, szervezését pedig a *Politikai- és Erkölcsefilozófia Kutatócsoport*, valamint a *Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoport* végezte. Az október 18-án lezajlott rendezvény résztvevőinek fele külföldről érkezett. A novemberi *Political Realism and Practical Morality* című konferenciát nem kifejezetten ez a kutatócsoport szervezte (a három hivatalos rendező a Filozófiai Intézet, a Politikatudományi Intézet és a Corvinus Egyetem volt), de témájánál fogva a *Politika- és Erkölcsefilozófia Kutatócsoport* vitte az intézeten belül a szervezést, amelyet a kutatócsoport vezetője és *Modern Filozófiatörténet Kutatócsoport* fiatal kutatója képviselt. A résztvevők többsége külföldről érkezett, a két keynote lecture-t két cambridge-i kutató, John Dunn és Duncan Kelly tartotta. Hazai együttműködésben (a Danube Institute-tal közösen) hívtak meg két, a kortárs konzervativizmussal kapcsolatos kutatást végző brit professzort (Robin Harris [április 19.], Roger Scruton [szeptember 19.]). Folytatódott a Péter László munkásságát feldolgozó sorozat, mely idén is a Jogtudományi Intézettel közös rendezvényt jelentett februárban. Majd október 20-án brit kollégákkal kiegészülve a történeti alkotmányosságról rendezett a kutatócsoport egy szekciót a *European Society for the History of Political Thought* nemzetközi konferenciáján. *VárosNarratívák* címmel rendhagyó interdiszciplináris workshopra került sor a kutatócsoport tagjának szervezésében az MTA BTK-n, október 28-án, Nádas Péter *Az élet sója* című szövegének értelmezéseiről. Ez a rendezvény a REFO500 nemzetközi rendezvénysorozatának része volt.

A *Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoport* tevékenységének keretében 2016-ban a korábbi évek eredményeit összegző monográfia jelent meg angol nyelven a leideni Brill kiadó gondozásában (lásd: V. szakasz), amely esettanulmányként szolgál a koramodern természet és morálfilozófiák összefüggéseinek tanulmányozásához. A monográfia az emberi természet David Hume által kidolgozott elmélete és a korabeli poszt-newtoniánus természetfilozófiák közötti fogalmi és szemléletbeli kapcsolódásokat tárja fel. E kutatás tanulságaként adódott, hogy az a filozófiatörténeti közhely, mely szerint Hume Newton *Principiája* nyomdokain haladva dolgozta ki elméletét, nem tartható, s ezzel szemben Hume elméletének helye inkább a newtoni *Optika* utóvízein hajózva jelölhető ki.

A 20. századi tudományfilozófia történetének kevésbé ismert fejezetét tárta fel a kutatócsoport Philipp Frank munkásságán keresztül. Ennek keretében megszervezésre került egy nemzetközi konferencia és összeállt egy tematikus különszám a *Studies in East European Thought* folyóiratnál. Frank esetében kiderült, hogy a szakirodalomban elterjedt állásponttal szemben nem is annyira sikerei tekinthetők figyelemre méltónak, hanem inkább folyamatos hanyatlása – és azon keresztül a logikai empirizmus sorsa az Egyesült Államokban. Frank példája arra is rámutatott, hogy a logikai empirizmus negatív-kritikai recepciója nem az 1950-es és 1960-as évekre tehető (Quine, Popper és Kuhn kritikáinak hatására), hanem már az 1940-es évektől kezdetét vette.

A magyar társadalomtudományok történetének kutatása területén az összegzés igényével jelent meg német nyelvű cikk Lukács Györgynek és a „Budapesti Iskolának” a marxizmus filozófiájában és a magyar filozófiatörténetben elfoglalt helyéről. 2016 elején érkeznek az Intézetbe Hauser Arnold Budapesten őrzött hagyatékának elemei, melynek feldolgozását a kutatócsoport tagjai folytatni fogják, s már elvégezték saját cikk- és hivatkozásgyűjteményének feldolgozását. A hagyatékban található személyes dokumentumokat, valamint az eddig kiadatlan leveleket és előadásszövegeket átírták és

jegyzetelték. A Hauser fiatalkori írásaiból, valamint bécsi és egyesült királyságbeli működésének dokumentumaiból válogató *Hauser Arnold olvasókönyvet* a BTK Művészettörténeti Intézetének Tudománytörténeti Kutatócsoportjával együttműködésben rendezték sajtó alá. A két kötetes szöveg- és dokumentumválogatás megjelenés előtt áll az *Enigma* folyóirat 87., illetve 88. számaként.

Az intézetben nagy múltra visszatekintő magyar filozófiatörténeti kutatások kiterjesztéseként tovább folytak a Magyar Filozófiai Archívum (MFA) kiemelt intézeti projekt pilot szakaszának munkálatai, amire az MTA BTK Adatbank pályázatának második fázisa adott lehetőséget. A kitűzött cél a magyar filozófiatörténeti örökség korszerű szemléletű, sokrétű szakmai felhasználást lehetővé tevő digitális rendszerének megalkotása volt. A koncepció kidolgozásának tapasztalatairól szervezett műhelybeszélgetésen a résztvevők méltatták a vállalkozás fontosságát, és állást foglaltak annak folytatása mellett. Az MFA-tól függetlenül működő OTKA PD105101. sz. kutatási projekt keretében elkészült az Enyvvári Jenő (1884-1959) magyar filozófus, fenomenológus és könyvtárigazgató egyes hagyatéki elemeinek (kéziratok, levelek, képeslapok, bizonyítványok, fényképek, újságkivágások) feldolgozása és egy azt lehetővé tevő kísérleti számítógépes rendszer, amely több szempontból a Magyar Filozófiai Archívumnak az MTA BTK informatikusai által kialakítandó rendszere számára is mintául szolgált. Az MFA adatbázis felállításához szükséges koncepcionális elemek, metaadatok és digitalizátumok létrehozása mellett további vállalásként megjelent egy magyar filozófiai interjúsorozat elindításának igénye, amelynek elkészült koncepciója, vitaanyagai és próbainterjúi kirajzolták a széleskörű megvalósításhoz biztosítandó feltételeket.

b) Tudomány és társadalom

Az intézetben folytatódtak és rendszeressé váltak – ez évben döntően vendégelőadók részvételével – a *Paideia*-előadások a filozófia és bölcsélet, a filozofálás és a tudásmódok illetve az intézmények mai viszonyáról. A *Társadalomfilozófiai Vitakör* keretében 2016-ban összesen 12 vitát rendezett az intézet összesen 28 előadó részvételével. Külön érdemes kiemelni a *Mi a liberalizmus?* című 2016 tavaszán tartott, négy alkalomból álló vitasorozatot, amelyen igen nagy volt az érdeklődés és sajtóvisszhangja is volt. Úgy tűnik, hogy a tematikus viták megszervezésével az eredetileg a kutatócsoport találkozási pontjaként is szolgáló vitadélutánok a hazai politikai filozófia egy elismert fórumává, valamint a külvilággal folytatott dialógus helyszínévé váltak. A Lukács Archívum státuszával kapcsolatos vitákat továbbgondolva az intézet vitákat szervezett arról is, hogy filozófiatörténeti és nyilvánosság-politikai szempontból mit lehet kezdeni a vitatott történeti szereplők életművével, illetve ezek hogyan járulnak hozzá a múlttal való szembenézésünkhöz. Egy ilyen vitát tartott az intézet Lukács Györgyről is egy akadémikus és további két előadó részvételével. A 2015-ben rendezett, *Van-e egyetemes erkölcs?* című nemzetközi konferenciához kapcsolódott az ennek anyagát közlő kötet bemutatója, amely január 12-én, vitával egybekötve zajlott, a szerkesztők, néhány szerző, továbbá az ELTE professor emeritájának és a Sapientia docensének részvételével.

A tárgyév folyamán az intézet munkatársai – a filozófia tág társadalmi hivatásának megfelelően – kiterjedt közéleti, ismeretterjesztő és interdiszciplináris tevékenységet fejtettek ki mind ilyen tárgyú hazai és külföldi előadásaikkal, rádióbeszélgetéseikkel, mind pedig írásaikkal az *Élet és Irodalom*, *Liget*, *Magyar Narancs*, *Magyar Nemzet*, *Műút*, *Népszabadság*, *Szuverén* etc. folyóiratokban, illetve online felületeken. Külön kiemelendő a 2016. november-december hónapjaiban az *Élet és Irodalom* hasábjain lezajló vita az intézet

több kutatójának részvételével József Attila költészetének filozófiai megközelíthetőségéről, illetve tágabb értelemben az irodalom és a filozófia viszonyáról. Az intézet egyik munkatársa által jegyzett vitaindító cikket a *Litera* irodalmi portál év végi körkérdésének egyik válaszadója az év három legjelentősebb esszéje közé sorolta, és maga a vita, amely a tárgyévét követően más irodalmi-közéleti-ismeretterjesztő orgánumokra is kiterjedt és rendezvényt is életre hívott, láthatóan a filozófia szerepére és a bölcsészettudományok rendszerére irányuló reflexió fontos terepévé vált a filozófiai szakma szűk körein túl. Hasonlóan nagy közérdeklődést váltott ki az intézet egyik munkatársának egy a tudományos munkakultúrát megújítani kívánó külföldi mozgalmat diszkutáló írása.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Az intézet kutatási mobilitásának és kapcsolatainak jó fokmérője a kutatók élénk nemzetközi és hazai előadói tevékenysége: az intézet kutatói a tárgyévben átlagosan fejenként kb. másfél idegen nyelvű külföldi előadást tartottak, összesen tizenkilenc ország harminchárom városában. Mindezt további fejenként kb. négy előadás egészíti ki Magyarországon magyar és idegen nyelveken, illetve határon túl magyar nyelven, összesen tizenegy városban.

A *Fizika Filozófiája Kutatócsoport* rendszeresen szervezett workshopokat és miniszimpóziumokat hazai és nemzetközi előadókkal. A 2016-ban három miniszimpóziumot szervezett (*Local causality and causal graphs*, 2016. márc. 21.; *Flow of time*, 2016. nov. 16.; *When two spacetimes are the same?*, 2016. dec. 19.) valamint egy workshopot (*Physics meets Philosophy: Quantum states and linearity*, 2016. szept. 28.). A csoport intézetbeli tagjai összesen 21 előadást tartottak különféle hazai valamint nemzetközi konferenciákon illetve tanszéki szemináriumokon. Az MTA Bilaterális Mobilitás által támogatott *The Budapest-Kraków Research Group on Probability, Causality and Determinism* kutatás keretében minden évben, így a 2016. évben is, két nemzetközi workshopot szervezett, egyet Budapesten és egyet Krakkóban.

Az *Ismeretelméleti Kutatócsoport* tagjai számos külföldön megrendezett konferencián vettek részt meghívott előadóként, vagy pozitívan elbírált jelentkezés alapján. Számos felsőoktatási intézmény munkájában vettek részt oktatóként: az ELTE BTK, a SZTE, és a PPKE BTK filozófia tanszékén, valamint a Zsigmond Király Egyetem Gazdasági Kar informatikus képzésében. Vendégként részt vettek az Országos Széchényi Könyvtár digitalizációs munkálataiban, a Zsigmond Király Egyetemen, illetve az ELTE BTK Filozófiai Intézetében külső záróvizsga bizottsági tagként. Szaklektori véleményükkel segítették a *Magyar Filozófiai Szemle*, az *Elpis*, a *Symmetry Festival*, és a *Poznań Studies in the Philosophy of Sciences and the Humanities* munkáját; részt vettek az *Elpis* szerkesztői munkálataiban. Opponensi véleménnyel támogatták a PPKE MA procedúráját, az ELTE BTK Filozófiai Intézetének PhD iskolájában konzulensként működtek közre, bírálatukkal segítették a Bolyai ösztöndíj kuratóriumát. A kutatócsoport tagjai részt vettek a MAB Bölcsészettudományi Bizottság, az MTA Filozófiai Bizottság, és az MTA Tudomány- és Technikatörténeti Osztályközi Állandó Bizottság munkájában.

A magyar filozófiatörténeti és eszmetörténeti kutatások nemzetközi kontextusba helyezését szolgálják a *Magyar Filozófiatörténet és Eszmetörténet Kutatócsoport*hoz köthető nemzetközi projektek. A tárgyév végén zárult, a *Politika- és Erkölcsefilozófia Kutatócsoport*tal közös lengyel-magyar akadémiai bilaterális kutatói mobilitási pályázat, amely a nemesi örökség szerepét vizsgálta a modern nemzeti közösség kialakulásában, a lengyel, illetve a magyar esetet összehasonlítva, más kutatócsoportok tagjait is bevonva. A projektzáró rendezvényre

Budapesten, az intézetben került sor, a kutatás összefoglaló eredményei a varsói partner akadémiai folyóiratában jelennek meg angol nyelven.

A tárgyidőszakban indult szintén a *Politika- és Erkölcsefilozófia Kutatócsoport*tal közös litván-magyar akadémiai bilaterális kutatói mobilitási projekt, melynek tárgya a közép-európai város kultúrtörténete, szerepe a térség filozófia- és eszmetörténetében. A projekt keretében a tárgyévben egy vilniusi műhelybeszélgetésre és egy budapesti konferenciára került sor, a kutatás előzetes eredményeinek publikálása folyamatban van. A lezárult lengyel-magyar bilaterális projekt kutatásainak folytatására újabb pályázatot nyújtott be a kutatócsoport vezetője ugyanazzal a lengyel partnerrel, az értelmiség szerepének kutatását állítva a középpontba lengyel-magyar összehasonlító vizsgálat keretében, különös tekintettel a nemesi éthosz átörökítésére az értelmiség körében. A pályázat sorsa a beszámoló leadásakor még nem ismert. A tárgyévben két kutató járt hosszabb kutatóúton: Az egyik szenior kutató *Leibniz és Kelet-Európa: hatalom- és valláspolitikai aspektusok* című témával nyert *MWK-FELLOWS COFUND-Fellowship*et (Max-Weber-Kolleg für kultur- und sozialwissenschaftliche Studien der Universität Erfurt), egy év időtartamra, egy fiatal kutató pedig klasszika filológiai kutatási tervvel Izraelben nyert pályázatot féléves kutatóútra.

A *Modern Filozófiatörténet Kutatócsoport* a 2015-ben rendezett nagy fenomenológiai nemzetközi konferencia által kialakított nemzetközi kapcsolatok megszilárdításán dolgozott. Megjelent a konferencia előadásaiból válogatott különszám az oroszországi *Horizon. Studies in Phenomenology* c. folyóiratban (lásd: V. szekció), amelynek szentpétervári folyóirat-bemutatóján a csoport kutatója, a különszám társszerkesztője a közép- és kelet-európai fenomenológia historiográfiájának módszertanáról tartott előadást. A kutatócsoport tagjai továbbá részt vettek az egyetemi oktatásban, a PhD-képzésben, és PhD dolgozatokat opponáltak.

A *Politika- és Erkölcsefilozófia Kutatócsoport* lezárta a *Magyar Filozófiatörténet és Eszmetörténet Kutatócsoport*tal együttesen vezetett, a varsói akadémiai társintézettel egy bilaterális akadémiai együttműködés keretében közösen végzett kutatást a kelet-európai nemesi hagyományok továbbéléséről, egy konferencia keretei között, melynek címe: *Gentry Heritage in East-Central Europe*, s melyre október 3-án került sor. A politikai filozófiai kutatás nyugat-európai és észak-amerikai reprezentánsaival és hazai társintézményekkel (MTA PTI, Corvinus Egyetem) együttműködve szervezte meg a novemberben nagy érdeklődés mellett lezajlott, már említett politikai realizmus konferenciát, a demokráciakutatás nemzetközi szaktekintélyének, a cambridge-i John Dunn professzornak a bevonásával, másrészt az eleve nemzetközi intézménynek tekinthető Közép-Európai Egyetemmel együtt kezdte el szervezni a nemzetközi politika egyik leginkább akutnak tekinthető témájáról, a migránsválságról szóló konferenciát, ahol 2017 februárjában elfogadta a kutatócsoport felkérését az egyik kiemelt (*keynote*) előadásra az oxfordi David Miller professzor.

A *Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoport* tagjai számottevő beágyazottsággal rendelkeznek a koramodern filozófiatörténet, a tudományfilozófia és annak története területén. 2016-ban a leginkább produktív kapcsolatok a következő viszonylatokban voltak: egyrészt a Bécsi Egyetemen működő Bécsi Kör Intézet munkatársaival, akikkel a csoport tagjai közös konferenciát és kollektív köteteket szerveztek és terveznek a jövőben is. Másrészt az Edinburgh-i és St. Andrews-i Egyetem filozófia tanszékének munkatársaival, akikkel az *Oxford History of Scottish Philosophy* 18. századi kötetének munkálatait végezték kölcsönös tanulmányutak keretében. A csoport tagjai részt vettek továbbá a Szlovák Tudományos Akadémia több nemzetközi rendezvényén. Ezen kívül kapcsolatban állnak több amerikai logikai-empirizmus kutatóval, akikkel jelenleg tanulmányköteteket, illetve kiadatlan

kéziratokat szerkesztenek. Megemlítendő még, hogy a csoport tagjai az Amsterdami Egyetem egy professzorával a *Synthese* folyóirat egy különszámának szerkesztési munkálatait folytatták, valamint a londoni Birkbeck College munkatársával közös művészetelméleti fókuszú konferenciát szerveztek, amely azonban az eredeti időpontban külső okokból nem kerülhetett lebonyolításra.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az *Ismeretelméleti Kutatócsoport* sikeresen pályázott fiatal kutató felvételének lehetőségére. Ennek következtében a kutatócsoport szeptember 15-től fiatal kollégával gyarapodott. A csoport tagjai sikerrel pályáztak az NKA által *Ismeretterjesztő és tudományos, új innovatív programokra* kiírt pályázatára (a kért támogatásnak sajnos csak harmadát, 300 000 forintot kaptak). A pályázat segítségével 2017-ben kerül sor a konferencia megszervezésére.

Idén ősszel indult egy akadémiai bilaterális együttműködés egy litván partnerintézménnyel, a *Politika- és Erkölcsefilozófia*, valamint a *Magyar Filozófiatörténet és Eszmetörténet Kutatócsoportok* tagjainak részvételével. A projekt keretében sor került egy vilniusi workshopra és egy Budapesten, litván és hazai meghívottakkal, *The Central European City: Historical Perspectives* címmel, december 6-án rendezett konferenciára. A *Politika- és Erkölcsefilozófia Kutatócsoport* vezetője a romániai Kolozsváron tartott több előadást, a PPKE finanszírozásában, CEEPUS-forrásból az európai városokra vonatkozó eszmetörténeti kutatásairól, magyar és angol nyelven (május 17-19.). Hasonlóan akadémiai bilaterális együttműködés indult egy szlovák partnerintézménnyel a *Modern Filozófiatörténet Kutatócsoport* keretein belül, amely azonban technikai okok miatt 2017-re tolódott.

A *Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoportban* kezdte meg működését az NKFIH által három évre 15 millió Ft értékben finanszírozott *Hauser Arnold pályaképe és recepciója* című OTKA-projekt (PD121426). A kutatócsoport tagjai közül European Philosophy of Science Association (EPSA) kutatói ösztöndíjának köszönhetően egy kutató a düsseldorfi Heinrich Heine Universitätén a 17. századi materializmus (elsősorban Thomas Hobbes metafizikájának és ismeretelméletének), valamint a társadalmi jelenségek matematizálásának problémáját (William Petty politikai aritmetikájának ontológiai hátterét) kutatta.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Demeter T: David Hume and the Culture of Scottish Newtonianism: Methodology and Ideology in Enlightenment Inquiry (Brill's Studies in Intellectual History; 259). Leiden; Boston: Brill Academic Publishers. (2016) <http://real.mtak.hu/46239/>
2. Demeter T (szerk.): Hume and Political Realism. Special Issue of "Society and Politics / Societate și Politică" 10/1. (2016) http://socpol.uvvg.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=186&Itemid=203
3. Frenyó Z: A filozófia tankönyve. Budapest: Szent István Társulat (2016) <http://real.mtak.hu/50033/>

4. Gábor Gy: Múltba zárt jelen avagy a történelem hermeneutikája. Budapest: L'Harmattan. (2016) <http://real.mtak.hu/50039/>
5. Gángó G: "G. W. Leibniz's Candidature for the Chancellorship of Transylvania." *Studia Leibnitiana* 47/1, 44–66 (2016) <http://real.mtak.hu/43964/>
6. Hofer-Szabó G – Vecsernyés P: "A generalized definition of Bell's local causality." *Synthese* 193/10, 3195-3207 (2016) <http://philsci-rchive.pitt.edu/10795/1/LocalizationofCC7.pdf>
7. Hörcher F – Lajtai M – Mester B (szerk.): Nemzet, faj, kultúra: A hosszú 19. században Magyarországon és Európában (Tanulmányok a nacionalizmus kultúrtörténetéből; 2). Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet. (2016) A tanulmányokat írták Mészáros A, Olay Cs, Fórizs G, Mester B, Konrád M, Kovács G et al (8, Hörcher F, Demeter MA, Békés V, Gángó G) <http://real.mtak.hu/38463/>
8. Hörcher F, Pócza K (szerk.): Continuities and Discontinuities: Political Thought in the Habsburg Empire in the Long Nineteenth Century. Special Issue of "The Hungarian Historical Review" 5/1, (2016) <http://www.hunghist.org/index.php/archive/79-hhr-issue/350-volume-5-issue-1>
9. Hörcher F: "The Renaissance of Political Realism in Early Modern Europe: Giovanni Botero and the Discourse of 'Reason of State.'" *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa* 9/2, 187-210 (2016) <http://real.mtak.hu/46111/>
10. Kondor Zs: New Media, Old Concerns: Heidegger Revisited. In Juliet Floyd – James Katz (szerk.): *Philosophy of Emerging New Media: Understanding, Appreciation, Application*. New York: Oxford University Press, 132-145 (2016) <http://real.mtak.hu/31980/>
11. Mester B (szerk.): Régiók, határok, identitások: (Kelet-)Közép-Európa a (magyar) filozófiatörténetben. Budapest: Gondolat (2016) A tanulmányokat írták Lalíková E, Mészáros Gurka D, Losoncz A, Kovács G, Simon J et al (13 Guba Á, Székely L, Varga PA, Turgonyi Z, Szücs LG) <http://real.mtak.hu/42399/>
12. Smrcz Á: „A természet géptelenítése. A kora modern atomista elméletek hatása a mechanisztikus és vitalista természetfilozófiákra.” *Magyar Filozófiai Szemle* 60/3, 48–64 (2016) <http://real.mtak.hu/46164/>
13. Székely L: „Indeterminizmus, kvantummechanika és akaratszabadság Karl Popper nyitott világegyetében.” *Magyar Filozófiai Szemle* 60/2, 67-82 (2016) <http://real.mtak.hu/44070/>
14. Szücs L: „Hányféleképp lehetünk szabadok? Axel Honneth és az individuális szabadság társadalmi rekonstrukciója.” *Magyar Filozófiai Szemle* 60/4, 70-88 (2016) a. <http://real.mtak.hu/46188/>
15. Tózsér J, Márton M: "Physicalism and the Privacy of Conscious Experience." *Journal of Cognition and Neuroethics*, 4/1, 73-88 (2016) <http://jcn.cognethic.org/jcnv4i1.pdf>

16. Varga PA, Plotka W (szerk.): Traditions and Perspectives of the Phenomenological Movement in Central and Eastern Europe: Special Issue of “Horizons. Studies in Phenomenology” 5/1. (2016)
 - a. http://horizon.spb.ru/images/downloads/review/pdf/2016/1/2016_5_1_001_308_HORIZON.pdf
17. Varga PA: “The Impersonalien Controversy in Early Phenomenology: Sigwart and the School of Brentano” In: Brentano Studien 14, 229-280 (2016). <http://real.mtak.hu/44155/>

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET

1118 Budapest, Ménesi út 11–13.

telefon: (1) 279 2776; fax: (1) 385 3876

e-mail: igazgato.iti@btk.mta.hu; honlap: <http://iti.btk.mta.hu>

Igazgató: Kecskeméti Gábor, az MTA levelező tagja

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Az Irodalomtudományi Intézet feladata a magyar és a regionális irodalomtörténet korszakainak, irányzatainak, műfajainak, alkotóinak rendszerszerű tanulmányozása. A nemzeti kulturális örökség textuális hányadának, a nemzeti klasszikusok életművének és az irodalmi intézményrendszer történetének kutatásával az átfogó magyar *irodalomtörténeti szintézis* megírását készíti elő. Ennek egyik feltétele az irodalmi szövegek igényes *textológiai* feldolgozása. Több évtizede készülő és újonnan megindított sorozatai *kritikai kiadásban*, a ma elérhető legkorszerűbb módszertani eljárásokkal és a rendelkezésre álló ismeretek legteljesebb tudományos összegzésével (keletkezés-, tárgy-, szöveg- és befogadás-történet, utóélet stb.) adják közre a klasszikus magyar írói életműveket a középkortól a modern irodalomig, elvégezve a nemzeti kulturális örökség irodalmi szövegeinek minőségbiztosított feldolgozását és megőrzését. Jelentős irodalmi és művelődéstörténeti forrásmunkák, ritka nyomtatványok és kéziratok mellett további tudományos szövegkiadásokban látnak napvilágot.

Az intézet nemcsak a magyar nyelvű, hanem a magyarországi latin nyelvű és a nemzetiségek nyelvén íródott alkotásokat is tanulmányozza, és munkája kiterjed a szomszédos népek és a kultúra egyes területein mintaadó szereppel bíró nyugat-európai nemzetek irodalmaival való kapcsolatrendszer kutatására is (genetikus és tipológiai komparatiztika). Az irodalom története mellett az *irodalmi gondolkodás, az irodalomtudomány, a kritikai megítélő elvek történetét* is kutatja: az irodalomfogalom és -értelmezés koronkénti eltérései a grammatikai, a retorikai, a poétikai, az esztétikai, a nyelvfilozófiai keretek változásainak leírása által válnak megérthetővé, sor kerül az irodalmi képzés, az irodalmi intézményrendszer tanulmányozására, és az irodalmi gondolkodásnak teret adó ismeretelméleti, filozófiai, teológiai nézetek eszmetörténeti tanulmányozására is.

Az intézet az *irodalomelméleti* kutatásnak mind a strukturalista, mind a posztstrukturalista irányzatait műveli. A főbb témák ezen a területen a *műfaj- és fordításelmélet, a narratológia, a tropológia, a referencia és a szövegimmanencia viszonya*, valamint az irodalomtörténet-írás és az irodalomtudomány *módszertani kérdései* és új irányzatai.

Az intézet meghatározó szerepet játszik a magyarországi irodalomtudományban. Több száz hazai és külföldi kutatóval dolgozik összehangoltan, közös projektek kezdeményezőjeként és részeseként; munkatársai részt vesznek a hazai irodalomtudományi intézményrendszer működtetésében, a tudományos minősítésben, a diszciplináris utánpótlás graduális és posztgraduális képzésében. Kézikönyvei, könyvsorozatai, saját folyóiratai és ezek honlapjai, valamint internetes fóruma segítségével az intézet teret ad az új kutatási eredményeknek. Közös szakmai rendezvényeket szervez az irodalomtudományt művelő hazai és határon túli tanszékekkel, a szomszédos országok akadémiai testvérintézeteivel, az érintkező bölcsészettudományi kutatási ágak hazai akadémiai kutatóintézeteivel, a közgyűjteményekkel.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az intézet teljes kutatói állományát foglalkoztató szakmai vállalkozás, a hatkötetesre tervezett irodalomtörténeti kézikönyv kivitelezhetetlen a megfelelő módszertani alapok körvonalazása és vizsgálata nélkül. Ennek érdekében az intézet módszertani műhelykonferencia-sorozatot indított 2015-ben a tervezett irodalomtörténeti szintézis elméleti pozíciójának és elbeszélői modalitásának kimunkálására *Az értelmezés hatalma* címmel. A sorozat második tanácskozása 2016. április 6-án zajlott le *Szerző és szerzőség a modernitás előtt* címmel. Előadásai ezúttal a szerző-fogalom (ki)alakulását, a középkortól a modernitás kezdetéig tartó változásait, jellemző korszakformációit, az anonimitástól és kollektivitástól az individualizálódásig, az erős egyéni karakterjegyekkel rendelkező író-figura rögzüléséig vizsgálták. Az előadások írásos változata a 2017. évi konferencia anyagával kibővülve lát majd nyomtatásban napvilágot.

A textológia terén 2016-ban is jelentős újdonságokat publikáltak és szerkesztettek az intézeti kutatók. A régi magyar költészet kritikai kiadásának referenciasorozatában (*Régi Magyar Költők Tára: XVII. század*) megjelent a 17. kötet (*Evangelikus és református gyülekezeti énekek*). A monumentális terjedelmű kiadás ismeretlen vagy kevésbé számon tartott szerzőjű, 17. századi gyülekezeti és temetési énekeket tesz közzé, a közelgő reformációs emlékévvél szépen összecsengve. Következetes eredményességgel folytak a textológiai munkálatok az Arany János-életmű kritikai szövegkiadásában, amelynek a költő közelgő, 2017-es születési bicentenáriuma ad kiemelt jelentőséget. Az *Arany János összes művei* c. sorozat 2015-ben (a 19. kötet) véget ért, nyomban ezt követően azonban megindult az új sorozat *Arany János munkái* címmel. Ennek az az oka, hogy a korábbi, 1951-ben megkezdett sorozat korai kötetei textológiai szempontból ma már vállalhatatlanok, így a költői életmű teljes újrafeldolgozására van szükség. Az új sorozat 2016-ban megjelent nyitókötetete, a *Lapszéli jegyzetek I.* azonban olyan Arany-kéziratokat ad közre, amelyek korábban teljesen ismeretlenek voltak: a költő könyvtárában található folyóiratok lapjain olvasható autográf margójegyzeteket közli. Megkezdődött továbbá a 2015-ben befejezett ötkötetes levelezés-kiadás első köteteinek digitalizálása.

A nem kritikai elmélyültségű, ugyanakkor tudományos igényű, kiterjedt forrásvizsgálatokon alapuló, jegyzetelt és kommentált kiadások terén is számos új textológiai teljesítményt tud maga mögött az intézet. Az intézeti Open Access kiadó, a Reciti gondozásában, annak *ReTextum* sorozatában jelent meg a William Shakespeare *Lear király* című tragédiájából készült két legkorábbi magyar nyelvű fordítás kiadása. Folytatódott a *Krúdy Gyula összegyűjtött művei* sorozat is, az *Elbeszélések* 10. kötetével, mely az 1901. december és 1902. december közti anyagot adja közre. Megjelentették Pilinszky János beszélgetéseit, Kertész Imre *Az angol lobogó* című művének új kiadását, ezúttal CD-melléklettel ellátva, s egy új Kertész-kötetet is a 2016-ban elhunyt Nobel-díjas írótól: tíz év feljegyzéseinek válogatását (*A néző: Feljegyzések 1991–2001*). A *Mészöly Miklós művei* sorozatban publikálták Mészöly Sólymok csillagvilága című művét. *A kárhágói harangok* címmel megjelentek Kozma Andor válogatott versei és prózai írásai, jegyzetekkel és utószóval.

A Reneszánsz Osztályon készült el 2003–2014 között a *Magyar művelődéstörténeti lexikon (MAMŰL)* 14 kötete. E monumentális anyag digitalizálása és javítása után ugyanitt indult el 2016-ban a *MAMŰL* online adatbázis 1.3-as verziója, mely a magyarországi kultúrtörténet kutatóinak a jövőben páratlanul nagy segítségére lesz. A XVIII. Századi Osztály legambiciózusabb textológiai vállalkozása a mind terjedelmében, mind pedig újszerű

felhasználási lehetőségeiben egyedülálló Mikes Kelemen-szótár. A készülő szótár komplex informatikai támogatottságú alkotás, amely nyilvános online változatban működik (<http://mikesszotar.iti.mta.hu>). 2016 során elkészült ezer új szócikk, illetve a keresési segédlet, továbbá folytatódott a korpusz 2015-ben elkezdett lektorálása kb. 150.000 sor terjedelemben. A projekt másik újdonsága egy új módszer kialakítása a kritikai jegyzetek feldolgozására a további textológiai kutatásokhoz. Ezzel párhuzamosan került sor a korábbi szócikkek javítására, egybevetésére más szótárak címszóállományával. A korrekciós munkálatok során véglegessé vált a török nyelvi alakok egységesítése, illetve az oszmán alakok szócikkbe illesztése.

Több bibliográfia és egy online bibliográfiai adatbázis is elkészült az intézetben. Utóbbit a Bibliográfiai Osztály munkatársai készítették el, az 1972–2013 között tíz kötetben megjelent irodalomtörténeti bibliográfiát folytatva a 2013. évi adatokkal. A kurrens bibliográfiai feldolgozás most már folyamatosan folytatódik (bővebben lásd: <http://www.iti.mta.hu/mib/index.html>). A hagyományos, nyomtatott bibliográfiákra térve át: a Bethlen-émlékévre készült *Bethlen Miklós válogatott bibliográfiája*, míg korábbi munkát folytat a *Pilinszky János-bibliográfia 2001–2015* c. összeállítás.

Az irodalomtörténeti korszakok, alkotók, irányzatok, műfajok értelmezésének eredményei, amelyek gyakran a textológiai munkálatokkal együtt vagy ezek szükségszerű következményeként jönnek létre, a 2016-os esztendőre vonatkozóan is kimagaslóak. A Szegedi Tudományegyetem Régi Magyar Tanszékével közösen a Reneszánsz Osztályon szerkesztették meg azt a sokszerzős tanulmánykötetet, amely a hazai és külföldi reneszánszkutatók számára 2015-ben megrendezett intézeti s egyben a REFO500 konzorciummal közös konferencia (*A felvilágosodás előzményei Erdélyben és Magyarországon 1650–1750*, Szeged, 2015. május 28–30.) interdiszciplináris anyagát tette közzé. *Nunquam autores, semper interpretes: A magyarországi fordításirodalom a 18. században* címmel jelent meg az intézet XVIII. Századi Osztálya és a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolája által 2014. október 1–3. között Miskolcon rendezett tudományos konferencia tanulmányait tartalmazó kötet. A XVIII. Századi Osztályon folyó, a közköltészethez kapcsolódó rendkívül eredményes textológiai munkát érdemben egészíti ki a *Doromb* című sorozat, amely irodalomtörténeti és folklorisztikai szempontok alapján értelmezi ezt a gazdag szövegállományt; 2016-ban az 5. kötete készült el, amely 2017-ben jelenik meg. Az anyag értelmezéséhez iránymutató az osztály egyik munkatársának 2016. évi monográfiája (*A kesergő nimfától a fonóházi dalokig: Közköltészeti hatások a magyar irodalomban 1700–1800*). A XIX. Századi Osztályon a *Hagyományfrissítés* konferencia- és könyvsorozat immáron negyedik kötete jelent meg (*Angyal vagy démon: Tanulmányok Gyulai Pál Írónőink című írásáról*). Szintén ezen osztály munkatársának jelent meg *A centralista Pesti Hírlap politikai stratégiái 1844–1847* címmel monográfiája, mely a posztdoktori kutatásainak összegzését tárja az olvasó elé. A Modern Magyar Irodalmi Osztály három munkatársának is napvilágot látott 2016-ban saját tanulmány- és kritikakötete (*Átkötések: Tanulmányok és kritikák; Örökké ég alatt: Tanulmányok; Fordított világ: Kritikák, tanulmányok*). Az intézet volt igazgatója, jelenlegi kutatóprofesszora is újabb kötetet örvendeztette meg olvasóit (*A' bohóság láncsora: Tárcák és tanulmányok*), szerencsésen ötvözve a tudományos és ismeretterjesztő írások jegyeit. A Turkológiai Kutatócsoport munkatársai által szerkesztett és a neves wiesbadeni Harrassowitz Kiadónál megjelentetett *Archivum Ottomanicum* 33. kötete a 2014-ben Budapesten megrendezett CIEPO (Comité International des Études Pré-Ottomanes et Ottomanes)-konferencia anyagát közreadó első kötet. Ugyanennek a kutatócsoportnak egy munkatársa megjelentette monográfiáját, mely

egyszersmind OTKA-pályázatának összefoglaló lenyomata is (*Olasz hadi írók és generálisok Bécs és Isztambul között: L. F. Marsigli és kortársai*).

Az intézet 2016-ban is átadta saját alapítású, egy kivételével néhai munkatársairól elnevezett, az adott tudományterületeken a legrangosabbnak számító tudományos díjait: a régi magyar irodalom kutatásáért járó Klaniczay Tibor-díjat, a 18. századi kutatásokért adható Faludi Ferenc Alkotói Díjat (a Magyar Jezsuita Rendtartománnyal közösen), a 19. századi szaktanulmányokat honoráló Martinkó András-díjat, a kritikátörténet kiemelkedő kutatói munkáját elismerő Tarnai Andor-díjat, valamint a fiatal textológusok teljesítményéért megítélhető Kiss József-díjat (az MTA Textológiai Munkabizottságával és a Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen). Idén második alkalommal osztották ki az Erdődy Edit-díjat, amellyel a Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály közössége egykori munkatársára emlékezik, és amellyel kortárs irodalmi, színházi vagy irodalomtudományi teljesítményeket ismernek el. A 2016-os évben a XVIII. Századi Osztály első ízben jutalmazta két fiatal pályakezdő munkáját az általuk alapított Hopp Lajos-díjjal; reményeik szerint az újonnan létrehozott kitüntetés előmozdítja majd a korszakkal foglalkozó kutatói utánpótlást.

b) Tudomány és társadalom

A tudományos eredmények népszerűsítésében az intézet 2016-ban is jelentős részt vállalt. A kutatók számos előadást tartottak a nagyközönségnek (könyvbemutatók, kerekasztalok), tekintélyes mennyiségű ismeretterjesztő írást publikáltak (cikkek, interjúk, emlékbeszédek, nekrológok), a média nyilvánossága előtt is többször beszámoltak legújabb kutatási eredményeikről. Több kutató foglalkozik előadó-művészettel, pl. az intézet egyik főmunkatársa a *Musica Historica* együttes vezetője.

Az intézet évek óta érdemben járul hozzá a társadalmi nyilvánosság kulturális emlékezetének formálásához. A munkatársak 39 lexikoncímszót készítettek el a *Nemzeti évfordulóink 2016 c.* kiadvány számára. A Reneszánsz Osztály által kezdeményezett 2016-os Bethlen Miklós-emlékév minden műsora sajtónyilvánosság mellett zajlott. Arany János születésének 2017-es bicentenáriuma olyan kiemelt jelentőségű esemény lesz, amely nemcsak a szűken értelmezett szakmai nyilvánosságot szólítja meg, hanem a közélet és a társadalom jelentős figyelmébe övezi majd. A XIX. Századi Osztály munkatársai, az Arany-életmű szövegkiadási munkálatain felül, sokrétű munkával készítik elő az évfordulót; az Arany János-emlékbizottságnak az MTA elnöke által kinevezett mindkét vezetője az osztály munkatársa. Ezen túlmenően az intézet rendszeresen eleget tesz társadalmi jellegű, szakértői tevékenységekre való felkéréseknek. Ilyenek az írónevekhez kötődő közterület- illetve közintézmény-elnevezéssel kapcsolatos kérdések.

Az intézet több olyan esemény résztvevője, szervezője és kezdeményezője volt, amely az arculatépítést szolgálta, illetve a tudomány és a társadalom dialógusra épülő viszonyát mélyítette el. Az intézet 2016-ban ünnepelte 60 éves fennállását, melyről november 23-án egész napos műsorral emlékezett meg. A tudományünnepi rendezvényként is meghirdetett *Az Irodalomtudományi Intézet első hatvan éve (1956–2016) c.* tanulmányi nap tudományos igényű visszatekintést nyújtott az intézet tevékenységére, múltjára, jelenére, és kitekintett a jövőjére is. A kerekasztal-beszélgetések formájában való felidézést további programok színesítették: bemutatták az ünnepségre készült ünnepi kötetet (*Hatvan év az MTA Irodalomtudományi Intézetében: Intézmény- és tudománytörténeti metszetek*), ünnepélyesen elindult az intézeti bibliográfiai adatbázis, és az Eötvös Könyvtár is külön kiállítással készült erre az alkalomra. A rendezvényt nagy érdeklődés fogadta: az intézet külső és belső kollégáin

kívül hazai egyetemek és külföldi hungarológiai tanszékek oktatói is részt vettek rajta, az Újbuda Televízióban pedig külön műsort szenteltek a szimpóziumról szóló beszámolónak.

Az intézetben folyó tudományos munkát a szakma mellett a széles társadalom is figyelemmel kíséri és elismeri. Az intézet volt igazgatója, kutatóprofesszor emeritusa, 2016-ban a Magyar Érdemrend tisztikeresztje kitüntetésben részesült. Az intézet és az Eötvös Collegium közös története már hatvan évre tekint vissza, mivel a Ménesi úti épület ad otthont megalapítása óta az akadémiai kutatóintézetnek is. A két intézmény szorosan együttműködve folytatta és folytatja mindenkori tevékenységét a kutatás és az oktatás területén egyaránt, felismerve, hogy a kulturális értékmentés közös feladatuk; így nem véletlen, hogy 2016-ban az Eötvös Collegiumért-émlékérmek egyikét az intézet jelenlegi igazgatója vehette át.

2016-ban is jelentős volt az intézet részvétele az internetes tartalomszolgáltatásban. Az online bibliográfiai adatbázis elindult, az intézeti honlap (<http://iti.btk.mta.hu>) pedig folyamatosan frissül: állandóan tudósít az eseményekről, konferenciákról, emlékülésekről, felolvasásokról, könyvbemutatókról, a kutatók munkásságáról, az osztályok és a szerkesztőségek eredményeiről. Az intézet hálózati recenziós fóruma és nonprofit Open Access kiadója (<http://www.reciti.hu>) impozáns munkát végzett: az év során nyolc könyvet és 17 recenziót tett közzé. A Reciti nemcsak intézeti, hanem külső megkereséseknek is eleget tett, tehát olyan nonprofit tudományos kiadóvá lépett elő, amely teljesen indokoltan részesül a hazai bölcsészeti szakma megkülönböztetett figyelmében. A honlap nemzetközi olvasóköre tovább növekedett, a portál intenzíven hozzájárult a magyar szakirodalom megvitatásához, nemzetközi megismertetéséhez, egyben hivatkozásainak előmozdításához. Egy intézeti folyóirat, az *Irodalomtörténeti Közlemények* szerkesztőségi honlapja a 120 lezárt évfolyam minden szövegéhez teljes körű, ingyenes és nyilvános hozzáférést biztosít, megfelelően a szerkesztőségi oldalon történő Open Access közzététel feltételének is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A 2016-os év számos tudományos rendezvénye az intézet vagy az egyes osztályok kezdeményezésére jött létre, ám az irodalomtudományi szakma intézményközi vagy nemzetközi együttműködését testesítette meg, és ezáltal meglévő hagyományos rendezvénysorozatot folytatott vagy folytatásra váró hagyományt teremtett. A Reneszánsz Osztály kezdeményezésére került megrendezésre *Az értelmezés hatalma II.* című módszertani konferencia, amelynek az intézet adott helyet 2016. április 6-án. Az értekezlet egy olyan országos, tisztázó igényű, elméleti rendezvénysorozat immáron második sikeres alkalma volt, amelyhez hasonló az irodalomtudományban 2003 óta nem rendeztek. Ez a rendezvénysorozat részint az irodalomtörténeti szintézis megírásához nélkülözhetetlen módszertani fórumot, szakmai reflektáltságot és intézményközi kapcsolatokat biztosítja, másrészt pedig lehetővé teszi a legújabb szakmai eredmények továbbítását és érvényesítését a hazai irodalomtudományi kutatásokban, az intézet alapvető küldetésének és funkciójának megfelelően. Ahogyan ez a rendezvény az irodalomtörténet megírásának feladatához járult hozzá, úgy mozdította elő a textológiai kutatásoknak a digitális korszakba való átléptetését és ehhez magas szintű informatikai és szakmai együttműködő partnerek megtalálását egy újonnan induló rendezvénysorozat: az intézet *Digitális módszerek az irodalomtudomány támogatására* címmel indított mesterkurzust, amelynek keretében minden hónapban más-más munkatárs tart előadást, az intézeti textológiai hagyományokat megújítva, új informatikai eljárásokat kezdeményezve. A nyílt módszertani előadások alkalmával a kollégák megismerkedhetnek a legújabb szoftverekkel, technológiákkal, így részesülve elméleti és gyakorlati továbbképzésben.

A Reneszánsz Osztály ebben az évben is a hazai és külföldi egyetemi műhelyekkel (intézetekkel, tanszékekkel, doktori iskolákkal és programokkal) közösen szervezte meg éves nemzetközi nagykonferenciáját (*Bethlen Miklós és a kora újkori börtönirodalom európai hagyománya*, Miskolc, 2016. május 18–20.), amely az intézet REFO500 szerepvállalásának is az egyik eseménye volt. A konferencia összekapcsolta a hazai és a nemzetközi kutatásokat a börtönirodalom témájában, számos nagynevű hazai és külföldi előadó részvételével; a rendezvény az egész évet átívelő Bethlen-émlékév műsorának része volt. E programsorozat szervezői – a Reneszánsz Osztály munkatársai – hazai és külföldi helyszíneken konferenciákkal, kiállítással, kerekasztal-beszélgetéssel, saját honlappal és tematikus kiadványokkal (ItK-szám, bibliográfia) készültek minél szélesebb kört megszólítani Bethlen Miklós halálának 300. évfordulója apropóján. A XVIII. és a XIX. Századi Osztályok és az ELTE közös rendezvénye volt a *Római költők a 18–19. századi magyarországi irodalomban: Vergilius, Horatius és Ovidius* c. nemzetközi nagykonferencia (Miskolc, 2016. október 6–8.). A XIX. Századi Osztály munkatársai még egy nagy nemzetközi konferenciát szerveztek, hasonlóképp jelentős külföldi részvétellel (*Antropológiai esztétika Közép-Európában 1750–1850*, Budapest, 2016. május 26–27.). A Modern Magyar Irodalmi Osztály négy évtizedre visszatekintő együttműködési kapcsolatot tart fenn az Újvidéki Egyetem Magyar Tanszékével. 2016-ban is megrendezték éves közös konferenciájukat, ezúttal *Fiktív és valós topográfikák* címmel (Újvidék, 2016. december 9–10.). Az osztály társrendezőként vett részt egy színháztörténeti konferencián is (*A performativitás mint fordulat*, Budapest, 2016. május 30.); folytatta az első világháború kultúrtörténetéről szóló konferenciasorozatát („*E nagy tivornya*”, Budapest, 2016. június 8–10.); és a Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen rendezett nemzetközi konferenciát a dadaizmusról (*Dada technikák Kelet-Közép-Európában [1916–1930]*, 2016. október 13–15.). Az Irodalomelméleti Osztály legfőbb kutatási vonalaként a narratológiát jelölte meg, ennek jegyében szervezett több konferenciát is. 2016-ban új, narratológiai konferenciasorozatot indított útjára (*Irodalomelmélet, narratológia, szövegértelmezés*, Budapest, 2016. január 12.), illetve társrendezőként vett részt *A test mint elbeszélő médium – a test mint elbeszélések médiuma: Korporális narratológia a befogadás és a kirekesztés vizsgálatában* c. nemzetközi konferencián (Budapest, 2016. április 1.). A Közép- és Kelet-európai Osztály a CEU-val közösen szervezett nemzetközi workshopot (*Literary Cults: Transnational Perspectives and Approaches*, 2016. június 10.) az intézet számos kollégájának részvételével.

A határon túli kutatóhelyekkel állandó az együttműködés. A világ hungarológiai műhelyeinek (tanszékek, kutatóintézetek) munkáját összekapcsoló *Nemzetközi Magyarásztudományi Társaságban* a Reneszánsz Osztály munkatársa a főtítkári tisztséget tölti be. A Modern Magyar Irodalmi Osztályon működő *Corpus Alienum* csoport (az Osztrák–Magyar Akció támogatásával) jelentős eredményeket ért el, többek közt márciusban megszervezték Wolfgang Müller-Funk bécsi egyetemi docens vendégelőadását. A kelet-európai intézményekkel való kapcsolattartás és együttműködés biztosítottnak tűnik a szerb–magyar és a szlovák–magyar mobilitási támogatások révén is. A Közép- és Kelet-európai Osztály egyik munkatársa résztvevő tagja a Lengyel Irodalmi Kutatások Intézetében folyó *Lengyel és ukrán írók a két háború között* című projektnek (2014–2017). Másikuk a Cseh Irodalmi Intézet nemzetközi projektjébe dolgozik be, amely a „Királynéudvari kézirat” megjelenésének kétszázadik évfordulójára (2017) készít kollektív monográfiát. Az Irodalomelméleti Osztály vendégelőadója volt Qiao Guoqiang, a Shanghai International Studies University professzora. A két utóbb említett osztály közösen látta vendégül Alexandra Urakovát, az Orosz Tudományos Akadémia Világirodalmi Intézetének tudományos főmunkatársát és Marija Ribakovát, az amerikai San Diego Egyetem Klasszika-Filológia Tanszékének docensét.

Az intézet nemzetközi aktivitását segítette az is, hogy az MTA BTK által pályázati úton elnyert, kutatói mobilitást biztosító pénzkeretből való részesedés lehetővé tette az intézeti kutatók hazai vagy külföldi konferencia-részvételét, tanulmányútját, szakmai kurzusát vagy vidéki illetve külföldi kutató kollégáknak az intézetbe való meghívását. Ily módon három intézeti munkatárs kapott lehetőséget arra, hogy részt vegyen a Reneszánsz Osztály éves nemzetközi konferenciáján Miskolcon. További munkatársaink vettek részt e támogatásnak köszönhetően a következő rendezvényeken: *XII. Magyar Ókortudományi Konferencia* (Debrecen, 2016. május 26–28.); „...az én gyöngye oldalam” c. Jókai-konferencia (Balatonfüred, 2016. december 2–3.); az International Association for Neo-Latin Studies *The Body as a Mirror of the Soul: Physiognomy from Antiquity to the Renaissance* c. nemzetközi workshopja (Leuven, 2016. november 8–10.); a REFO500 éves nagykonferenciája *Church at the Time of the Reformation: Invisible Community, Visible Parish, Confession Building* címmel (Koppenhága, 2016. május 25–28.); *Libraries as Phenomenon of Culture and Erudition (Knihnica ako fenomén kultúry a vzdelenosti*, Turócszentmárton, 2016. május 11–13.); *Libraries V4 in the Decoy of Digital Age (Knihoven zemí V4 v nástrahách digitalního věku*, Brno, 2016. május 30–június 2.); *Digital Humanities 2016* (Belval, 2016. június 9–10.); *From Brontë to Bloomsbury Third International Conference: Reassessing Women's Writing of the 1880s and 1890s* (Canterbury, 2016. július 25–26.); *Dada visual* (Bukarest, 2016. június 23–25.); az International Comparative Literature Association (ICLA) XXI. világtalálkozója (Bécs, 2016. július 21–27.); *Közép-európai határ(sáv)ok* (Nyitra, 2016. szeptember 5–6.); a Rencontre franco-polonaise des dix-huitiémistes 2. konferenciája (Poznań, 2016. szeptember 17–20.) és a CIEPO (Comité International des Études Pré-Ottomanes et Ottomanes) 22. nemzetközi konferenciája (Trabzon, 2016. október 4–8.). Ugyane forrásból valósult meg több levéltári és könyvtári kutatómunka kritikai kiadásokhoz és monográfiák megírásához Szombathelyen, Kassán, Rómában, Londonban és Bécsben.

Több intézeti kutató tagja olyan nemzetközi fórumoknak és társaságoknak, amelyekben nemcsak a saját osztályuk vagy az intézet szakmai érdekeit mozgathatják előre, hanem az egész magyar tudományos társadalmat népszerűsítik. A XIX. Századi Osztály akadémikusa az *Academia Europaea* tagja, illetve tagja az *International Shakespeare Conferences in Stratford-upon-Avon* tanácsadó testületének. További kutatók képviselik az intézetet az *AILC (ICLA)*, a *Grimmelshausen-Gesellschaft*, az *International Association for Neo-Latin Studies*, a *Görres Gesellschaft*, valamint az *Osztrák–Magyar Akadémiai Vegyes Bizottság* munkájában.

Sokan tagjai az akadémiai szakbizottságoknak (*Irodalomtudományi Bizottság, Textológiai Munkabizottság, Sajtótörténeti Munkabizottság, Informatikai Irodalomtudományi Munkabizottság, AKT*) és más tudományos testületeknek (*MAB Társadalomtudományi Szakbizottsága, Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Nemzetközi Magyarágtudományi Társaság, Magyar XVIII. Század-kutató Társaság, Hungaria Latina – Magyar Neolatin Egyesület*, volt *OTKA MIF*, most *NKFIH zsűri, Magyarországi Dante Társaság* stb.), illetve több egyetem kari és doktori tanácsának. Többen töltenek be elnöki vagy elnökségi tisztséget más szakmai szervezetekben (*Mészöly Miklós Egyesület, Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság, Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, Ókortudományi Társaság, Musica Historica Kulturális Egyesület*), illetve további művészeti egyesületek, például a *Magyar Írószövetség, a Magyar Szépirodalmi Társasága, a Magyar Műfordítók Egyesülete, a József Attila Kör, a Furtwängler Társaság* és a *Lesznai Anna Társaság* tagjai.

2016-ban is megjelentek az intézeti folyóiratok teljes évfolyamai (*Irodalomtörténeti Közlemények, Literatura, Helikon, Magyar Könyvszemle*); ezek szerkesztésében főként intézeti

munkatársak vesznek részt. A szerzők és a szerkesztők felajánlásából működött az intézet hálózati fóruma, a *Reciti* (<http://www.reciti.hu>). Az intézet kutatói más tudományos és szépirodalmi folyóiratok szerkesztőségének is tagjai: pl. *Lymbus*, *Irodalomtörténet*, *Alföld*, *Budapesti Könyvszemle*, 2000, *Jelenkor*, *Új Forrás*, *Vigilia*, *Aspecto*, *Kaleidoscope*, *Élet és Tudomány*, *Publicationes Universitatis Miskolciensis: Sectio Philosophica*, *Magyar Műhely*, *Irodalomismeret* stb.). A nemzetközi folyóiratok közül intézeti szerkesztők közreműködésével készül az *Archivum Ottomanicum*, a *Turkologischer Anzeiger*, a *Neohelicon*, a *Hungarian Studies*, a *Hungarian Journal of English and American Studies*, a *Jahrbuch der Deutschen Shakespeare-Gesellschaft*, illetve a *World Literature Studies* (Pozsony).

Az intézet munkatársai közül húszan végeznek rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet. Az intézet igazgatója doktori iskolát vezet, kilenc további kutató oktat doktori iskolában, közülük öten törzstagok is. Az oktatómunkát végzők 2016-ban 42 elméleti és 45 gyakorlati kurzust tartottak, 19 PhD-értekezést (és egyet társtémavezetőként), 6 MSc/MA és 7 BSc/BA diplomamunkát irányítottak. A Modern Magyar Irodalmi Osztály 2014 óta „önkéntes gyakornoki” programot működtet, amelynek célja fiatal külső munkatársakat bevonni az irodalomtörténeti szintézis megírásának munkálataiba, illetve kutatásaikat az intézet nyújtotta szakmai lehetőségekkel segíteni. A Reneszánsz Osztály munkatársai 2016-ban egy intenzív mesterkurzust készítettek elő, olyan, az alapképzésen már túl lévő, de a doktori stúdiumaikat be nem fejezett bölcsészhallgatók számára, akiket a kora újkori irodalomtörténet érdekel. Az évente megrendezendő egyhetes intenzív képzés és tutoriális foglalkozások során a résztvevők az egyetemi képzésüket kiegészítő módszertani, forráshasználati, tudománytörténeti jártasság elsajátítására kapnak lehetőséget és szakmai újdonságokról értesülhetnek; az első mesterkurzusra 2017 májusában kerül sor.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet 20 nyertes pályázatot tudhatott magáénak 2016-ban 93 491 000 Ft összértékben. A legfontosabb támogatók az NKFIH, az MTA és az NKA voltak. Az intézet támogatott projektjei 2016-ban:

Francia–magyar irodalmi kapcsolatok a 20. században. Posztdoktori ösztöndíj. Támogató: NKFIH, futamidő: 2016. 10. 01–2019. 09. 30. Megítélt összeg: 15 090 000 millió Ft.

A 18. századi magyarországi fikciós és tudományos-ismeretterjesztő fordításirodalom filológiai és eszmetörténeti vizsgálata. Posztdoktori ösztöndíj. Támogató: NKFIH, futamidő: 2016. 10. 01–2019. 09. 30. Megítélt összeg: 15 088 000 Ft.

Magyar Könyvszemle 2016. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 01. 01–2016. 12. 31. Megítélt összeg: 1 100 000 Ft.

Bethlen Miklós (1642–1716) és a kora újkori börtönirodalom európai hagyománya c. konferencia. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 01. 01–2016. 06. 30.

Megítélt összeg: 300 000 Ft.

Ifjúsági Nemzetközi Konferencia. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 05. 25–2016. 12. 31. Megítélt összeg: 163 000 Ft.

Bethlen Miklós válogatott bibliográfia kiadása. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 01. 01–2016. 12. 31. Megítélt összeg: 390 000 Ft.

Arany János hivatali levelei az Akadémián. Prémium posztdoktori támogatás. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 09. 01–2019. 08. 31. Megítélt összeg: 20 281 000 Ft.

Oláh Miklós levelei. Kritikai kiadás. Prémium posztdoktori támogatás. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 09. 01–2019. 08. 31. Megítélt összeg: 20 759 000 Ft.

Mobilitás. Szlovák–magyar. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 01. 01–2017. 06. 30. Megítélt összeg: 700 000 Ft.

Mobilitás. Szerb–magyar. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 01. 01–2017. 06. 30. Megítelt összeg: 150 000 Ft.

Helikon 2016. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 01. 01–2017. 03. 15. Megítelt összeg: 1 500 000 Ft.

Arany János-émlékéhez kapcsolódó projektek megvalósulásának támogatása. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 05. 01–2017. 06. 10. Megítelt összeg: 10 000 000 Ft.

Kazinczy Ferenc Fogságom naplója c. kiadvány megjelentetése. Támogató: MTA (KFB), futamidő: 2016. 06. 14–2017. 02. 28. Megítelt összeg: 200 000 Ft. Támogató: MTA (központi kiadványok), futamidő: 2016. 01. 01–2017. 02. 28. Megítelt összeg: 400 000 Ft.

A centralista Pesti Hírlap politikai stratégiái 1844–1847 című művének megjelentetése. Támogató: NKA, futamidő: 2016. 01. 01–2016. 09. 30. Megítelt összeg: 900 000 Ft.

A Bethlen Miklós-émlékév alkalmából 2016. évi konferencia megrendezése. Támogató: NKA, futamidő: 2016. 01. 01–2016. 12. 31. Megítelt összeg: 1 000 000 Ft.

Magyar Könyvszemle 2016. Támogató: NKA, futamidő: 2016. 03. 01–2016. 12. 31. Megítelt összeg: 800 000 Ft.

A 18. századi magyarországi szépirodalmi és tudományos ismeretterjesztő fordításirodalom digitális kiadása (Internetes adatbázis). Támogató: NKA, futamidő: 2016. 01. 01–2017. 07. 30. Megítelt összeg: 1 000 000 Ft.

Helikon 2016. Támogató: NKA, futamidő: 2016. 03. 01–2017. 03. 15. Megítelt összeg: 600 000 Ft.

Peregrinációs keret – beépült MTA támogatás. Támogató: MTA, futamidő: 2016. 01. 01–2016. 12. 31. Megítelt összeg: 3 060 000 Ft.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balázs M, Bartók I (szerk.): A felvilágosodás előzményei Erdélyben és Magyarországon 1650–1750. Tudományos konferencia, Szeged, 2015. május 28–30. (2016) <https://www.dropbox.com/sh/>
2. Benda M, Sörös Zs, Stauder M, Tüskés A (szerk.): A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 2013. Online adatbázis, <http://www.iti.mta.hu/mib/index.html>. (2016)
3. Bevezeky G (s. a. r.): Krúdy Gyula Elbeszélések 10. 1901. december – 1902. december. (Krúdy Gyula Összegyűjtött Művei, 27.) Pozsony: Kalligram Könyvkiadó (2016) <http://real.mtak.hu/42906>
4. Csörsz Rumen I: A kesergő nimfától a fonóházi dalokig. Közköltészeti hatások a magyar irodalomban 1700–1800. (Irodalomtudomány és Kritika: Tanulmányok.) Budapest: Universitas (2016) <http://real.mtak.hu/37065>
5. Csőrsz Rumen I, Sudár B: Macaristan'da Mehter Müziği. İstanbul: PAN Yayıncılık. (2016)
6. Deczki S: Fordított világ. Kritikák, tanulmányok. Miskolc: Szépmesterségek Alapítvány–Műút Könyvek. (2016) <http://real.mtak.hu/41918>
7. F. Molnár M: Olasz hadi írók és generálisok Bécs és Isztambul között. L. F. Marsigli és kortársai. Budapest: Reciti (2016) <http://reciti.hu/2016/3934>
8. Gábori Kovács J: A centralista Pesti Hírlap politikai stratégiái 1844–1847. (Irodalomtörténeti füzetek, 176.) Budapest: Argumentum (2016) <http://real.mtak.hu/41898>

9. Kiss Zs (s. a. r. és jegyz.), Hegedüs Béla (sorozatszerk.): William Shakespeare: Leár. Lear király (ReTextum, 5.) Budapest: Reciti (2016) <http://reciti.hu/2016/3743>
10. Jeney É (szerk.): Biblioterápia, irodalomterápia. Helikon Irodalomtudományi Szemle, 52/2. (2016) http://iti.btk.mta.hu/images/kiadvanyok/helikon/Helikon_2016_2.pdf
11. Hász-Fehér K (s. a. r.), Korompay HJ (szerk.): Arany János, Lapszéli jegyzetek 1., Folyóiratok I. (Arany János Munkái.) Budapest: Universitas–MTA BTK Irodalomtudományi Intézet. (2016) <http://real.mtak.hu/43119>
12. Kecskeméti G (szerk.): Hatvan év az MTA Irodalomtudományi Intézetében: Intézmény- és tudománytörténeti metszetek. Budapest: Reciti (2016) <http://real.mtak.hu/44117>
13. Estók J (főszerk.), Gazda I, Kecskeméti G, Sisa J, Ujváry G (szerk.): Nemzeti évfordulóink 2016. Budapest: Balassi Intézet (2016)
<http://www.balassiintezet.hu/attachments/article/1638/Nemzeti%20Evdorduloink%202016>
14. Lengyel R (szerk.): Nunquam autores, semper interpretes. A magyarországi fordításirodalom a 18. században. Budapest: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet (2016) <http://real.mtak.hu/39257>
15. Nagy Cs: Átkötések. Tanulmányok és kritikák. (Kaleidoszkóp Könyvek, 27.) Dunaszerdahely: Media Nova M–Nap. (2016) <http://real.mtak.hu/42626>
16. Szénási Z: Örökké ég alatt. Tanulmányok. Szombathely: Savaria University Press. (2016) <http://real.mtak.hu/42635>
17. Szolláth D (s. a. r.): Mészöly Miklós, Sólymok csillagvilága. (Mészöly Miklós Művei.) Budapest: Jelenkor Kiadó (2016) <http://real.mtak.hu/42325>
18. Szabó GZ, Szörényi L: Kis magyar retorika (Bevezetés az irodalmi retorikába). 3. javított kiadás. Budapest: Syllabux (2016) <http://real.mtak.hu/43137>
19. Szörényi L: A' bohóság láncsora. Tárcák és tanulmányok. Budapest: Nap Kiadó. (2016)
20. Szörényi L (szerk. és utószó): Kozma Andor, A kárthágói harangok. Budapest: Napkút Kiadó (2016)
21. Tóth Zs (vál. és bev.): Bethlen Miklós válogatott bibliográfia. Budapest: Reciti (2016) <http://reciti.hu/2016/3886>
22. Török Zs (szerk.): Angyal vagy démon. Tanulmányok Gyulai Pál Íróink című írásáról. (Hagyományfrissítés, 4.) Budapest: Reciti. (2016) <http://reciti.hu/2016/3765>
23. Z. Varga Z (szerk.): Műfaj és komparatiztika. Helikon Irodalomtudományi Szemle, 52/3. (2016) <http://real.mtak.hu/43148>
24. Ács P: Falsorum fratrum rebellio. Jenő Szűcs's Essays on Peasant Revolt of György Dózsa after 40 Years. In: Gabriella Erdélyi (ed.): Armed Memory. Agency and Peasant Revolts in Central and Southern Europe (1450–1700). (Refo500 Academic Studies, 27.) Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 137–146. (2016) <http://real.mtak.hu/35147>
25. Ács P: The Changing Image of Ottoman Turks in East-Central European Renaissance Literature. In: Robert Born, Michał Dziewulski (eds.): The Ottoman Orient in Renaissance Culture. Papers from the International Conference at the National Museum in Krakow June 26–27, 2015. Kraków: The National Museum in Krakow, 161–192. (2015)
https://www.academia.edu/20418250/The_Ottoman_Orient_in_Renaissance_Culture. Pa

[pers from the International Conference at the National Museum in Krakow#page=161](#))

26. Balogh M: Mad'arsky poh'lad na Bžochove výskumy recepcie psychoanalýzy na Slovensku. In: Cviková J, Gáfrík R, Görözdi J (eds.): *Ked' jedna myslieňkova orientácia zanecháva stopy v druhej. Personálna bibliográfia A. B. Knižnice časopisu WLS.* Bratislava: Ústav svetovej literatúry SAV, 27–33. (2016)
27. Bene S: Miklós Zrínyi, the Poet. In: Hausner G (szerk.): *Zrínyi-album / Zrínyi Album.* Budapest: Zrínyi Kiadó–HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, 175–249. (2016) <http://real.mtak.hu/47074>
28. Dávidházi P: The Charge of Fatal Inattention. Jephthah's Vow and Hamlet's Warning Reconsidered. In: G. Kállay K, Bánhegyi M, Bogár Á, Kállay G, Nagy J, Szigeti B (eds.): *The Arts of Attention.* Budapest–Paris: L'Harmattan, 175–198. (2016) <http://real.mtak.hu/43154>
29. Hafner Z: Pilinszky János-bibliográfia (2001–2015). In: Buda A, Nemeskéri L, Pataky A (szerk.): *Leírás és értelmezés. Újholdas szerzők a hagyományvá válás közben.* Budapest: Ráció, 327–435, 455–474. (2016)
30. Hajdu P: Unnecessary Anachronisms as 'Facts' in Central European Historical Novels. *NEOHELICON*, 43/2, 417–425. (2016) <http://real.mtak.hu/42483>
31. Hites S: On Monetary and Literary Fictions. *NEOHELICON*, 43/2, 427–443. (2016) <http://link.springer.com/article/10.1007/s11059-016-0354-9>
32. Kőszeghy P: Song of János Balassa on His Falconet. *PHILOBIBLON*, 21/1, 20–39. (2016) <https://www.academia.edu/30440859>
33. Tóth Zs: Dead Readers Society. Early Modern Theological Debates in Historical Anthropological Perspectives. In: Zavorský S, Nichola LR, Riedl A (eds.): *Themes of Polemical Theology across Early Modern Literary Genres.* Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 179–193. (2016) <http://real.mtak.hu/42406>
34. Török Zs: Sartorial Heroism and Nation-building. Female Cross-dressing in Nineteenth Century Hungarian Fiction (A Case Study). *HUNGARIAN STUDIES: A JOURNAL OF THE INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR HUNGARIAN STUDIES AND BALASSI INSTITUTE*, 30/1, 73–87. (2016) <http://www.akademiai.com/doi/pdf/10.1556/044.2016.30.1.4>
35. Tüskés A: Art et (auto)représentation de la figure de l'écrivain : L'emplacement et la fonction des images dans la littérature du XVIIIe siècle en Hongrie. *ANNALES / ACADÉMIE POLONAISE DES SCIENCES – CENTRE SCIENTIFIQUE À PARIS*, 18, 117–128. (2016) <http://real.mtak.hu/44246>
36. Tüskés G: Zur deutschen Übersetzung des Marci Kakuk von J. Jenő Tersánszky. *GERMANISTISCHE STUDIEN. EINE ZEITSCHRIFT DES VEREINS DEUTSCHE SPRACHE (GEORGIEN)*, 10, 5–34. (2016) <http://real.mtak.hu/43206/1/Germanistische%20Studien%20X%20Online%20Tu%CC%88ske%CC%81sG.pdf>

BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI INTÉZET

1014 Budapest, Országház u.; 30. 1250 Budapest, Pf.: 9
telefon: (1) 375 0493; fax: (1) 356 1849
e-mail: mi.titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.mi.btk.mta.hu
Igazgató: Mikó Árpád, az MTA doktora

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A középkori művészettel kapcsolatos kutatások
A reneszánsz művészettel kapcsolatos kutatások
A gyűjtéstörténettel kapcsolatos kutatások
A 19. századi művészettel kapcsolatos kutatások
A művészettörténet-írás új eredményei
Gyűjteményfejlesztési és digitalizációs tevékenység
Szakmai folyóiratok szerkesztése

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A középkori művészettel kapcsolatos kutatások

A középkorral kapcsolatos kutatást a művészettörténet-írás hagyományosan kiemelt feladatának tekinti. 2016 októberétől indult újra az Intézet egyik tudományos munkatársának vezetésével az *Adatok az Árpád-kori művészet történetéhez* című posztdoktori kutatási program. Ennek keretében elsősorban az egykori székesfehérvári Szűz Mária-prépostsági templom 11. századi faragványainak vizsgálata folytatódott. Elkészült a pécsi Dómkőtar román kori részének új, illetve annak megújítására vonatkozó kiállítási forgatókönyve. Az Intézet részt vett az Árpád-ház Program keretében készülő, az egykori székesfehérvári Szűz Mária-prépostság emlékanyagának bemutatását célzó múzeumi kiállítás szakmai előkészítésében. A korábbinál komolyabb lehetőségekkel folytatódhatott az Árpád-kori építészet és épületszobrászat Egerhez kapcsolódó emlékanyagának kutatása. A középkori témacsoport munkája keretében – elsősorban publikációk útján – folytatódott a középkori Magyarország síremlékei katalógusának gyűjtő- és szerkesztő munkája. A csoport külső munkatársa tovább dolgozott a mindezidáig kevésbé kutatott Jász-Nagykun-Szolnok megyei középkori építészet töredékeinek katalógusán. Az *Ars Hungarica*-beli tanulmányának nyomdai munkálatai idején került elő magángyűjteményből egy szolnoki lelőhelyű, vörösmárványból faragott, különleges figurális síremléktöredék, amelyről az év végén önálló publikáció is megjelent.

A reneszánsz művészettel kapcsolatos kutatások

Az Intézet tudományos tanácsadója felkért szakértőként részt vesz a Magyar Nemzeti Múzeumban őrzött nyírbátori stallum csonka szárnyának restaurálásában. A Jagelló-kori művészet e kiemelkedő jelentőségű művét (állagmegóvás okán) szétszedték, letisztították, s ennek során számtalan részletkérdést lehetett tisztázni – vagy csak felvetni – a készüléssel és az eredeti elhelyezéssel kapcsolatban. Ugyanő részt vesz a Nemzeti Múzeumban 2017-ben rendezendő reprezentatív reformáció-kiállítás előkészítő munkáiban, a tudományos katalógus szerzője.

Az Intézet tudományos tanácsadója tovább folytatta a Corvina Könyvtárra vonatkozó kutatásait, és ebben a tárgyban két cikket is publikált. Egyiket a Jakó Zsigmond 100.

születésnapjára, a másikat a Monok István tiszteletére összeállított kötetben. Ugyancsak folytatta a festett famennyezetekre vonatkozó vizsgálódásait (e tárgyban két cikket publikált).

Az Intézet tudományos tanácsadója tanulmány és katalógustételek írásával részt vett a veszprémi Boldog Gizella Egyházművészeti Múzeum erdélyi kötetében (*Fejedelemszönyök és a vallásszabadság Erdélyben, 2016*). Részt vett továbbá a Budapesti Történeti Múzeum Krakkó–Budapest-kiállításának katalógusának írásában (*Közös úton. Budapest és Krakkó a középkorban, 2016*). Folytatta a reneszánsz kézikönyvre vonatkozó hiánypótló kutatásait. Áttekintette a hódoltsági török művészettel kapcsolatos akkulturációs problémákat (egy cikk sajtó alatt, egy recenzió megjelent).

Elkezdődött Bocskay György, a leghíresebb késő reneszánsz kalligráfus életművét feldolgozó monográfia kiadásra előkészítése egy NKFIH-program keretében. Szerzője az Intézet tudományos munkatársa, az ő doktori disszertációja képezi a monográfia alapját.

Tudományos munkatársuk újabb okleveleket azonosított Bocskay György életművéből (*Acta Historiae Artium*), és feltárta az újlaki egyházi kincsek menekítésének történetét, Mohács után (*Művészettörténeti Értesítő*).

Az Intézet tudományos segédmunkatársa új szemléletű, angol nyelvű tanulmányt közölt a Mátyás Gradualéről az *Acta Historiae Artium*ban.

Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa a Corvina könyvtár proveniencia-kutatásában újabb felismerésekre jutott, melyeket a korai, ún. fehér indafonatos kódexcsoport vizsgálata eredményezett. Újdonság továbbá, hogy az MTA Kézirattárában őrzött Teleki-hagyatékban is eddig ismeretlen forrásanyagot sikerült feltárnia.

A gyűjtéstörténettel kapcsolatos kutatások

2016-ban folytatódott a 17. századi hazai műtárgyanyaggal kapcsolatos forrásfeltárás, melynek során előkerült többek közt jónéhány olyan inventárium, amelyekben a fraknoi Esterházy-kincstár „előzményének” tekinthető tárgygyűtéseket (más családok utóbb Fraknóra került ötvösműveit) foglalták jegyzékbe. A „mecenatúra és reprezentáció” csoport keretében kutatások folytak a 17. századi főúri reprezentáció témakörében, elsősorban egy az Esterházy-levéltárból származó, ismeretlen eredetű, 17. századi festményinventáriumra vonatkozóan. Ezek eredményeképp további tárgyakat sikerült azonosítani a gyűjteményből, amelyek részben módosították az eredeti hipotézist a tárgyjegyzék lokalizálását illetően. Felbukkant egy jelentős 17. századi nürnbergi műgyűjtő, Hans Septimius Jörger Kunstammerének eddig ismeretlen inventárium, mely alapján azóta több festményt sikerült azonosítani az egykori Jörger-gyűjteményből. A témához kapcsolódott egy másik, szintén több éve futó kutatási program, a Szlovákia területén fekvő főúri kastélyok berendezésének vizsgálata, elsősorban a *Národná kultúrna komisia* iratanyagára támaszkodva. Ebben az évben sikerült feltárni az egykor Aranyosmaróton őrzött, Migazzi Kristóf váci püspök és bécsi érsek által hátrahagyott műgyűjteményt, amelynek darabjai örökség útján az 1910-es évek közepén az Erdődy család galgócói (Hlohovec, SK) kastélyába, majd az 1930-as években Szlovákiából a nemzetközi műtárgypiacra kerültek. A gyűjtemény máig fennmaradt darabjait sikerült azonosítani osztrák, német és kanadai közgyűjteményekben.

A „mecenatúra és reprezentáció” kutatócsoport keretében folytatódott a Károlyi család nagykarolyi kastélyának építéstörténetére, gyűjteményeire és a kastély lakóinak életmódjára irányuló kutatás.

A műgyűjtés-történeti kutatócsoport *De Signis* című könyvsorozatának 2. és 3. köteteként jelent meg a Balassi Kiadó gondozásában Henszlmann Imre levelezésének – mintegy 1200 tételt tartalmazó – első két kötete. A különböző nyelveken írt levelek szövegkiadásán túl elkészült Henszlmann Imre új bibliográfiája, és elkezdődött Henszlmann (szakmai) életrajzi kronológiájának pontosítása. A projektben az Intézet nyolc tudományos munkatársa vett részt.

Papp Júlia szerkesztésében megjelent a 19. századi mőtárgyfényképezés egyik jelentős alakjának, John Brampton Philpotnak a Fejérváry–Pulszky-gyűjtemény elefántcsont-faragványainak gipszmásolatairól készült fotósorozata három elemző tanulmány kíséretében. A gazdagon illusztrált kötet kétnyelvű (angol–magyar), a tanulmányok szerzői a téma nemzetközileg jegyzett szakértői.

A 19. századi művészettel kapcsolatos kutatások

Az Intézet 2012-ben újraindította a magyarországi és a magyar művészet történetét a legújabb tudományos eredmények alapján feldolgozó vállalkozását, s 2013-ban megjelentette *A magyar művészet a 19. században. Építészet és iparművészet* című kézikönyvet. E hiánypótló kötet a magyar művészet talán leginkább dinamikus időszakának korszakalkotó urbanisztikai és életmódbeli forradalmát foglalja össze, új, könnyebben kezelhető, a szakembereknek és a közönségnek is megfelelő módon. 2016-ban elkészült *A magyar művészet a 19. században* kettős kötet második, a festészetéről és a szobrászatról szóló kötetének kéziratát. A második kötet követi az első tagolását: klasszicizmus (1800–1840), romantika (1840–1870) és historizmus (1870–1900) fejezetekre oszlik. A fejezetek első részében a művészeti intézményrendszert (oktatás, múzeumok, műgyűjtemények, művészeti közélet) mutatják be, majd a festészet, a sokszorosító médiumok és a szobrászat történetét tárgyalják. A műfajok szerinti ismertetést (történeti festészet, tájképek, életképek, portré) a műfaj egy-egy kiemelkedő műalkotásával foglalkozó képleírás gazdagítja. Ezzel párhuzamosan megjelent *A magyar művészet a 19. században. I. kötet. Építészet és iparművészet* című kézikönyv angol nyelvű változata *Motherland and Progress: Hungarian Architecture and Design 1800-1900* címmel a neves Birkhäuser / De Gruyter (Basel–Berlin–Boston) kiadónál. Ezzel egyrészt folytattuk az Intézet 1980-as években megindult – de sajnálatosan félbeszakadt – kézikönyvsorozatát, melynek kiadása az Intézet alaptevékenységének számított, másrészt sikerült ennek nemzetközi dimenziót adni.

Az Intézet és a Schola Graphidis Művészeti Gyűjtemény (MKE – Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium) közös konferenciát rendezett 2016. február 19-én *Törékeny érték: a gipsz a 19–20. századi múzeumi és oktatási gyakorlatban* címmel. A konferencia szekcióiban a gipszmásolatokat múzeumi környezetben, a gipszmásolatok és -modellek útját a középítkezésektől a közgyűjteményekig, valamint a gipszmintákat oktatási környezetben vizsgáló előadások szerepeltek. Az *Ars Hungarica* 2016. évi második és harmadik száma a konferencián elhangzott előadásokból szerkesztett tanulmányokat és korábban még nem publikált gipszlemkével kapcsolatos forrásközléseket tartalmaznak. A tanulmányok első egysége az ország legjelentősebb képzőművészeti gyűjteménye, a Szépművészeti Múzeum gipszmásolatainak beszerzését, azok későbbi sorsát, valamint jövőjük alakulását veszi sorra. Másik csoportja a gipszek oktatási felhasználását tárgyalja. A múzeumi és oktatási szerep mellett a gipszhasználat az építészet területén vált különösen jelentőssé. Ezt a szerepet mutatják be a harmadik lapszám írásai, a korszak két jelentős fővárosi középítkezése – az Országház és a Nagyboldogasszony-templom (Mátyás-templom) Schulek-féle átépítése – köré szervezve.

A Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon című OTKA-projektben az Intézet egyik tudományos munkatársa 2014–2016 között építészettörténeti és iparoktatás-történeti kutatásokat végzett a 19. századi magyar ipariskolái és iparmúzeumi kapcsán. A projekt keretében elsősorban az egykori kolozsvári Erdélyrészi Iparmúzeum (I. Ferenc József Iparmúzeum) épületei és gyűjteményei anyagát tárta fel és rekonstruálta. 2016-ban az eredmények összegzésére és nyomdai előkészítésére került sor. Ehhez a kutatáshoz kapcsolódóan elkészült az egykori zalatnai Kőfaragó és Kőcsiszoló Ipariskola fennmaradt gipszgyűjteményének leltárba vétele, sor került a tárgyak egy részének restaurálására. A tárgyak román, magyar és angol nyelvű online leltárának elkészítése 2016 októberében elkezdődött.

A 20. század művészetével és a kortárs művészettel kapcsolatos kutatások

Az Intézet egyik tudományos főmunkatársa a kortárs művészet és nacionalizmus témakörében folytat évek óta kutatásokat, ennek 2016-os eredményeként társkurátora volt az *Universal hospitality* című kiállításnak Bécsben, és egyik szervezője a társrendezvénynek, az *Open Forum*nak. Több külföldi konferencián vett részt (Amszterdam, Birmingham) meghívott előadóként, köztük a kortárs művészet vezető elméleti és múzeumi szakértői részvételével megrendezett Piotr Piotrowski-émlékkonferencián Ljubljanában, ahol művészetelméleti előadást tartott a régió 1989 utáni önképéről.

A Kádár-korszak esztétikai modernizációjának kutatása kapcsán az Intézet együttműködött a BTM Kiscelli Múzeum szakembereivel, akik az 1958-as Brüsszeli Világkiállítás Magyar Pavilonjáról készítettek tudományos igényű kiállítást. Az 1950-es és 1960-as évekhez kapcsolódó Csernus Tibor-kutatások mellett elkészült Keserü Iona festőművész *catalogue raisonnée*-ja, foglalkoztak a tudományosság, a kreativitás, a nyilvánosság és a társadalmi szerepvállalás kérdéseivel a neoavantgárd művészet kapcsán, valamint az utópiák és az újbaloldali elméletek jelentőségével. Ezzel párhuzamosan bekapcsolódtak a budapesti *tranzit.hu* és a lipcsei *Galerie für Zeitgenössische Kunst* kutatási projektjébe, amelynek célja egy angol nyelvű kötet megjelentetése a témában. A Kritikai Elméletek Kutatócsoport tevékenységéhez kapcsolódóan a nacionalizmus, a poszt nacionalizmus, a populizmus és a posztpolitika különféle elméleteivel foglalkoztak. Angol nyelvű monográfia jelent meg Szűcs Attila festészetéről a HatjeCantz Kiadónál. Az Intézet egyik tudományos munkatársa vezető kutatóként (szerkesztőként, lektorként és szerzőként) is közreműködik a Kassák Múzeum „*Közép-Kelet-Európa és a hatvanas évek*” kutatási projektjében, amelynek célja az, hogy megjelenjen egy nagy volumenű, angol nyelvű kötet a Thames and Hudson Kiadónál.

A „*Hosszú hatvanas évek*” című kutatás kapcsán az Intézet a Miskolci Képtárral közös programot indított el, megcélozva az 1945–1964 közötti időszak magyar grafikájának feldolgozását.

Az Intézet tudományos tanácsadója részt vett a Magyar Nemzeti Galéria „*Árny a kövön. Ország Lili művészete*” című kiállításának tudományos előkészítésében.

A művészettörténet-írás új eredményei

Az Intézet fontos feladatának tekinti, hogy feltérképezze és forráskiadások révén megszüntesse a 20. századi magyar művészettörténet-írás historiográfiájának fehér foltjait. Folytatják azt, amit az „*Emberek és nem frakkok. A magyar művészettörténet-írás nagy alakjai*” című kézikönyvvel az Intézet kezdeményezett, különös tekintettel a két háború közötti időszak tudománytörténetére. Az *Enigma* 2016. évi első száma a kutatócsoport égisze alatt a világhírű Michelangelo-kutató művészettörténész, Wilde János és a bécsi iskola kapcsolatát tárgyaló, az MTA Művészettörténeti Bizottsága által 2015-ben Opus Mirabile-díjban részesített három forráskiadványhoz kapcsolódik a forráskiadvány-sorozat negyedik köteteként. A következő két 2016-os forráskiadvány (*Enigma* no. 87. és 88.) Szilágyi János György (1918–2016) ókortudós, művészettörténész életművének állít emléket. Ő egyike annak a néhány klasszika-archeológusnak, aki nemcsak szűkebb tudományára, hanem a társadalomtudományok több ágára is maradandó hatást gyakorolt azzal a meggyőződéssel, amely szerint az ókortudomány egységes és oszthatatlan, s az irodalmi és művészeti alkotásokat mindig egymás és az ókori művelődés egészének összefüggésében kell szemlélni.

Gyűjteményfejlesztési és digitalizációs tevékenység

Az Intézet működésében fontos szerepet játszanak a gyűjteményei: a több százezer tételt számláló Magyar Művészek Lexikona, a művészek és művészettörténészek dokumentumait gyűjtő Adattár, a jelentős hányadban már digitalizált Fényképtár és a Levéltári Regesztagyűjtemény. Az előrehaladott digitalizációs programnak köszönhetően folyamatosan nő az Intézet különböző gyűjteményeivel kapcsolatos online lekérdezések száma. A kutatók által legtöbbször használt anyagok digitalizálása folyamatos, 2016-ban Benda J.: A magyar képzőművészeti egyesületek története (C-II-20) és Folyóiratok művészeti tárgyú cikkei (C-I-127) váltak elérhetővé. Az Adattár anyagait 2016-ban 4280 alkalommal töltötték le.

A Fényképtár idő- és földrajzi határ nélkül gyűjti a magyar, a magyar vonatkozású, művészettörténeti szempontból jelentős műtárgyakról, művészekről, épületekről készült felvételeket. A gyűjtemény jelenleg mintegy 80.000 darab felvételt számlál. A kutatók munkáját név- és helynévmutató, valamint helynév szerinti kontakttutató segíti. Jelenleg az online elérhető állomány a Fényképtárban őrzött „D” jelű, mintegy 7400 képet tartalmazó diapozitívot öleli fel. A Fotótárban elkészült a „B” jelű, 9400 db pozitív felvételt tartalmazó anyag leltárkönyveinek adatbevitel, begépelése, illetve az adatok pontosítása. Az „N” jelű, fekete-fehér negatív állomány 65.900 darabot számlál, jelenleg hozzávetőleg az állomány fele áll rendelkezésünkre digitálisan. A tételek szakmai ellenőrzésében eddig 44.400 tétellel végeztünk, ezek online elérhetők az Intézet honlapján. A Fényképtár anyagát a Google indexálja, a keresési kérdésnek megfelelő művészettörténeti tárgyú keresések között jellemzően az első találatok között jelenik meg.

A Levéltári Regesztagyűjtemény digitalizálása 2016-ban teljessé vált, immár az összes, korábban nem publikált anyag (300.000 tétel) elérhető online az Intézet honlapján. A tartalmak éves átlagos lekérdezése tízezres nagyságrendű, amely messze meghaladja a digitalizálás előtti időszak átlagosan évi 10–15 kutatója által átnézett dokumentumokat.

Az Intézet keretében folyik a „*Budapest építészeti öröksége – Lipótváros*” program fényképezési dokumentációja. Ez a kerület épületállományának szisztematikus fényképezését jelenti, a digitális képek mappába rendezését, illetve a képgalériáknak az intézeti honlapon történő elhelyezését. Ezzel párhuzamosan 2016-ban előkészítették az épületek levéltári anyagának feldolgozását is.

Az Intézet részeként működő MTA Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény egyik feladata a Jakab Irén-hagyaték feldolgozása, a tudományos kutatás előkészítése (hang és vizuális anyagok digitalizálása, annotálás, jegyzőkönyvek készítése). A londoni Freud Múzeummal közösen rendezendő kiállítás előkészítése kezdődött meg 2016-ban. A gyűjtemény munkatársai a Nyolcak festőcsoport kiállításainak rekonstrukciójához folytattak háttérkutatásokat, s ennek keretén belül a pszichoanalízis és a festészet kapcsolatát vizsgálták a második világháború előtti időszakban. A gyűjtemény feldolgozása kapcsán együttműködtek a Tárt Kapu Galériával, a pécsi Reuter Camillo Gyűjteménnyel. A Petőfi Irodalmi Múzeum kutatásaira támaszkodva 2016-ban *A kétsíkú kép – Füst Milán és Pál István barátsága* címmel rendeztek kiállítást. A Balassi Intézettel együttműködve a Párizsi Magyar Intézetben 2016-ban kiállításon mutatták be a gyűjteményt *Le temps des asiles* címmel.

Szakmai folyóiratok szerkesztése

Az Intézetben folyik a hazai művészettörténeti kutatásokat megjelenítő legfontosabb folyóiratok szerkesztése. Az Intézet tudományos tanácsadója szerkeszti az *Acta Historiae Artiumot*, a szakma idegen nyelven megjelenő folyóiratát, amely évenként egy kötetben jön ki. Az Intézet tudományos tanácsadója szerkeszti a szakma magyar nyelvű, országos folyóiratát, a *Művészettörténeti Értesítőt*, amely évente két kötetben jelenik meg. Az Intézet tudományos főmunkatársa szerkeszti a szakma tudománytörténeti folyóiratát, az *Enigmát*, amely évenként változó számú kötetben jelenik meg. Az Intézet tudományos főmunkatársa a főszerkesztője az *Új Művészetnek*, amely évi tizenkét számával a kortárs képzőművészeti élet egyik vezető orgánumának számít. Végül természetesen az Intézet két tudományos főmunkatársa szerkeszti az *Ars Hungaricát*, tudományos folyóiratukat, amely évenként négyszer jelenik meg.

b) Tudomány és társadalom

2016-ban megújult az *Ars Hungarica*, az Intézet szakfolyóirata, amely a szerkesztőség megújulása mellett a folyóirat arculatának újratervezésével, az új formátum grafikai kidolgozásával járt együtt.

2015-ben ünnepelte az Akadémia palotája megnyitásának 150. évfordulóját. Az évfordulóról több eseményből álló program emlékezett meg az Intézet szervezésében. Kiállításokon, előadásokon, konferencián ismertették a legújabb eredményeket. A program legfontosabb része a „150 éves az Akadémia palotája” című kiállítás volt, amelyet az Intézet egyik tudományos főmunkatársa rendezett, és több intézeti kolléga működött közre a kiállítás tudományos katalógusának megvalósításában. A kiállítást összesen 3080 fő látogatta; az eseménynek jelentős volt a médiavisszhangja, és pozitív visszajelzéseket kaptak a látogatók részéről. A kutatás eredményei önálló kötet formájában is megjelennek.

2014-ben az Intézet közreműködésével az Iparművészeti Múzeumban megnyílt a „Lechner, az alkotó géniusz” című időszakos kiállítás, amely a magyar építészet egyik legnagyobb alakját, Lechner Ödönt mutatta be. Ennek folytatásaként tablókba rendezve a kiállítás anyagának egy részét előbb a budapesti metrószerelvényekben mutattuk be, majd 2016-ban a tablók utazó kiállításként előbb Csongrádon a Városi Galériában, majd Szegeden, a dóm altemplomában kerültek bemutatásra.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Az Intézet szoros kapcsolatokat ápol a diszciplína két legjelentősebb nemzetközi szervezetével, a CIHA-val (Művészettörténészek Nemzetközi Bizottsága) és RIHA-val (Művészettörténeti Intézetek Nemzetközi Szövetsége). Részt vesz ez utóbbi vállalkozásában, a *RIHA Journal* nevű nemzetközi online szakfolyóirat megvalósításában. Az Intézet munkatársai révén érintett ez utóbbi vállalkozásban, ketten a RIHA Online Journal helyi szerkesztőjeként is dolgoznak. A nemzetközi szerkesztőség 2016-ban Budapesten tartotta éves értekezletét.

Az Intézet egyik munkatársa az Association des Anciens Boursiers du Gouvernement Français (AABGF) alelnökeként a budapesti Francia Intézettel együttműködve kulturális programok szervezésében és megvalósításában vesz részt.

Az Intézet tudományos segédmunkatársa az *Európai Roma Kulturális Alapítvány* kuratóriumának elnöke és ügyvezetője, a *Gallery 8 – Roma Kortárs Művészeti Tér* szakértői tanácsának tagja. Tagja annak a 14 fős, nemzetközi, roma értelmiségiekből álló önkéntes csapatnak (*Alliance for the European Roma Institute*), amely elérte az Európai Roma Intézet (*European Roma Institute for Arts and Culture*) 2016-os megalapítását és létrehozását, amely 2017 áprilisában Berlinben nyílik.

A *Thieme-Becker* és a *Saur* örökébe lépő *De Gruyter*-művészlexikon magyar művészekről szóló szócikkei nagyrészt a Lexikon-gyűjtemény anyagán alapulnak. A lexikon magyar vonatkozású szócikkeit az Intézet egyik tudományos segédmunkatársa szerkeszti, ezen túl számos szócikket szerzőként jegyez.

Folytatódott együttműködésük a marburgi Bildarchivval (Deutsches Dokumentationszentrum für Kunstgeschichte – Bildarchiv Foto Marburg), amelynek keretében hozzáférhetnek az ott archivált felvételekhez.

Az MTA Művészettörténeti Tudományos Bizottságának hét munkatársuk is tagja. Elnöke, könyvfelelőse az Intézet tudományos tanácsadója.

Az Intézet tudományos tanácsadója művészettörténész alelnökként részt vesz a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat vezetőségének munkájában. Tagja az MTA Művelődéstörténeti Osztályközi Tudományos Bizottságának, az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa Társadalomtudományi Szakbizottságának, az NKFIH Társadalomtudományi Kollégiumának.

Az Intézet tudományos tanácsadója törzstagja az MTA BTK Történettudományi Intézetben működő Lendület Középkori Gazdaságtörténeti Kutatócsoportnak. A kutatócsoport decemberi konferenciáján előadással is részt vett (A „sárkánylovagok” kőfaragója – egy salzburgi tanultságú, boszniai-sziléziai hatókörű, 15. századi szobrász-vállalkozó műhelye Budán: a Stibor-síremlékek mestere).

2016-ban az Intézet együttműködési megállapodást kötött a *Magyarország a középkori Európában* elnevezésű Lendület-kutatócsoporttal, amelynek keretében pecsétmásolatokat kölcsönzött a szentendrei Ferenczy Múzeumban 2016. május 19. és július 31. között *Mítosz és valóság. A pilisi monostor II. András korában* címmel rendezett kiállítás számára.

Az Intézet tudományos tanácsadója törzstagja az MTA BTK TTI-ben működő Lendület Szent Korona Kutatócsoportnak (cikke egy Pozsonyban tartott konferencia kötetében: *Panovníci a koruny. Reprezentácia na uhorských erbových listinách v ranom novoveku*). Egy másik tudományos munkatársuk a 15–16. századi magyar király- és királyné-koronázásokhoz kapcsolódó udvari ünnepeket vizsgálta. Eredményeiről angol nyelvű előadást tartott a kutatócsoport és a spanyol *HISPANEX 2015 Program* 2016-os nemzetközi konferenciáján.

Az Intézet tudományos tanácsadója a reneszánsz-kézikönyv előmunkálataként előadással – *Főpapi kincstárak a 16. század második felében Magyarországon* – részt vett a pécsi Hittudományi Főiskola 16. századi egyháztörténeti konferenciáján (*Egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 16. században*). Ugyanő előadást tartott Kolozsvárt az Erdélyi Múzeum-Egyesület székházában a Corvina Könyvtár történeteiről a Korunk Akadémia meghívására. Ugyanő mutatta be Pozsonyban Jozef Hal'ko Szent Márton-templomról írt monográfiájának magyar kiadását.

Az Intézet tudományos munkatársa részt vett a 2016-os Szigetvár-emlékév munkálataiban. Elkészítette a szigetvári vármúzeumban rendezett Zrínyi-kiállítás művészettörténeti részének koncepcióját, s kurátorként részt vett a kiállítás rendezésében.

Az Intézet kiadásában jelent meg Buzási Enikő korszakos jelentőségű adattára a Bécsben tanult magyarországi képzőművészekről: *Források a magyarországi, erdélyi, valamint magyar megrendelésre dolgozó külföldi művészek bécsi akadémiai tanulmányaihoz (1726–1810)*.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2016-ban nyertes NKFIH-pályázatukkal vállalták, hogy a négyéves ciklus végén megjelentetik az újraindult művészettörténeti kézikönyv reneszánsz-kötetét. A projektet (A reneszánsz művészet Magyarországon) az Intézet tudományos tanácsadója vezeti, és több munkatárs is részt vesz a kutató- és szervező munkában. Ennek keretében adja ki az Intézet a Bocskay Györgyről írt monográfiát is.

A 2017. évre is meghosszabbították az egyik főmunkatársuk vezette gyűjtéstörténeti OTKA-projektet (Adattár a magyarországi tárgykultúra történetéhez, 16–19. század, K 105005).

Az Intézet vállalta, hogy lebonyolítja egy külsős munkatárs vezette OTKA-projektet (Műemléki topográfiai kutatások Kőszegen és Tokaj-hegyalján, K 109323), amely 2013-ban indult.

A Kerny Terézia – nemrég elhunyt munkatársuk – válogatott ikonográfiai tanulmányaiból összeállított kötet megjelentetésére nyertek támogatást az NKA könyvkiadási pályázatán.

Az Intézet folyóirata, az *Ars Hungarica* az NKA folyóirat-kiadási kollégiuma és az MTA támogatása alapján évente négy számmal jelenik meg.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Edit A: What Does East Central European Art History Want? Reflections on the Art History Discourse in the Region since 1989. In: Extending the Dialogue. Essays by Igor Zabel Award Laureates, Grant Recipients, and Jury Members, 2008–2014. [editors: Christiane Erharter, Rawley Grau, and Urška Jurman] Archive Books, Berlin, Igor Zabel Association for Culture and Theory, Ljubljana, ERSTE Foundation, Vienna, 52–77 (2016) (Archive Books) (<http://real.mtak.hu/43670/>)
2. Bicskei É, Ugrý B, Véri D (szerk.): 150 éves az Akadémia palotája. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia (2016)
3. Bubryák O: Athleta Christi. Political Propaganda in the Art Patronage of Tamás Erdődy, Ban of Croatia and Slavonia. Acta Historiae Artium 57, 131–166 (2016) (<http://real.mtak.hu/44642/>)
4. Farbakyné Deklava L: A Budavári Koronázó Főtemplom mint királyi temetkező hely. III. Béla és Antiochiai Anna sírja és síremléke a Mátyás-templomban. Művészettörténeti Értesítő 65, 241–280 (2016) (<http://www.akademiai.com/doi/pdf/10.1556/080.2016.65.2.3>)
5. Gulyás B: Previously Unknown Charters in Booklet Form by the Calligrapher George Bocskay. Acta Historiae Artium 57, 105–130 (2016) (<http://real.mtak.hu/44669/>)
6. Hornyik S: Modern magyar szocialista realizmus? Az ötvenes évek budapesti esztétikai modernizációja Brüsszel tükrében. In: Róka E (szerk.): Mutató nélkül. B. A. úr X-ben. BTM, Budapest 69–80 (2016)
7. Lóvei P – Weisz B: A gazdaság és pénzügyigazgatás szereplőinek szórványos síremlékei a középkori Magyarországon. In: Weisz Boglárka (szerk.) Pénz, posztó, piac. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról. Budapest, MTA BTK Történettudományi Intézet 217–266 (2016)
8. Mikó Á: A Bibliotheca Corvina és II. Ulászló. A miniatúrafestészet kérdései a Jagelló-kori Magyarországon. In: Dáné Veronka, Lupescuné Makó Mária, Sipos Gábor (szerk.): Testimonio litterarum. Tanulmányok Jakó Zsigmond tiszteletére. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) 269–278 (2016)
9. Nagy E: On the Creation of the Gradual of King Matthias. Acta Historiae Artium 57, 23–82 (2016)
10. Papp J (szerk.): John Brampton Philpot's photographs of fictile ivory. / John Brampton Philpot fényképsorozata elefántcsont faragványok másolatairól. Budapest, MTA BTK Művészettörténeti Intézet, 463 (2016) (<http://real.mtak.hu/19728/>)
11. Sisa J (szerk.): Motherland and Progress. Hungarian Architecture and Design 1800–1900. Basel–Boston. Berlin: Birkhäuser Basel / De Gruyter, 996 (2016)
12. Szentesi E (közread.), Boncz H, Bubryák O, Ecsedy A, Gulyás B, Havasi K, Mentényi K et al. Pócs D, Simon A (levéltári kutatás és átiratok), Nagyajtai A (bibliográfiák és mutatók): Henszlmann Imre levelezése és iratai. I. 1826–1860. augusztus., II. 1860. augusztus–1864. (De Signis, 2–3.) Budapest, Balassi (2016)
13. Székely M: Egy élet programja. Pákei Lajos szerepe a kolozsvári iparmúzeum és -iskola létrehozásában. In: Orbán J (szerk.): Fundálók, pallérok, építészek Erdélyben. Marosvásárhely–Kolozsvár, Maros Megyei Múzeum, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 197–231 (2016) (<http://real.mtak.hu/44673/>)
14. Tatai E: Dózsa'72. The Visual Representation of György Dózsa in the Middle of the Kádár Era. In: Erdélyi G (szerk.): Armed Memory. Agency and Peasant Revolts in Central and Southern Europe (1450–1700). Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 301–322 (2016) (Refo500 Academic Studies [R5AS], 27.)

BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZET

1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 9.

telefon: (1) 224 6782; fax: (1) 356 8058

e-mail: nti@btk.mta.hu; honlap: www.nti.btk.mta.hu

Igazgató: Balogh Balázs, PhD

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Gyűjtés és terepmunka a néprajztudományban címmel konferencia szervezése és az előadások közzététele az NTI évkönyve, az *Ethno-Lore* 2016-os kötetében

A néprajztudomány kézikönyveinek: *Magyar Népköltészeti Lexikon*, folyóiratainak: *Acta Ethnographica Hungarica*, *Ethnographia*, az intézet sorozatainak szerkesztése

Társadalomnéprajzi változásvizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben. *Párhuzamos ruralitások; A vidékiség mai (lét)formái négy erdélyi (romániai) kistrégióban* címmel OTKA-projekt (2016–2020) indulása

A népi műveltség történeti vizsgálata, a néprajz tudománytörténetének kutatása

Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – etnológiai kutatások Szibériában, valamint Közép- és Délkelet-Ázsiában

Elméleti és módszertani kérdések a mai folklorisztikában. A történeti és a kortársi szövegfolklor és népi vallásosság jelenségeinek gyűjtése, forrásfeltárásai, népköltészeti szövegkorpuszok bővítése, elemzése

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Gyűjtés és terepmunka a néprajztudományban címmel kétnapos konferencia szervezése (NKA pályázati támogatással), az előadások közzététele az NTI évkönyve, az *Ethno-Lore* 2016-os kötetében (MTA KFB pályázati támogatással)

A terepmunka, vagyis az empirikus adatgyűjtés a néprajztudomány és az etnológia/kulturális antropológia központi fogalma és alapelve, a tudományszak egyik legfontosabb módszertani és ismeretelméleti kérdése, identitásának megalapozója és egyben a rokonszaktól elkülönítő jegye. A néprajzi/antropológiai terepmunka mikéntjéről számos tanulmány íródott, de olyan összefoglaló jellegű mű, amelyik a néprajzi kutatás valamennyi területét: folklorisztika, történeti néprajz, etnológia stb., és a sokszínű terepmunka módszereit együttesen és magas szinten számba venné, még nem készült. E hiányt felismerve az MTA BTK Néprajztudományi Intézete 2016. szeptember 22–23. között műhelykonferenciát tartott a témában, hogy az intézetben dolgozó kutatók eltérő terepmunka tapasztalatait és módszereit összegyűjtve képet adjon arról, hogy mit gondol a hazai néprajzi kutatások központi intézménye a terepmunka jelentőségéről, lehetőségeiről és jövőjéről. A kétnapos konferencián az intézet 18 kutatója adott elő. A tanácskozás az intézet teljes kutatói gárdájának rendkívül aktív részvételével, hozzászólásokkal, élénk vitákkal zajlott. Az előadások tanulmányokká bővülve jelentek meg az NTI évkönyve, az *Ethno-lore* 2016-os kötetében négy nagy tematikus fejezetben: Terepmunka és ismeretelmélet; A kortárs terepmunka dilemmái; Kutatástörténet és terepmunka; A kutatói én és a terepmunka. Az összegyűjtött anyag gazdag és sokrétű, térben és időben igen széles keretet fog át. Időben a 18. századtól máig, hasonlóképpen széles a földrajzi spektrum is: három földrész (Európa, Ázsia, Afrika) számos országa és ökológiai zónája megjelenik, mindazok a térségek, ahol az intézet kutatói

terepmunkát végeztek. 2017-ben a kutatóhely folytatja a terepmunka problematika tudományos vitáját egy újabb konferencia rendezésével, amelyen egyrészt az intézet további munkatársai adnak majd elő, másrészt a szakma többi jelentős műhelyének képviselőit fogják megszólaltatni. A terepmunka konferenciához kapcsolódik egy további projekt: az intézeti Adattár terepmunkára vonatkozó anyagainak digitalizálása és az intézet honlapján való közzététele. Ennek fő célja az, hogy a néprajzi terepmunka-kutatás az intézet alatt intézményesüljön, mert kívánatos lenne, ha a terepmunkáról való gondolkodás, legalábbis digitális formában, mindenütt először az intézet nevével összefüggésben jelenne meg.

A néprajztudomány kézikönyveinek: Magyar Népköltészeti Lexikon, folyóiratainak: Acta Ethnographica Hungarica, Ethnographia, az intézet sorozatainak szerkesztése

Az intézet folkloristái 2010 óta dolgoznak egy új folklorisztikai kézikönyv, a *Magyar Népköltészeti Lexikon* összeállításán. Munkájuk egyrészt azzal a célkitűzéssel készül, hogy a folklorisztika alapfogalmainak (pl. folklór, népköltészet, hagyomány, szájhagyomány, szóbeliség, folklórgyűjtés, archívum, hitelesség) korszerű, a 21. században is használható értelmezését adják. Másrészt a népköltészet legjelentősebb műfajairól (népdal, mese, monda, ballada, anekdota, vicc, proverbium, találós kérdés), legfontosabb típusairól, motívumairól, előadóirol és a tudományszak legjelesebb kutatóiról készítsenek a legfrissebb hazai és nemzetközi eredményeket is összegző szócikkeket. A rendkívül munkaigényes vállalkozásban az intézet 9 aktív korú és 5 már nyugdíjas, illetve egykori kutatója, összesen 14 folklorista vesz részt, akik a 2016-os év végére a szócikkek közel kétharmadának megírásával elkészültek, és ezzel nagy lépést tettek a munka lezárása felé. Az előző évek gyakorlatát folytatva heti rendszerességgel tartották továbbra is szerkesztőségi üléseiket, amelyeken a munkaközösség az elkészült szócikkeket előzetesen felkészülve megvitatta, lektorálta. A *Magyar Népköltészeti Lexikon* készítésének nagyszabású vállalkozását az teszi lehetővé, hogy az intézetben dolgozik a magyar szövegfolklorisztika művelőinek jelentős része, és a kutatóműhely tagjai egyaránt végeznek történeti folklorisztikai vizsgálatokat és jelenkutatást.

Ténylegesen a 2016-os évfolyamtól került vissza az intézethez a magyar néprajztudomány idegen nyelvű folyóirata, az *Acta Ethnographica Hungarica*, és vált főszerkesztőjévé az intézet egyik témacsoport-vezető főmunkatársa, négy kutatója pedig a szerkesztőség, további öt tagja pedig a szerkesztő bizottság tagjává. A folyóirat elnevezésébe újra visszakerült, hogy az MTA lapjáról van szó (A Periodical of the Hungarian Academy of Sciences). A főszerkesztő számos tartalmi, formai változtatást tett a lap szakmai színvonalának további emelése érdekében. Az 1. szám az intézet senior és egyik tudományos tanácsadó kutatója vendégszerkesztésében készült *Hungarian Sociocultural Anthropologists on Non-European Fields since 2000* címmel, s a szerzők mintegy fele is az intézeti munkatársak közül került ki (ld. V. pont). A 2. számban, ugyancsak vendégszerkesztőként, a tisztálkodási szokások és fürdőkultúra történeti-, társadalomnéprajzi kutatását végző főmunkatárs a XII. Nemzetközi Finnugor Kongresszuson általa vezetett *Body – Identity – Society: Concepts of the Socially Accepted Body* elnevezésű panel előadásait adta közre.

A tudományszak vezető, magyar nyelvű folyóiratában, az *Ethnographiában* szerkesztőbizottsági tagként és olvasószerkesztőként is aktív szerepet töltenek be intézeti munkatársak.

Az *Ethnographia* 2016. évi 4. száma a Folklór témacsoport-vezetőjének vendégszerkesztésében az intézet folkloristáinak tanulmányaival jelent meg, reprezentálva a történeti és kortársi szövegfolklor kutatásának legújabb hazai irányait. A tanulmányok egyrészt a 19–20. századi nagy folklórgyűjtések és kiadványok, kutatói életművek

tudományos jelentősége és hatása újragondolásának témakörében születtek, másrészt a jelenkori folklór témájában íródtak.

Az NTI *Életmód és tradíció* sorozata két kötettel gazdagodott 2016-ban (Karácsony-Molnár Erika: Dúsgazdagolás. Egy székelyföldi farsangi dramatikus játék; Mód László: Ártéri szőlőskertek az Alsó Tisza-mentén).

Társadalomnéprajzi változásvizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben
Az intézet igazgatójának témavezetésével *Párhuzamos ruralitások. A vidékiség mai (lé)tformái négy erdélyi (romániai) kistérségben* címmel új OTKA-projekt indult 2016 októberében. A kutatás résztvevői négy erdélyi régió vizsgálatára összpontosítva – 1. a Szamoshat határmenti régiója és a Nagykároly környéki falvak, 2. a marosvásárhelyi nagyvárosi övezet, illetve a székelyföldi 3. Nyárád mente és 4. Hegyalja falvai – az EU-csatlakozást (2007) korszakhatárként értelmezve, a ruralitás típusait, a vidékiség formáit vizsgálják. Górcső alá veszik, hogy az eltérő fejlődési ívű régiókban a közösségek a közelmúlt változásait milyen dinamikák mentén értelmezték és élték meg, ezek a változások milyen állapotokat, folyamatokat – hasonlóságokat és különbségeket – eredményeztek a kultúrahasználattal, a társadalmi viszonyok és a gazdasági stratégiák területén. 2016 őszén, a bihari Ottományban sor került az első műhelymegbeszélésre, amelynek alkalmával megszületett az első kutatási év teendőinek ütemterve.

Az intézet igazgatója évek óta kutatja az amerikai emigráns magyar közösségek életmód- és identitásváltozását az Egyesült Államok közép-nyugati és keleti parti államaiban. 2016-ban a *Világtörténet* folyóirat 1956-os menekültkérdéssel foglalkozó tematikus számában *1956-os menekültek társadalmi integrációja az Egyesült Államokban* címmel jelent meg tanulmánya. Elkészült az intézet egyik tudományos tanácsadója kétkötetes, *A magyar népi kultúra regionális struktúrája* című monográfiájának angol nyelvű változata, a tárgyév végére a kiadás előkészítése befejeződött.

Az intézet etnobotanikus, társadalomnéprajzos kutatója a helyi ökológiai tudás kialakulását vizsgálja egy állatfaj, az eurázsiai hód (*Castor fiber*) Kárpát-medencébe való visszatelepítése kapcsán, valamint három, taxonómiai és/vagy folklór szempontból is érdekes állatfajjal (*Vipera berus*, *Chiroptera*, *Cuculus canorus*) kapcsolatos ökológiai tudást és a tudásszerzés módját Gyimesben.

A „food safety” (élelmiszerbiztonság) és a „food security” (élelmiszerellátás biztonsága) gyakorlati megvalósításának néprajzi kutatása kezdődött 2016-ban Hernádszentandrás példáján keresztül. Az élelmiszertermelés, a biogazdálkodás, a fenntartható vidékfejlesztés a kulcselemei a vizsgált falu újjáéledésének. A kutatás távlati célja a vizsgálati eredmények visszacsatolása, társadalmi hasznosulása a hatékonyabb szervezés, működtetés érdekében az önkormányzattal, a résztvevőkkel együttműködve.

A migráns gondozói tevékenység, a transznacionális munkaszervezés, munkavégzés és munkaformák témakörében 2008 óta több országban végzett több színterű terepmunka eredményeinek értelmezéséből a tárgyévben 260 oldalas kézirat készült.

A Társadalomnéprajzi témacsoport egyik főmunkatársa a testtel kapcsolatos hétköznapi rítusokat, laikus gyógyító, higiéniai és wellness gyakorlatokat vizsgálja magyar, és összehasonlító anyagként lengyel termálfürdőkben, illetve Gyomaendrőd példáján keresztül a

termál- és ökoturizmus koncepciók lehetőségeit a fokozottan hátrányos helyzetű térségek társadalmi versenyképességének javításában.

Bolyai János Kutatási Ösztöndíjjal vizsgálja a jelenkori magyar református felekezeti azonosságtudat elemeit és struktúráit az intézet egyik munkatársa, egy másik kutatója pedig a rokonság jelenségkörének néprajzi értelmezési lehetőségeit mutatja be az ösztöndíj támogatásával végzett vizsgálataiban.

Az MTA BTK és a Nemzeti Emlékezet Bizottságának együttműködésével létrejött Vidéktörténeti témacsoport résztvevő tagjaként az intézet öt munkatársa végez terepmunkát valamint forrásfeltáró könyvtári, levéltári vizsgálatokat a szocializmus korának társadalomnéprajzi kérdéseiben. Előadtak a témacsoport *A „szocializmus alapjainak lerakása” Magyarországon (I.)* című konferenciáján. Olyan témákban publikáltak, mint: *A buda-környéki falvak 1944-45-ös történelmének egyházi, pasztorációs vonatkozásai; A helyi szovjet laktanya szerepe, értelmezése a Dél-Vértes lakosságának emlékezetében; Az első nő főispán pályafutása; Kulturált életmód az 1950–1960-as évek magyar nyelvű sajtójában; A vidéki presbitériumok összetételének és funkciójának változása a Református Egyházban az 1950-es években; A reformátusok a Gulágon; A szocialista „modernizáció” traumája a salgótarjáni acélgári kolónia társadalmában.*

Az intézet 2016-ban felvételt nyert fiatal kutatói ösztöndíjasa PhD disszertációját a szovjet politikai diktatúra társadalomtörténete témakörében írja, éve óta végez levéltári forrásfeltáró munkát és empirikus (kvalitatív és kvantitatív módszerekkel megalapozott) terepkutatást. Az 1945 utáni szovjet politikai diktatúra mikro szintű hatásaival foglalkozik, ez a falusi társadalomban kialakult válaszreakcióknak, adaptív-stratégiai viselkedésmódoknak a rendszerszerű leírását jelenti, amelyek révén a lokális közösségek tagjai alkalmazkodtak az új – szovjet mintára létrehozott – társadalmi, gazdasági, politikai körülményekhez.

2016 folyamán az NTI kutatói intenzív együttműködés keretében a Szlovén Tudományos Akadémia Néprajzi Intézetének munkatársaival együtt egy közös kutatási programot dolgoztak ki, amely a szlovén-magyar határtérségben elhelyezkedő nemzeti parkok társadalmi életét, a helyi gazdálkodók gazdasági lehetőségeit, illetve a határ jelentette kihívásokat és esélyeket kívánja számba venni. A kétfordulós pályázati rendszerben az első fordulón sikeresen továbbjutott a tervezett projekt, a résztvevők a második fordulóra 2016 decemberében adták le a végleges és teljes pályázati anyagot.

Eredmények a népi műveltség történeti kutatásában

Magyar népismeret a 19. században. Előfutárok és klasszikusok címmel adta közre az intézet akadémikus kutató-professzora, professor emeritusa tudománytörténeti írásainak gyűjteményét. Az írások egy része a reformkor néprajzi törekvéseit, a táj- és népleírásokat, illetve a leíró statisztikai, geográfiai művekben, Csaplovics János és Fényes Elek munkásságában fellelhető etnográfiai megfigyeléseket értékeli. A szerző a magyar és a nemzetiségi népcsoportok „felfedezői” mellett foglalkozik a messzi népek magyar kutatóival is. A kötet második felében a magyar néprajzi kutatás 19. századi klasszikusai közül Erdélyi János, Hunfalvy Pál, Herman Ottó, Herrmann Antal, Jankó János életútját és tudományos teljesítményét bemutató tanulmányok olvashatóak.

A népi jogélet kutatása Magyarországon címmel jelent meg az intézet kutatójának monográfiája. A *Fashion theory* folyóirat orosz változata számára több íves angol nyelvű kézirat készült, amely néhány európai királyi udvar és nemzeti elit (skót, orosz, francia, svéd,

spanyol, osztrák, lengyel, horvát, görög, román) 19. századi gyakorlatán keresztül mutatja be a nemzeti reprezentáció megjelenésének eszköztárát az öltözködés szimbolizmusán keresztül. Az intézet egyik fiatal kutatói ösztöndíjasának társszerkesztésében, az intézet 5 kutatójának tanulmányával látott napvilágot *A művesség dicsérete* című tanulmánykötet Flórián Mária, az intézet egykori kutatójának tiszteletére.

Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – terepmunkák, etnológiai vizsgálatok Szibériában, valamint Közép- és Délkelet-Ázsiában

A mongol főlamák és egyházuk társadalmi és politikai szerepe kezdetektől napjainkig címmel OTKA program (K 109043) keretében (2013–2017) zajlik az intézet mongolista főmunkatársának témavezetésével a mongol buddhizmus kutatása az államvallássá válástól napjainkig. A témakör történeti forrásfeltáró kutatása mellett, a résztvevők vizsgálják a buddhizmus kortársi jelenségeit, hogy az egyház hogyan viselkedik napjaink modernizációs konfliktusaiban, milyen szerepet játszik, illetve játszott a modern mongol állam és társadalom kialakulásában.

Az intézet etnológusai Szibériában, Közép- és Délkelet-Ázsiában végzett terepmunkáik alapján a társadalom szerveződésének átalakulását, a változásokban a képzetrendszerek szerepét dolgozzák fel. A kutatásban résztvevő etnológusok vizsgálják a poszt-szovjet időszakban a térségben kialakult új társadalmi-, kulturális- és gazdasági-rendszereket és a modernizáció generálta konfliktusokat. Publikációik nyomán megismerhetővé válik az az értékrend, kultúra, gondolkodásmód, amely az itt élő társadalmak – jakutok, burjátok, evenkik, kazakok, kirgizek, mongolok –, illetve Kína, Vietnam e területen élő kisebbségeinek sajátja.

Az intézet egyik főmunkatársa az európai korai etnográfia/antropológia (vizuális és textuális) recepciója Magyarországon (16–19. század) kutatási témájában az Országos Széchényi Könyvtár Régi Nyomtatványtárában végzett forrásfeltárást, elsősorban a magyarországi Amerika-recepció legkorábbi, 16-17. századi rétegét kutatta és publikált a témában.

Elméleti és módszertani kérdések a mai folklorisztikában

Az intézet egyik folkloristájának zborvidéki jelenkutatása arra fókuszál, hogy a társadalmi-gazdasági-etnikai változások miként hatnak a zborvidéki magyar folklorizmus jelenségeire. Kutatja, hogy miként alakult Zboralja mint referenciális státuszú magyar néprajzi tájegység megkonstruálásának folyamata. Az intézet egyik mondakutató főmunkatársának gyűjtései, publikációinak témái 2016-ban a történeti mondák mellett az erdélyi hiedelemmonda anyagra és a moldvai csángók narratív hagyományaira koncentrált. Történeti források feltárásával és a néprajzi terepmunka módszerével több tanulmány is született a moldvai magyarság vallásossága témakörben, a szakterületet kutató munkatárs tollából. 2016-ban az intézet két folkloristája is elnyerte a Bolyai János Kutatói Ösztöndíjat, egyikük a gyermek- és diáklóklór 21. századi jelenségeinek kutatásával, másikuk a magyar találósok történeti adatbázisának építésével. Az intézet egyik tudományos főmunkatársú folkloristája Henszlmann Imre és Erdélyi János népköltészet-koncepciójának kapcsolódási pontjait vizsgálja. Az év folyamán Kassán végzett levéltári kutatást Henszlmann Imre hagyatékában. Az intézet másik folklorista főmunkatársa pedig a hazai néprajzi intézményrendszer kiépülésében kulcsszerepet játszó, jeles folkloristának, Sebestyén Gyulának a tudományos tevékenységét kutatta. A Folklor témacsoport vezetője Ferenc József halálának és IV. Károly trónra lépésének 100 éves évfordulója alkalmából rendezett konferenciákon adott elő és publikált a Habsburg-folklor témakörében.

b) Tudomány és társadalom

Az MTA Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat alkalmából 2016 novemberében a Néprajztudományi Intézet szakmai vetítés keretében bemutatta „Burdosház Amerikából – Balogh Balázs néprajzkutató nyomában” című dokumentumfilmet, majd a filmhez kapcsolódóan a 20. századi amerikai magyar emigráció témaköréről kerekasztal beszélgetést rendezett. Az intézeti MTÜ program iránt ez alkalommal különösen nagy volt az érdeklődés, sok diák, egyetemista vett részt a programon. Az intézet az *Etnológiai Műhely* programsorozata keretében öt előadást hirdetett meg a széles szakmai nyilvánosság és az érdeklődők számára.

Az intézet Történeti néprajzi témacsoportjának vezetője volt a kurátora *Az Örökség és újtás – Kortárs magyar kézműves remek* című nagyszabású kiállításnak a Várkert Bazárban. A Balassi Intézet felkérésére az általa rendezett kiállítást 2016-ban Kínában is bemutatták két helyszínen is a Magyar Kultúrbazár eseményeinek a részeként: Pekingben a Song Qinling Palota Múzeumában, amely először engedett be külföldi programot a falai közé, majd a dél-kínai Ningboban. A delegációnak rajta kívül a kínai-magyar bilaterális kapcsolatok keretéből az intézet egy másik főmunkatársa is a tagja volt.

Az intézet egyik tudományos tanácsadója volt a társkurátora a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum *Nágák, elefántok, madarak. Viseletek Délkelet-Ázsia szárazföldi térségéből* című kiállításának, ehhez kapcsolódóan *Faháncsruha-készítés a közép-vietnami brúknál* címmel filmet készített 1989-ben rögzített vietnami videó-anyagából, amelyet az intézetben is bemutatott az érdeklődők számára.

Az intézet szövegfolkloristája főmunkatársa szakértőként tagja az Emberi Erőforrások Minisztériuma által felállított Népmese Tanácsadó Testületnek.

Több kutató is előadója, szervezője volt a *Szimbiózis Napok* valamint a *Mesterségek ünnepe* rendezvényeinek. Az intézet kutatói 2016-ban is aktív szerepet vállaltak a tudománynépszerűsítésben, zsűriztek néptánc, népzenei vetélkedőkön, tartottak ismeretterjesztő előadásokat, továbbképzést pedagógusoknak, néprajzi gyűjtőknek többek között a Magyar Néprajzi Társaság Tradíció gyűjtőmozgalmának keretében.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Az intézet igazgatóját felkérték az IUAES (International Union of Anthropological and Ethnological Sciences Congress) Inter Congress 2016 egyik paneljének: *Academic knowledge ‘per se’ – versus knowledge for the „public” (Scholarship and its social context in East-Central Europe)* összeállítására és vezetésére. A dubrovnikai tanácskozáson e panel keretében rajta kívül az intézet két tudományos tanácsadója és két főmunkatársa is előadott. Az intézet egyik tudományos tanácsadója 3 hónapos Humboldt-ösztöndíjjal kutatott a müncheni Ludwig-Maximilian Egyetem Etnológiai Tanszékén, két fiatal kutatója pedig Baden-Württemberg német szövetségi állam ösztöndíjával a freiburgi IVDE (Institut für Volkskunde der Deutschen des östlichen Europa) intézetben, ami a két kutatóhely szakmai kapcsolatainak

szorosabbra fűzését is célozta. A rendszeres könyvcserén túl megfogalmazódott egy kooperációs megállapodás terve, elsősorban a magyarországi és kárpát-medencei németiség kultúrájával kapcsolatos kutatások témakörében. Az intézet 3 kutatója a Bécsi Egyetemmel és a brnói Masaryk Egyetemmel közösen egy olyan közös kutatási programot kezdett 2016-ban, amely az Osztrák-Magyar Monarchia Szibéria kutatását kívánja pontosabban, mélyebben megérteni, feltárni. Az Aktion Österreich-Ungarn (AÖU) pályázat támogatásával workshopot szerveztek. Az MTA és a Mongol Tudományos Akadémia bilaterális együttműködése keretében az intézet 3 kutatója 2 hetes terepmunkát végzett Mongóliában. Az UNESCO Török Bizottságának meghívására utazott az intézet 3 kutatója Törökországba, közös kutatásokat vázoltak fel és indítottak el, emellett közös szimpóziumokat tartottak.

Az intézet nyolc ország (Kína, Bulgária, Lengyelország, Mongólia, Oroszország-Jakutia, Szerbia, Szlovénia, Ukrajna) akadémiai intézeteivel, kutatóhelyeivel működik együtt bilaterális egyezmények keretében. Mobilitási és peregrinációs pályázattal összesen 21 kutató 187 napot töltött külföldi (Anglia, Horvátország, Kína, Lengyelország, Lettország, Mongólia, Németország, Románia, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia) terepmunkán, konferencián, levéltári és könyvtári kutatómunkán. Az NTI 13 kutatót (Ausztria, Bulgária, Csehország, Jakutia, Szlovénia, Ukrajna, Kína, Mongólia) fogadott, akik összesen 136 napot töltöttek a magyar kutatóhelyen. Az MTA vendégkutatói program támogatásával a Mongol Állami Tanárképző Egyetem professzora, L. Altanzaya 8 hetet tartózkodott az intézetben.

Az MTA BTK NTI a hazai néprajzi kutatás meghatározó intézményeként arra törekszik, hogy összefogja a magyar etnográfiai vizsgálatokat. Az MTA BTK NTI a kolozsvári Kriza János Néprajzi Társasággal közösen rendezett, kétnapos tanácskozást tartott a szatmári Ottományban *Az archívumok használatának változó kontextusai* címmel. A rendezvényen az intézetet 5 kutatója képviselte, többek között az NTI igazgatója. A kutatók közül többen előadtak Pécsen a VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson, vagy panelszervezőként, levezető elnökként (is) részt vettek a rendezvényen.

Az intézet tudományos főmunkatársa a PPKE Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoporttal, az ELTE Távol-keleti Intézetével és a Konfuciusz Intézettel együttműködve *Vallás és politika Ázsiában, valamint Kulturális hagyomány a modern kelet-ázsiai államban* címmel konferenciákat szervezett, utóbbi előadásai meg is jelentek az NTI *Summa Ethnographica* sorozatában. 2016-ban kiemelkedően sok konferenciaszereplést vállaltak az intézet munkatársai, kétszer annyi alkalommal adtak elő hazai rendezvényeken, mint az elmúlt években. Többek között az NTI által szervezett terepmunka konferencián, ahol tizenhét, vagy a Magyar Kulturális Antropológiai Társaság IV. vándorkonferenciáján, ahol az intézetiek közül tízen adtak elő és két kutató panelszervező is volt.

Az NTI kutatói nagy gyakorisággal vesznek részt más intézmények, különösen a BTK más intézetei által kezdeményezett kutatásokban, szerepelnek interdiszciplináris konferenciákon. Az intézet egyik főmunkatársa tagja az MTA BTK Médiatudományi és Médiatörténeti Kutatócsoportjának, 2016-ban *Zene és média, média és történelem* címmel rendeztek konferenciát.

Senior kutatóként többen tagjai interdiszciplináris OTKA-kutatásoknak, pl. *A tudományos tudás áramlásának mintázatai Magyarországon, 1770-1830* – című projektnek, vagy az MTA Ökológiai Kutatóközpont *A legeltetés növényzetre gyakorolt hatása nem-konvencionális legelőterületeken* című kutatásának. *A tudományok és művészetek a nemzetépítés szolgálatában* elnevezésű BTK OTKA-projektben résztvevő folklorista főmunkatárs állította

össze a *Szöveggyűjtemény a kulturális nacionalizmusról* munkacímű kötet két íves néprajzi fejezetének anyagát.

2016-ban 7 kutató végzett rendszeres oktatási tevékenységet a hazai felsőoktatásban az ELTE BTK Néprajzi Intézetében, az ELTE BTK Mongol és Belső-ázsiai Tanszékén, a PTE Néprajz és Kulturális Antropológia tanszéken, a Corvinus Egyetem International Study Programjában, a Szegedi Tudományegyetemen a Choreomundus Nemzetközi Masters Etnokoreológia Program keretében, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán, a SzTE BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékén, valamint a Sárospataki Református Teológiai Akadémián.

Az intézet könyvtárának könyv és CD állománya 2016-ban 265 darabbal gyarapodott és 124 db külföldi és magyar folyóirattal. A könyvtár állománya a beszámolási év végén 45. 813 leltári egység (könyv, folyóirat, különnyomat, CD, térkép stb.) volt, a könyvtár cserepartnerének száma 160. Cserébe, tiszteletpéldányként, ajándékként, (konferenciákon, könyvgyűjtő akciók során) 744 kötetet adott át az intézet saját kiadványaiból.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Párhuzamos ruralitások. A vidékiség mai (lét)formái négy erdélyi (romániai) kistérségben. OTKA-projekt (K 16 120712).

Futamidő: 2016. október 10.–2020. szeptember 30. Teljes szerződésállomány: 23 230 000 Ft. A kutatás négy erdélyi régió (Szamoshatár határ menti régiója, Nagykároly környéki falvak, a Marosvásárhelyi nagyvárosi övezet, illetve a székelyföldi Nyárad mente és Hegyalja falvai) társadalomnéprajzi jelenkutatása. A résztvevők vizsgálják a ruralitás típusait, a vidékiség formáinak alakulását a 2007-es EU-s csatlakozás óta.

Digitalization and preservation of rare historical sources of Mongolia written in the 19th and early 20th centuries. Kiíró: British Library, Endangered Archives Programme.

Futamidő: 2016–2019. Teljes szerződésállomány: 31 000 angol font (kb: 11.5 millió Ft). A program célja több mint 3000 ritka, kiadatlan és veszélyeztetett mongol történeti dokumentum, kézirat digitalizálása és hozzáférhetővé tétele a nemzetközi kutatás számára.

A terepmunka jelentősége a néprajzkutatásban. NKA 106104/030075. Futamidő: 2016-2017. Teljes szerződésállomány 600 ezer Ft. Kétszer kétnapos konferencia szervezése a terepmunkáról, a néprajztudomány és az etnológia/kulturális antropológia központi fogalmáról, a tudányszak egyik legfontosabb módszertani és ismeretelméleti kérdéséről az NTI szervezésében, az intézet, valamint a magyar néprajzi/antropológiai műhelyek képviselőinek részvételével.

Ethno-Lore, az MTA BTK Néprajztudományi Intézetének évkönyve XXXIII. (2016) kiadása. MTA Könyv- és Folyóiratkiadási Pályázat (KFB-012/2016)

Teljesítési határidő: 2017. január 31. Teljes szerződésállomány: 700 000 Ft. Az évkönyvben az intézet kutatóinak 2016-ban a terepmunka konferencián elhangzott előadásai olvashatóak tanulmányá bővíve.

Az NTI *Életmód és Tradíció* sorozat 15. kötetének publikálása: Mód László: *Ártéri szőlőskertek az Alsó-Tisza mentén.* MTA Könyv- és Folyóirat-kiadási Pályázat (KFB-077/2016) Teljesítés határideje 2016. december 31. Teljes szerződésállomány: 450 000 Ft.

A hagyományos kultúra szerepe a nemzeti identitás (újra) építésében a poszt-szovjet korszakban. A vallások szerepe a modern mongol társadalomban és kultúrában. MTA Vendégkutatói program. Futamidő: 2016-2017. Tárgyevi szerződésállomány: 1 millió Ft
Meghívott kutató: L. Altanzaya, professzor, Mongol Állami Tanárképző Egyetem.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balogh B (főszerk.), Ispán ÁL, Magyar Z (szerk.), Mészáros Cs, Vargyas G (vendégszerkesztők): Ethno-Lore. Az MTA BTK Néprajztudományi Intézetének évkönyve XXXIII. Budapest, MTA BTK Néprajztudományi Intézet, 364 (2016) <http://real.mtak.hu/46762/>
2. Balogh B: Az 1956-os menekültek társadalmi integrációja az Egyesült Államokban. Világtörténet 6. 38/3. 469-484 (2016) (http://real-j.mtak.hu/cgi/users/login?target=http%3A%2F%2Freal-j.mtak.hu%2F7781%2F7%2Fvilagtortenet_2016_3.pdf#page=141)
3. Bednárík J: Der Tumult von Budakeszi. Analyse eines lokalen Konflikts aus dem 19. Jahrhundert. In Prosser-Schell, Michael (Hg.): Populare religiöse Kultur, Konflikte und Selbstvergewisserung in multiethnischen und multikonfessionellen Einwanderungsgebieten. Ausgewählte neuere Forschungen und Dokumentationen mit einem Schwerpunkt auf dem Mittleren Donauraum. (Schriftenreihe des Instituts für Volkskunde der Deutschen des östlichen Europa, Band 17.) Freiburg, Waxmann, 73-116 (2016) <http://real.mtak.hu/48129>
4. Bognár Sz: A népi jogélet kutatása Magyarországon. Kötet és sorozatszerkesztő: Turai T (Néprajzi Értekezések 5.) Budapest, Magyar Néprajzi Társaság, 276 (2016) <http://real.mtak.hu/46780/>
5. Fülemile Á (főszerk.) Acta Ethnographica Hungarica 61/1-2. (2016) <http://real-j.mtak.hu/8655/>. Benne: Vargyas G–Sárkány M (szerk.): Hungarian Sociocultural Anthropologists on Non-European Fields since 2000. Acta Ethnographica Hungarica 61/1. 13-260. (2016); Mészáros Cs: Variable Husbandry and Changing Climate: Cattle Breeding and Permafrost Soil in Yakuta. Acta Ethnographica Hungarica 61/1. 35-57. (2016); Sántha I – Safonova T: New Technologies among Evenki Hunter-Gatherers in East Siberia. A Photographic Analysis. Acta Ethnographica Hungarica 61/1. 59-88. (2016); Sárkány M: Hungarian Ethnographers in Non-European Territories – a Revival after 1990. Acta Ethnographica 61/1. 13-34. (2016); Szilágyi Zs: Lingering Nomad Ideology in 21th Century Mongolia. Acta Ethnographica Hungarica. 61/1 197-211. (2016); Vargyas G: „Up” and „Down”: „Zomia” and the Bru of the Central Vietnamese Highlands. Part I.: Are the Bru „Natives” in Zomia? Acta Ethnographica Hungarica, 61/1. 331-355. (2016); Juhász K: Body – Identity – Society: Concepts of the Socially Accepted Body. Acta Ethnographica 61/2. 279-380. (2016)
6. Hoppál M: Samani–Kulturi–Znaki. Szófia, IK Ogledalo, 232 (2016) <http://real.mtak.hu/50050/>

7. Ispán Á: "It's hard to do your duty here." Cultured Retail Trade in Hungary. In Sorin Radu, Cosmin Bundeanca (ed.): Countryside and Communism in Eastern Europe: Perceptions, Attitudes, Propaganda. Berlin, LIT Verlag, 562-593 (2016) <http://real.mtak.hu/48977/>
8. Landgraf I: Ethnographia, 127/4 vendégszerkesztés az NTI folkloristái: Domokos M, Gulyás J, Iancu L, Landgraf I, Mikos É, Tamás I, Vargha K tanulmányaival. 503-684 (2016) http://real-j.mtak.hu/8727/4/Ethnographia2016_4.pdf
9. Paládi-Kovács A: Magyar népismeret a 19. században. Előfutárok és klasszikusok. Budapest, Akadémiai Kiadó, 297 + 16 oldal képmelléklet (2016) <http://real.mtak.hu/43727/>
10. Salát G – Szilágyi Zs (szerk.): Kulturális hagyomány a modern kelet-ázsiai államban. (Summa Ethnographica II.) Budapest, MTA BTK Néprajztudományi Intézet – L'Harmattan Kiadó. 262 (2016) <http://real.mtak.hu/47067/>
11. Sárkány M: Társadalom és gazdaság. Válogatott szociálintropológiai írások. Szerkesztette Vargyas G. Budapest, L'Harmattan, 562 (2016) <http://real.mtak.hu/46879/>

BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

RÉGÉSZETI INTÉZET

1014 Budapest, Úri u. 49., 1250 Budapest, Pf. 14
1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.
telefon: (1) 224 6700; fax: (1) 224 6719
e-mail: benko.elek@btk.mta.hu; honlap: <http://ri.btk.mta.hu/hu/>
Igazgató: Benkő Elek, az MTA levelező tagja

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Az MTA BTK Régészeti Intézete az egyetemes régészeti kutatás korszerű tudományos szempontjai, valamint a magyarországi régészeti emlékanyag konkrét kérdései mentén végezte munkáját 2016-ban is. Az intézet feladatának tekinti, hogy meghatározó szerepe legyen kiemelkedő hazai és nemzetközi régészeti kutatásokban, e célból több vezető hazai és európai kutatóintézettel stratégiai partnerséget alakított ki. Folytatódtak a nagy projektek, többek között a bronzkort vizsgáló Lendület-pályázat formájában, és egy interdiszciplináris NKFI-projekttel a középkori környezettörténet kutatásában. E munkák révén kiszélesedett a régészetnek a természettudományokkal való együttműködése, a roncsolásmentes anyagvizsgálatok és terepkutatások mellett elmélyült a radiokarbon keltezés elméleti hátterének kutatása, folytatódott az archeogenetikai laboratórium eszközparkjának és vizsgálati módszereinek megújítása.

A Régészeti Intézet munkájának súlypontját a neolitikum, a rézkor, a bronzkor, az antik kortól az Árpád-korig terjedő időszak (benne a germán és avar kor, a Karoling-kor és honfoglalás kor), valamint a középkor és a kora újkor (török kor) jelenti. E hagyományos kutatási ágak művelése mellett átfogó, a magyarországi régészet egésze szempontjából alapvető munkálatokat is előmozdított: Magyarország Régészeti Topográfiája, Archeogenetikai Laboratórium (NGS technológia), térinformatikai fejlesztések. 2016-ban tiszteleti tematikus tanulmánykötetek jelentek meg, egy-egy kutatási terület részletes áttekintésével. Folytatódott az intézeti évkönyv (Antaeus) következő számának, valamint az Acta Archaeologica Hungarica folyóiratnak a szerkesztése, amely a magyarországi, egyben a kapcsolódó nemzetközi régészeti eredmények kiemelkedően fontos megjelenési helye. Intézeti szerzővel és szerkesztőkkel megjelent az intézet és az Archaeolingua új közös sorozatának (Hereditas Archaeologica Hungarica) első kötete.

Az intézet munkájában folyamatos gondot jelent a kutatóközponti szervezettel járó nehézkes adminisztráció, pl. szerződések megkötésekor és az akut forráshiány. Az év utolsó hónapjaiban jelentős erőket igényeltek a költözésre való előkészületek, majd december 19-től a tényleges költözés.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Ősrégészeti témacsoport

A kutatás központjában az időrendi kérdések természettudományos megközelítése, a bioarcheológiai módszerekkel is vizsgálható vándorlások és az életmód, az európai léptékű és regionális kapcsolatrendszerek, a társadalmi és gazdasági rendszerek komplex elemzése áll. A kutatók számos nemzetközi programban vesznek részt (European Research Council [ERC]; Deutsche Forschungsgemeinschaft [DFG]; Lengyel Kutatási Alap), stratégiai együttműködésben dolgoznak többek között a Német Régészeti Intézet Römisch-

Germanische Kommission (RGK) részlegével. A hazai intézményi együttműködések mellett munkájukat a Nemzeti Kutatási Alap (NKA) és az NKFIH támogatásával végzik. Az MTA BTK RI Lendület Mobilitás Kutatócsoport első kutatási éve kiváló minősítést kapott. A témacsoport az intézet őskori archeogenetikai programja keretében Európa benépesülésének folyamataira keresi a választ a Kr. e. 6–1. évezred időszakában.

Az újkőkori munkacsoport a Dél-Dunántúlon végez átfogó kutatásokat. Az Alsónyék–Bátaszéken feltárt európai jelentőségű lelőhely feldolgozása az RGK részvételével, egy új RGK kutatóhely Budapestre telepítésével folytatódott; egy készülő PhD-dolgozat kapcsolódik hozzá és benyújtásra került egy NKFI-pályázat. Az egyedülállóan nagy mintaszámon alapuló abszolút kronológiai keltezés NKFI- és ERC-projekteken belül valósult meg, melynek eredményeit a Bericht RGK folyóirat hét tanulmányában és egy nemzetközi konferencián ismertették. Az újkőkor élelemtermelési és táplálkozási szokásait két nemzetközi projekt keretében vizsgálták. NKFI-program támogatta a Közép-Európa és a Balkán közötti érintkezési zónát képező Délkelet-Dunántúl kutatását. Ennek során Tolna-Mözsön régészeti feltárást, Baranya megyében mikroregionális lelőhely-felderítést végeztek. A Kalocsai Sárközben az RGK-val közösen műszeres lelőhelykutatás volt. Egy-egy megvédett PhD- és MA-dolgozat mellett előkészületben van egy PhD-értekezés. A Kárpát-medence késő rézkori temetőinek időrendi vizsgálatára, a korszak fémművességének kutatására elő-projektek keretében került sor. A temetkezések átfogó kutatására NKFI-pályázatot nyújtottak be.

A bronzkori munkacsoport széles nemzetközi és hazai együttműködések, továbbá NKA- és NKFI-támogatás mellett a Lendület-program keretein belül vizsgálja a bronzkor első ezer éves időszakát. A korszak temetkezéseit, mobilitását és kronológiáját bioarcheológiai módszerekkel elemezték, települési hálózatait több régióban roncsolásmentes geofizikai, talajtani felmérésekkel, terepbejárással és feltárással (elsősorban Pest megyében és Füzesabony térségében) kutatták, számos bronztárgyat archeometallurgiai eljárással vizsgáltak. A kutatások kiterjednek a textilművesség és a gender kutatás területére is. Nagy előrelépést jelent a hamvasztásos temetkezések keltezési módszertanának fejlesztése. Az eredményeket külföldi és hazai konferenciákon és elismert szakfolyóiratokban mutatták be. Emellett az ismeretterjesztésben az írott és elektronikus médiában is intenzíven megjelentek. Előkészületben van 3 PhD-értekezés, elkészült egy BA-dolgozat. A késő bronzkor időszakából a dél-dunántúli és dél-alföldi régió kiterjedt erődített településeit vizsgálták.

Ókori és népvándorlás kori régészeti témacsoport

A témacsoport az ókori civilizáció egyes nagy témáit és a népvándorlás kori hatalmi, gazdasági és kulturális átalakulásokat kutatja. A klasszikus kori görög szobrászat eredetkérdéseit vizsgáló NKFI-projekt a „mesterkéz-attribúció” módszerét alkalmazva az athéni Nemzeti Múzeum anyaga alapján paroszi és epidauroszi szobrok 3D-szkennelésével mesterkezek, műhelyek közti különbségeket határozott meg, szobrászműhelyek hatását elemezte.

A pannóniai lelőhelyek kerámiájának folyamatos feldolgozása a római kori társadalom, életmód és a gazdasági viszonyok jobb megértését célozzák. A dél-pannoniai temetők társadalomtörténeti értékelése során a leletanyagot és a temetkezési szokásokat tartalmazó MS Access típusú adatbázis készült (Somogyszil, Ságvár). Az intézet kutatója rendezte a *Pompeji. Élet és halál a Vezúv árnyékában* c. kiállítást a szegedi múzeumban a Museo Archeologico Nazionale di Napoli-val együtt. Az intézet egyik kutatóprofesszora irányítja a Seuso-munkabizottság tevékenységét. A kincs művészettörténeti elemzése kapcsán elkészült a kiállítási katalógus egy fejezete. Több kutató részt vett a *Szent Márton és Pannónia*.

Kereszténység a római világ határán c. időszaki kiállítás rendezésében és a katalógus megírásában.

Kismonográfia jelent meg – magyarul és angolul – a népvándorlás kori elit birtokában volt késő antik nemes- és színesfém edényekről, azok reprezentációs és presztízs szerepéről. A Fekete-tenger térségének kereskedelméről és kapcsolatrendszeréről önálló kötet született. Tovább folytatódott az MTA és a RGZM (Mainz) együttműködése keretében a késő ókori temetkezési kultúra átalakulásának kutatása (adatbázis, rajzok készítése). Új feldolgozás készült a népvándorlás kori agancsfésűkről és a hun kori üstökről. Nemzetközi együttműködésben halad a szőládi langobard temető régészeti és bioarcheológiai feldolgozása. Elkészült a budakalászi avar temető korpuszának illusztrációs anyaga. A kora avar kori népi és kulturális viszonyokat, Bizánc és Itália közötti kulturális kapcsolatokat tárgyalja két összefoglaló feldolgozás. Az eurázsiai sztyeppei népek kulturális átalakulását vizsgálja egyes régészeti leletcsoportok és az írásos források elemzésével az NKFIH és az osztrák Wissenschaftsfonds közös kutatási programja. A Mongol Tudományos Akadémiával együttműködésben a *Belső-Ázsia a pre-mongol korban* c. projekt támogatásával Bulgan megye területén a kitaj korszakból származó emlékek tájrégészeti vizsgálatára került sor. Népszerűsítő kötet jelent meg a nagyszentmiklósi kincsről.

A *Hatalom és kultúra* NKFI-program kutatói nemzetközi konferenciát szerveztek *Facing and Transforming the Roman Tradition in Late Antiquity and the Early Middle Ages – Roman-ness and the Barbarians in Western and East Central Europe* címmel a kontinuitás és a barbarizálódás kérdéseit tárgyalva. Befejeződött a zalavár-récéskúti, ill. -várszigeti Karoling-kori kerámia, valamint a Zala-völgyi avar kori birituális temetők adatbázisának összeállítása, és folytatódott a közép-Tisza-vidéki kora népvándorlás kori leletanyag feldolgozása. A program keretében három PhD-dolgozat készül. Zalavár-Várszigeten ebben az évben is folytatódott a feltárás.

Honfoglalás kori, középkori és kora újkori régészeti témacsoport

A témacsoport a honfoglalás korától a kora újkorig terjedő időszakot vizsgálja, tág kitekintéssel, interdiszciplináris módszerek alkalmazásával. A honfoglalás kori sírleleteket felölelő korpuszkötetek kiadása egy újabb kötet megjelentetésével folytatódott, együttműködésben a Szegedi Tudományegyetemmel és a Magyar Nemzeti Múzeummal. Folytatódtak a legkorábbi, pénzzel, ill. kardmelléklettel keltezett honfoglalás kori temetkezésekről készülő kötet munkálatai (Budapest-Mainz). Egy Bolyai-ösztöndíjas kutató a korszak kisleletei (keresztek, gyűrűk) feldolgozásával és archeometriai vizsgálatával foglalkozott. NKFI-projekt keretében több kutató az avar kortól az Árpád-korig terjedő időszak (8–11. század) nagyberuházások során előkerült településmaradványait vizsgálta, főként Hajdú-Bihar megye és Visegrád térségében; az eredményekről könyvkézirat készül. Egy kutató szlovákiai leletanyagokat vizsgált.

Folytatódott a Pilis-hegység középkori emlékeinek, elsősorban a pilisi ciszterci monostor régészeti és építészeti anyagának feldolgozása, továbbá a Pilis középkori halastavainak geoarcheológiai és környezettörténeti vizsgálata. Az intézet részt vett a 2017–2022 között lebonyolítandó Árpád-ház Program előkészítésében, Szentendrén a pilisi monostor emlékeiből közös kiállítást szervezett a Ferenczy Múzeummal és az MTA-Debreceni Tudományegyetem Lendület-csoportjával. NKFIH-támogatással folytatódott Pest megye őskori és középkori várainak feldolgozása, légi fotózással, terepbejárásokkal és jelentős grafikai munkával; előrehaladt a monográfia kéziratának írása is. A témacsoport kutatói kiállítás keretében (Gödöllő) emlékeztek meg a projekt elhunyt vezetőjéről. Az intézet késő

középkori, ill. hódoltság kori várkutatókat a csókakői alsóvárban és a dombóvári várban végzett ásások, és a barcsi vár területén elkészült geofizikai felmérés képviseli.

A középkori Kárpát-medence környezettörténete c. interdiszciplináris NKFI-projekt keretében 2016-ban 17 erdélyi helyszínen kialakított 23 zavartalan magfúrás közül Bisztra, Csíksomlyó, Homoródszentpál, Magyarbagó, Marosszentkirály, Szék elemzése készült el, amihez 46 AMS radiokarbon mérés történt. Több erdélyi és magyarországi helyszínen a lápok környezetét vizsgálták, egy munka az esztergomi vár 14–15. századi konyhája alatti hulladékdomb rétegsorainak állatcsont anyagát vizsgálja. Szintén az NKFIH támogatásával megjelent a dél-dunántúli középkori és török kori környezettörténeti és természettudományos kutatásokat összefoglaló kötet.

A témacsoport fiatal kutatójának részvételével újraindultak a Magyarország Régészeti Topográfiája munkálatai (Csongrád megye). Előrehaladt az MRT elméleti és gyakorlati kérdéseiről, illetve a középkori és kora újkori mesterségekről és műhelyekről szóló kötetek nyomdai előkészítése. A témacsoport kutatójának szerzőségével és szerkesztésében megjelent *A Székelyföld története I–III* c. monográfia. A témacsoport vezetője az MTA lev. tagja, az ELTE c. egyetemi tanára, valamint a DAI lev. tagja lett. Elkészült egy PhD-disszertáció a középkori lakáskultúra témában, három disszertáció készítése folyamatban van. Egy kutató elkészítette habilitációs dolgozatát (PPKE).

Bioarcheológiai és környezetrégészeti témacsoport

A témacsoport széles kutatási és módszertani spektrumának köszönhetően számos ponton kapcsolódik az intézet fő kutatási projektjeihez, így jelentős szerepet vállalt az radiokarbon ERC-projekt eredményeit összefoglaló BRGK-kötet összeállításában.

Az Archeogenetikai Laboratórium munkatársai a korábbi évek laboratóriumi munkáját meghatározó honfoglaló adatbázist jelentős nemzetközi folyóiratban közzé tették, kiemelkedő médiaérdeklődéstől kísérve. A laboratórium személyi fejlesztéseinek köszönhetően nőtt a kutatási témák száma, az őskori lovak és a népvándorlás kori elefántok genetikai vizsgálata is elkezdődött. Újabb sikeres MTA Infra-pályázat nyomán tovább bővült az eszközpark. A laboratórium archeogenetikusa Nyitrán doktori fokozatot szerzett, a disszertáció eredményeit jelentős folyóiratokban publikálta. A Harvard Medical School által koordinált nemzetközi kutatás keretében a korábban már kutatott újkőkori minták teljes genom alapú vizsgálatára is sor került. A laboratórium projektjeinek bioinformatikai igénye új, biostatistikában is jártas munkatárs bevonását tette szükségessé. A laboratórium szakemberei további mintavételekkel vettek részt a langobard ethnogenezis nemzetközi kutatásában, nemzetközi NKFI-kutatási téma keretében sor került kora avar előkelők sírjainak vizsgálatára.

A paleoantropológiai kutatások eredményeként lezárult az alsónyéki neolitikus temetkezések több éve tartó adatfelvétele. A Paleoantropológus munkatárs részt vett a bronzkoros Lendület-csoport munkájában és népvándorlás kori szériák értékelésében. A munkatársak összeállították az *Árpád-ház Program* genetikai alprogramjának kutatási tervét. Jelentős energiát kötött le a laboratórium évi végi költözésének tervezési és logisztikai előkészítése, ill. kivitelezése. Az archeozoológiai kutatások NKFI-pályázatok keretében rézkori és bronzkori lelőhelyek adatfelvétele tekintetében befejeződtek. Ősrégész és archeogenetikus munkatársakkal folytatódott, részben befejeződött a neolitikus, rézkori és bronzkori lovak több szempontú vizsgálata. Archeozoológus kolléga munkáját NKFI-projekt résztvevőjeként folytatta, sikeres PhD-záróbeszámolót tett. Az intézet roncsolásmentes és régészeti talajtani vizsgálatait, térinformatikai és környezettörténeti elemzéseit, topográfiai munkáit és az adattár

digitalizálását végző régész-térinformatikus munkatársak tevékenysége a roncsolásmentes eszközpark fejlesztésére és a műszerek összehangolására is kiterjedt.

Dokumentációs és Műtárgyvédelmi témacsoport

Az *Adattár* folyamatosan segítette a kutatói munkát, segédanyagokat, táblázatokat állított össze a feldolgozások támogatásához. Folytatódott a hagyatékok rendezése. Az intézeti Adattár korszerűsítésének céljával három adattári gyűjteményből jelentős mennyiségű állományt digitalizáltak; megtörtént az irodalmi kartonok, terepbejárási jelentések és pauszrajzok térinformatikai rendszerbe illesztése is. A költözés előkészítése kapcsán nagyszámú inaktív adattári egység került be, ill. vissza az Adattárba, ezek feldolgozása is szükségessé vált. A novemberben kezdődő csomagolás fizikailag is nagy terhet jelentett, a munkában az adattári munkatársak mellett az intézet számos kutatója is részt vett. Ugyanez vonatkozik a restaurátorműhely tevékenységére is. Az intézmény költözése előtti utolsó pillanatilag folyamatosan dolgozott a grafikai műhely és a fotólabor.

Az MTA BTK Régészeti Intézet Könyvtára

Az intézet a kutatóintézeti könyvtár szervezeti átalakítása mellett is folyamatos szakmai figyelemmel kíséri a régészeti tematikájú könyvállományt, ideértve a hagyatékok feldolgozását is. A könyvtár jelenleg 77 539 darab könyvtári egységet tartalmaz, a gyűjtemény bekerülési értéke meghaladja a 150 millió forintot. Könyvtárunk állománya a 2016-os évben 325 db könyvtári tétellel, főként cseréből származó dokumentummal gyarapodott. A csereállomány 5 intézeti kiadvánnyal bővült. A nemzetközi kiadványcsere-megállapodások keretében jelentős mennyiségű intézeti kiadványt sikerült külföldre küldeni. Folytatódott a könyvtár költözésének előkészítése, a folyamat részeként dokumentumcsere, ill. ajándékozás formájában jelentős mennyiségű kiadványt ajánlottunk fel vidéki és budapesti múzeumok számára. Az intézet munkatársainak bevonásával megtörtént az új könyvtár régészeti szabadpolcos részének megtervezése.

b) Tudomány és társadalom

Aktuális tudományos feladatai mellett az intézet kezdeményezőként részt kíván venni a hazai és a nemzetközi tudományos közéletben, az örökségvédelemben és a tudományos eredményeket a társadalom felé közvetítő disszeminációban.

Az intézmény három akadémikussal és egy nem-akadémikus közgyűlési képviselővel részt vesz az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztályának munkájában, ahol a társadalmat közvetlenül foglalkoztató kérdések is gyakran felmerülnek, nyílt napokon („Régészet Napja”) vagy a Magyar Tudomány Ünnepeén elhangzott előadások mellett laboratóriumaival és restaurátorműhelyével áll a régészet iránt érdeklődők (köztük iskolások) rendelkezésére. Munkatársai számos testületben és bizottságban töltenek be tagságot, ahol tudományterületek kapcsolódásán, a határon túli tudomány és kultúra kérdéskörén túl a társadalmat közvetlenül foglalkoztató kérdésekben is állást kell foglalni (Nemzeti Hauszmann-terv Társadalmi Testület, Seuso-munkabizottság, Árpád-ház Program). Az intézet részt vesz az Ásatási Bizottság munkájában és az örökségvédelemmel kapcsolatos jogalkotást megelőző egyeztetéseken. Nagy hangsúlyt fektet arra, hogy kutatásainak eredményeit a művelt laikus közönség felé is közvetítse. A kutatói közösség több olyan általános figyelemre igényt tartó munkát is publikált, amelyek a nemzettudat és honismeret gyarapodásához járulnak hozzá, bevallott céljuk a széles körben terjedő tévtanok tudományos igényű kritikája is (pl. *Székegyföld története I.*). Fontosnak tartja, hogy minél szélesebb rétegek ismerjék meg a modern régészet tevékenységének azon oldalát is, amely a természettudományokkal karöltve

tevékenykedik. Több kutatási programjába szervesen beépült például a Közép-Európa felé irányuló migráció és akkulturáció kérdésköre, amelyet olyan úttörő technológiákkal kutat, mint az archeogenetika. Az intézet munkatársai egyre nagyobb súllyal vannak jelen internetes felületeken és a közösségi média azon területein, amelyek jellemzően hagyományos módon egyre kevésbé megszólítható korosztályokat érnek el. Rendezvényei a korábbi évekhez hasonlóan nyilvánosak voltak, szakmai programjait, Magyarországon megrendezett konferenciáit a hivatásos szakmai közegeken messze túlmutató társadalmi érdeklődés övezte.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Az intézet összesen 5 nemzetközi, valamint 12 hazai tudományos és nyilvános rendezvényt szervezett önállóan, illetve együttműködő partnerekkel. A hazai rendezésű események közül több korszak kutatóinak fóruma volt a *Bronzművesség az őskortól a középkorig. Műhelykonferencia régészeti és történeti korú bronztárgyak vizsgálatának lehetőségeiről* című tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében, az Akadémia budavári épületegyüttesének Jakobinus termében. Az intézet kutatója által vezetett Lendület-program munkatársai részt vettek az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztálya *A Lendület-program a bölcsészettudományokban* rendezvényének megszervezésében a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából az Akadémia székházában. Nemzetközi rendezésű eseményei – például a *Facing and Transforming the Roman Tradition in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, a *6th Meeting of the ICAZ Animal Palaeopathology Working Group* és a *The Alsónyék story: towards the history of a persistent place. The 6.-5. millennium BC in the Sárköz in southern Hungary* című konferenciák – a klasszikus értelemben vett régészeten túl számos szakterületet érintő, az archeozoológián át a radiokarbonkeltezésig terjedő eredményeket mutattak be. Az intézményben rendszeresen a könyvbemutatók. Az intézet társrendezésében valósultak meg a *Pilisi gótika – II. András francia kapcsolatai* és Miklós Zsuzsa emlékére a *Ki gépen szállt fölbe...* című kiállítások a Ferenczy Múzeumi Centrumban, Szentendrén, valamint Gödöllőn. Intézeti munkatárs volt a Pannonhalmi Apátság Múzeumban megnyílt *Szent Márton és Pannónia. Kereszténység a római világ határán* kiállítás társrendezője. Intézeti munkatárs a kurátora a szegedi Móra Ferenc Múzeumban eredeti leletegyütteseket felvonultató *Pompeji. Élet és halál a Vezúv árnyékában* kiállításnak is.

Az intézet 14 külföldről érkezett és 11 hazai vendégkutatót fogadott hat hónapnál rövidebb időre. Munkatársai közül 9 kutató végzett külföldi szakmai munkát összesen 9 intézményben (Harvard Medical School, Boston; Mongol Tudományos Akadémia Történeti és Régészeti Intézete, Ulánbátor; Deutsches Archäologisches Institut, Berlin; GWZO, Universität Leipzig; Römisch-Germanisches Zentralmuseum, Mainz; Universität Wien; Albert-Ludwigs-Universität, Freiburg; Universität Innsbruck; Szlovák Tudományos Akadémia Régészeti Intézete, Nyitra). Három hazai intézményben dolgozott két szakembere vendégkutatóként (Déri Múzeum, Debrecen; MNM-Mátyás Király Múzeum, Visegrád; Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár).

Az intézet munkatársai több felsőoktatási intézményben fontos szerepet játszanak az egyetemi oktatásban, doktori iskolák munkájában. Kutatási programjai egyúttal MA- és PhD-dolgozatok alapját képezik, számos fiatal kutató számára a mobilitás egyetlen lehetőségeként. Rendszeres felsőoktatási tevékenységet 11 kutató végez, akik az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Debreceni Tudományegyetem, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem és a Szent István Egyetem oktatói.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A magyarországi népvándorlás kori leletanyag feldolgozása és kiadása (2016. november 1–2019. október 31.), NKFIH, 33 562 000 Ft támogatással. Az MTA BTK Régészeti Intézet és a MNM közös projektjének célja kiválasztott magyarországi népvándorlás kori lelőhelyek új elméleti és gyakorlati módszerek alkalmazásával történő, egységes szemléletű közlése és feldolgozása. A germán és az avar leletek kiadása a *Monumenta Avarorum Archaeologica (MAA)*, valamint a *Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae (MGAH)* sorozatokban valósul meg.

MTA BTK adatbank III (2016. január 1–2016. augusztus 30.), Magyar Tudományos Akadémia, 8,3 millió Ft támogatással. A program keretében a Bölcsészettudományi Kutatóközpont már meglévő, hagyományos adatbázisok digitalizálást és digitális fejlesztését végezte. A munkálatok részben közös bölcsész adatbázisok, részben speciális intézeti adatbankok kiépítését célozták.

Régészeti Topográfia Módszertani Kötet (2017. január 1–2017. június 30.), Magyarország Miniszterelnöksége és az MTA Könyv- és Folyóirat-kiadó Bizottsága, 3 és 2 millió Ft támogatással. A kötet az intézet által 2015-ben *Magyarország régészeti topográfiája. Múlt – jelen – jövő* címmel megrendezett nagyszabású konferencia előadásai alapján készült tanulmányokat mutatja be. Az elkészült kéziratok rendkívül széles spektrumban mutatják be az elmúlt évtizedek eredményeit, a kutatási terület módszertanát és a kutatás további lehetőségeit.

Holl Imre tiszteleti kötet (2017. január 1–2017. június 30.), MTA Könyv- és Folyóirat-kiadó Bizottsága, 2 millió Ft támogatással. A kötet középkori régészetünk kiemelkedő egyénisége, a 2016-ban elhunyt Holl Imre 90. születésnapja alkalmából készült tanulmányokat tartalmazza. A változatos, sokrétű tematika a középkori és kora újkori mesterségekhez, kézművesekhez, műhelyekhez és termékeikhez kapcsolódik, alapvetően magyarországi kutatásokból, leletekből kiindulva, de európai, elsősorban közép-európai kitekintéssel.

Infra pályázat, 2016 tavasz 1. kategória (2016. február–2017. június 30.), Magyar Tudományos Akadémia, 16,5 millió Ft támogatással. Az intézet sikerrel pályázott a korábbi Infra-pályázaton beszerzett roncsolásmentes terepi diagnosztikai eszközpark új műszerekkel és szoftverekkel történő bővítésére, valamint a műszerek terepre szállításához szükséges műszerautóra. 2016 végéig sor került a műszerek és a szoftverek, valamint a műszerautó beszerzésére, utóbbi speciális kialakítása 2017 nyár közepéig valósul meg. Az eszközöket az intézet már a beszerzés évében használta topográfiai-lelőhelyfelderítési feladatokra.

Infra pályázat, 2016 tavasz 2. kategória (2016. február–2017. január 31.), Magyar Tudományos Akadémia, 18,2 millió Ft támogatással. Az intézet 2016-ban az Kutatási Infrastruktúra Pályázat keretein belül sikeresen pályázott egy Agilent TapeStation 4200-as berendezésre. Az Archeogenetikai Laboratóriumban végzett új generációs szekvenálási eljárások optimalizálásához és hatékony működéséhez szükség volt az egyes lépések eredményességének minőségi és mennyiségi ellenőrzésére és kiértékelésére, amelyet korábban elavult, csak hozzávetőleges eredményeket produkáló eljárással sikerült kivitelezni. A most beszerzett készülék ezzel szemben nagy pontosságú mérésekre képes. A műszerrel végzett mérések közvetlenül módon kapcsolódnak a laboratóriumban végzett NGS alapú technológiákhoz.

Infra pályázat, 2016 őszi 1. kategória (2016. november–2017. június 30.), Magyar Tudományos Akadémia, 11,1 millió Ft támogatással. Az intézet sikerrel pályázott az Archeogenetikai Laboratórium műszerparkjának bővítésére, amelyre elsősorban az új kutatóházban kialakított laboratóriumba történő átköltözés miatt volt igény. A főként általános laboratóriumi eszközök-műszerek (hűtők, PCR-boxok, centrifuga, vegyszekrény stb.) az újonnan kialakított laboratórium megnövekedett számú technológiáinak és felületeinek minőségi kihasználását teszik lehetővé. A pályázatban megjelölt eszközök beszerzése az új laboratórium 2017. januári birtokba vételével párhuzamosan elindult.

Felújítási pályázat 2016 őszi (2016. október–2017. június 30.), Magyar Tudományos Akadémia, 3,7 millió Ft támogatással. A pályázat keretében az intézet az Archeogenetikai Laboratórium műszerparkjának azon eszközeire nyert forrást, amelyek felújításával a műszerek által biztosított technológiák amortizációja kitolható és azok megbízható módon szolgálják ki a laboratórium speciális műszereit és munkafolyamatait. A pályázatban megjelölt felújítások megvalósítása az új HTK-laboratóriumokba való átköltözéssel párhuzamosan 2016 végén elkezdődött.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Jakucs J, Bánffy E, Oross K, Voicsek V, Bronk Ramsey C, Dunbar E. et al: Between the Vinča and Linearbandkeramik Worlds: The Diversity of Practices and Identities in the 54th–53rd Centuries cal BC in Southwest Hungary and Beyond, Journal Of World Prehistory 29, Issue 3: pp. 267–336. (2016) ISSN: 0892-7537 (Print) 1573-7802 (Online) REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/50009>
2. Oross K, Bánffy E, Osztás A, Marton T, Nyerges ÉÁ, Köhler K. et al. Szécsényi-Nagy A: The early days of Neolithic Alsónyék: the Starčevo occupation. Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 94: pp. 93–121. (2013) [2016-ban jelent meg] REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/50010>
3. Bánffy E, Osztás A, Oross K, Zalai-Gaál I, Marton T, Nyerges ÉÁ et al: The Alsónyék story: towards the history of a persistent place. Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 94: pp. 283–318. (2013) [2016-ban jelent meg] REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/50008>
4. Zalai-Gaál I: Zeiträume und Formenkreise – Zur Chronologie der kupferzeitlichen Nekropolen im östlichen Karpatenbecken. Acta Arch Hung 67: pp. 31–98. (2016) REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/50038>
5. Dani J, Fischl KP, Kulcsár G, Szeverényi V, Kiss V: Visible and invisible inequality: changing patterns of wealth consumption in Early and Middle Bronze Age Hungary. In: Meller H, Hahn HP, Jung R, Risch R (Hrsg.), Arm und Reich – Zur Ressourcenverteilung in prähistorischen Gesellschaften, Halle (Saale): Landesamt für Denkmalpflege und Archäologie, (Tagungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Halle 14) , 219–242. (2016) ISBN: [978-3-944507-45-3](https://doi.org/10.1007/978-3-944507-45-3) REAL link nem áll rendelkezésre, a feltöltésnek jogi akadálya van.

6. Bálint Cs: A nagyszentmiklósi kincs. A Magyar történelem rejtélyei. Budapest: Kossuth kiadó (2016) ISBN: 978-963-0984-52-2
REAL link nem áll rendelkezésre, a feltöltésnek jogi akadálya van.
7. Bollók Á: Excavating Early Medieval Material Culture and Writing History in Late Nineteenth- and Early Twentieth-Century Hungarian Archaeology. Hungarian Historical Review 5.2: pp. 277–304. (2016)
REAL: <http://real-j.mtak.hu/id/eprint/6770>
8. Bollók Á, Csiky G, Vida T (eds): Zwischen Byzanz und der Steppe: archäologische und historische Studien. Festschrift für Csanád Bálint zum 70. Geburtstag = Between Byzantium and the Steppe: Archaeological and Historical Studies in Honour of Csanád Bálint on the Occasion of His 70th Birthday. Budapest: Institute of Archaeology, RCH HAS 786 p. (2016) ISBN: 978-615-5254-05-5
REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/32460>
9. Vida T: Késő antik fémedények a Kárpát-medencében. Gazdaság és hatalom a népvándorlás korában. (Hereditas Archaeologica Hungariae 1.) Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet – Archaeolingua, 144 p. (2016) ISBN: 9789639911772
REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/42532>
10. Benkő E, Oborni T (szerk): Székelyföld története I. A kezdetektől 1562-ig. Székelyudvarhely: MTA BTK – Erdélyi Múzeum-Egyesület – Haáz Rezső Múzeum, 2016. ISBN: 978-606-739-041-4
REAL link nem áll rendelkezésre, a feltöltésnek jogi akadálya van.
11. Benkő E, Mende BG, Mihály F, Muckenhaupt E: A csíksomlyói középkori kegyszobor a roncsolásmentes vizsgálatok és a történeti kutatások tükrében. In: Dáné V, Lupescuné Makó M, Sipos G. (szerk.), Testimonio litterarum. Tanulmányok Jakó Zsigmond tiszteletére. Kolozsvár, pp. 17–37. (2016) ISBN: 978-606-739-054-4
REAL link nem áll rendelkezésre, a feltöltésnek jogi akadálya van.
12. Kovács Gy, Zatykó Cs (eds): “per sylvam et per lacus nimios” The Medieval and Ottoman Period in Southern Transdanubia, Southwest Hungary: the Contribution of the Natural Sciences. Budapest: Institute of Archaeology, RCH HAS 252 p (2016) ISBN: 978-615-5254-06-2 REAL: <http://real.mtak.hu/39117/>
13. Kovács Gy – Hatházi G: Újabb kutatások a csókakői várban. Az alsóvár régészeti kutatása (2014–2015) Castrum, pp. 111–130. (2016/1–2)
REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/50006>
14. Merva Sz: Potential Husbandry Strategies in 10th-Century Settlements in the Carpathian Basin. A Case Study: Two Early Medieval Sites along the River Danube. In: RURALIA X. Agrarian technology in the medieval landscape / Agrartechnologien / Technologies agraires. 9th-15th September, Smolenice. Ed.: Klapste J. Brepols Publishers, n.v., Turnhout, Belgium, pp. 395–406 (2016) ISBN: (print) 978-2-503-55137-1, ISBN: (electronic) 978-2-503-55194-4, DOI: 10.1484/M.RURALIA-EB.5.110666 REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/50014>

15. Csász A, Szécsényi-Nagy A, Csákyová V, Langó P, Bódis V, Köhler K et al. Mende BG: Maternal Genetic Ancestry and Legacy of 10(th) Century AD Hungarians. Scientific Reports Vol. 6, 16 September (2016), Article number 33446. ISSN: 2045-2322 DOI 10.1038/srep33446.REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/50016>
16. Csákyová V, Szécsényi-Nagy A, Csász A, Nagy M, Fusek G, Langó P. et al. Mende BG: Maternal Genetic Composition of a Medieval Population from a Hungarian-Slavic Contact Zone in Central Europe. Plos One 11: (3) p. e0151206. (2016) ISSN: 1932-6203 DOI 10.1371/journal.pone.0151206 REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/50015>
17. Frantz LAF, Mullin VE, Pionnier-Capitan M, Lebrasseur O, Ollivier M, Perri A et al: Genomic and archaeological evidence suggest a dual origin of domestic dogs. Science 352(6290): pp. 1228–1231 (2016) REAL: <http://real.mtak.hu/id/eprint/50017>

Kutatócsoport konferenciája. Székesfehérvár, 2016. augusztus 13. (a Székesfehérvári Királyi Napok 2016 keretében)

Kulturák találkozása a magyar középkorban A Lendület Középkori Gazdaságtörténeti Kutatócsoport és a Pécsi Tudományegyetem Középkori és Kora Újkori Tanszéke szimpóziuma a VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus keretében. Pécs, 2016. augusztus 24.

A kulturális nacionalizmus és a nemzetállam-építés Magyarországon a 19. században. A „Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon” OTKA-kutatócsoport szimpóziuma a VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus keretében. Pécs, 2016. augusztus 24.

Szigetvár, 1566. Commemorative Conference on the Siege of Szigetvár and Süleyman the Magnificent's and Miklós Zrínyi's Death. Az MTA BTK és a Pécsi Egyetem konferenciája. Pécs-Szigetvár, 2016. szeptember 6–9.

Nationalization of the National Past. A „Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon” OTKA-kutatócsoport finn-magyar konferenciája. Budapest, 2016. szeptember 16–17.

Az első 300 év Magyarországon és Európában. Nemzetközi konferencia a Domonkos Rend megalakulásának 800. évfordulója tiszteletére. Városi Levéltár és Kutatóintézet, Székesfehérvár, 2016. november 2–3.

A magyarországi szerbek történelmének kutatása: helyzetképek és perspektívák. A Budapesti Szerb Intézet, a Matica srpska és az MTA BTK TTI konferenciája. Budapest, 2016. november 24–26.

Intézeti munkatárs állította össze az Országközi Történeti Konferenciák c. sorozatban a *Párhuzamos nemzetépítés – konfliktusos együttélés. Soknemzetiségű birodalmak és nemzetállamok Közép Európában (1848–1938)* címmel megrendezett nemzetközi konferencia szakmai programját.

Az Intézet több nagy nemzetközi projektben vesz részt. Így jelen van az Anjou-kutatásban (Agence Nationale de la Recherche EUROPANGE program: *Les processus de rassemblements politiques: l'exemple de l'Europe angevine [XIIIe–XVe siècles]*); egyik munkatársuk ennek keretében franciaországi nemzetközi konferencia szervezésében vett részt (*Les officiers et les choses publiques dans les territoires angevins, XIIIe–XVe siècles, St.Étienne, 2016. november 12–14*). Több kutatójuk hangadó volt az École française de Rome, az Agence Nationale de la Recherche és a Seconda Università di Napoli által rendezett nápolyi nemzetközi konferencián. Kapcsolatot tartanak a Nantes-i Egyetem CRHIA kutatóközpontjával; partnerként vesznek részt az egyetem európai frissen beadott európai uniós pályázatában. Közös munka folyik a párizsi Sorbonne IV. Egyetem történészeivel. Rangos francia folyóirat több írásában foglalkozott magyar történeti és emlékezetpolitikai kérdésekkel. Tovább erősödtek spanyolországi kapcsolataik; a madridi Autónoma Egyetem történeti intézetével közös program megvalósításába kezdtek. Egyik munkatársuk továbbra is tagja a 2013-ban létrehozott nemzetközi kutatócsoportnak: „Red de Investigación: La facción española. Las relaciones de la Casa de Austria a través de grupos informales” (<http://faccion.hypotheses.org>), illetve a 2015-ben a madridi Autónoma Egyetemen megalakult kutatócsoportnak: „Sociedad cortesana y redes diplomáticas: la proyección europea de la monarquía de España (1659-1725).” Az Autónoma Egyetemen kívül a következő spanyolországi kutatóhelyekkel együttműködve szerveztek nagy konferenciát Budapesten *The Representations of Power and Sovereignty in the Kingdom of Hungary and*

Egyesült Államokban oktatott. Nyugdíjba vonult munkatársuk a Gulag Emlékbizottság titkárságának vezetője. Különösen hangsúlyosak erdélyi kapcsolataik. Egyik munkatársuk évek óta részt vesz a Varadinum Napok (Nagyvárad) történeti konferenciáinak és kiadványainak szervezésében, szerkesztésében. Szintén erős, jól működő kapcsolatot tartanak fenn a kolozsvári Erdélyi Múzeum-Egyesülettel, közös konferenciákat szerveznek, kiadványcserét folytatnak és rendszeres kutatói konzultációkat tartanak. Az együttműködés leglátványosabb eredménye az év folyamán a *Székelyföld története* c. szintézis megjelenése volt. Két munkatársukat az MTA közgyűlési (nem akadémikus) képviselőjévé választották. Egyikük tagja lett az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsának is, továbbá ellátja a titkári teendőket az MTA Jelölőbizottságában, annak tagjaként.

Négy munkatársuk szerzett Ph. D. fokozatot, két munkatársukat az MTA rendes tagjává választották.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az év folyamán 31 pályázatot nyertek összesen 266, 446 millió Ft értékben, pontos listát ld. az adatbázisban. Különösen fontosak azok a pályázatok, amelyek másként nem megvalósítható alapkutatást, ill. publikációkat és rendezvényeket támogatnak, így például:

- TRIANON 100 Lendület-program: a 20. századi magyar történelem legmeghatározóbb eseménye, a trianoni békeszerződés 100. évfordulójához kapcsolódó forráskiadványok, alapkutatások kiadványok támogatására, MTA 2016–2021 = 159, 6 millió Ft
- Magyar Várostörténeti Atlasz: egy nagy nemzetközi alapkutatási vállalkozás részeként az európai urbanizáció kontextusában dolgozza fel a legfontosabb magyar városok történetét OTKA 2016–2020 = 43, 042 millió Ft
- Erdélyi Okmánytár V. 1373–1389 Az erdélyi társadalomtörténet különösen fontos időszakára vonatkozó hosszú távú alapkutatás része OTKA = 12, 997 millió Ft
- GULAG magyar áldozatainak története, a Magyar Nemzeti Levéltárban őrzött hatalmas vonatkozó forrásanyag feltárása és forráskiadvány készítése Gulag Emlékbizottság 2016–2017 = 7, 982 millió Ft
- Történelmi Szemle 2016-os évfolyamának kiadására MTA KFB = 1,3 millió Ft
- Hungarian Historical Review 2016-os évfolyamának kiadására MTA KFB = 3 millió Ft
- Szigetvár emlékkonferencia 2016 MTA = 1,050 millió Ft

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Ablonczy B: Keletre, magyar! A magyar turanizmus története. Budapest: Jaffa Kiadó, 292 (2016).
2. Ábrahám B: Megmaradni vagy beolvadni? A szlovákság polgárosodása a 19. század második felében. Pozsony: Kalligram Kiadó, 318 (2016).
3. Apor P, Horváth S (szerk.): 1956 and Resistance in East Central Europe. In: Special Issue of The Hungarian Historical Review. 737–941. (2016)/4.
4. Balogh M: „Nem meggyőződésből, hanem kénytelenségből...” Vázlat a katolikus egyház és az állam 1950. évi megállapodásának értelmezéséhez. In: Somorjai Á. OSB, Zombori I (szerk.): Episcopus, Archiabbas Benedictinus, Historicus Ecclesiae: Tanulmányok Várszegi Asztrik 70. születésnapjára. Budapest: Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség; Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány 485–509. (2016).

5. Balogh R: A Program for Afforestation: Sovietisation, Knowledge and Work in Hungary, 1949–1959. In: Radu S, Cosmin Bundeanca C (szerk.): Countryside and Communism in Eastern Europe: Perceptions, Attitudes, Propaganda. Berlin: LIT Verlag, 335–366. (2016),
6. Bottoni S: Unrequited Love? The Romanian Communist Party and the EEC in the 1960s and 1970s. In: Francesco di Palma and Wolfgang Mueller (eds.): Kommunismus und Europa: Vorstellungen und Politik europäischer kommunistischer Parteien im Kalten Krieg. Paderborn: Schöningh 118–136. (2016)
7. Demeter G: A Balkán és az Oszmán Birodalom. Társadalmi és gazdasági átalakulások a 18. század végétől a 20. század közepéig. II. köt. Oszmán Birodalom. Rumélia, Anatólia, Közel-Kelet. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 753 (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) (2016)
8. Demeter G: A Balkán és az Oszmán Birodalom. Társadalmi és gazdasági átalakulások a 18. század végétől a 20. század közepéig. III. köt. Szerbia, Macedónia, Bosznia. Budapest; Debrecen: Kapitális 518 (2016)
9. Fejérdy A: La Santa Sede e la definizione del nuovo testo del giuramento di fedeltà allo stato nel 1924. In: Rapporti diplomatici tra la Santa Sede e l'Ungheria (1920–2015). A cura di András Fejérdy. Citta del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana 39–167. (Pontificio Comitato di Scienze Storiche. Atti e Documenti, 45.) (2016)
10. Fodor P: İmparatorluk Olmanın Dayanılmaz Ağırılığı. İstanbul: YeditepeYaynevi, 189 (2016),
11. Fodor P (szerk.): Egy elfeledett ostrom emlékezete: Szigetvár, 1556. A kötetet összeállította és a jegyzeteket készítette Kasza P. Budapest: MTA BTK 197 (2016)
12. Fodor P, Varga Sz: Zrínyi Miklós és Szulejmán szultán halála. In: Történelmi Szemle 58:2 181–201. (2016)
13. Gianone A, Klestenitz T: Az országos katolikus nagygyűlések Magyarországon, 1920–1932. Válogatott beszédek és tudósítások. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 453 (Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak; Egyháztörténeti Források, 8.) (2016)
14. Glatz F: Konzervatív reform. Klebelsberg, Domanovszky, Szekfü, Hóman, Hajnal. Budapest: Kossuth Kiadó 919 (2016)
15. Gyáni G: A történelem mint emlék(mű). Pozsony: Kalligram Kiadó, 299 (2016)
16. Hornyák Á – Bíró L (szerk.): Magyarok és szerbek a változó határ két oldalán, 1941–1948: Történelem és emlékezet. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 405 (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) (2016)
17. Hornyák Á, Janjetović Z, Bíró L (szerk.): Mađari i Srbi sa dve strane promjenjive granice 1941–1948. Hungarians and Serbs on Both Sides of the Changing Boundaries 1941–1948: Tematski zbornik radova. Thematic Collection of Articles. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 383 (2016)
18. Horváth R, Neumann T, Pálosfalvi T, C.Tóth N: Magyarország világi archontológiája 1458–1526. I. Főpapok és bárók. MTA BTK Történettudományi Intézet, 360) (Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak) (2016)
19. Horváth S, Bódy Zs (szerk.): 1944/1945: Társadalom a háborúban: Folytonosság és változás Magyarországon. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 2015. 312 (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) (2016)
20. Jakó Zs: Írás, levéltár, társadalom. Tanulmányok és források Erdély történelméhez. MTA BTK Történettudományi Intézet. Szerk. Jakó K et al. Budapest. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) (2016)
21. Kármán G: Ein Handkuss für den Pascha? Siebenbürgische Gesandte in Ofen. In: Garnier Claudia – Vogel Christine (szerk.): Interkulturelle Ritualpraxis in der Vormoderne:

- Diplomatische Interaktion an den östlichen Grenzen der Fürstengesellschaft. Berlin: Duncker und Humblot, 145–180. (Zeitschrift für historische Forschung. Beihefte, 25.) (2016),
22. Martí T: Paul Esterházy, Ritter vom Goldenen Vlies. In: Ungarn Jahrbuch 32 139–156. (2016)
 23. Mátyás-Rausch P: Die Verwaltung des Edelmetallbergbaus Szatmár während der Regierung von Gabriel Báthory (1608–1613). In: Ungarn Jahrbuch 32, 61–92. (2016)
 24. Mihalik B: A Szentszék és a magyar választófejedelemség gondolata a 17. század végén. In: Történelmi Szemle 58:3, 383–407 (2016)
 25. Molnár A: La Santa Sede, i gesuiti ungheresi e il progetto di fondazione di un istituto scientifico in Turchia (1930–1934). In: Rapporti diplomatici tra la Santa Sede e l'Ungheria (1920–2015). A cura di András Fejérdy. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 226–281. (Pontificio Comitato di Scienze Storiche. Atti e Documenti, 45.) (2016),
 26. Oborni T (társszerk és szerző): Székelyföld története I–III. Székelyudvarhely: MTA BTK–Erdélyi Múzeum-Egyesület–Haáz Rezső Múzeum, (2016). Pók A: Tisza István baloldali kritikája és emlékezete. In: Ifj. Bertényi Iván (szerk.): Tisza István két korszak határán. Budapest: Országgyűlés Hivatala, 233–248. (2016),
 27. Pók A: Marxism v postkommunisticheskoj isztorioigrafii sztran Centralnoj Evropi. In: Isztorija, jazik, kultura centralnoj i jugo-vostochnoj Evropi v nacionalnom i regionalnom kontexte. K 60-letiju Konsztantina Vladimiroviticha Nikiforova. Otv. Redaktor: O.V. Havanova. Moszkva 493–511 233–248.
 28. Soltész FG, Tóth Cs, Pálffy G: Coronatio Hungarica in Nummis. A magyar uralkodók koronázási érmei és zsetonjai (1508–1916). Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet–Magyar Nemzeti Múzeum 414 (2016).
 29. Szarka L: A multietnikus nemzetállam. Kísérletek, kudarcok és kompromisszumok Csehszlovákia nemzetiségi politikájában 1918–1992. Pozsony: Kalligram Kiadó 373 (2016).
 30. Tóth G: Szent István, Szent Korona, államalapítás a protestáns történetírásban (16–18. század). Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 236 (2016)
 31. Vámos P: 中匈关系“自古友好”的历史根源：杜撰还是事实？(ZhongXiong guanxi „zigu youhao” de lishi genyuan: duxuan haishi shishi? – The historical roots of “traditionally good” Sino-Hungarian bilateral relations: myth or reality?). In: The Collected Works at the Symposium on China Studies 2015. Beijing, (2016)
 32. Varga B: Monumental Nation. Magyar Nationalism and Symbolic Politics in Fin-de-Siècle Hungary. New York: Berghahn Books, 300 (Austrian and Habsburg Studies, 20.) (2016).
 33. Völgyesi O: Rendi nyilvánosság és rendi politika. Tanulmányok. Budapest: Ráció 276 (2016).
 34. Zsoldos A: Vitézek, ispánok, oligarchák. Tanulmányok a társadalom- és hadtörténetírás határvidékéről. Budapest: HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest, 272 (A Hadtörténeti Intézet és Múzeum Könyvtára) (2016)
 35. Zsoldos A (Kiss G és Thoroczkay G társszerzőkkel): Székesfehérvár története az Árpád-korban. Székesfehérvár: Városi Levéltár és Kutatóintézet, (2016). 365 (Székesfehérvár története, I.)
 36. Zsoldos A (szerk.): Nagyvárad és Bihar az Árpád-kor végén. Nagyvárad: Varadinum Kulturális Alapítvány, (2016). 198 (Tanulmányok Biharország történetéről, 3.)

BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT ZENETUDOMÁNYI INTÉZET

1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 7.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 356 6858; fax: (1) 375 9282
e-mail: zti-igazgato@btk.mta.hu; honlap: www.zti.hu
Igazgató: Richter Pál, PhD

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A Zenetudományi Intézet tevékenysége a magyar zenetudomány Kodály Zoltánig és Szabolcsi Bencéig visszanyúló módszertani hagyományai szellemében komplex módon ötvözi a történeti zenei és a zene-, illetve táncfolklorisztikai kutatásokat. A kutatások a filológiai tudományok metodikájához igazodva elsősorban a források gyűjtésére, feldolgozására, értékelésére és közzétételére irányulnak. Ebben kivételes lehetőséget jelent, hogy a Magyar Tudományos Akadémia sok évtizedes támogatása révén az intézet – a nemzeti kultúra szempontjából kimagasló jelentőséggel bíró gyűjtemények részeként – számos elsődleges forrást maga őriz a Bartók Archívumban, a 20–21. Századi Magyar Zenei Archívumban, a népzenei hang- és lejegyzésgyűjteményben, a néptáncfilmek gyűjteményében, valamint a Zenetörténeti Múzeumban. Ezeknek az elsődleges forrásgyűjteményeknek a gyarapítása, őrzése, állagmegóvása, hordozóik folyamatos modernizálása az intézet egyik jelentős kapacitásukat lekötő feladata, amelynek eredménye csak áttételesen jelenik meg a publikációs termésben.

A gyűjtemények, illetve az azokkal párhuzamosan kifejlődött kutatási témák meghatározzák a kutatóhely fő kutatási feladatait: a régi zenetörténet, elsődlegesen a középkori és kora újkori liturgikus egyszólamúság kutatása, a magyar zenetörténet 16–21. századi történetének kutatása, Bartók-kutatás, a magyar, magyarországi és szomszédnépi népzene gyűjtése, archiválása, rendszerezése, közreadása, a magyar néptánc kutatása és közreadása, zenei muzeológia, valamint a *Studia Musicologica* című nemzetközi zenetudományi folyóirat szerkesztése.

2016-ban, Bartók Béla születésének 135. évfordulója évében kiemelt szerephez jutottak a Bartók-kutatások, amit a Bartók Béla Zeneművei Kritikai Kiadása régóta tervezett sorozat első kötetének megjelenése, három kiállítás megrendezése és számos publikáció és tudományos előadásokkal egybekötött hangverseny is jelzett.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Régi zenetörténet

A GRADUALIA projekt keretében a Sanctorable összehasonlítására alkalmas számítógépes programot készítettek, s ezzel feldolgozták hét középkori forrás Sanctoraléját. A már elkészített forrásinventáriumokat kb. 80 kódex esetében kiegészítették az ún. Cantus-azonosítóval, illetve tételeik teljes szövegének átírásával. A Sanctorable feldolgozásakor számos, a Cantusindexben korábban nem szereplő tételre bukkantak, amelyeknek első regisztrációjukra éppen a magyar források indexelése során került sor (ezt a Cantusindex rendszere jelzi is). Elkészült valamennyi forrás (kb. 400) egységesített szerkezetű, a forrás típusát, korát, provenienciáját, méreteit, írásfajtaját és notációját összesítő támlapja.

A közép-európai zsolozsmatradíciók teljes repertóriumait közreadó Corpus Antiphonarium Officii Ecclesiarum Centralis Europae (CAO-ECE) projekt új folyama a hagyományos, könyv

alapú kiadványokban a zsolozsma tételkészletét, a fölhasznált források eltéréseit és a kritikai apparátust egyberendezve jeleníti meg, valamint a korábbiaknál nagyobb hangsúlyt helyez az egyháztörténeti háttérre, a választott források bemutatására, s így a tudományos monográfia műfajához közelíti a köteteket. Ezen elvek és módszerek szerint készült el a CAO-ECE-sorozat nyolcadik kötete, amely a középkori krakkói egyházmegye zsolozsmahagyományát adja közre. A kötet jelenleg tördelés alatt áll, a tördeletlen változat elérhető a Régi Zenetörténet Osztályának honlapján (<http://earlymusic.zti.hu/cao-ece/>).

A 15. század utolsó évtizedeiben másolt Váradi („Zalka”) Antifonále faksimile kiadásához – a korábban tervezett CD-ROM melléklet helyett – egy online hozzáférhető weboldalt társítanak, amely nemcsak a rendkívül töredékes kódex virtuális rekonstrukcióját valósítja meg, hanem a képanyag és a hozzá tartozó információk komplex kölcsönhatását is lehetővé teszi. A teljes tételkészlet ugyanakkor összevethető a váradi officium két másik forrásával, a 15. századi Váradi Breviáriummal és a 12. századi Codex Albensis antifonáléval.

2016-ban lezárult a Traditio Iohannis Hollandrini (TIH) nemzetközi kutatási projekt. Az intézet munkatársai a TIH kiadványsorozat 7. kötetében önálló fejezetben elemezték az elméleti korpusz háttérében meghúzódó közép-európai liturgikus énekgyakorlatot, a 8. kötethez pedig elkészítették a korpusz valamennyi traktátusának dallampéldáit műfajonként rendszerező mutatót.

Az osztály új honlapja számára elkészítették a hazai gregoriánkutatás történeti összefoglalását, a már lezárult kutatások, publikációk, aktuális munkáinak és jövőbeni terveinek részletes bemutatását. Az új változat átalakított formában tartalmazza a korábbi honlap projektjeinek anyagát (CAO-ECE, Gradualia, Digitális forráskatalógus) és kiegészült az újabb internetes adatbázisokkal (Liturgical Melody Collections, Historical Hymn Collection Fragment Database). A Digital Source Collection menüpont alatt nyomon követhető forrásdigitalizáló munka is tovább folyt, s a gyűjtemény 2016 folyamán 15 kódexszel gyarapodott.

Tanulmányban vizsgálták az alleluia-dallamokat, egy cseh sequentia elterjedtségét, a közép-európai tropizált traktusokat, közreadták Szent Demeter magyarországi zsolozsmájának eddig legkorábbi lejegyzését, azonosították egy pálos processionale provenienciáját, tanulmányozták a szentek communalis zsolozsmáit.

16–19. századi magyar zenetörténet

Az 1958-ban kiadott XVI. századi magyar dallamok bővített kiadása számára elvégezték a dallamok sorrendjének véglegesítését, a grafikázott 510 dallam ellenőrzését és lektorálását, valamint a kiadásban újonnan bevont Gálszécsi- és Huszár Gál-énekeskönyvek dallamaihoz a jegyzetek elkészítését. Tartalmi leírást készítettek a Keszthelyi Múzeumban őrzött 17. század végi német orgona-tabulatúrás gyűjteményről és az 1623-as Besztercebányai Kancionáléről. Tanulmányt jelentettek meg az Anna Hannsen Schuman-kódex Anna-officiumáról és az apostoli intenciókról.

Kutatásokat végeztek a Piarista Rend Központi Levéltárában, továbbá Bécsben és Kolozsvárott. Elvégezték a Műhelytanulmányok a 18. század zenetörténetéhez sorozat első kötetének szerkesztését, valamint a második kötet három fejezetének lektorálását.

Az Erkel Ferenc Operák összkiadás számára elkészítették az Erzsébet Erkel által komponált második felvonásának kottagrafikáját, a kritikai közreadáshoz szükséges munkapartitúra

számára elvégezték a 6–8. számok egybevetését a nemzeti színházi szólamanyaggal. Elkészült a librettó olvasódrámaszerű változatának angol fordítása. Szakdolgozatban dolgozták fel a Sarolta korabeli forrásait és a felújítások szólamanyagát. A Dózsa Györgyhöz új forrásokat tártak fel a pozsonyi levéltárban, illetve aradi és bécsi kottatárakban, amelyek például új megvilágításba helyezik Erkel 1844-es Kölcsey Hymnus-megzenésítésének háttérét is. Az opera sajtóanyagának feldolgozása keretében rögzítették az opera bemutatójának és további 19. századi előadásainak sajtóvisszhangját. Tanulmánykötetet készítettek elő a Dózsa Györgyről.

A Pesti Magyar (későbbi Nemzeti) Színház műsora és zenei repertoárjának vizsgálata keretében áttekintették az 1837–1867 közötti periódusban egyes műfajok előfordulását, a műsor szerkezetét az előadásokhoz kapcsolódó rendkívüli alkalmak alapján. Számítógépesen feldolgozták a színlapok fontosabb adatait az 1837–1850 közötti időszakból (kb. 15000 adatsor). Elkészítették a nemzeti színházi műsor–forrás–sajtó online adatbázis tervét. Korábbi forráskutatások felhasználásával elvégezték hat Erkel-opera nemzeti színházi szólamanyagának forrásfeldolgozását és összegezték a bennük előforduló kottamásoló írásmintáit.

Megkezdtek a Kolozsvári Magyar Opera letétbe átvett 19–20. századi kottatárának áttekintését. A 19–20. századi digitális gyűjteményt mintegy 41.000 tétellel gyarapították: az OSzK-ban színházi zsebkönyveket, színlapokat, valamint kottás és szöveges forrásokat rögzítettek, Gyulán, Veszprémben, Kolozsvárott, Aradon, Pozsonyban és Bécsben pedig zeneegyesületi és székesegyházi kottajegyzékeket, leltárkönyveket, kottás forrásokat. A 19. századi zenetörténeti bibliográfiát a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Adatbank-projektje keretében a Honművész és Hölgyfutár sajtókivonataival, valamint Major Ervin cédulakatalógusának kb. 50%-ával (összesen kb. 10 000 file) egészítették ki. Megkezdtek a Magyar Zeneműkiadók tevékenységét összegző katalógus kiegészített kiadásának előkészítését, a korábbi kötet tartalmát egybevetették egyes könyvtári katalógusok anyagával. Elkészítették Doppler Ferenc és Doppler Károly műveinek revideált műlistáját.

Tanulmányozták Jacques Offenbach 1875 és 1900 közötti magyarországi fogadtatását és Sullivan A mikádó című operettjének hazai előadástörténetét. Monográfiát készítettek elő kiadásra Liszt dalszerzői pályájáról. Angol nyelvű előadásban ismertették Goldmark és Dohnányi Zrínyi Miklósról szóló zeneműveit. Angol nyelvű tanulmányt jelentettek meg a Népszínház külhoni származású muzikusairól.

Bartók-kutatás

Elkészítették a Bartók-hagyaték összesített, visszaszolgáltatási jegyzőkönyvét, és hozzáfogtak a megújított letéti szerződés előkészítéséhez. Kb. 8 800 file-nyi anyagot digitalizáltak a Bartók Archivum gyűjteményeiből.

Elkészült és megjelent a Bartók Béla Zeneművei Kritikai Kiadás első, a sorozat szerinti 37. kötete, a Gyermeknek című zongora sorozat két változatának összehasonlító közreadása. Az év folyamán készült el és vált véglegessé a háromnyelvű (angol, magyar, német) bevezetés, valamint a függelék és a kritikai jegyzetanyag, benne a népzenei és kompozíciós források részletes leírása, elvetett darabok átírása, forrásláncok közzélése és jelentős korai kompozíciós rétegek feltárása. A több évtizedes kutatói és közreadói előkészítő munka után e kötet megjelenése a sorozat végleges kialakítása szempontjából is kiemelkedő jelentőségű. A Gyermeknek közreadása mellett több, később megjelenő kötetben is jelentős munka folyt: a 24. kötethez (Concerto zenekarra) elkészült a zenekari művek notációs és interpretációs

gyakorlatát leíró általános bevezetés, a 38. kötethez (Zongoraművek 1910–1920) elkészült a teljes kottagrafika, valamint lezajlott a 40. kötet (Mikrokosmos) első korrektúrája.

Megjelentették a Bartók Béla Írásai sorozat 4. kötetét, amelyhez az év folyamán elvégezték a kézirat végső tartalmi, szerkezeti illetve tipográfiai módosításait, eddig feltáratlan vázlatlapok alapján pontosították két előadásszöveg illusztrációs anyagát, elkészítették a mutatókat. A szerkesztés tanulságait angol nyelvű előadásban ismertették. Tanulmányozták Bartók máramarosi román népzenei gyűjtését, megvizsgálták a kb. 450 Máramaros és Ugocsa megyében gyűjtött dallam kézíratos és hangzó forrásait, az adatszerű információkat táblázatban rögzítették. Tanulmányozták továbbá a máramarosi gyűjtés kiadásának a gyűjtést követően előkészített korai, illetve a tíz évvel később megjelent végleges változatának forrásait.

Megjelentették a legutóbbi magyar nyelvű Bartók-monográfia bővített, átdolgozott, új kiadását. Angol nyelvű előadásokban tárgyalták Bartók és Kodály kapcsolatát, gyermekeknek írt kórusműveiket, ismertették az összkiadás jelentőségét, német nyelvű tanulmányban értékelték a Vázlatok 5. darabjának keletkezéstörténetét, angol nyelvű tanulmányban pedig Bartók zeneelméleti tevékenységét. Tanulmányban foglalták össze Bartók román népzenei vonatkozású megállapításainak tanulságait. Előkészítés alatt áll egy Bartókról szóló tanulmánykötet.

A Bartók-emlékév keretében a Külgazdasági és Külügyminisztérium számára háromnyelvű, 11 tablóból álló kiállítási anyagot és 30 perces archív hangfelvételekkel kísért vetített demonstrációt készítettek, amit több külképviseleten bemutattak. Eredeti dokumentumokra épülő, 15 tárlónyi kiállítás mutatja be a zongorázó Bartókot (magyar és angol feliratokkal, kísérszöveggel). Ismét megrendezésre került az eredeti-hű másolatokra épülő, 2015-ben Ankarában bemutatott vitrinkiállítás Bartók 1936-os törökországi utazásáról a pesti Vigadóban.

20–21. századi magyar zenetörténet

A Lendület pályázat támogatásával 2012-ben létrejött 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum és Kutatócsoport folytatta a közelmúlt és a jelen zeneélete emlékeinek gyűjtését és feldolgozását. Átvették Breuer János zenetörténész hagyatékát, ebből listázták a Kodály-dokumentumokat és a hangfelvételeket. Megkezdték Jemnitz Sándor koncertműsor gyűjteményének rendezését és Durkó Zsolt hagyatékának feldolgozását. Elkészítették Bozay Attila, Ránki György és Földes Andor hagyatékainak adatolását. Előkészítették az Amadinda Ütőegyüttes, Keller András és Pászthy Miklós gyűjteményeinek átvételét. Digitalizálták a Körmendi-, Ferenczy- és Szöllösy-gyűjtemények hangfelvételeit. Az archívum internetes adatbázisába bevezették a Lajtha-, Czövek- és Sulyok-gyűjtemények adatait. Az 1961-es, 1972–73-as évekkel bővítették a budapesti hangversenyek adatbázisát. A sajtógyűjtések keretében feldolgozták a Film Színház Muzsika 1958 és 1980 közötti évfolyamait. A zenetudománytörténeti adatbázis számára digitalizálták az Énekszó és a Magyar Kórus folyóiratok valamennyi számát.

A Dohnányi Ernő válogatott írásai és nyilatkozatai című, várhatóan 2019-ben megjelenő, kétnyelvű kötet számára felkutatták, közreadták, fordították és jegyzetelték az önéletrajzokat, a saját zeneművekről szóló írásokat és az interjúkat. Ugyancsak elkészült Dohnányi Ernő és Zachár Ilona közös írásai kiadásra való előkészítése. Megszerkesztették és interneten közzé tették a Dohnányi-tanulmányok 2015 című kötetet. Tanulmányt írtak Dohnányi Márta

gyűjteményéről. Kutatták és rendezték Vázsonyi Bálint hagyatékát, vizsgálták Dohnányi emigrációjának korai szakaszát, fuvolaműveit és Hárfa-concertinóját.

Az 1956 utáni magyar zeneszerzés történetének feldolgozása keretében tanulmányt írtak Kurtág György formai gondolkodásáról, illetve 1969 után komponált műveinek a magyar népzenehez fűződő viszonyáról. Feldolgozták az 1968 és 1988 között keletkezett magyar operai termést és vizsgálták az 1910-es években született magyar zeneszerző-nemzedék 1956 után keletkezett műveinek modernitáseményét. Áttekintették Szabó Ferenc hagyatékának eddig fel nem dolgozott dokumentumegységeit.

Levéltári és sajtókutatások alapján vizsgálták populáris zenéről a sztálinizmus időszakában folytatott ideológiai és kompozíciós vitákat, azon belül az „anti-kozmpolita” kampányt és a szocialista realista zenekritika-írást. Az eredményeket hazai és nemzetközi konferenciákon, valamint tanulmányokban ismertették. Kutatták Maróthy János, a marxista zenetudomány nemzetközileg is elismert alakjának munkásságát. Megkezdtek a populáris zene magyarországi hőskorát, illetve a magyar zeneszociológia megszületését vizsgáló kutatásokat. A zeneesztétika-történeti kutatások során vizsgálták Ujfalussy József esztétikájának alapvonalait és Bartók-képét. Kiállításon mutatták be Bartók kortársaihoz fűződő kapcsolatait.

Az előadóművészet-történeti projekt keretében előkészítették a Budapesti operaénekesek 2017-ben nyilvánossá teendő adatbázisát, s ennek kapcsán a Musik und Gender im Internet német zenei életrajzi adatbázisban is elérhetővé tették. Kutatták az 1905 és 1913 között az Operaházban bemutatott magyar történelmi témájú operákat. Tanulmányozták a magyar nemzeti hangtár létrehozására irányuló törekvések történetét.

Népzene kutatás és –archiválás

Népzenei gyűjtőutakat tettek 9 erdélyi és 1 gömöri és 6 Pest- és Nógrád-megyei településen. Elvégezték kb. 700 óra hangzó anyag digitalizálását (többek között Ág Tibor hagyatékából). Rendezték Méry Margit és Konkoly Elemér hangzó népzenei gyűjtéseit. Megkezdtek a Bartók-rend és a Kodály-rend internetes adatbázisának javítását és megújítását. Nyomtatott gyűjtemények, hagyatékok és új lejegyzések alapján kb. 2000 új adatot osztottak be a magyar népzene kottás rendjébe. Lejegyezték Király Ernő 1962-ben végzett muravidéki gyűjtésének tartalmát. A játékgyűjtemény számára 23 új vajdasági játékot gyűjtöttek, 74 új játékot osztottak be, és létrehoztak 36 új típust, illetve altípust. 45 000 oldal terjedelemben lezajlott a játékgyűjtemény magyar anyagának digitalizálása.

A 2016-ban lezárult, a magyar népzenei típusokat feltáró pályázat keretében tanulmányozták az úgynevezett Páva-dallamokat. A pályázat eredményeiről nemzetközi fórumon számoltak be. A vallásos népzenei emlékek kutatásának szlovén-magyar együttműködésben megkezdett pályázata keretében felmérték a szlovéniai magyar és vend-vidéki népzene gyűjtéseket, kiválogatták az egyházi- és népszokásdallamok hangfelvételeit és lejegyzéseit, további lejegyzéseket végeztek, illetve további hagyományos vallásos, illetve liturgikus zenével foglalkozó gyűjteményeket, hagyatékokat térképezték fel. Déri Balázs, a pályázat külső senior kutatója átadta saját gyűjtéseit és a témához kapcsolódó értékes könyvtárát. Megkezdtek a Közel-Keletről (150 óra hanganyag és 80 óra videófelvétel), illetve görög és szerb ortodoxoktól (50 óra) származó gyűjtések digitalizálását és feldolgozását. Összegyűjtötték Borsai Ilona különböző nyelveken és helyeken megjelent tanulmányait, megkezdtek a tanulmányokban szereplő kottapéldák grafikájának elkészítését, és a Borsai Ilona munkásságát tanulmányain keresztül bemutató angol nyelvű gyűjteményes kötet összeállítását.

Megjelentették a magyar népdal 18. századi rétegét közlő monográfiát, ehhez az év folyamán véglegesítették a hangzó CD-melléklet tartalmát. Monográfiát jelentettek meg az erdélyi Sóvidék népzenejéről, amelynek DVD-ROM mellékletén 3460 folklóradatot, 2500 hangfelvételt, 1450 kottás és szöveges népdallejegyzést, 124 videofelvételt és 195 fényképet adtak közre polihierarchikus, multimédiás adatbázis keretében. 18 DVD-ből álló sorozatot tettek közzé Felcsík, Felső-Maros mente, Mezőség és a Maros-Küküllő vidék táncairól és tánczenéjéről. Tanulmányt jelentettek meg a Zaj-ugróczi kéziratról és a táncház-mozgalom kezdeteiről. Esettanulmányt készítettek a Betlehemes-játékok dalkészletének a 18. századi újdonságairól. Tanulmányban vizsgálták Erkel himnuszának verbunkos eredetét és előadási kérdéseit. Előadásban ismertették Erkel három operájának népzenei kapcsolatait. Idegen nyelvű tanulmányt jelentettek meg Haydn egy népzenei közjátékáról. Tanulmányozták a korai verbunkos kiadványok és az élő népzenei hagyomány kapcsolatát. Angol nyelvű előadásban ismertették a Nógrád megyei szlovák népdalok rendszerezésének eredményeit. Idegen nyelvű előadásokat tartottak továbbá Bartók népzene kutatói munkásságáról, biskrai és törökországi gyűjtéséről és népdalharmonizálási gyakorlatáról. Előadásban mutatták be az úgynevezett Hajós-gyűjtemény népzenei és népies műdal-anyagát. Közreműködtek a Halmos Béla emlékezete című kötet CD-mellékletének összeállításában. Részt vettek az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottsága által készített előterjesztés kimunkálásában, melynek alapján 2016-ban a Kodály-koncepció felkerült az UNESCO által elismert szellemi kulturális örökség megőrzését célzó legjobb gyakorlatok listájára.

A Török Együttműködési és Koordinációs Ügynökség támogatásával létrehozták a törökségi népzenei gyűjtemény internetes adatbázisát, amelyben 190 órányi kép-, 160 órányi hangfelvételt, 1300 fényképet, 12 könyv és 102 tanulmány szövegét tették a nyilvánosság számára elérhetővé.

Néptánckutatás és -archiválás

Sürgetővé vált a Néptánc Archivum Filmtárának állagmentése, mert a hordozók felgyorsult degradációs folyamata miatt az állomány 20%-a rövid-, további 30%-a középtávon veszélyeztetetté vált. Az év folyamán 80 345 méter mágneses filmhangot, 3 400 méter filmet és 400 órányi videofelvételt digitalizáltak. A hagyatéki gyűjtemény Nagy Albert koreográfus mozgóképi hagyatékával bővült, valamint letéti átvétel előtt felmérték Martin György kézirateit. A kéziratár 76 tétellel gyarapodott. A Néptánc Tudástár egyes részprojektjeit három interneten közzétett tanulmányban ismertették. Az egyes adatbázisokhoz tartozó dokumentumok közül 15 000 fotókartont és 300 kéziratot tettek közzé digitálisan. A munkatársak több mint ötven külső kutatói kérésnek feleltek meg, közreműködtek a Hagyományok Háza és Néprajzi Múzeum több kiállítása, illetve kiadványa előkészítésében is.

Megjelentették a Lábán-kinetográfia alapelemeiről szóló angol nyelvű monográfiát, és angol nyelvű megjelentetésre előkészítették a Lábán-féle táncnotáció magyar, eredeti néptáncok lejegyzésére kidolgozott koncepcióját. Ugyancsak közreadták a Lábán Kinetográfia Nemzetközi Tanácsa (ICKL) 2015-ben Tours-ban megtartott konferenciájának előadásait. Kiadásra előkészítették Martin György írásai angol és román nyelvű, három kötetes kiadását. Angol nyelvű tanulmányt jelentettek meg a két világháború között működött Szentpál Iskola tánclejegyzői gyakorlatról. Tanulmányt készítettek egy 19. század végi tánckönyvről, tanulmányozták a millenniumi kiállításhoz kapcsolódó táncbemutatók emlékeit. Közzétették az 1990-es Vály-völgyi táncfolklorisztikai gyűjtés eredményeit. A moldvai csángó táncművelés átalakulása az 1950-es évektől napjainkig című projekt keretében két gyűjtőutat tettek a Bákó megyei Magyarfaluban, ahol interjúk, fotók és videók segítségével a helyi táncművelés,

illetve az újév környéki táncos népszokásokat rögzítették. Az eredményekről több előadásban és egy tanulmányban is beszámoltak. Kötetet szerkesztettek Kapuvár néprajzáról.

Zenei muzeológia

A Zenetörténeti Múzeum állománya 20 vonóval, 12 népi hangszerrel, 6 éremmel gyarapodott. A digitalizált gyűjtemény-nyilvántartó rendszerbe további 267 gyűjteményi egység részletes magyar és angol nyelvű leírását vezették be.

A Bartók-emlékév keretében három kiállítást valósítottak meg: 2016. március 31-én Áder János, Magyarország köztársasági elnöke nyitotta meg A zongorázó Bartók és a Bartók és kortársai kiállításokat, majd december 8-án nyílt meg a Bartók Béláné Pásztory Ditta hagyatékát bemutató kiállítás. Átvették és kiállításon mutatták be a Sasvári-zongoraműhely berendezését, erről kiállítási vezetőt is készítettek. Kamarakiállítást rendeztek Telcs Ede zenei témájú érmeiből és a magyar vonókészítés utóbbi évtizedeinek történetéről. Ugyancsak közreműködtek a Szabadkai Városi Múzeum Telcs Ede-kiállításának előkészítésében. Tanulmányban elemezték az afrikai xilofonok típusait.

Konferencia

Az intézet munkatársai által szervezett nemzetközi konferenciákon vizsgálták Bartók Béla és Kurtág György életművét, a magyar és osztrák népzene kutatás, illetve az etnokoreológia aktuális kérdéseit.

Hazai kutatók részvételével szimpóziumokat rendeztek az ötven éve elhunyt Járdányi Pál zeneszerzői és népzene kutatói munkásságáról, a néptánc médiabeli szerepéről, valamint Évfordulók nyomában címmel 20. századi zeneszerzőkről és előadóművészekről. Közreműködtek a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társaság Tallián Tibor hetvenedik születésnapja tiszteletére rendezett konferenciájának megrendezésében.

b) Tudomány és társadalom

Tudományos konferenciából, hangversenyből és sajtótájékoztatóból álló, nagy visszhangot kiváltott rendezvényen jelentették be a Béla Bartók Complete Critical Edition összkiadás megindítását.

A Zenetörténeti Múzeum 2009-ben megújult kiállítóterében rendezett zenetörténeti kiállítások jelentős közművelődési szerepükön túl az intézet aktuális tudományos eredményeinek publikációs fórumaként is szolgálnak. A Zenetörténeti Múzeum a tárgyév folyamán összesen 10 010 látogatót fogadott; 116 szervezett tárlatvezetés résztvevőinek többsége rövid hangversenyt is hallhatott (101 hangversenyre került sor). Kiemelt rendezvény volt június 20-án a Múzeumok Éjszakája, amelyen a 18 órától 24 óráig tartó programok összesen 2600 látogatót vonzottak. A Bartók-emlékév keretében három, tudományos előadásokkal kísért hangversenysorozatot rendeztek Bartók zongoraműveiből, vonósnégyeseiből, illetve kórusműveiből.

Az intézet munkatársai folyamatos közönségszolgálati teendőket láttak el zenetörténeti, népzenei és néptánc témákban. Több könyvbemutatót ismertettek az intézet munkatársainak közreműködésével készült kiadványokat. Az intézeti publikációk közül különösen a kottás kiadványok (Musicalia Danubiana-sorozat) a zenetudományi szakmán kívül a gyakorló muzikusok között is folyamatosan hatnak.

2016-ban küllemében és tartalmában jelentősen megújult az intézet honlapja, amelyen adatbázisok, publikációk és számos, a szakmai, illetve a szélesebb közönséget érdeklő

információ található. Jelentős érdeklődői kört vonzanak az intézet honlapján közzétett dokumentumok (különösképpen a népzenei és néptánc-felvételek): az éves egyedi látogatószám 201 000 volt.

Az intézet munkatársai a zene- és tánc tudomány szűkebb körén túl a zeneélet számos területén tevékenykednek. A zenetörténet kutatói zenei és kulturális folyóiratokban kritikusként elemzik a kortárs magyar zeneszerzést, zenei előadóművészetet, operajátszást. A népzene- és néptánc kutató munkatársak többsége tanácsadóként, zsűritagként folyamatosan részt vállal a népzenei és néptánc mozgalom irányításában. Átadták a Tiszta forrás település emléktáblát Nagymegyer és Gyergyóditró képviselőinek az adott településről gyűjtött népzenei anyag válogatott és dokumentált hangfelvételei kíséretében. Az Emberi Erőforrás Minisztérium megbízásából lebonyolították az állami tulajdonban levő mesterhangszerek szemlélését.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Felsőoktatás

Az előző évekhez hasonlóan az intézet szorosan együttműködött a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenetudományi Tanszékével a zenetudományi képzésben, annak fontos gyakorló-kutató bázisát alkotja. Több kutató is tagja a zenetudományi PhD doktori tanácsnak, és előadóként, témavezetőként, bírálóként is tevékenykedik. Az intézet munkatársa vezeti a Népzene Tanszék munkáját, és az oktatásban is többen közreműködnek.

A munkatársak valamennyi kutatási témában rendszeresen fogadnak magyar és külföldi doktorandusokat és kutatókat alkalmi konzultációra. A néptánc- és táncíráskutatás területén tevékenykedő munkatársak a felsőfokú néptánc-oktatás több intézményében tanítanak, illetve időszaki tanfolyamokat tartanak. 2016 folyamán az intézet munkatársai kinevezett oktatóként vagy óraadóként a következő felsőoktatási intézményekben tevékenykedtek: Apor Vilmos Katolikus Főiskola, ELTE BTK (Zenei Tanszék), Károli Gáspár Református Egyetem, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (Zenetudományi Tanszék, Népzenei Tanszék, Ének Tanszék, Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet), Szegedi Tudományegyetem (Néprajzi és Kultúrantropológiai Tanszék), Magyar Táncművészeti Főiskola (Néptáncpedagógiai Tanszék). A néptánc kutatói részt vesznek a Choreomundus programban, amelyben külföldi hallgatókat ismertetnek meg a magyar kutatás módszereivel.

Tudományos együttműködések

Az intézetnek érvényes együttműködési megállapodása van a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenetudományi Tanszékével és Egyházzene Tanszékével, az ELTE BTK Folklore Tanszékével, a Magyar Táncművészeti Főiskolával, a Néprajzi Múzeummal, az OSZK-val, az ELTE Egyetemi Könyvtárral és az Esztergomi Hittudományi Főiskola Könyvtárával. A tudományos együttműködést segítik a szakmai szervezetekkel, a Magyar Néprajzi Társasággal, a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társasággal, Magyar Tánc tudományi Társasággal kialakított jó kapcsolatok. Az intézet munkatársainak az akadémiai bizottságokban való részvétele (Zenetudományi Bizottság, Néprajzi Bizottság, Művelődéstörténeti Bizottság, Tánc tudományi Munkabizottság) a kapcsolatokat még intenzívebbé teszi. Az intézet munkatársai szakmai kapcsolatokat ápolnak a Hagyományok Házával, az Európai Folklor Intézettel, az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságával.

Nemzetközi kapcsolatok

A Magyar Tudományos Akadémia Mobilitás-pályázata biztosítja a Román Akadémia folklórintézetével Bartók román népzenei gyűjtéseinek kritikai kiadása céljából folytatott együttműködés háttérét. Ugyancsak a Mobilitás-program keretében működnek együtt a Szerb Tudományos Akadémia kutatóival Vujicsics Tihamér hagyatékának feldolgozásában, illetve a Szlovák Tudományos Akadémiával a felvidéki kódextörédek vizsgálatában. A munkatársak évről évre aktívan részt vesznek a nemzetközi szakmai szervezetek munkájában, s többen tisztséget is viselnek ezek bizottságaiban. Ilyenek a Nemzetközi Zenetudományi Társaság (IMS), a Nemzetközi Hagyományos Zenei Tanács (ICTM), Nemzetközi Tánc Tanács (CID), a Lábán Kinetográfia Nemzetközi Tanácsa (ICKL). Intézeti kutató vezeti az ICTM Dance Study Group keretében a Movement Analysis Substudy Groupot.

A régi zenetörténet, a magyar zenetörténet és Bartók életművének kutatói Barcelonában, Bázelen, Belgrádban, Brüsszelben, Dublinban, Grazban, Hágában, Helsinkiben, Kasselban, Kolozsvárott, Leedsben, Párizsban, Prágában és Zágrábban, a népzene- és néptáncutatók Bukarestben, Grazban, Jeruzsálemben, Kolozsvárott, Limerickben (Írország) és Párizsban vettek részt nemzetközi konferenciákon. Tanulmányutakat tettek Ausztriában, Romániában és Svájcban.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Új NKFIH-témaként kezdődött 2016-ban a vallási emlékek népzenei archívumokban való kutatása (magyar-szlovén együttműködésben), valamint a késő középkori hangjelzett kódexek és töredékek vizsgálata. Nyolc további zenetörténeti és népzenei kutatási téma részesült folytatólagos NKFIH-támogatásban, többek között Erkel Ferenc műhelyének, illetve a Kádárkor zeneéletének tanulmányozása, valamint a törökségi népzene gyűjtések összefoglaló közzététele (éves ösztámogatás: 64,321 millió Ft). Az NKFIH által támogatott témák változatossága és a támogatásoknak a humán tudományok terén jelentősnek mondható összege jól kifejezi az intézet kutatási területeinek sokoldalúságát, illetve ennek a tudományos közösség általi elismerését.

A Nemzeti Kulturális Alap támogatta többek között a Sasvári-zongoraműhelyt bemutató kiállítás megrendezését és a Kurtág György 90. születésnapja tiszteletére rendezett tudományos konferenciát. A Magyar Művészeti Akadémia támogatta a Tiszta forrás-település cím odaítélését. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma 51 millió Ft-tal támogatta a Bartók-év eseményeivel kapcsolatos rendezvények és kutatások elvégzését. A Reformáció Emlékbizottság támogatta a XVI. századi dallamok megjelentetését.

Vállalkozási bevételként jelentkezett a Hagyományok Háza megbízásából végzett néptáncfilm-digitalizálások, valamint az Editio Musica Budapest megbízásából készülő Bartók-összkiadás költségeinek megtérítése.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Önálló kötetek

1. Fügedi J: Basics of Laban Kinetography for Traditional Dancers. Budapest: Institute for Musicology, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences (2016) (<http://real.mtak.hu/45567/>)
2. Domokos M – Paksa K: „Vígsággal zeng Parnassusnak magas teteje.” 18. századi kottás források és a magyar zenei néphagyomány. / “The High Peak of Mount Parnassus

Resounds with Delight.” 18th-Century Musical Sources and the Hungarian Folk Music Tradition. Budapest: Akadémiai Kiadó, 308 (2016) (<http://real.mtak.hu/43716/>)

3. Pávai I: A Sóvidék népzeneje. / The Folk Music of Sóvidék + DVD-ROM. Budapest: Hagyományok Háza – MTA BTK Zenetudományi Intézet (2016)
4. Vikárius L (közreadó): Bartók, For Children for Piano, Early Version and Revised Version. / Gyermeknek zongorára, Korai és átdolgozott változat. / Für Kinder für Klavier, Frühfassung und revidierte Fassung. München: G. Henle Verlag – Budapest: Editio Musica, 397 (= Béla Bartók Complete Critical Edition, volume 37 / Bartók Béla zeneműveinek kritikai összkiadása, 37. kötet / Béla Bartók kritische Gesamtausgabe, Band 37.) (2016)

Tanulmányok folyóiratban vagy kötetben

5. Czagány Zs, Papp Á: Késő középkori zeneelmélet és a gregorián gyakorlat. A Hollandrinus-traktátusok zenei hátszaga. In: Kiss G. (szerk.): Zenetudományi Dolgozatok 2013–2014. Budapest: MTA BTK Zenetudományi Intézet, 13–34 (2016)
6. Dalos A: How to become a Soviet composer?: György Kurtág's Experiment with a New Cultural Identity (1976-1986). European Journal of Musicology 15, 112-121 (2016) (<http://real.mtak.hu/47050/>)
7. Ferenczi I: „Wer wälzet uns den Stein?“ Probleme in der slowakisch-ungarischen Zusammenarbeit auf dem Gebiet der Musikforschung. In: M. Hulková (szerk.): Musicologica Istropolitana 12, Bratislava: Univerzita Komenského, 13–22 (2016)
8. Ignác Á: Propagated, Permitted or Prohibited? State Strategies to Control Musical Entertainment in the First Two Decades of Socialist Hungary. In: E. Mazierska (szerk.): Popular Music in Eastern Europe. Breaking the Cold War Paradigm. London: Palgrave Macmillan, 31–49 (2016)
9. Kerékfy M: Folkloristic Inspirations in the Music of György Ligeti: Problems of Identification and Interpretation. In: M. Zagorski – V. Zvara, (szerk.): Paths of Musicology in Central Europe, Bratislava: Univerzita Komenského, 243–265 (2016)
10. Kiss G: Candor est lucis aeternae: the “Transfiguration” of a New Feast and of an Alleluia. Studia Musicologica 56, 217–231 (2016) (<http://real.mtak.hu/37923/>)
11. Kusz V: Dohnányi Hárfa-concertinójának kérdései. In: Kusz V. – Ránki A. (szerk.): Dohnányi-tanulmányok 2015, Budapest: MTA BTK Zenetudományi Intézet, 67–87 (2016)
12. Richter P: Az élő barokk. Az Apponyi (Zaj-ugróci) kézirat (1730) repertoárjának népzenei vonatkozásai. Magyar Zene 54, 5–18 (2016) (<http://real.mtak.hu/32785/>)
13. Szabó FJ: Religious Songs on Hungarian Gramophone Records (1900–1920). In: P. Gronow – Ch. Hofer – F. Wonneberg (szerk.): Contributions to the History of the Record Industry / Beiträge zur Geschichte der Schallplattenindustrie 7, Wien: Gesellschaft für Historische Tonträger, 164–172 (2016) (<http://real.mtak.hu/43974/>)
14. Varga S: Térhasználat a mezőségi táncos házban. In: Bereczki I. – Cseri M. – Sári Zs. (szerk.): Ház és ember. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Évkönyve 2015/27, 87–100 (2016)

**AZ MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS
PÉNZÜGYI ADATAI 2016-BAN**

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2016-ban

A kutatóhely neve: Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	2126 363	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	539 213	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:	0	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	329 860	E Ft
Egyéb NKFIH forrásból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	18 462	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	13 513	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	500	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	129 297	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	47 581	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: BTK központ vezetése alá tartozó csoportok

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	9	Ebből kutató ² :	6
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora: 1	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			3
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			14
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			10
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	4	Összes független hivatkozások száma:	4
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	13	hazai:	35
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	2

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			6
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):	13
Diplomamunka (MSc):	7	PhD:	8

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: BTK Irodalomtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	47	Ebből kutató ² :	43
PhD, kandidátus:	21	MTA doktora: 9	Rendes tag és levelező tag: 2
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			11

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			293
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			211
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			102
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			15
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 40		idegen nyelven:	3
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 9		idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 65		idegen nyelven:	16
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 7		idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 0		idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	821	Összes független hivatkozások száma:	811
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 5	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	136	hazai:	121
Nyilvános esemény megrendezése:	15	kulturális rendezvények:	52
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	14	hazai:	27
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	17	hazai:	39

6. A HAZAI FELSZŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			20
Témavezetések száma: TDK munka: 1		Diplomamunka (BSc):	7
Diplomamunka (MSc): 6		PhD:	19

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: BTK Művészettörténeti Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	30	Ebből kutató ² :	25
PhD, kandidátus:	12	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			10

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			117
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			100
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			26
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 11		idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 0		idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 21		idegen nyelven:	50
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 0		idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 14		idegen nyelven:	7

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	221	Összes független hivatkozások száma:	218
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	19	hazai:	36
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:	7
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			11
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	11
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	16

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			57
Témavezetések száma: TDK munka: 0		Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc): 1		PhD:	6

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: BTK Néprajztudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	32	Ebből kutató ² :	27
PhD, kandidátus:	20	MTA doktora: 2	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			134
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			118
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			61
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			11
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 19	idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 6	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 30	idegen nyelven:	5
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 4	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 16	idegen nyelven:	4

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	250	Összes független hivatkozások száma:	236
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	55	hazai:	105
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:	29
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			5
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	10	hazai:	82
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	20

6. A HAZAI FELSZÓOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			7
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:	11

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: BTK Régészeti Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	48	Ebből kutató ² :	35
PhD, kandidátus:	17	MTA doktora: 4	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			3
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			13

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			90
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			75
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			21
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 0		idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 2		idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 20		idegen nyelven:	22
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul: 4		idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 7		idegen nyelven:	30

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	671	Összes független hivatkozások száma:	618
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	60	hazai:	44
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:	4
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			10
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	10	hazai:	24
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	22	hazai:	16

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			11
Témavezetések száma: TDK munka: 0		Diplomamunka (BSc):	11
Diplomamunka (MSc): 10		PhD:	33

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: BTK Történettudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	100	Ebből kutató ² :	85
PhD, kandidátus:	55	MTA doktora: 7	Rendes tag és levelező tag: 2
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			15
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			21

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			510
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			384
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			132
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			22
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	26	idegen nyelven:	11
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	19	idegen nyelven:	7
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	140	idegen nyelven:	58
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	16	idegen nyelven:	7
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	15	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1463	Összes független hivatkozások száma:	1409
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 3	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	246	hazai:	232
Nyilvános esemény megrendezése:	8	kulturális rendezvények:	28
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			11
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	20	hazai:	76
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	35	hazai:	56

6. A HAZAI FELSZÓOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			32
Témavezetések száma: TDK munka:	13	Diplomamunka (BSc):	27
Diplomamunka (MSc):	13	PhD:	27

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: BTK Zenetudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	55	Ebből kutató ² :	39
PhD, kandidátus:	21	MTA doktora: 0	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			4
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			18

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			160
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			101
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			28
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			8
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			13
mindezekből recenzió, kritika	magyarul: 8	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul: 5	idegen nyelven:	5
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul: 23	idegen nyelven:	19
Könyv szerkesztése ⁷	magyarul: 4	idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul: 5	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	124	Összes független hivatkozások száma:	115
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	53	hazai:	97
Nyilvános esemény megrendezése:	13	kulturális rendezvények:	110
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	18	hazai:	51
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	7	hazai:	9

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			17
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	7
Diplomamunka (MSc):	20	PhD:	29

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

székhely: 7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
levelezési cím: 1112 Budapest, Budaörsi út 45.
telefon: (1) 309 2652; fax: (1) 309 2650
e-mail: titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.krtk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2016-ban

A KRTK a főigazgatói pályázatban, a főigazgatói intézkedési tervben kijelölt célokat, valamint a központ és az intézetek stratégiáiban megjelölt prioritásokat követve törekedett arra, hogy kihasználja a különböző tudományterületeken eltérő perspektívával dolgozó kutatók együttműködésében rejlő szinergiákat.

A KRTK intézeteinek közös stratégiai vállalkozása az Adatbank folyamatos fejlesztése. A folyamatos fejlesztések és az adatgazdákkal megkötött megállapodások eredményeként az Adatbank ma már nemzetközi szinten is kiemelkedő kutatási lehetőségeket kínál a KRTK kutatói és külső partnerei számára.

Az MTA KRTK Adatbankja 2016 során a kezelésében lévő adatbázisok frissítése mellett befejezte egy kapcsolt államigazgatási panel (4 millió ember \times 9 év) felépítését, valamint létrehozta a számlálókörzeti felbontású GEO földrajzi-elérhetőségi adatbázis elemeit, előkészítette azok összeépítését. Megállapodott a KSH-val a KSH-KRTK Kutatószoba további üzemeltetéséről, majd annak áthelyezéséről az MTA Humán Kutatóház épületébe 2017 júliusától. A távolról ellenőrzött kutatószoba a KSH egyetértésével megnyílik immár az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont kutatói számára is. A Kutatószobában megtörtént egy nagy kapacitású szerver üzembe helyezése, az adatbanki szerverek bővítése, továbbá rendelkezésre áll a forrás a kísérleti labor felszerelésére.

A szerverpark fejlesztését az egyre nagyobb adattömeg, valamint a folyamatosan növekvő érdeklődés indokolják. 2016-ban 92 esetben történt adatkérés (2012-ben 32-szer). Az adatkérések közel fele érkezett az MTA KRTK-ból. A külső adatkérők között minden számottevő hazai kutatóhely szerepel, emellett tíz vezető európai és amerikai egyetem (például Harvard, Princeton, Chicago, Oxford) kutatói és PhD hallgatói kértek és kaptak adatot. A Kutatószobában 2016-ban 759 foglalást regisztráltak, ami a 2014-es induló érték duplája. A saját kezelésben lévő nagyméretű adatbázisokhoz 2016-ban 25 kutató – köztük nemzetközi projekt-partnerek – számára biztosított távoli hozzáférést az Adatbank.

A KRTK továbbra is kiemelten támogatja a fiatal kutatók részvételét nemzetközi konferenciákon. E célból eddig minden évben létrehozott egy elkülönített, a KRTK fiatal kutatói által megpályázható keretet. A kezdeményezés 2016-ban is nagy sikert aratott, így 23 fiatal munkatárs konferencia-részvételének támogatására nyílt lehetőség.

A központ évek óta törekszik arra, hogy az „*Economics with Policy*” szeminárium-sorozat rendezvényeire neves külföldi előadókat hívjon meg. 2016-ban kilenc előadót látott vendégül a KRTK a közgazdaságtan különböző területeiről, akik bemutatták legfrissebb eredményeiket: Michael Krause (University of Cologne); Oleg Buklemishev (Moscow State University); Valeriy Kuleshov, Viacheslav Seliverstov, Vadim Gilmundinov (Russian Academy of Sciences); Laura Márquez-Ramos (Universitat Jaume I); Eric Bettinger (Stanford Graduate School of Business); Ehud Kalai (UC Berkeley), Alex Teytelboym (University of Oxford). A nemzetközi kereskedelem és tőkemozgások, a regionális fejlődés, a játékelmélet, a

munkaerőpiac és oktatás-gazdaságtan különféle területeiről hangzottak el az előadások, illetve az orosz gazdaság fejlődését meghatározó kihívások is a szeminárium témájául szolgáltak.

2015-ben indította el a KRTK Vándorszeminárium sorozatát, a rendezvényekre a központ budapesti, illetve vidéki telephelyein kerül sor. A 2012-es szervezeti összevonás lehetőséget adott arra, hogy a kutatók más-más perspektívából, különféle elemzési módszerekkel és részben eltérő diszciplínák keretei között vizsgálhassanak azonos, vagy egymáshoz szorosan kapcsolódó közgazdasági összefüggéseket. A három tagintézet vezető kutatóit tartalmazó csoport felelős a szeminárium szervezéséért. Előzetesen kiválasztanak egy-egy fontos, mindhárom intézet érdeklődési körébe tartozó témát, majd felkérnek minden intézetből egy kutatót a vitaindító előadások megtartására.

2016 áprilisában került sor „*A migráció – és társadalmi-gazdasági összefüggései*” címmel a negyedik vándorszemináriumra, vendéglátója ezúttal az MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete Dunántúli Tudományos Osztálya volt. A téma többirányú megközelítését az is elősegítette, hogy 2015 őszén a KRTK is aktívan részt vett az MTA Migrációs Munkacsoportjának e kérdéskört elemző munkájában. Az előadások kitértek a migráció fogalmi, történeti, globális, európai és hazai szempontjaira, illetve elemezték az elvándorlás és a bevándorlás jelenségét, összefüggéseit is.

A KRTK könyvtára (összes telephelyi) 2016-ban 437 új kiadvánnyal gazdagodott, több mint 20 millió forint értékben. A könyvtár munkatársai szakkönyvtári információ-feldolgozó és dokumentációs tevékenységük mellett rendszeresen végeznek kutatástámogatási feladatokat. Részt vesznek a kutatók pályázati anyagainak összeállításában, publikációs és idézettségi listák, tudománymetriai táblázatok elkészítésében. 2016-ban is készültek szakterületi és életmű-bibliográfiák, amelyek ingyenesen, szabadon elérhetők az intézetek honlapjain. A könyvtár nagy gondot fordít az elektronikus információszolgáltatás biztosítására, előfizet az EISZ konzorciumban elérhető szakadatbázisokra, segítséget nyújt a kutatóknak a nyílt hozzáférés követelményeinek való megfeleléshez, és az információ-megosztás kultúrájának elterjedéséhez.

A kutatóközpont budapesti könyvtára a napi munka mellett jelentős pluszfeladatokat végzett az új Humán Kutatóházba tervezett költözés előkészítéséhez. Az állomány leltározása és selejtezése fokozott fizikai terhet és a napi feladatokon túlmenő munkaterhelést jelentett 2016-ban: 28 ezer könyvtári egységet leltároztak, ebből 6240 tételt selejteztek. Folyamatos retrospektív feldolgozást is végeznek, 2016-ban 385 könyv került online katalogizálásra. Az állományból kivont duplum- vagy fölös példányokat két romániai intézmény, a kolozsvári Lucian Blaga Egyetemi Könyvtár és a Romániai Magyar Közgazdász Társaság Könyvtárának ajánlották fel.

A 2016-os évben a KRTK ismételten helyet adott a neves külföldi és hazai szakemberekből álló Külső Tanácsadó Testület éves ülésének. A leköszönő testület tagjai állásfoglalást készítettek a három éves működésük alatt tapasztaltakról és azt eljuttatták az akadémia vezetésének. Az év második felében összeállt egy új Külső Tanácsadó Testület, amely az elkövetkező években fogja segíteni a kutatóközpont szakmai irányítását.

Jelentős eredményt tud felmutatni a KRTK a külső kommunikáció erősítése terén is, immár második éve készül angol és magyar nyelvű negyedéves hírlevél. A hírlevél fontos szerepet tölt be a tudományos eredmények terjesztésében, a kutatóközpont hazai és nemzetközi ismertségének elősegítésében. A pozitív visszajelzések arról tanúskodnak, hogy a hírlevél jól

kiegészíti a honlapokon keresztül zajló külső kommunikációs tevékenységet. Elérhetőségük: <http://www.krtk.mta.hu/hirlevel/>, <http://www.krtk.mta.hu/newsletter/>

A kutatóközpont intézetei és központi egysége 2016-ban elkészítették az elmúlt hat (illetve a központi egység az elmúlt négy) évet átfogó önértékelést, valamint a középtávú (2016-2019-re szóló) stratégiai tervet.

A kutatást támogató tevékenységek egyik elemeként alapos előkészítések és szakmai viták után a kutatóközpontban 2016 őszén új habilitációs és átsorolási szabályzat lépett életbe.

Az összevonás óta eltelt évek működési tapasztalatait összegezve, a jogszabályi változásoknak és a KRTK aktualizálási igényeinek megfelelően 2016-ban került sor a kutatóközpont Szervezeti és Működési Szabályzatának módosítására, amely 2016 júniusában lépett életbe.

Az MTA alapelveivel összhangban a KRTK is kivette részét 2016-ban a szakpolitikai döntés-előkészítő folyamatokban, minisztériumok és egyéb szervezetek által igényelt társadalmi konzultációkban, előterjesztések bírálatában. A felkért kutatók adott szakpolitikai anyagokhoz állítottak össze szakmai véleményeket, hozzászólásokat, többször is igen szoros határidőkön belül.

A társadalmi felelősségvállalás, az ismeretterjesztés a KRTK folyamatos feladatai közé tartozik, így 2016-ban is részt vett rendezvényeivel a Magyar Tudomány Ünnepeén, illetve kutatói előadásokat tartanak rendezvényeken, részt vesznek az MTA képviseletében szakmai szervezetek (Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács, NGTT) munkájában.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

A továbbiakban a főigazgatói intézkedési terv keretei között a kutatóközponton belül az MTA támogatásával alakult interdiszciplináris kutatócsoportok 2016-os eredményei kerülnek bemutatásra.

Hálózatok gazdaságtana csoport

A Hálózatok gazdaságtana kutatócsoport legfontosabb kutatásai jelentős, de eddig kevésbé kutatott kérdéskörrel foglalkoztak: milyen szerepe van a különféle kapcsolatrendszereknek a tudás terjedésében, valamint hogyan befolyásolja a kapcsolathálókat által generált tudás-áramlás a gazdasági (vállalati, iparági, regionális) teljesítményt? A kutatás első fázisában a kutatók elsőként térképezték fel a magyar vállalatok közti munkaerő-áramlás hálózatát. Fontos empirikus bizonyítékokat találtak arra, hogy a vállalatok közti munkaerő-áramlás a tudásterjedés egyik fontos eszköze és szerepet játszik a vállalati teljesítmény, elsősorban a termelékenység alakulásában. A kutatók bemutatták, hogy a munkaerő-áramlás termelékenységre gyakorolt hatását befolyásolja az iparágak közti technológiai hasonlóság mértéke, továbbá az, hogy vannak-e a vállalatoknak nemzetközi működési tapasztalatai.

E projekt második szakaszában a kutatók azt vizsgálták, hogyan hat a munkaerő-áramlás által közvetített tudástranszfer az iparágon belüli termelékenység szórására. Számos kutatás kimutatta, hogy az alapvető piacelméleti modelleknek ellentmondva az egyes iparágakon belül jelentős termelékenységbeli különbségek maradnak fenn hosszú távon is. Az eddigi kutatások főképp a piaci be- és kilépések dinamikájával írták le a termelékenységbeli

kiegyenlítődés folyamatát: megfelelő versenynyomás mellett a kevésbé termelékeny vállalatok kiszorulnak a piacról, illetve vizsgálják, melyek azok a tényezők, amelyek ezt a folyamatot korlátozzák, így lehetővé téve, hogy a termelékenységbeli különbségek fennmaradjanak. Ezzel szemben a KRTK-kutatócsoport egy másik kiegyenlítődési folyamat lehetőségét és korlátait kezdte elemezni. Feltevésük szerint a vállalatok termelékenységbeli különbségeit a köztük zajló tudástranszfer is csökkentheti, aminek egyik legfontosabb hordozófelülete a vállalatok közti munkaerő-áramlás. A kutatás során azt próbálták meg feltárni, hogy a munkaerő által hordozott tudásáramlás mennyiben csökkentheti az egyes iparágakon belül megfigyelt termelékenységszórást. Azt is megvizsgálták, hogy az iparágon belüli és iparágak közötti munkaerő-áramlási hálózat jellemzői hogyan befolyásolják e kiegyenlítő hatást. Ennek során vizsgálják az iparágak *skill-relatedness* kapcsolatrendszerének összefüggését az egyes iparágakon belüli vállalati heterogenitással: mennyiben magyarázza a vállalatok termelékenységbeli különbségeit a különböző iparágak közti munkaerő-áramláson keresztül az iparágak ezen kapcsolatrendszere, és az milyen szerepet játszik e termelékenységi különbségek dinamikájában.

A svéd partnerekkel folytatott másik kutatásukban a társadalmi kapcsolathálóok regionális gazdasági növekedésben játszott szerepét vizsgálták. A kutatók bemutatták, hogy a munkatársi kapcsolathálóok a helyi tanulás fontos csatornáit lehetnek, így új magyarázatot tudtak adni a régiós termelékenység-növekedés különbségeire. A kutatás elsőként támasztotta alá azt a gazdaságföldrajzi központi állítást, miszerint a társadalmi kapcsolatháló sűrűsége pozitív hatással bír a régió termelékenység-növekedésére. Ezen túl a kutatók a munkatársi kapcsolatháló segítségével új bizonyítékot találtak arra, hogy a nagyvárosi, metropolita térségekben elsősorban a sokszínűségekre alapuló tudás-externáliák, a középvárosokban pedig elsősorban a specializációra alapuló tudás-externáliák érvényesülnek.

A csoport 2016-ban megjelent publikációk száma 9, ebből 1 könyvfejezet (külföldi), 7 folyóiratcikk (4 külföldi és 3 magyar), 1 műhelytanulmány, valamint egy további nemzetközi folyóiratcikk van bírálat alatt.

Határok és határtérségek kutatócsoport

A Határok és határtérségek kutatócsoport 2016 folyamán az előző évben indult NN NKFIH-kutatás (*Change and Continuity in Hungarian Spatial Imaginaries: Nationality, Territoriality, Development and the Politics of Borders*) ütemterv szerinti megvalósítására koncentrált. A kutatócsoport folyamatosan nyomon követte a magyar közvéleményt foglalkoztató migráns- és menekültkérdés államhatárokkal kapcsolatos összefüggéseit, s ennek keretében megállapította, hogy a közvetlen határ menti hatásokon túl (határkerítések) a kérdéskör lényegesen hozzájárult a visegrádi országcsoporton belüli folyamatok alakulásához is. Az országcsoport lényegében EU-szkeptikus képződményből EU-transzformációs szereplővé, tényezővé vált.

Az első évi disszeminációs terv teljesült, minden résztvevőnek jelent meg írása, a konferencia részvételek igen kiterjedtek voltak és a legjelentősebb eseményeken is sikerült jelen lenni (Association of American Geographers, AAG San Francisco, International Geographical Union, IGU Peking). Februártól a kutatócsoport projektforrás terhére egy új fiatal kutatóval bővült. Több kézirat került benyújtásra nívós folyóiratokhoz, ami a következő években hozzájárul a nemzetközi láthatóság növekedéséhez. Elkészült a magyar határtörténet monográfia kézírata is. A kutatás félidejéhez érkezve körvonalazódott a kutatási projekt eredményeinek elhelyezése impakt faktoros tematikus folyóirat-szám és néhány szerzős külföldi monográfia keretében, emellett megkezdődtek az előkészületek a 2018 utáni

finanszírozás biztosítására. Több egyéni pályázat mellett egy geopolitikai H2020-pályázat került összeállításra az év végén.

FDI kutatócsoport

2016-ban a csoport három workshopján jelentős szakmai eredmények születtek. Kiemelhető a European Trade Union Institute-tal közösen szervezett workshop, amelyen a kelet-közép-európai régióban policy-szempontról vizsgálták meg, milyen gazdaságpolitikai reakciók lehetségesek a válság utáni alacsonyabb FDI-beáramlásra, az új környezet milyen követelményeket támaszt a helyi tulajdonban levő (potenciális) beszállító és leányvállalatokkal versenyző vállalatok számára. Egy másik érdekes eredmény a nemzetközi új vállalatokkal (*international new ventures - INV*) foglalkozó workshop FDI-csoportos előadásán hangzott el, ahol vállalati esettanulmányok alapján bemutatták: a magyar biotechnológiai és ICT INV-k nemzetköziesedésében a vállalatigazgató személyisége mellett a (személyes) hálózatok szerepe meghatározó, ugyanakkor ezek méretezhetősége kérdéses.

Nemzetközi Összehasonlító Tanulmányok Kutatócsoport

A Nemzetközi Összehasonlító Kutatások kutatócsoport 2016-ban két fő tevékenységet végzett. Egyrészt folytatta a „Kapitalizmus változatai, a közvetlen állami gazdasági szerepvállalás változatai” című NKFIH – projektben meghatározott kutatási feladatait. Ennek keretében újabb tanulmányok készültek, illetve az elkészült anyagok vitáira került sor. Másik eredménye a 2016 novemberében tartott második SVOC (*The Role of State in Varieties of Capitalism*) konferencia megszervezése és lebonyolítása, valamint a konferencián történő részvétel volt. Itt főként az említett NKFIH-kutatás keretében elkészült anyagok bemutatására került sor. A kutatásban elért eredmények alapján az vált láthatóvá, hogy a hagyományosan vizsgált fejlesztő állammodellek, ha egyáltalán, akkor is csak jelentős módosításokkal alkalmazhatóak, figyelembe véve a multilaterális gazdaságsszabályozási szerződések és intézmények követelményeit. További kutatási eredmény annak bemutatása, hogy az állami szektor működtetésének piacokonform megoldásai lehetségesek, illetve erre érdemi törekvés is tapasztalható több vizsgált országban. Az állami vállalatok politikai előnyszerzésre való felhasználása, ennek elterjedtsége és társadalmi költségei a politikai, társadalmi és piactársadalmi intézményrendszer működési hatékonyságának függvényében lehet kisebb vagy nagyobb mértékű. Ebből a szempontból a gyengébb intézményi háttérrel rendelkező közép- és kelet-európai országokban az állami szektor (párt)politikai célokra történő mozgósításának veszélye nagyobb. Másutt inkább össztársadalmi érdekeket célul tűző gazdaságpolitikai célok elérésében jelentős a szerepe.

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

KÖZGAZDASÁG- TUDOMÁNYI INTÉZET

székhely: 7621 Pécs, Papnövelde u. 22.

levelezési cím: 1112 Budapest, Budaörsi út 45.

telefon: (1) 309 2650; fax: (1) 309 2650

e-mail: kti.titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.mtakti.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Az intézet 2016-ban a kialakított kutatási stratégiájának megvalósításából következő célokkal összhangban folytatta kutatásait, teljesítette a kutatási szerződésekben és megállapodásokban vállalt kötelezettségeit. Legfőbb feladatai a Verseny és szabályozás 2016. évi, valamint a Munkaerőpiaci Tükör 2015. évi magyar és 2016. évi angol nyelvű kötetének összeállítása, az Európai Bizottság által támogatott kutatási projektek időarányos teljesítése, illetve lezárása, valamint az MTA Lendület program keretében a mechanizmustervezési, illetve a vállalati stratégiát és versenyképességet vizsgáló kutatások folytatása.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Makrogazdaságtan és növekedés

A kutatás azt vizsgálta, hogy hogyan hat a monetáris politika a banki hitelkínálat deviza összetételére. Ehhez a magyar vállalatoknak nyújtott banki hiteleket vizsgálta a 2005-2011 közötti időszakban. Az eredmények alapján a külföldi devizában nyújtott banki hitelkínálat kevésbé volt érzékeny a hazai monetáris politika változására, mint hazai devizában nyújtott hitelek. Ugyanakkor a külföldi monetáris politikák jobban hatottak az előbbiekre, mint az utóbbiakra. Vagyis amikor egy országban jelen van a devizahitelezés, a hazai bankhitelcsatorna gyengül, ugyanakkor működésbe lépnek nemzetközi bankhitelcsatornák. A kutatás azt is vizsgálta, hogy növelte-e az alacsony kamatláb a banki hitelkínálatot, azaz működött-e a banki mérlegcsatorna Magyarországon. Az eredmények alapján a kamatláb csökkenését követően az alacsony tőkehányaddal rendelkező bankok nagyobb valószínűséggel nyújtottak hitelt új felvevőknek és növelték kihelyezett hitelösszegeiket már létező adósaik felé, mint a magas tőkehányaddal rendelkező bankok. Ebből kifolyólag a vizsgált időszakban (2005-2011) működött a banki mérlegcsatorna Magyarországon.

A kutatás a négy visegrádi ország növekedési és konvergencia folyamatát vizsgálja a nyitott gazdasági, sztochasztikus neoklasszikus növekedési modell segítségével. A kutatás a makroökonómiai modell ökonometriai becslésével azonosítja azokat a fő sokkokat, amelyek a négy ország növekedésének ingadozásait magyarázzák. Az eredmények alapján a magyar növekedés szintjét elsősorban a tartós növekedési kilátások változásai mozgatták, míg a GDP összetételének alakulását a nemzetközi kamatprémium ingadozásai vezérelték.

Egy másik kutatás a kiegyensúlyozatlan növekedésllassulás kérdését elemezte. Erről akkor beszélünk, ha az aggregált termelékenység növekedési üteme azért csökken, mert a gazdasági tevékenység a magas termelékenység növekedési ütemű iparágakból az alacsonyabb üteműbe csoportosul át. A kutatás megmutatja, hogy a kiegyensúlyozatlan növekedésllassulás jelentősen csökkentette a termelékenység növekedését az Egyesült Államokban 1947 óta. A kutatás során olyan modell készült, amely az Egyesült Államok 1947 után megfigyelt kiegyensúlyozatlan növekedésllassulásával konzisztensen viselkedik és képes a jövőre

vonatkozó előrejelzést is adni. A modell azt a meglepő előrejelzést teszi, hogy az aggregált termelékenység növekedési ütemének csökkenése az USA-ban meg fog állni. Ennek az oka, hogy a stagnáló iparágak nem fogják teljesen uralni az amerikai gazdaságot.

Piac- és vállalatelméleti és empirikus kutatások

A kutatás nemzetközi összehasonlító elemzések és modellek segítségével bemutatta, melyek az egyes országok lakosságának egészségi állapotát leginkább meghatározó tényezők. Az elkészült esettanulmányok és vállalati interjúk rámutattak a gyógyszeriparnak az egészségügyi költségeket torzító hatásaira. Elemzés készült az online információ-források rohamos sebességű terjedésének az egészségügyi személyzet és a betegek közötti kapcsolatára, valamint az egészségügyi intézmények működésére gyakorolt hatásáról. A kutatás elméleti modellek segítségével bizonyította, hogy az egészségügyben több szinten létező aszimmetrikus információs és aszimmetrikus kompetencia-helyzetek figyelmen kívül hagyása az egészségügy állami szabályozása részéről az egészségügyi dolgozók és intézmények "perverz" ösztönzését eredményezi.

A szerteágazó innováció-politikai elemzések közül kiemelendő a tudomány-, technológia- és innováció-politika (TTI-politika) keretfeltételeit vizsgáló elemzés. Miközben nagyszámú szakpolitikai eszközt alkalmaznak Magyarországon, a magyar nemzeti innovációs rendszer teljesítménye nemzetközi összehasonlításban mégis gyenge. Az elemzés erre az ellentmondásos jelenségre keres magyarázatot. Megállapította, hogy a TTI-politikai eszközök hatásosságát a döntési rendszer súlyos hiányosságai, hibái csökkentik. A legjelentősebb szerepe azonban az ún. keret-feltételeknek van: a makrogazdasági helyzet, a tőkéhez jutás korlátai, a gazdasági szerkezet, a piaci verseny formái és intenzitása, a vállalkozói kultúra jellege, valamint a közfinanszírozású K+F szervezetek és a vállalkozások céljai közötti alapvető eltérések kedvezőtlen hatása olyan erős, hogy azt pusztán TTI-politikai eszközökkel nem lehet ellensúlyozni.

Oktatás-gazdaságtan és munkapiac

A kutatás nagymintás, egyéni, paneladatokra alapozva azt vizsgálta, hogy hogyan változott a magyarországi orvosok külföldre vándorlásának, és egyéb okból történt pályaelhagyásának valószínűsége a 2003 és 2011 közötti időszakban. Az eredmények azt mutatják, hogy az osztrák és német munkavállalási korlátozások feloldása után nagymértékben felgyorsult az orvosok migrációja. Az orvosok relatív keresete és a kollégák hatása (peer effect) szignifikáns szerepet játszik a fiatal orvosok migrációs döntésében. A kutatók azt is bemutatták, hogy a megfigyelési periódusban emigrált orvosok fele később, valamennyi idő elteltével visszatért a magyar egészségügybe. Az eredmények arra is felhívják a figyelmet, hogy Magyarországon az orvosok külföldre vándorlása mellett ugyanolyan súlyú probléma a belföldi pályaelhagyás is, tehát az, hogy az orvosok itthon helyezkednek el más állásban. Emellett, ha időszakosan is, az is fokozza az orvoshiányt, hogy a fiatal orvosok jelentős része kerül átmenetileg inaktív státuszba.

A kutatás azt elemezte, hogy az állami gyermekellátás kiterjesztésének hatása az anyák munkakínálatára mennyiben lehet eltérő a közép- és kelet európai országok esetében a nyugat európai országokhoz képest, az eltérő intézményi és munkapiaci környezet miatt. Mivel az EU által előírt célkitűzések teljesítésétől általában pont ezek az országok állnak a legtávolabb - különösen a bölcsődei ellátás esetében - viszont a további bővítés igen költséges, fontos a várható hatás pontos becslése. A nyugati országokban tapasztaltakhoz képest további korlátozó tényezők lehetnek: az anyasági távollétek hossza, a részidős munkalehetőségek

Agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés

Kutatásuk arra a kérdésre kereste a választ, hogy Szlovéniában vajon a hátrányos adottságú térségekben gazdálkodó farmok kevésbé hatékonyak-e, mint a normál körülmények között dolgozó társaik. A számítások szerint kedvezőtlen adottságú területeken és a normál területeken gazdálkodó üzemek által alkalmazott technológiában szignifikáns különbség volt kimutatható. Ha figyelembe vesszük ezeket a technológiai különbségeket, nem mutatható ki szignifikáns különbség a technikai hatékonyság nagyságában a két csoport között. Ez utalhat arra, hogy a farmok mindkét csoportban a körülményekhez alkalmazkodva igyekeznek kialakítani a lehetséges legoptimálisabb technológiát.

Az élelmiszer ellátási láncok teljesítményét vizsgáló kutatás több országra terjedt ki. A magyar élelmiszer ellátási láncok innovációs teljesítményét vizsgáló kutatás eredményei szerint az ellátási láncon beüli nyitottság meggyorsítja az innováció bevezetését. A versenytársak felé való nyitottság szintén meggyorsítja az innováció bevezetését, de csak a technológiai innováció esetében, míg termék innováció esetében inkább lassítja. Az abszorpciós kapacitás meggyorsítja az innováció bevezetését technológiai, termék, szervezeti és piaci innováció esetén.

A kutatás a mezőgazdasági termékek világpiaci komparatív előnyeit elemezte az EU 27 tagállama, illetve az agrárkereskedelem szempontjából legfontosabb 23 ország esetében. Az eredmények szerint a komparatív előnyök meglepően rövid élettartamúak a világ agrárkereskedelmében. Az ökonometriai számítások arra utalnak, hogy a nagyobb kereskedelmi költségek csökkentik, míg a gazdasági fejlettség, az országok mérete, az export diverzifikáltsága, a termékek differenciáltsága, a mezőgazdasági támogatások növelik a komparatív előnyök élettartamát. A gazdasági válság negatív befolyásolta a komparatív előnyök élettartamát. Eredményeik robosztusak voltak mind az EU-27 tagállamára és a legnagyobb agrárkereskedelmi szereplőkre nézve.

A termékeken belüli specializációval foglalkozó kutatás az EU példáján mutatta meg a minőségi felzárkózást meghatározó tényezőket a világpiacon. Mély bontású külkereskedelmi adatokat használva, a számítások azt mutatják, hogy az export minősége pozitív kapcsolatban van a gazdasági fejlettséggel és lakosság számával. Az eredmények szerint a komparatív előnyöknek és a kereskedelmi költségeknek negatív hatása van az export minőségére. A számítások részben megerősítik az exportáló ország jövedelem eloszlásának szerepét az minőségi specializációban, a magasabb jövedelem növeli a magasabb minőségre való specializáltságot. Az eredmények robosztusak voltak az alternatív almintákra (feldolgozott termékek, vertikálisan differenciált termékek).

Játékelmélet

Az externáliák egyik érdekes formája az információk okozta hatások. A kutatás során azt elemezték, hogy ha a betétesek korábbi betétes döntéseket megfigyelve döntenek arról, hogy kivegyék-e a pénzüket a bankból egy egyszerű hüvelykujjszabályt követve, akkor az egymás után, a betétesek közötti hálózat alapján megfigyelt minták közötti korreláció hogyan befolyásolja a bankrohamok kialakulását. Elméletileg azt találták, hogy nagyobb korreláltság nagyobb mértékben vezet bankrohamokhoz és ezt az eredményt szimulált kísérletekkel is sikerült alátámasztani.

A pénzügyekben a kockázatfelosztás elméleti és gyakorlati szempontból is érdekes kérdéseket vet fel. Hogyan osszák el egy portfólió kockázatát annak alportfóliói között? Mennyi tőkét kell tartalékolni a meglévő kockázat fedezéséhez, és ez hogyan osztható fel különböző üzleti egységek között? Axiomatikus módszerrel elemezték a kockázatfelosztást, vagyis a különböző módszerek alaptulajdonságait vizsgálták. A Shapley-érték axiomatizációt általánosítva megmutatták, hogy a magbeliség, egyenlően kezelés és erős monotonitás tulajdonságok a kockázatfelosztás során összeegyeztethetetlenek, ha koherens kockázati mértékkel mérik a kockázatot, valamint kutatójuk további eredménye, amely szerint a kockázatfelosztási játékok osztálya nem likvid piacokon is egybeesik a teljesen kiegyensúlyozott játékok osztályával. Itt ezeket a tulajdonságokat analitikus és szimulációs eszközökkel vizsgálták a gyakorlati alkalmazásokban elterjedt és elméletileg releváns módszereken. Fő eredményük az, hogy a felvetett összeegyeztethetlenség a gyakorlatban is megjelenik, nem pusztán elméleti probléma. A módszerek vizsgálata a gyakorlati szakemberek számára is hasznos tanácsokkal szolgál.

A pénzügyi piacok működésének velejárója, hogy az egyes szereplőknek követeléseik vannak egymással szemben. Ha egy szereplő eszköze nem elegendő tartozásainak kifizetésére, akkor a szereplő csődöt kénytelen jelenteni. Csőd esetén csődszabályok mondják meg, hogy hogyan osztják el az eszközeiket a szereplők azok között, akiknek tartoznak. Feltéve, hogy minden érték valamilyen elszámolási egységben – például egész forintban – mérhető, megmutatták, hogy hogyan lehet a csődszabályokat jól reprezentálni.

Egy fizetési mátrix klíringmátrix, ha teljesíti a korlátolt felelősséget és a hitelezők elsőbbségét, és összhangban van a szereplők csődszabályaival. A klíringmátrixok és az azokból eredő végső saját tőkék nem egyértelműek. Megadták, hogy a saját tőke milyen határok között mozoghat. Kutatásuk egyik fő hozzájárulásaként decentralizált klíringelő folyamatokat elemezték és megmutatták, hogy mindegyik véges lépésben konvergál a legkisebb klíringmátrixhoz. Ha az elszámolási egység kellően kicsi, akkor mindegyik decentralizált klíringelő folyamat lényegében ugyanahhoz a saját tőkéhez vezet, mintha központi klíringelnék. Az eredmény gazdaságpolitikai következménye az, hogy elkerülhető a szereplők érzékeny adatainak összegyűjtése a központi klíringeléshez.

Vállalati stratégia és versenyképesség - lendület kutatócsoport

A kutatás azt vizsgálja, hogy a vállalatokat érintő sokkok közül melyek jártak együtt a stratégiai döntéshozatal centralizációjával a 2008-2009-es válság idején. Egy egyedülálló felmérés adatait használja fel, melyben hét európai ország több mint 14000 feldolgozóipari vállalatát kérdezték meg. Az elemzés hátterét azok az elméleti megközelítések jelentik, melyek szerint a jelentős nyomás alatt álló szervezetek nagyobb valószínűséggel központosítanak. Az eredmények arra utalnak, hogy a foglalkoztatottak számának változása és az innováció elhalasztása valóban összefügg a központosítással akkor is, ha a kutatók kontrollálnák a tulajdonosi hátteret, a vállalatcsoportban elfoglalt pozíciót, a finanszírozást, a menedzsmentet és a stratégiát leíró változókra.

Egy Franciaországban, Németországban, Olaszországban és Spanyolországban lezajlott egyedülálló keresztmetszeti vállalati felmérés a globalizáció egyes fontos aspektusait és a vállalati haszonkulcsok közötti összefüggéseket vizsgálta. A fontosabb eredmények a következők: (a) az exportálás pozitívan függ össze a haszonkulccsal; (b) a félkésztermékek importja és a kiszervezés szintén pozitívan korrelál a haszonkulccsal; (c) magasabb azon vállalatok haszonkulcsa, amelyeknek van leányvállalata, míg a vállalatcsoportban való tagság vagy a külföldi tulajdonos önmagában kevésbé tűnik fontosnak; (d) az alacsony termelési

költségű országokból származó versenytársak jelenléte negatívan korrelál a haszonkulccsal; (e) a jobb termékminőség és az innováció, különösen ha szellemi tulajdonjog által védett eredménye van, erős pozitív kapcsolatban áll a haszonkulccsal; (f) noha ezek a változók korreláltak, a mind a négy változócsoportot tartalmazó összevont modellben is szignifikánsak, és a teljesen globalizált vállalatok átlagosan mintegy 100%-kal magasabb haszonkulccsal működnek, mint a nem globalizált vállalatok.

A gyárbezárások hatását vizsgáló kutatás a külföldi tulajdonban lévő nagy gyárak bezárásának helyi cégekre gyakorolt hatását elemzi 41 magyarországi gyárbezárást vizsgálva 1992 és 2012 között. A gyárbezárás után a környező cégek értékesítése átlagosan 6 százalékponttal csökkent, a foglalkoztatásuk pedig átlagosan 3 százalékponttal lett alacsonyabb. A helyi szolgáltató ágazatban működő cégek esetén az átlagosnál nagyobb volt a visszaesés. Ez arra utal, hogy az elbocsátottak csökkenő vásárlóereje jelentősen hozzájárul a gyárbezárás helyi gazdaságra gyakorolt negatív hatásához. A bezáró gyár beszállító iparágában működő cégek esetén szintén az átlagosnál nagyobb a becsült hatás, ami azt sugallja, hogy a cégek közti input-output kapcsolatok fontos szerepet töltenek be a külső gazdasági hatások helyi tovagyrűzésében. Ugyanakkor a bezáró gyár iparágában működő cégek növelni tudták a foglalkoztatásukat. A megnövekedett helyi munkaerő kínálat miatt számukra előnyös volt a gyárbezárás.

2005 novemberében jelentősen megváltoztak a munkanélküli segély kifizetésével kapcsolatos szabályok. A korábbi havi fix segélyt egy időben csökkenő segélypálya váltotta fel, miközben a teljes jogosultsági idő alatt megszerezhető segély összege nem változott. A kutatás azt vizsgálja, hogy milyen hatással volt ez a reform a munkanélküliség hosszára. Az eredmények szerint a munkanélküliség átlagos hossza 1,5 hetet csökkent a reform után, míg az új munkahelyen eltöltött idő és az új elhelyezkedés utáni bérek nem változtak. A kutatás azt is bemutatja, hogy a gyorsabb elhelyezkedés elegendő volt ahhoz, hogy ellensúlyozza a bőkezűbb járadékszabályok okozta költségvetési kiadásnövekedést. A kutatók értékelése szerint a reform növelte a társadalmi jólétet, mivel a munkanélküliek anyagilag jobban jártak és hamarabb elhelyezkedtek a reform után, miközben nem növekedett a munkanélküli segélyek erőforrásigénye.

Hálózatok gazdaságtana

A kutatás azt vizsgálta, hogy milyen szerepe van a különféle kapcsolatrendszereknek a tudás terjedésében, és hogy a kapcsolathálókat által generált tudás-áramlás hogyan befolyásolja a gazdasági teljesítményt. E kapcsolathálókat vizsgálva a kutatók arra keresték a választ, hogy azok miként hatnak a munkaerő-piaci folyamatokra, valamint a vállalatok termelékenységére, és a regionális fejlődésre. Eredményeik szerint a vállalatok közti munkaerő-áramlás a tudásterjedés egyik fontos eszköze és szerepet játszik a vállalati teljesítmény alakulásában. A kutatók szignifikáns kapcsolatot találtak a küldő és fogadó vállalatok termelékenységbeli különbségében, és bemutatták, hogy a munkaerő-áramlás termelékenységre gyakorolt hatását befolyásolja az iparágak közti technológiai hasonlóság mértéke, továbbá az, hogy vannak-e a vállalatoknak nemzetközi működési tapasztalataik (multinacionális és hazai vállalatok közti tudásterjedés). Az eredmények azt mutatják, hogy a termelékenységbeli különbség pozitív hatását növeli az iparágak közti „közelség”: a skill-related iparágból érkező munkavállalók jobban növelik a termelékenységet, különösen az azonos iparágból érkezők.

A svéd partnerekkel folytatott közös kutatás elsőként vizsgálja a munkatársi kapcsolathálókat szerepét a regionális gazdasági folyamatokban. A projekt alátámasztotta azt az állítást, miszerint a társadalmi kapcsolatháló sűrűsége pozitív hatással bír a régió termelékenység-

növekedésére. Ezen túl a munkatársi kapcsolatháló segítségével új bizonyítékot találtak arra, hogy a nagyvárosi, metropolita térségekben elsősorban a sokszínűségeen alapuló tudásexternáliák, a középvárosokban pedig elsősorban az iparágak kognitív közelségére alapuló tudásexternáliák érvényesülnek.

Mechanizmustervezés – lendület kutatócsoport

A kutatás a hazai felsőoktatás specialitásait vizsgálta optimalizációs szempontból. A legfontosabb specialitások a pontegyezések, a szakokra megadott alsó kvóták, a szakhalmazokra megadott közös kvóták és a szakpárookra leadott jelentkezések. Ezen specialitások kezelésére egészértékű programokat írtak fel, majd az elméleti módszer működését tesztelték a 2008-as valós adatokon. Érdekes eredmény, hogy az egyébként NP-nehéz alsó kvóták problémája kezelhető feladatnak bizonyult az egészértékű programozási módszerrel a feladat hatékony módon történt leegyszerűsítése után.

Egy nemzetközi kutatásban olyan kooperatív játékot vizsgáltak, amiben bármely két játékos párt alkothat, kifizetések révén eloszthatják a közös hasznukat, és minden játékos több párban is szerepelhet a kapacitása erejéig. Erre a játékra adtak egy hatékony módszert stabil megoldás kiszámítására, amennyiben létezik ilyen. Megvizsgálták a játék magját is, amelyből egy elemet legfeljebb kétfoldos kapacitás esetén meg is lehet hatékonyan találni, ha létezik. Háromnál nagyobb kapacitásokra viszont belátták, hogy a magtulajdonság eldöntése co-NP-teljes.

Vizsgálták az óvodai helyek allokációját egy Tallin közeli kisváros adatainak felhasználásával. 2016-os valós adatokra megvizsgálták, hogy hét különböző prioritási rendszer használata esetén miként alakul a szülői preferenciák alapján Gale-Shapley módszerrel kiszámított gyerek-optimalis allokáció. Megállapították, hogy már a távolság alapú prioritások mikéntje is jelentősen befolyásolhatja az eredményt. Elvégeztek egy érzékenységvizsgálatot, melyben megnézték, hogy a kapott eredmények mennyire robusztusak az adatok változására, avagy mennyire általános érvényűek abban az esetben, ha a szülők preferenciája eltérő intenzitással alapul a fontos faktorokra nézve (távolság az óvodától, testvér jár-e már oda, óvoda minősége).

Kutatójuk a stabil szobatársprobléma egy olyan változatát vizsgálta, ahol az egyes résztvevők az egész piac méretéhez képest rövid preferencialistát állítanak fel. A legtöbb alkalmazás ilyen paraméterrel rendelkezik, hiszen párba állításnál, például szobatársak beosztása esetén minden résztvevő csak néhány más résztvevőt tart elfogadhatónak. A kérdést a szakirodalomban először általános gráfon teszik fel. Cikkük elsősorban bonyolultságelméleti eredményeket tartalmaz. Az NP-nehéz esetek azonosítása mellett egy elegáns közelítő algoritmus is szerepel az eredmények között.

b) Tudomány és a társadalom

Az intézet kutatási portfóliójában az alap kutatások mellett mindig helyet kapnak aktuális gazdaságpolitikai, jóléti, nemzeti kérdések. Ilyen jellegű témákra néhány példa: az egyetemi csoportos projektek csoportbeosztása, a magyar élelmiszer ellátási láncok innovációs teljesítményét vizsgáló kutatások, a kapcsolatháló és a munkaerő-áramlás szerepe a munkapiaci folyamatokban és a vállalati teljesítményben, a munkatársi kapcsolatháló és regionális fejlődés összefüggései, a közfoglalkoztatással, a nyugdíjrendszerrel, az egészségi állapottal és a korrupciókutatással kapcsolatos kutatások, a devizahitelezés hatásainak vizsgálata, a magyar növekedés mozgatói, az orvosok külföldre vándorlásának okai, az állami

gyermekellátás kiterjesztésének hatásai az anyák munkakínálatára, a munkanélküli segélyek kifizetésével kapcsolatos változások hatásainak vizsgálata. Az intézet arra is különös hangsúlyt fektet, hogy a társadalom számára hasznosítható kutatási eredményeket megfelelő fórumokon nyilvánosságra hozza, kiadványaikat nyilvános bemutatókon ismertesse, és honlapján az érdeklődő közönség számára hozzáférhetővé tegye.

A munkapiaci kutatások eredményeit minden évben a sziráki *munkatudományi konferencián* ismertetik, amelyet ezúttal Munkaerőpiaci kutatások 2016 címmel rendeztek meg. A konferencián öt szekcióban hangzottak el előadások az alábbi témakörökben: vállalatok és környezetük, iskolapolitika, iskolai teljesítmény, jóléti rendszer, szabályozás - fiskális és ösztönzési hatások, egyenlőtlenség.

Megjelent a magyarországi munkapiac és foglalkoztatáspolitikai aktuális jellemzőit bemutató és a témakör egy-egy területét részletesen elemző Munkaerőpiaci tükör című évkönyvsorozat 2015. évi kötete magyarul és 2016. évi kötete angolul. A kiadványok a rendelkezésre álló statisztikák, elméleti kutatások és empirikus elemzések alapján közérthető formában, jól áttekinthető szerkezetben, nemzetközi összehasonlításban mutatják be a magyarországi munkapiaci folyamatok jellemzőit és belső összefüggéseit. A sorozat szerkesztőinek korábbi gyakorlatát folytatva idén is kiválasztásra került egy terület, amely különösen fontos a magyarországi munkapiaci folyamatok megértése és a tényeken alapuló foglalkoztatáspolitikai eredményessége szempontjából. Az idei kötetek *Közelkép* című fejezete a nemzetközi migrációról szól.

A Verseny és szabályozás évkönyv 2016. évi kiadványa elemzi az ágazati és versenyszabályozás múltját, jelenét és jövőjét, bemutatja a hálózatos szolgáltatások piacát és annak szabályozását, valamint betekintést nyújt az adatok és információk szerepébe az ágazati és versenyszabályozásban. Az évkönyvet részletes hazai és külföldi szakbibliográfia zárja.

Simonovits András tudományos tanácsadó 70. születésnapja alkalmából megjelent a Simonovits 70 - Társadalom- és természettudományi írások Arkhimédésztől az időskori jövedelmekig című kötet.

A kutatóintézet 2016-ban két sikeres nemzetközi rendezvényt szervezett. Júniusban a kínai BNU Business Schoolal közösen rendezték a BNU-CERSHAS 6th International Conference on trade, labor economics, education economics and finance című nemzetközi konferenciát. Novemberben 13. alkalommal került megrendezésre a Transition in Agriculture – Agricultural Economics in Transition című nemzetközi konferencia az Agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés kutatócsoport szervezésében.

Az intézetben elért és szemináriumokon megvitatott kutatási eredményeket 37 intézeti műhelytanulmányban és 6 Budapesti Munkagazdaságtani Füzetben tették közzé. Az intézetben született vagy születőfélben lévő kutatási eredmények, szakmapolitikai vélemények, valamint az aktuális gazdasági, közéleti és társadalom-politikai kérdések vitafórumaként működött *szakmai blogját*, ahol munkatársai rendszeresen közlik véleményüket, írásait, lehetővé téve a társadalmi interakciót. Munkatársai sajtószerepléseit a honlapján kialakított *sajtószemle* rovatban gyűjti és tárja az érdeklődő közönség elé. Angol és magyar nyelvű honlapján naprakész tájékoztatást nyújt a kutatócsoportok főbb tevékenységeiről, kutatói publikációiról, az általa rendezett konferenciákról, szemináriumokról és a fontosabb kutatási projektekről.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Az intézet kutatói szinte valamennyi hazai graduális és posztgraduális közgazdasági képzést nyújtó felsőoktatási intézményben oktatnak (CEU, BCE, ELTE, DE, PTE, KE). Emellett együttműködési megállapodás keretében segítik a veszprémi Pannon Egyetemen, illetve a Szegedi Tudományegyetemen és a Szent István Egyetemen folyó doktori képzést. Kutatói tanítanak külföldi egyetemeken (Cardiff University, UK Open University), külső munkatársak pedig neves külföldi kutatóintézetekben (CEPR, IZA).

A versenyszabályozási kutatási irány szakmai integrációjának megteremtése érdekében lépéseket tettek olyan fórum létrehozására, ahol a hazai és a külföldi egyetemek, kutatóhelyek és az államigazgatás versenyszabályozással, a hálózatos ágazatok gazdaságtanával és a szabályozás jogi kérdéseivel kapcsolatos kutatási eredményeit lehet bemutatni.

Az intézet tizenötödik alkalommal rendezte meg a Nyári Műhelyt, amellyel a külföldön tanuló vagy hivatásukat külföldön gyakorló fiatal közgazdászok számára nyújt fórumot.

Munkatársai szakértői tevékenységet folytattak a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal, a Földművelésügyi Minisztérium, a Forster Központ, a Czech Science Foundation, az Osztrák Nemzeti Bank, a Nemzeti Tulajdon Szellemi Hivatala, az Európai Bizottság Magyarországi Kirendeltsége, Magyarország Kormánya, az Estonian Research Council, valamint a Költségvetési Tanács számára. Kutatója részt vesz az az EC DG Research and Innovation által felkért Expert Group on „Strategic Foresight for R&I Policy in Horizon 2020” (SFRI) munkájában, konzulens a „Peer Review of Hungarian Research and Innovation system, EC DG Research and Innovation” szakértői munkacsoportban, tagja a CASI „Public Participation in Developing a Common Framework for Assessment and Management of Sustainable Innovation” tanácsadó testületének. Az „Open Evaluation 2016” konferencia Tudományos Bizottságának tagja. Kutatója tagja a Nők a tudományban kerekasztalnak. Az intézet tanácskozási joggal képviselteti magát a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottságában és az Indikátor Albizottságban.

Számos kutató alapítója, elnökségi tagja a Magyar Közgazdaságtudományi Egyesületnek, elnökségi tagként részt vesznek a Magyar Közgazdasági Társaság munkájában.

IV. 2016-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

27 OTKA témája futott az évben, ebből 7 új téma indult. Pályázati tevékenységében kiemelkedő fontosságú az MTA Lendület program, melynek keretében folytatódtak a vállalati stratégiát és versenyképességet vizsgáló kutatások, valamint elindult a mechanizmustervezés kutatócsoport munkája.

Elindult az EU 7 keretprogram által finanszírozott „Társadalmi innovációk gazdasági tere” c. projekt, amely három nemzetközileg elismert egyetem – KU Leuven, University of Maastricht és a Politecnico di Milano – oktatás-gazdaságtani csoportjai és a Közgazdaságtudományi Intézet (konzorciumvezető) oktatás-gazdaságtan és munkapiaci csoportja közötti kapcsolatokat erősíti. A 2016 és 2018 között futó projekt három szélesebb módszertan köré csoportosítva ösztönzi az intézetek kooperációját: programértékelés, strukturális modellezés és hatékonyságvizsgálat.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb publikációk

1. Altomonte C, Békés G (szerk.): Measuring competitiveness in Europe: resource allocation, granularity and trade. Brussels: Bruegel, 133 (2016) (Bruegel Blueprint Series; 24.) (ISBN:978-90-78910-39-8)
2. Muraközy B, Telegdy Á: Political incentives and state, subsidy allocation: evidence from Hungarian municipalities *European Economic Review*, 89: 324-344. (2016)
3. Békés G, Muraközy B: Measuring productivity premia with many modes of internationalization. *Economics Letters* 139: 61-64. (2016)
4. Biró P, Iñarra E, Molis E: A new solution concept for the roommate problem: Q-stable matchings, *Mathematical Social Sciences* 79: 74-82. (2016)
5. Blaskó Zs, Fazekas K (szerk.): Munkaerőpiaci tükör, 2015. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, 279. (2016) Angol megjelenése: The Hungarian labour market, 2016. Budapest: Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences
6. Chikán A, Kovács E, Matyusz Zs, Sass M, Vakhal P: Long-term trends in inventory investment in traditional market and post-socialist economies. *International Journal Of Production Economics*, 181: 14-23. (2016)
7. Cukrowska-Torzewska E, Lovasz A: Are children driving the gender wage gap?: Comparative evidence from Poland and Hungary. *Economics of Transition* 24:(2), 259-297. (2016)
8. Rugraff E, Sass M: How did the automotive component suppliers cope with the economic crisis in Hungary? *Europe-Asia Studies* 68:(8), 1396-1420. (2016)
9. Horváth G, Kiss HJ: Correlated observations, the law of small numbers and bank runs. *Plos One* 11:(4), 147268. (2016)
10. Hajdu G, Hajdu T: The impact of culture on well-being: evidence from a natural experiment. *Journal of Happiness Studies* 17:(3), 1089-1110. (2016)
11. Horn D: The effectiveness of apprenticeship training: a within-track comparison of workplace-based and school-based vocational training in Hungary. *Social Science Research* 55: 139-154. (2016)
12. Kertesi G, Kézdi G: On the test score gap between Roma and non-Roma students in Hungary and its potential causes. *Economics of Transition* 24:(1), 135-162. (2016)
13. Kolos CsÁ, Biró P, McBride I: Integer programming methods for special college admissions problems. *Journal of Combinatorial Optimization* 32:(4), 1371-1399. (2016)
14. Lengyel B, Jakobi A: Online social networks, location, and the dual effect of distance from the centre. *Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie / Journal Of Economic And Social Geography* 107:(3), 298-315. (2016)
15. Fazekas M, Tóth IJ: From corruption to state capture: a new analytical framework with empirical applications from Hungary. *Political Research Quarterly* 69:(2), 320-334. (2016)

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
REGIONÁLIS KUTATÁSOK INTÉZETE

7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
telefon: (72) 523 800; fax: (72) 523 806
e-mail: kovacsk@rkk.hu; honlap: www.rkk.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Az intézet a közfeladatként jelentkező alapkutatásokat tekintette elsődleges feladatának a 2016. évben is. A beszámolás évében számottevő hangsúlyt kaptak a területi-társadalmi egyenlőtlenségekkel (szegénység, marginalizáció, területi és társadalmi tőke, bizalom, egészség, jól-lét), a decentralizációval, kormányzással és kohéziós politikával, a nagyvárosfejlődéssel, a közép- és a kelet-európai regionális fejlődéssel, a határkutatásokkal (szomszédságpolitika, geopolitika, európaizáció, migráció), a magyar vidéki fejlődéssel (termőföld, agrárgazdaság, polarizáció), a közfoglalkoztatással, a városi környezettel (smart city, városi metabolizmus) és a térelméleti kérdésekkel foglalkozó kutatások. Az év során jelentős erőfeszítéseket igényelt két nagy költségvetésű OTKA- és egy FP7-kutatás zárása.

Az intézet eredményeinek bemutatásaként négy monográfia, négy szakkönyv, harminc nemzetközi és ötven hazai szakcikk, valamint további száz könyvfejezet megjelentetését és a Tér és Társadalom folyóirat folyamatos kiadását tervezte. Az intézet tizenöt nemzetközi, húsz hazai tudományos, tíz ismeretterjesztő és egy kulturális rendezvény megszervezését tűzte ki célul. A beszámolási évben ünnepelte alapításának 30. évfordulóját a győri kutatóhely (NYUTI), amelyről Városok és régiók a XXI. század elején címmel nemzetközi tudományos konferenciával emlékezett meg az alapításban közreműködő három szervezet (MTA, Győr város és Győr-Moson-Sopron Megye Önkormányzata) részvételével.

A pályázati tevékenység 2016-ban a korábbi éveknél is jelentősebb kutatói kapacitásokat kötött le, ami az egyéni előmeneteleket, monográfiák megjelenését, illetve nívós nemzetközi szakfolyóiratcikkek elkészítését is számos esetben hátráltatta, halasztásra kényszerítette. Az intézet új, 2016 tavaszán elfogadott középtávú stratégiájában jelezte, hogy tartós akadémiai alulfinanszírozottsága ellenére fontosnak tartja a kollégák érdekeltté tételét a jó teljesítményben és egyúttal a hálózatos kutatóintézet fennmaradáshoz szükséges forrásbevonásban is. Komoly ára van tehát annak, hogy pályázati eredményesség szempontjából kifejezetten sikeres év volt 2016. A beszámolási évben hét H2020, három ESPON és öt kisebb európai uniós pályázat került benyújtásra, amelyek közül sikerrel járt és tárgyévben elindult három H2020- és két ESPON-kutatás. Emellett folytatódott újabb nemzetközi kutatási pályázatok előkészítése, három Horizont 2017 elején került benyújtásra. Az intézet ezzel megtartotta három évtized alatt kivívott helyét a legsikeresebb kelet-közép-európai regionális tudományi kutatóhelyek között. A hazai pályázati sikerek elsősorban az alapkutatások esetén érhetőek tetten: tizenhat benyújtott NKFIH kutatási témapályázatból hét kapott támogatást. Az alkalmazott kutatási projektek egyre inkább visszaszorulóban vannak, amiben a pályázati konstrukciók és az akadémiai sajátosságok is közrejátszanak.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Makroregionális és határkutatások

A 2012 és 2016 között tizenhét ország huszonkét közreműködő intézménye által folytatott EUBORDERSCAPES *Határkérdések, politikai és társadalmi terek: a határfogalmak változásának lehetőségei és kihívásai a hidegháború utáni világban* c. FP7-es kutatás legfontosabb eredménye, hogy átfogó módon tárta fel és értelmezte a hidegháború utáni időszak ellentmondásosan összetett határkonceptióinak és tényleges határfunkció-változásainak folyamatait Európán innen és túl. A kutatás hazai vonatkozásai megmutatták, hogy a hidegháború utáni időszak folyamatai nemcsak a tudományos megközelítések változásait érintették, hanem lényegében az egész ország alapstruktúráit: Magyarország a „Kelet Nyugatjából”, az EU és a NATO tagjaként a „Nyugat Keletjévé” alakult. A kettős vasfüggöny elméletének a megfogalmazásával, amely a hidegháború utáni Kelet-Közép-Európát két oldalról szorította közre, a kutatás jelentős hozzájárulást tett a határkutatások térségbeli megalapozásához, a további kutatási irányok kijelöléséhez. A kutatás hozzájárult ahhoz, hogy az intézet a jövőben is a határkutatások egyik meghatározó kelet-európai műhelye legyen, ennek köszönhetően több kurrens – migrációs, geopolitikai – témájú nemzetközi pályázat benyújtása is körvonalazódott az évsorán. Az intézet kutatói több megjelent, illetve megjelenés alatt álló nivós folyóiratcikkkel gazdagították az eredményeket, amelyek egy része a szakmai együttműködés eredményeképpen külföldi társszerzővel közösen valósult meg. A kutatás eredményeit kilenc folyóiratcikk (többük impakt faktoros folyóiratban jelent meg), egy szerkesztett kötet, öt könyvfejezet mutatja be, amelyet 2017-ben két további könyvfejezet és egy folyóiratcikk követ.

A 2016-ban zárult négyéves *Új térformáló erők és fejlődési pályák Kelet-Európában a 21. század elején* c. nagy költségvetésű OTKA-kutatás összefoglaló eredményei a közép-európai regionális átalakulás több részterületét érintik, hozzájárulnak a közép- és kelet-európai regionális fejlődés új szintéziséhez. A kutatás feltárta az egyes gazdasági ágazatok eltérő térformáló hatásait, a metropolitán és rajtuk kívül eső terek eltérő fejlődési kilátásait. Rámutatott a poszt-szocialista fejlődési modellek végességére, a velük járó kockázatokra és függőségi viszonyokra, szorgalmazva a tudásalapú, fenntartható fejlődési alternatívák erősebb feltárását. A kutatói munka során értékelésre kerültek az intézményfejlődés ma is élő problémái, a központosító szemléletű fejlesztéspolitikák és intézményrendszerek diszfunkciói is. A jövőben a területi kohéziós szempontok EU-szintű meggyengülésével és a külföldi működőtőke-áramlások jelentette előnyök csökkenésével kell számolni. A kutatási eredmények arra mutatnak, hogy ezeket a problémákat az alulról építkező, egyedi helyi fejlődési tényezőkre támaszkodó fejlesztési megközelítések ellensúlyozhatják, biztosítva a lokális-regionális növekedési potenciál hatékony kiaknázását. A magas hozzáadott értékű gazdasági tevékenységek meghonosodása, a tudásalapú növekedési pályák kialakulása csak az innovációs teljesítmény térben egyenletesebb eloszlásával, a gazdaság- és fejlesztéspolitika effektív decentralizációjával képzelhető el. A kutatási eredmények a Routledge kiadónál 2017-ben megjelenő *The Handbook to Regional Development in Central and Eastern Europe* című gyűjteményes kötetben kívül további hat könyvben, huszonhét folyóiratcikkben, negyven könyvfejezetben, tizenöt konferenciaközleményben és három disszertációban jelentek meg.

Agrár- és vidékkutatások

A 2012–2016 között zajlott *Földből élők: agrárszereplők, vidéki fejlődési pályák és vidékpolitikák Magyarországon* c., az MTA TK Szociológia Intézettel közös nagy

költségvetésű OTKA-kutatás alapján készült el a Földből élők: Polarizáció a magyar vidéken c. zárókötet Kovács Katalin kutatásvezető szerkesztésében. A kötetben megjelent esettanulmányok igazolták, hogy a mezőgazdálkodás feltételrendszerét és kereteit döntő mértékben meghatározó földhasználati és földtulajdonviszonyok átrendeződése lényegében befejeződött: a föld és a befektetett vagyon, eszközállomány fölötti rendelkezési jogokat – a régi szereplők régi-új köntösben, utódszervezet gazdasági társaságok vezető menedzsereként vagy új köntösben, vállalkozóként – nagyobb részt megszerezték. Ez a kör elsősorban a volt állami gazdasági és téeszvezetőket, illetve a gazdaságok irányítását tőlük átvevő, a részvény- és földtulajdont nagyrészt tulajdonában tartó új – hazai vagy külföldi – tulajdonos-menedzser réteget jelenti. Ők a főszereplőknek csak az egyik csoportját alkotják, bár hatalmi pozíciójukat illetően a legerősebbet. Azt, hogy az átalakulás első korszaka lezárulóban van, az is igazolja, hogy a termőföld főként vétel és öröklés útján került az azt ma használók, illetve családtagjaik tulajdonába, a kárpótlás csak harmadik a gyakorisági listán a kérdőíves felmérés szerint.

Szinte minden esettanulmány arról számolt be, hogy az adott terepen nincs kínálati piac sem a termőföld vételére, sem a bérletére vonatkozóan. A földínség mindenképpen és mindenütt égető, de talán azokban az esetekben a legfájóbb, ahol kistermelők és kis-közepes családi gazdaságok uralják a földhasználatot, a földeket tehát termelésben tartják, abból szeretnének megélni (szatmári térség). A másik kelepécét a nagybirtok szorítása jelenti, ami közvetlenül és közvetve is a kisebb gazdálkodók túlélését veszélyezteti (dél-dunántúli térségek). A tőke földvagyonba fektetése nyilvánvalóan jelen van mindenütt, de különösen az alföldi terepeken mutatkozik meg, ahol markáns formában jelentkeznek a politikai és birtokos elit összefonódása is. A földhasználati tulajdoni, illetve bérleti viszonyaira vonatkozó regionális különbségek jól tükrözik a nagyüzem túlsúlyos és a kis/középüzem túlsúlyos, továbbá a köztes régiók földtulajdon-viszonyait: míg a dunántúli régiókban gyakorlatilag egységesen 35% körüli a saját tulajdon részaránya a használt mezőgazdasági területből, addig az alföldi régiókban a gazdaságok területének legalább fele (54% délen, 51% északon), a Közép- és Észak-Magyarország régiókban 43 és 41%-a családi tulajdonban volt 2010-ben.

A vállalkozói szemlélettel vezetett üzemek, legyenek bár családi gazdaságok vagy cégek a hatékonyságot és nem a foglalkoztatást tartják szem előtt; ez az oka a szektor alacsony foglalkoztatási kapacitásának. Léteznek még, de végleg kikopóban vannak napjaink kapitalista agrárvilágából azok a téesz utódszervezetek, amelyek emberi szempontokat mérlegelve tartják meg az átalakulási folyamat zökkenőit elszenvedő alkalmazottakat. A foglalkoztatásnak gátat szabó további probléma a munkaerő képzetlensége: a korszerű és magas színvonalú szakmai képzettség hiánya legalább olyan mértékben korlátozza az ágazat fejlődését, mint akár a földhiány, akár a tőkehiány. S a képzetlen százezrek számára nem marad más, mint a közfoglalkoztatás, mert tendenciaszerűen – esetleg éppen a közfoglalkoztatásnak köszönhetően – az idenyemunka piacáról is kiszorulnak, ahol helyüket Romániából érkező, jellemzően roma munkavállalók foglalják el. A szezonális munkapiacra is döntő változások álltak be az elmúlt évtizedben: a nem roma erdélyi és kárpátaljai magyar nemzetiségű idenyemunkások az Európai Unió mediterrán országaiban és az Egyesült Királyságban vállalnak munkát többszörös kereset fejében; a piaci rést a már nem minden esetben magyar nemzetiségű roma idenyemunkások töltik ki.

A kötet nagy teret szentel a mezőgazdasági tevékenységre épülő közfoglalkoztatásnak. A tanulmányok szerzői igyekeznek semleges álláspontot foglalni a tárgyban: miközben rámutatnak ellentmondásaira, elismerik a közfoglalkoztatás hátrányos helyzetű vidéki térségekben betöltött hézagpótló jelentőségét. A mezőgazdasági tevékenységen alapuló Startmunka Mintaprogramok pozitív vonásaként említhető továbbá, hogy szinte mindenütt

megbecsültséget, közösségi tagságot hoztak a közfoglalkoztatottaknak. A negatív vonások között a „beragadás” komoly veszélyt jelent, amely többek között abból adódik, hogy a közfoglalkoztatottak számára nyújtott képzések nem segítik a nyílt munkaerőpiacon történő elhelyezkedést, mert főleg az önállósodásra és nem a munkavállalásra készítik fel. A másik problémát a közfoglalkoztatási programok kizárólagossága és tömegessége jelenti, az, hogy ez az egyetlen munkaerő-piaci eszköz lényegében kiszorított minden mást.

A kutatási eredmények az Argumentum Kiadónál Kovács Katalin szerkesztésében megjelent Földből élők. Polarizáció a magyar vidéken című tanulmánykötetben, valamint öt nemzetközi és kilenc magyar folyóiratban lettek közzétéve. Továbbá nyolc szakcikk kézírata jelenleg is elbírálás alatt áll, ezek megjelenése 2017 folyamán várható. Ezen kívül 22 nemzetközi és 16 hazai konferenciaszereplés biztosította, hogy az eredményeket a szélesebb szakmai kör is megismerhesse.

Önkormányzati és városkutatások

A Dialóg Campus Kiadó újraindult Studia Regionum sorozatának nyitányaként jelent meg *A területi tőke a városfejlődésben – A Győr-kód* című monográfia. A könyvben a magyar modernizáció egyik legsikeresebb városának, Győrnek a fejlődési folyamatai kerültek feldolgozásra. A monográfia a nagyvároskutatás újszerű kísérlete, a regionális tudományban napjainkban elterjedt területitőke-elméletre építve bemutatja ennek a nagyvárosnak a fejlődési szakaszait. Részletesen kitér a rendszerváltozás utáni folyamatokra, azokat a gazdasági, a társadalmi és a kulturális tőke szempontjából vizsgálja. A szerző támaszkodik azokra a kutatásokra, amelyek a város, mint lehetséges ipari körzet elemzéséhez kapcsolódóan korábban az irányítása alatt folytak. A Győr-kód megfejtéséhez elemzésre kerülnek a városfejlesztési elképzelések és tervek, keresve azokban a vizsgált tőketartalmak megjelenését, és azok alakításának irányait, módjait.

Szintén a Studia Regionum sorozatban jelent meg *A magyar decentralizáció kudarca nyomában* című kötet, amely az előző évben zárult A kormányzati decentralizáció biztosítékai Magyarországon c. OTKA-kutatás eredményeire támaszkodik. A kutatás a hazai önkormányzati reformok folyamatát elemezte, arra keresve a választ, hogy a rendszerváltás óta eltelt időszak alatt miért veszítettek folyamatosan pozíciót a helyi önkormányzatok, miért vallottak kudarcot a reformkezdeményezések, s miként lehetett a 2010 utáni centralizált kormányzási modellt szinte ellenállás nélkül bevezetni. A könyv az empirikus kutatások (kérdőíves felmérés, interjúk, dokumentumelemzés, parlamenti vita tartalomelemzése) eredményeinek bemutatásán túl elemzi a hazai területi kormányzásban bekövetkezett változásokat, mégpedig az európai reformfolyamatokba ágyazva. A kötet egyike a reformdöntéseket meghatározó államtudományi, politikatudományi alapszak-irodalomnak. Legfontosabb üzenete, hogy a magyar területi kormányzás elmúlt 25 éve nem volt elegendő a korábbi, a magyar államot szinte folyamatosan jellemző centralizáló kultúra mélyen gyökerező okainak felszámolására.

Térelmélet

Téri lét. Társadalomtér-elméleti alapvetések címmel készült, amely megvizsgálja és értékeli a különféle térértelmezéseket és felvázolja egy, a tér tanulmányok közé sorolható társadalomtér-elmélet alapjait. Az eredmények jelentős mértékben hozzájárulnak a hazai térkutatások gyarapodásához, mindeközben néhány elemével – a tér társadalomkonstruktivista értelmezése, autopoietikus zárt terek – a nemzetközi diskurzusokba is új szempontokat visz be.

b) Tudomány és társadalom

Az RKI az ország hat városában működő kutatóhelyének köszönhetően aktívan részt vesz az ország öt régiójának és számos településének tudományos és oktatási életében. Az intézet négy vidéki szakkönyvtára továbbra is a helyi kutatók, oktatók, szakemberek és hallgatók rendelkezésére áll. Az intézet győri kutatóhelyén működő MTA MADI Galéria a geometrikus művészet elismert kiállítóhelye, ahol az év folyamán két kiállítás volt megtekinthető.

A kutatóhelyek mindegyikén szerveznek olyan tudományos és ismeretterjesztő rendezvényeket, amelyek nyitottak a helyi társadalom érdeklődő csoportjai számára. A Magyar Földrajzi Társaság Kisalföldi Osztálya (Győr) és Körösvidéki Osztálya (Békéscsaba) intézeti helyszínnel és társrendezéssel összesen kilenc szakmai előadást szervezett 2016-ban. A Dunántúli Tudományos Osztály 2016 elején indította el szemináriumsorozatát Pécsen, amely folyó kutatások, kéziratok, kutatási eredmények megvitatására, szakemberek közötti eszmecserére nyújtott lehetőséget, összesen hét alkalommal. A Nyugat-magyarországi Tudományos Osztály a Magyar Urbanisztikai Társaság Győr-Moson-Sopron Megyei Csoportjával együttműködésben folyatta Smart City rendezvénysorozatát Győrben, összesen nyolc rendezvényre került sor. A Közép- és Észak-magyarországi Tudományos Osztály több kutatója részt vett a Katalizátor Hálózat és a Közsociológiai Műhely közös rendezvénysorozatának megszervezésében, amely a hátrányos helyzetű emberek érdekében munkálkodó civil, egyházi, piaci és állami szereplők, illetve programok közötti szinergiát, a párhuzamos tevékenységek hálózatba rendeződését kívánta elősegíteni. A Társadalmi-térbeli egyenlőtlenségeket kutató horizontális műhely két panelkonferenciát szervezett (Társadalmi egyenlőtlenségek városi terekben, illetve Az állam szerepváltozásai és társadalmi-térbeli egyenlőtlenségeket újratermelő szerepe – a kelet-európai periféria kontextusai címmel), a vitaüléseken számos egyetem és kutatóműhely képviselője aktívan részt vett.

A Földből élők című NKFIH-kutatás egyik legfontosabb tanulsága, hogy a szociális célú földhasználati gyakorlatok alkalmazása – elsősorban a mezőgazdasági startmunkaprogramnak köszönhetően – széles körben elfogadottá vált a mélyszegénységben élők életfeltételeinek javítására, sok esetben az ilyen jellegű kezdeményezések jelentik az egyetlen kiutat. Az egyes programok sikereit vagy kudarcait az eltérő helyi adottságok és működési feltételek magyarázzák, ezért látszott szükségesnek egy tapasztalatcserét szolgáló fórumot szervezni kutatók, településvezetők, állami tisztviselők, társadalmi vállalkozók és civilek részvételével, amelyre Földhasználat gazdasági és szociális célok szolgálatában – Közfoglalkoztatás, mikro-hitelezés, szociális szövetkezés, piac címmel került sor. Minden megszólaló egyetértett abban, hogy a helyi programok legfontosabb célja, hogy megtartsa a települések lakosságát, hogy a helyi erőforrásokat felhasználva kimozdítsa a szegénységben élőket az évtizedek óta tartó mozdulatlanágból. A bemutatott esetekből jól látszott, hogy a helyi sikerek nem csak a mérsékelt anyagi jólétben, hanem a közösségtudat újjászületésében is tetten érhetők.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Hazai együttműködések

Az intézet által kiadott Tér és Társadalom c. folyóirat a hazai és a határon túli regionális tudomány egyik legfontosabb szervezője. A „TÉT” interdiszciplináris jellegű, a regionális tudomány és a területi kutatások eredményeinek stabil terjesztője, évi négy száma jelenik meg a negyedévek végén, ami a szerkesztők összehangolt munkáját dicséri. 2016-ban új rovat indult Horizontális Műhely címen, amely az intézet nagyobb, horizontálisan szerveződő

kutatási területeinek bemutatását szolgálja. 2016-ban beadásra került a jelentkezés a Web of Science adatbázisba, amelynek elbírálása 2017-ben várható. A Tér és Társadalom megjelentetését az RKI saját forrásaiból (pénzügyi támogatás és a kutatói feladatok körében végzett munka), pályázatokból (MTA, NKA) a Magyar Regionális Tudományi Társaság segítségével és szponzorok támogatásával biztosítja.

Az intézet felsőoktatási pozíciói meghatározóak a regionális tudományi képzésekben. Az RKI kutatói tíz doktori iskola munkájában vesznek részt oktatóként vagy témavezetőként, ezek közül négyben törzstagok. A doktori iskolai jelenlét stratégiai érdek, a kutatói utánpótlás-nevelés és az intézeti eredmények disszeminációja szempontjából is.

A vállalati kapcsolatok terén 2016-ban egy külföldi tőkével működő bioetanol gyárral jött létre új együttműködés, aminek keretében feltárássra kerültek az üzem működésének lokális társadalmi-gazdasági hatásai, hozzájárulása a vidék megtartóerejének fokozásához. A vizsgálat alapvető megállapítása, hogy a rurális térségben megvalósított fejlesztés megtörte a korábbi negatív tendenciákat, s az üzem működése négy alapvető csatornán keresztül gyakorol hatást a helyi társadalomra és gazdaságra: elsősorban szakképzett munkaerőt igénylő munkahelyeket hoz létre, helyi iparüzésiadó-fizetőként hozzájárul a helyben nyújtott közszolgáltatások színvonalának fenntartásához, széles beszállítói kör számára teremt tartós és kiszámítható keresletet és ösztönzi a további mezőgazdasági fejlesztéseket.

Nemzetközi kapcsolatok

A kutatók számottevő aktivitást mutattak 2016-ban is nemzetközi konferenciákon való előadások és a jelentős (H2020, ESPON, INTERREG) kutatási projekteken, pályázatokban való részvétel terén. A személyes és intézményi kapcsolatoknak köszönhetően számos meghívást kapott az intézet nemzetközi konzorciumokba. Az új kapcsolatok elsősorban ezekből és a tárgyévben indult kutatásokból eredtek, amelyek szinte a teljes európai kontinenst lefedték. Az MTA bilaterális projektjei keretében bolgár, cseh és román intézetekkel erősödött meg az együttműködés. 2016-ban együttműködési megállapodást kötött az RKI az Orosz Tudományos Akadémia Közgazdasági és Ipari Termelés-szervezési Intézetével.

Az intézet nemzetközi beágyazottságát erősítette a New Ideas and New Generations of Regional Policy in Eastern Europe c. nemzetközi konferencia, amelyre tizenöt országból közel 150 résztvevő érkezett. Nyolc tematikus szekcióban folyt a munka (társadalmi-gazdasági egyenlőtlenség, regionális politika, kohézió, fenntarthatóság, migráció, határtérségek, területi tőke, vidéki innovációk, smart city). A kétnapos pécsi rendezvény egyik fontos célja volt a területi kutatások legújabb eredményeinek ismertetése, aktuális kérdéseinek megvitatása mellett, hogy lehetőséget teremtsen a fiatalabb intézeti kutatók nemzetközi kapcsolatrendszerének megerősítéséhez, új együttműködések kialakításához.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A tárgyévben elnyert jelentősebb nemzetközi és hazai projektek a következők voltak:

A RELOCAL *Resituating the Local in cohesion and territorial development* c. H2020-projekt az európai kohéziós politika iránt megfogalmazódó azon növekvő igényt kívánja a társadalomtudomány eszközeivel artikulálni, amely egy, a területi specialitásokra érzékenyebb, a lokalitáshoz és a helyi közösségekhez kötődő fejlesztésben látja a területi és társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésének zálogát. A kutatás az EU kohéziós politikájának megújításához kíván hozzájárulni, a térbeli igazságosság elvét szem előtt tartva, és a helyi szint szerepét kihangsúlyozva a fejlesztési folyamatokban.

A REPAIR Resource Management in Peri-urban Areas: Going Beyond Urban Metabolism c. H2020-kutatás célja egy ökoinnovatív, transzdiszciplináris nyílt forráskódú geodesign döntéstámogatási rendszer kifejlesztése és tesztelése különböző méretű, típusú, fejlettségű és elhelyezkedésű városrégióban, periurbánus térségekben. A működő rendszer az integrált, területalapú, ökoinnovatív területfejlesztési stratégiákon keresztül az egyes városok optimálisabb anyagáramlását, így a hulladékáramok csökkenését segítheti elő.

A NATURVATION Nature-based Urban Innovation c. H2020-projekt az okos városok és közösségek újfajta gyakorlati megvalósítását dolgozza ki a Nature Based Solution elnevezésű városfejlesztési modell és az európai városhálózatra vonatkozó értékelési módszertan kifejlesztésével, amelyet több európai városban tesztel és adaptál helyi Urban Research Innovation Partnership keretében.

A COMPASS Comparative Analysis of Territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe c. ESPON-kutatás az első átfogó európai területi tervezési rendszereket vizsgáló projekt 1997 óta, amely össze fogja hasonlítani 39 országban a területi tervezés szerepét, különös tekintettel a kohéziós politikán keresztül befolyt 352 milliárd eurós befektetési programmal való kapcsolatra.

A PROFECY Processes, Features and Cycles of Inner Peripheries in Europe c. ESPON-kutatás az európai belső perifériákon zajló folyamatokat és társadalmi jellemzőket vizsgálja, amelyek a különböző fejlődési ciklusok eredményeként „távol” tartja ezeket a térségeket a hálózatoktól és hatalmi centrumoktól. Ez olyan marginalizációs folyamatokat eredményez, amely a gazdasági teljesítmény és a társadalmi jól-lét csökkenéséhez vezet. A kutatás célja a belső perifériák azonosításán túl stratégiai javaslatok kidolgozása, e területek helyzetének javítása és az érintett periferizációs folyamatok hatásának visszafordítása érdekében.

A Helyi közpolitikák és a marginalitás (újra)termelődése hanyatló városokban c. NKFIH-kutatás a helyi közpolitikák és a magyarországi hanyatló városokat jellemző társadalmi és térbeli marginalizáció (újra)termelődésének kapcsolatára fókuszál. A kutatás elemzi és leírja a szegregált városrészek változó helyzetét a városon belül; a marginalizációt meghatározó helyi politikákat, valamint bemutatja a szegregált városrészekben élők változó társadalmi helyzetét, a különböző társadalmi és etnikai csoportok közötti változó kapcsolatokat.

Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés szerepe az egészségyenlőtlenségekben Magyarországon c. NKFIH-kutatás az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés befolyásoló tényezőinek és területi jellemzőinek értelmezésére vállalkozik. A kutatás célja az egészségpolitika támogatását elősegítő javaslatok megfogalmazása, amelyekkel a hazai egészségyenlőtlenségek mérsékelhetők.

A Pénzintézetek gazdaságfejlesztő szerepe a teljesítmény és a hitelezési mutatók alapján: területi pénzügyi vizsgálatok c. NKFIH-kutatás célja, hogy a hazai pénzügyi szolgáltató struktúrák szélesebb körű hálózati jelenlétéből fakadó helyi gazdaságfejlesztési lehetőségek vizsgálata. Az elemzés kereskedelmi bankokkal való összevetésben vizsgálja a takarékszövetkezeti szektor teljesítményét, betétgyűjtési, hitelezési aktivitását, a helyi gazdaságfejlesztés iránti elkötelezettségét az integrációban rejlő lehetőségek és keretfeltételek tekintetében. A kutatás megvizsgálja azokat a működési területeket és teljesítménymutatókat, amelyek alapján a helyileg beágyazott bankok alkalmazkodási folyamatukat építhetik a válság miatt változó működési környezetben.

A területi gazdasági folyamatok hosszú távú előrejelzése: regionális modell építése magyarországi adatokon c. NKFIH-kutatás célja, hogy feltárja és alkalmazza a hosszú távú regionális gazdasági előrejelzés módszertani lehetőségeit, és ehhez megfelelő adatbázist állítson elő. A hosszú távú előrejelzéseknél szokásos módon a kutatás többféle

foratókönyvvel kell, hogy dolgozzon, ezért azoknak a kidolgozása is hangsúlyos része lesz a modellezési munka végső fázisának. A foratókönyvek kétrétegűek: egyrészt vonatkoznak az általános gazdasági növekedésre, másrészt a területi egyenlőtlenségekre.

Az Egyenlőtlenség és a munka világa Magyarországon c. NKFIH posztdoktori kutatás az egyenlőtlen fejlődés, a válságfolyamatok és az állami beavatkozások hatását vizsgálja a munka világra, válságciklusok idején Magyarországon, hosszú időtávú történelmi kutatás és szakirodalmi feltárás segítségével. A kutatás a munka világon keresztül elemzi a válságciklusok, a területi egyenlőtlenségek alakulásának összefüggéseit és az ezekre az egyenlőtlenségekre reagáló állami beavatkozásokat.

A kelet-közép-európai etnoregionális pártok fő vonásai és tipológiája c. NKFIH posztdoktori kutatás a szervezetek részletes adatbázisának, tipológiájának kialakításán, s a kelet-közép-európai sajátosságok összegzésén keresztül hozzájárul a térség kevésbé ismert etnoregionális pártjainak összegző feltáráshoz, amely az összeurópai összehasonlítások előtt is megnyithatják az utat.

Az Állami beavatkozások és fejlesztői tevékenységek hatása a hátrányos helyzetű roma közösségekre c. NKFIH posztdoktori kutatás elsősorban vidéki környezetben élő hátrányos helyzetű roma közösségek belső szerveződését vizsgálja és viszonyát e közösségeket célzó fejlesztői tevékenységekhez és szervezetekhez. A kutatás központi kérdése, hogy a különböző fejlesztések hogyan alakítják a hátrányos helyzetű roma közegekben élők megélhetési és identifikációs stratégiáit, az állami beavatkozás és civil jelenlét hogyan ágyazódik be a lokális hatalmi viszonyokba, hogyan hat az etnikai különbségtételre.

A Nemzeti Kulturális Alap Folyóirat-kiadás Kollégiuma és az MTA is pályázat keretében támogatta a *Tér és Társadalom folyóirat megjelentetését*.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb publikációk

Könyvek

1. Kovács K (szerk.): *Földből élők: Polarizáció a magyar vidéken*. Budapest: Argumentum Kiadó, 532. (2016) (ISBN:978-963-446-773-1) [RKI-ELEKTRA](#)
2. Pálné Kovács I (szerk.): *A magyar decentralizáció kudarc nyomában*. Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 264. (2016) (Studia regionum; Dialóg Campus szakkönyvek) (ISBN:978-615-5376-83-2) [RKI-ELEKTRA](#)
3. Rechnitzer J: *A területi tőke a városfejlődésben: A Győr-kód*. Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 270. (2016) (Studia regionum; Dialóg Campus szakkönyvek) (ISBN:978-615-5376-84-9) [OSZK](#)

Közlemények

4. [Dudás G](#), [Boros L](#), [Pál V](#), [Pernyész P](#): Mapping cost distance using air traffic data. *Journal of Maps* 12:(4), 695-700. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
5. [Egedy T](#), [Uzzoli A](#): Cities as the keys to survival?: The impact of the economic crisis on health inequalities in Hungary in terms of unemployment and life expectancy. *Urbani Izziv* 29:(2), 97-111. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
6. [Faragó L](#), [Varró K](#): Shifts in EU cohesion policy and processes of peripheralization: A view from Central Eastern Europe. *European Spatial Research and Policy* 23:(1), 5-19. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)

7. Hardi T: Various mental images about the geographical extension of Central, Southeast and Eastern Europe. Bulletin of Geography Socio-Economic Series 2016:(31), 129-143. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
8. Keller J, Kovács K, Rácz K, Swain N, Váradi MM: Workfare Schemes as a Tool For Preventing the Further Impoverishment of the Rural Poor. Eastern European Countryside 22:(1), 5-26. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
9. Koós B: Közfoglalkoztatás a mezőgazdaságban. Tér és Társadalom 30:(3), 40-62. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
10. Pálné Kovács I: Cohesion policy in Central and Eastern Europe: the challenge of learning. In: Piattoni S, Polverari L (szerk.): Handbook on Cohesion Policy in the EU. 584. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 302-322. (2016) (ISBN:978-178-4715-66-3) [RKI-ELEKTRA](#)
11. Perger É, Farkas JZs, Kovács AD: Delimitation and Classification of Rural Areas in Hungary. Romanian Review of Regional Studies: Journal of the Centre for Regional Geography 12:(1), 39-50. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
12. Perger É: Local Responses to the Structural Changes of National Development Policy in Hungarian Rural Regions. Eastern European Countryside 22:(1), 69-83. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
13. Rácz Sz: Horvátország térszerkezete. Tér és Társadalom 30:(3), 81-104. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
14. Stead D, Pálné Kovács I: Shifts in governance and government across Europe. In: Schmitt P, Well LV (szerk.) Territorial Governance across Europe: Pathways, Practices and Prospects. (Routledge Research in Planning and Urban Design) 278. London; New York: Routledge, 21-35. (2016) (ISBN:978-1-138-86087-2) [RKI-ELEKTRA](#)
15. Timár J, Velkey G: The relevance of the political economic approach: The interpretations of the rural in the migration decision of young women and men in an economically backward region. Journal of Rural Studies 43:(February), 311-322. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
16. Váradi MM: Értékteremtő közfoglalkoztatás periferikus vidéki terekben. ESÉLY: Társadalom- és Szociálpolitikai Folyóirat 2016:(1), 30-56. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
17. Varjú V: Environmental cohesion across the Hungarian-Croatian border. Glasnik Srpskog Geografskog Drustva 96:(1), 81-92. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
18. Varró K, Faragó L: The Politics of Spatial Policy and Governance in Post-1990 Hungary: The Interplay Between European and National Discourses of Space. European Planning Studies 24:(1), 39-60. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)
19. Virág T: Spatial consequences of urban policies forming a roma ghetto. Socio.Hu: Társadalomtudományi Szemle 2016:(4), 3-21. (2016) [RKI-ELEKTRA](#)

MTA KÖZGAZDASÁGI- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

VILÁGGAZDASÁGI INTÉZET

1112 Budapest, Budaörsi út 45.; 1535 Budapest, Pf.: 936
telefon: (1) 309 2643; fax:(1) 309 2624
e-mail: vgi.titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.vki.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Az intézet kutatómunkájában az eddigi hagyományoknak megfelelően 2016-ban is kiemelt figyelmet kapott a világgazdaság és az Európai Unió – ezen belül természetesen Magyarország – jövőjét is meghatározó stratégiai jelentőségű kérdések elemzése, a kelet-közép-európai régió aktuális fejlődési trendjei, a posztszovjet térség valamint a feltörekvő országok világgazdasági pozíciója. Ebben az évben is prioritásként kezelte a magyar gazdaság nemzetközi versenyképessége változó feltételeinek vizsgálatát, ennek részeként elsősorban a világgazdaság középtávú fejlődését, a világgazdaság főbb hagyományos és új szereplői közötti erőviszonyok átalakulását és a magyar gazdaság számára adódó új lehetőségek és kockázatok vizsgálatát. A térségben zajló folyamatok értékelése, a visegrádi országok belső gazdasági kapcsolatainak komparatív elemzése, illetve a térségnek egyes világgazdasági kérdésekkel és a magyar gazdaság számára is lényeges külgazdasági partnerekkel fenntartott gazdasági kapcsolatainak vizsgálata továbbra is a kutatások napirendjén maradt.

A fentieknek megfelelően a kutatóközösség számos aspektusból is vizsgálta azokat a világgazdasági folyamatokat, amelyek meghatározzák Magyarország nemzetközi mozgásterének kereteit. Az intézet 2016-os kutatásai, ahogy a publikációk is, ezeket a célokat és szempontokat állították a középpontba. E törekvést szolgálták a havonta megrendezett műhelybeszélgetések, a külső szakértők bevonásával megtartott „Vendégváró” sorozat előadásai, az egyes kutatási projektek keretén belül, vagy azoktól függetlenül megrendezett intézeti konferenciák, valamint ezt képviselték az intézet kutatói számos hazai és nemzetközi konferencián való szerepléseik alkalmával is.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az elmúlt években az intézet mindig jól szerepelt a Pennsylvania Egyetem kutatói által készített Global Go To Think Tank Index (GGTTI) rangsorában, azon belül is a nemzetközi gazdaságtannal foglalkozó think tankek listáján. Így volt ez 2016-os rangsor esetében is, amelyben azonban a VGI nem csupán a szokásos listán („*Top International Economics Think Tanks*”) őrizte meg jó pozícióját (43. hely), hanem a 2015-ben létrehozott „*Top Think Tanks in Central and Eastern Europe*” rangsorában is (30. hely).

Az *Európai Integrációs Kutatócsoport* 2016-ban egy konferenciát és egy nemzetközi workshopot rendezett (Változó Európa – Integráció és Válság, illetve Export performance and policy in the Baltic, Iberian and Visegrád countries címmel). Az MTA 2016. évi Közgyűlése hivatalos programja keretében május 4-én rendezett „*Korszakváltás tudománya*” c. emlékkonferencián „*Bognár József akadémikus tudományos munkássága és szellemi öröksége*” címmel az intézet kutatója is előadást tartott. A nemzetközi konferenciák közül szakmailag a legjelentősebb a regensburgi EACES konferencia és a budapesti „*State Varieties of Capitalism 2*” konferencia volt. A csoportnak külföldi meghívottja is volt a KRTK Nemzetközi Szemináriuma keretében (valenciai Jaume I Egyetem) június 13-án, aki „*On the*

relationship between trade agreements and institutional and political factors” témában adott elő.

A csoportban két NKFIH kutatás folyik. Az egyik „*Az exportot befolyásoló tényezők – három európai régió összehasonlítása*” című, melyben a Kutatócsoport három tagja vesz részt. A kutatás célja a balti, a visegrádi és az ibériai országok exportjának összehasonlító analízise. 2016-ban online megjelent három tanulmány az intézet sorozataiban: az első a három régió országainak válság utáni külgazdasági politikáját elemzi, összevetve a kiviteli adatok alakulásával; a második tanulmány az árfolyamrendszer sajátosságait és exporthatásait vizsgálja a kilenc országban; a harmadik tanulmány ökonometriai módszerrel kimutatja, hogy az EU Aid for Trade rendszerének volt hatása az ibériai országok exportjára, elsősorban Spanyolország esetében, s ez hozzájárult a válság utáni exportsikerekhez. Egy további, a „*Restructuring of Polish exports: lessons from the economic crisis*” című tanulmányt a kutatás lengyel résztvevője készítette el. Ezt a 2016. november 7-én a Világgazdasági Intézetben rendezett workshopon mutatta be.

A másik NKFIH kutatás „*A kapitalizmus változatai - a közvetlen állami gazdasági szerepvállalás változatai*” címet viseli. A kutatás érzékelteti, hogy az állam közvetlen gazdasági szerepvállalása az állami tulajdonú vállalatokon keresztül érvényesíthető a legközvetlenebbül. A projekt feltárta, hogy egyes országokban milyen jellegű gazdaságpolitikai célok elérésére használták az állami vállalatokat. Az eleve eltéréseket mutató kapitalista modellekben az állami vállalatok szerepe is más területeken volt markáns. Az esettanulmányok közül három műhelytanulmányként is publikálásra került.

A kutatók részt vettek számos hazai és külföldi konferencián, bírált hazai és külföldi folyóiratokban is publikáltak. A csoport kutatói több hazai és nemzetközi pályázat beadásában is részt vettek az év során.

A *Fejlődés-gazdaságtani Kutatócsoport* főbb kutatási irányait 2016-ban is elsősorban a futó kutatási projektek határozták meg. Az „*Oroszország, mint politikai-gazdasági erőcentrum a XXI. század eleji eurázsiai térben- vonzáskörzet, versenytársak, valamint az európai és magyarországi következmények*” című NKFIH-kutatás a putyini korszak külkereskedelmi, tőkeforgalmi és migrációs trendjeit tekinti át, globális szinten. A kutatás során bebizonyosodott, hogy az orosz „visszatérés” ellenére a posztszovjet térség egészében a dezintegrációs trendek csak lassultak, de Moszkva súlya a GDP arányát leszámítva érdemi mutatókban a legtöbb helyen csökkent. Az orosz kapcsolatrendszer főleg a külkereskedelem importoldalán sokkal differenciáltabb földrajzi képet mutat, látványos és a globális trendeknek megfelelő az átrendeződés, miközben az exportoldalon lassabb, a tőkeforgalmi mutatókban pedig szinte kivehetetlen az átalakulás. Külön említést érdemelt a nyersanyagsektorok makrogazdasági jelentőségének vizsgálata, a függőségi problematika. A szénhidrogénsektor közvetlen részesedése sokkal kisebb a különböző alrendszerekben és a GDP-ben, mint a többi posztszovjet vagy öböl menti országokban. Ehhez képest a nem-szénhidrogén nyersanyag-kitermelők és a szénhidrogén-alapú indirekt szubvenciók jelentősége sokkal fontosabb tényezőnek mutatkozik, mint azt korábban feltételeztük.

A 2015-ben indult „*Stratégiaváltás a világgazdaságban: exportorientáció és/vagy belső keresletre alapozott növekedés?*” NKFIH-kutatásban a kutatóközösség azt vizsgálja, hogy az elhúzódó világgazdasági válság körülményei között milyen lehetőségek vannak a növekedés beindítására és fenntarthatóságára. Folytatható-e a sok ország esetében sikeres exportorientáció, avagy helyette/mellette a belső kereslet fogja vezérelni a növekedést. 2016-

ban, a kutatás második évében, a brazil, japán, délkelet-ázsiai és Afrika szubszaharai régiójának példáján vizsgálták e folyamatokat. Az eddigi kutatási eredmények alapján továbbra is jól látszik, hogy a centrum-országok gazdaságának elhúzódo betegeskedése, a globális tőke-értékesülés hosszú ciklus-intenzív szakaszának befulladás, az új innovációs ciklus indulásának késlekedése miatt a perifériák extenzív típusú fejlődése is lassul, dinamizmusuk csökken.

A PAGEO által támogatott „*Fekete-Afrika napjainkban*” címmel átfogó kötet készül a szubszaharai Afrika aktuális politikai-gazdasági helyzetéről, melynek megjelenése 2017 tavaszára várható. A kutatás keretében az azt vezető két kutatónak egy hónapos terepmunkára is lehetősége nyílt a dél-afrikai régió két országában, Botswanában és Namíbiában.

A lengyel PISM által koordinált „*V4 Goes Global: Exploring opportunities in V4 cooperation with BASIC emerging powers*”, Visegrádi Alap által finanszírozott kutatási projekt a visegrádi országok feltörekvő országokkal ápolt relációit vizsgálja meg, különös tekintettel a kereskedelmi és befektetési lehetőségekre. A kutatás megállapította, hogy a V4-országok egységes fellépése, kooperációja hozzájárulhatna relációk kínálta lehetőségek bővítéséhez, azonban a régió országai továbbra is elsősorban versenytársként tekintenek egymásra. A kutatás keretében javaslatok is születtek olyan együttműködési lehetőségekre, eszközökre – mint. pl. közös képviselő-jelleggel működő „Visegrád Házak”, több V4-es szereplőt bevonó KKV-knak szóló pályázati kiírások feltörekvő országokban való közös megjelenésre, stb. – melyek a kooperáció felé terelhetik a V4-országokat.

A *Globalizáció Közgazdaságtana Kutatócsoport* 2016-ban is a világgazdasági kutatások szerteágazó területeivel, globális jelentőségű folyamatokkal foglalkozott. A csoport tagjai számos egyéni tudományos eredményt mutattak fel, a Bolyai János ösztöndíjtól a „*Szamosodás és feljebb lépés a multinacionális vállalatok globális értékláncain belül. Magyarországi feldolgozóipari leányvállalatok tapasztalatai*” című akadémiai nagydoktori értekezés sikeres megvédéséig. Az intézet akadémikus tagja „*A harmadik évezred nyitánya*” címmel monográfiát készített a fenntarthatóság témakörében.

A csoport folytatta, illetve pár esetben befejezte több kutatási projektjét is. A még 2014-ben elnyert „*A kapitalizmus változatai – a közvetlen állami gazdasági szerepvállalás változatai*” című NKFIH (112069) kutatásból kiderült, hogy a közvetlen állami gazdasági-tulajdonosi szerepvállalás dimenziói a különféle országtípusokban eltérőek. A fejlett piacgazdaságokban a tulajdonosi pozíciók felszámolása megindult, a keresletösztönzés fennmaradt. A feltörekvő országokban az állam átfogó gazdaságfejlesztési tevékenysége továbbra is előtérben maradt, ebben az állami vállalatok is gyakran szerepet kapnak. A közép-európai átalakuló országokban is megfigyelhető a törekvés, hogy a korábbiaknál erőteljesebb közvetlen állami beavatkozás valósuljon meg. Ennek korlátot szab az EU-s csatlakozással vállalt kötelezettségek köre. Ezekben az országokban az állam illetve a politika és a gazdaság növekvő összefonódása is megfigyelhető. A projekt a tervek szerint 2017 folyamán tanulmánykötet publikálásával zárul.

Véget ért a Visegrádi Alap által szponzorált „*Mapping out vulnerable industries in the Eastern Partnership countries*” projekt. A projekt kapcsán több egyéb munkatalálkozó mellett a júniusi zárókonferencia is megrendezésre került Kijevben. A publikált tanulmányok sok vonatkozásban alátámasztották a kiinduló feltevéseket, de jelentős mértékben túl is mutattak azokon. Fehéroroszország sok vonatkozásban egy kontinuos pályán mozgott, ahol mindkét iparági struktúra alacsony hatékonyságú, magas inputigényű maradt, amely

versenyhátrányokat viszont bőségesen ellensúlyozott az orosz felvevőpiachoz való kedvezményes hozzáférés és az alacsony energiaárak. Magas ipari növekedést produkált az ország, de a kockázatok aránytalan növekedése mellett. Moldávia esetében a két szektorban elhúzódott a kilencvenes évek strukturális válsága, elmaradt az érdemi (akár a strukturális értelemben támogató vagy a szociális hatásokat enyhítő) kormányzati beavatkozás, ennek megfelelően fokozatos piaci alkalmazkodás ment végbe. A gépiparban a 2000-es évek közepétől az európai termelési-beruházási rendszerekbe való beilleszkedés lassú megindulása kitapintható. Ukrajna „csapongó” kormányzati és orientációs politikát folytatott, aminek hatására hullámszerű sokkok érték mindkét szektort, sokkal jelentősebb szociális és gazdasági alkalmazkodási költséget képezve, mint a másik két esetben. Fontos, hogy a két, amúgy javarészt független szektor differenciálása konzisztens volt, ami felveti nagyobb, rendszerjellegű összefüggések vagy magyarázó tényezők lehetőségét.

A 2016-os év folyamán a csoport kutatói több, az orosz energetikai és gazdasági térnyerést a közép-európai térségben összehasonlító alapon vizsgáló projektben vett részt és járult azokhoz hozzá. E projektekben részletekbe menően vizsgálták az orosz vállalati jelenlét mértékét és minőségét, az energiaszektor trendjeit, az orosz gazdaság trendjeiből és a nemzetközi rendszer változásaiból fakadó dinamikát. Ennek során 2017 folyamán ezen témakör elméleti feldolgozására és tipologizálására törekcsenek majd.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet szakmai feladatának tekinti, hogy aktívan kommunikáljon a társadalommal, kutatási eredményeit a tudományos ismeretterjesztés, médiakapcsolatok, nyitott rendezvények révén ismertesse az érdeklődő szakmai közönséggel, a szélesebb értelemben vett nyilvánossággal. Ennek számos, rendszeres csatornája alakult ki az intézetben.

A tudományos ismeretterjesztés 2016-ban is különös hangsúlyt kapott, mivel a rendkívül gyorsan változó világgazdasági folyamatok egyre nehezebben követhető és érthető hatásokat gyakorolnak a magyar gazdaság külső és belső fejlődési tényezőire. Az intézet erre az igényre reagálva folytatta a 2013-ban megkezdett műhelysorozatát; a világgazdasági aktualitásokkal foglalkozó előadásokra és az azt követő beszélgetésekre havi rendszerességgel került sor. A nagy érdeklődést kiváltó szakmai beszélgetések témái között szerepeltek többek között a következők: a TPP, TTIP és az RCEP aktuális kérdései, a kínai valuta útja a konvertibilitás felé, a monetáris és árfolyam-politika hatása a külkereskedelemre, az ökoszociális piactgazdaság, az egyiptomi fejlesztő állam és az orosz gazdaság kihívásai. Az intézet 2015 végén új rendezvénysorozatot indított, Vendégváró címmel. Célja egy adott téma több szempontú megközelítése és mások munkájának megismerése, megismertetése. E rendezvényekre tehát más kutató, elemző műhelyekből hívtak meg előadókat, de az adott témákhoz az intézet kutatói is röviden hozzászólnak korreferátum formájában.

Az intézet 2012 óta a változó olvasói igényeknek megfelelően blogot működtet, amely a <http://vilaggazdasagi.blog.hu/> oldalon érhető el. 2016-ban is több bejegyzés született, elsősorban az intézet által szervezett műhelybeszélgetésekhez kapcsolódva, de akár attól függetlenül is. Ezen bejegyzések közül a hazai vezető gazdasági és általános portálok is több ízben vettek át cikkeket. Ezek az anyagok elérhetőek a *Facebookon* keresztül is, ahol az intézeti eseményekről vagy épp az intézet kutatóinak médiaszerepléseiről is tájékozódhatnak az érdeklődők (az intézet facebook oldalát immár közel ezren követik napi szinten). Az intézet törekszik használni azokat a kommunikációs csatornákat, amelyek sokkal nagyobb olvasói elérhetőséget biztosítanak, mint a korábbi évtizedek hagyományos eszközei.

Az intézet több nagy érdeklődést kiváltó konferenciát szervezett 2016 során. Ezek a következők voltak:

A „*Mapping out vulnerable sectors in the Eastern Partnership countries*” című, Nemzetközi Visegrádi Alap által finanszírozott kutatás keretében két nagyobb rendezvény szervezésére is sor került. Február 4-én, Budapesten az Energy Industry Workshop zajlott le. A rendezvény során bemutatásra került a kutatás keretében készített energiaipari jelentés, míg a második panel betekintést adott a vállalatvezetői oldalra, továbbá megvizsgálta a Visegrádi tapasztalatok hasznosíthatóságát az energiaipari szektorban. A kutatás résztvevői június 23-án Kijevben tartották a projekt záró rendezvényét nemzetközi konferencia keretében, ahol a kutatás minden aspektusát körbejárták a résztvevők és a zárókötet bemutatására is sor került.

Rácz Margit emlékére „*Változó Európa – Integráció és Válság*” címmel rendezett konferenciát az intézet 2016. március 7-én, külső szakértők és az intézet kutatóinak előadásaival, illetve részvételével. Ezen intézeti előadók mellett neves külső előadók is részt vettek. November 7-én „*Export performance and policy in the Baltic, Iberian and Visegrád countries*” címmel négy előadással zajlott le a nemzetközi workshop.

Az „*Oroszország mint politikai-gazdasági erőcentrum...*” NKFIH-kutatási résztvevői március 18-án könyvbemutatóval egybekötött panelbeszélgetést rendeztek „*Egy korszak vége Euráziában?*” címmel. A helyszínen bemutatásra kerültek az East European Studies „*The End of an Era in Eurasia?*” és a Kelet-Európa Tanulmányok „*Eurázsia a 21. században: a tőkebefektetések tükrében*” című kötetei.

Az MTA KRTK Világgazdasági Intézete és az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya az MTA 2016. évi Közgyűlése hivatalos programja keretében szervezte „*A korszakváltás tudománya című konferenciát*”, Bognár József emlékére. Számos előadó, köztük több akadémikus részvételével.

Az intézet társszervezésében került sor a „*The One Belt – One Road Initiative seen from China*” című workshopra a Budapesti Corvinus Egyetemen a Szecsuan Egyetem, az intézet és a BCE előadóinak részvételével október 7-én.

„*Az exportot befolyásoló tényezők – három európai régió összehasonlítása*” című NKFIH-kutatás résztvevői nemzetközi workshopot szerveztek 2016. november 7-én *Export performance and policy in the Baltic, Iberian and Visegrád countries* címmel.

2015-höz hasonlóan az intézet kutatói 2016-ban is jelentős nemzetközi konferenciát szerveztek a „*The Role of State in Varieties of Capitalism*” témájában november 10-16. között, a Közép-európai Egyetem EU-bővítési Központjával együttműködve. A konferencia fő témája 2016-ban „*Conflicting liberalism and economic patriotism in present day capitalist systems*” volt, s három fő szekcióba sorolva több mint harminc előadást mutatott be, jelentős számú külföldi előadó részvételével. A kiemelt előadásokat a téma két nemzetközi híru kutatója Leszek Balcerowicz és Ben Clift tartották.

Az intézeti kutatások eredményeit tartalmazó kiadványokat rendszeresen felhasználják a felsőoktatásban. Ebben az is szerepet játszik, hogy az intézet munkatársai közül többen az ország szinte egészét lefedően kisebb-nagyobb rendszerességgel kurzusokat, előadásokat tartanak egyetemi/főiskolai hallgatók számára, s a visszajelzések alapján az egyetemi-

főiskolai oktatókhoz képest a legtöbb esetben pontosan a kutatásokban szerzett ismereteik és gyakorlatuk révén szélesebb összefüggésrendszerbe ágyazottan, így elmélyültebb gondolkodásra ösztönözve képesek a hallgatókat ismeretekkel ellátni. Az intézeti kiadványok egyes részei kötelező és ajánlott irodalomként szerepelnek számos felsőoktatási intézmény kurzusain.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Az intézet nemzetközi kapcsolatrendszere nagy hagyományokra tekint vissza, hiszen mint nemzetközi gazdasági kérdésekkel foglalkozó kutatóhely, a rendszeres kapcsolattartás elengedhetetlen. Ez nem változott az internet korában sem. A személyes kapcsolatok, helyszíni információgyűjtés, a külföldi kutatókkal való rendszeres párbeszéd és együttgondolkodás a minőségi munka fontos feltétele maradt. Éppen ezért a Világgazdasági Intézet 2016-ban is komoly erőfeszítéseket tett külső kapcsolatrendszere fenntartására, bővítésére. Új együttműködés kezdődött az intézet és a belgrádi Institute of Economic Science (IES) között, melynek keretében 2016 októberében létrejött az első kutatói találkozó is. További kutatási együttműködés körvonalazódik a már említett belgrádi intézet, a zágrábi Institute of Economics és a Vienna Institute for International Economic Studies bevonásával. Az első négyoldalú találkozó 2017 májusában várható.

A bilaterális kapcsolatok nagyobb tömege mellett természetesen egyéni kutatói szinten is folyik a külső kapcsolatok építése. Az intézet mind intézményi, mind kutatói szinten is tagja egy sor tekintélyes nemzetközi szakmai szervezetnek és szövetségnek (EADI, EACES, TEPSA, WINIR, EIBA, EAEPE, ISA). 2016-ban az intézet egyik munkatársát választották az European Association for Comparative Economic Studies (EACES) titkárává. Ezeknek a szervezeteknek a közgyűlésein, az általuk szervezett konferenciákon és műhelybeszélgetéseken az intézet munkatársai rendszeresen részt vesznek. E rendezvények nem csupán a kutatási eredmények bemutatásának egyik fő csatornáját jelentik, hanem a külföldi kutatókkal történő jövőbeni együttműködés (közös publikációk, kutatási pályázatok) megalapozása is itt történik.

Az intézet munkatársai többek között részt vettek az EACES regensburgi konferenciáján, az intézet által szervezett budapesti State Varieties of Capitalism konferencián, az European Trade Union Institute (ETUI) rendezvényein, az Association of South East Asian Studies in the UK (ASEASUK) konferenciáján, és számos további hazai és nemzetközi rendezvényen.

Az intézet hazai kapcsolatrendszerének fejlesztésére is törekszik. Rendezvényeire rendszeresen meghívja a szakmai közélet jelentős műhelyeinek képviselőit, a központi kormányzat és az üzleti szféra képviselőit is. A tudományos eredmények bemutatása, megvitatása mellett ezek az alkalmak is lehetőséget biztosítanak közös kutatási elképzelések kifejtésére és megvalósítására, az együttműködések megalapozására. A hazai kapcsolatrendszer fejlesztése a kutatók oktatási tevékenysége révén is történik. Ez a kapcsolatrendszer lényegében lefedi a hazai felsőoktatás szinte valamennyi intézményét, beleértve a doktori iskolákban való tanítást, illetve törzstagságot is. Az intézet – elsősorban munkatársai révén – kapcsolatban áll egyebek mellett a Szegedi Tudományegyetemmel, a Budapesti Gazdasági Egyetemmel és a Budapesti Corvinus Egyetemmel, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel és az International Business Schoollal is. Az intézet kutatói nem csupán az oktatási tevékenységbe kapcsolódnak be, de részt vesznek kutatási együttműködések kialakításában is. Fontos szerepe van ezeknek a

kapcsolatoknak a kutatói utánpótlás biztosításában is. Az oktatási intézmények doktori iskoláinak hallgatóiból az elmúlt években számos fiatal kutatót alkalmazott az intézet.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A 2016-ban elnyert legjelentősebb projektek egyike a „*Európán kívüli feltörekvő piacok multinacionális vállalatai Kelet-Közép-Európában*” című NKFIH-kutatás, mely az Európán kívüli feltörekvő országok multinacionális vállalatainak (emerging market multinationals, EMNE) stratégiáit, működését, kihívásait vizsgálja Kelet-Közép-Európában (KKE). A kutatás célja egyrészt, hogy annak révén értelmezhetővé váljon az EMNE-k KKE-régióbeli felemelkedése, másrészt, hogy az eredmények révén lehetővé váljék olyan szakpolitikai javaslatok kidolgozása, melyek hozzájárulhatnak e vállalatok régióbeli alkalmazkodásához és/vagy integrációjához. A kutatás során megvizsgálják legnagyobb fogadó országokat mind szektorális szinten (iparági elemzés), mind a főbb EMNE-k szintjén (vállalati elemzés). Továbbá elemzik a térségben jelenlévő főbb Európán kívüli EMNE-k motivációit, vállalati gyakorlatát és a főbb kihívásokat. Hogy láthatóvá váljon, milyen tényezők befolyásolják az EMNE-eket befektetéseik során, az elemzés kiterjed a makrogazdasági tényezőkre (munkaerő költsége és minősége, piaci lehetőségek, stb.) és az intézményi tényezőkre (kormányzati támogatás, befektetési ösztönzők, privatizáció, politikai kapcsolatok, stb.) szerepére is.

A Nemzetközi Visegrádi Alap által finanszírozott „*The development of economic relations between V4 and Russia: Before and After Ukraine*”, illetve az egyesült államokbeli National Endowment for Democracy által támogatott „*Assessment of Kremlin’s Soft Power Tools in Central Europe*” című projektek egyaránt a kelet-közép-európai orosz gazdasági jelenlétet, illetve annak térségbeli percepcióját vizsgálják.

Az ugyancsak a National Endowment for Democracy által finanszírozott „*Strengthening Democratic Standards and Values*” című kutatás a FÁK és a kelet-közép-európai térségben jelenlévő orosz energetikai függést vizsgálja nemzeti összehasonlító tanulmányok formájában.

A fenti három nemzetközi kutatásban az intézet partnerként vesz részt.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvfejezet

1. Artner A: Role of state in crisis: the example of Ireland. In: Papanikos G T (szerk.): International-2016.06.16. Athén: Athens Institute for Education and Research, 21. (2016)
2. Biedermann Zs: The case of Rwanda as a developmental state. In: Achtenhagen I, Brundin E (szerk.): Entrepreneurship and SME management across Africa. (Frontiers in African Business Research) Singapore: Springer, 139-157. (2016)
3. Deák A: Norms and interests in Turkey’s southern corridor policy. In: Evin AO, Hatipoglu E,
4. Balazs P (szerk.): Turkey and the EU: energy, transport and competition policies. (European Energy Studies; IX.) Deventer: Claeys and Casteels Publishing, 61-74 and 121-138 (2016)
5. Fleischer T: The EU transport policy and the enlargement process In: Evin AO, Hatipoglu E.

6. Szigetvári T: EU-Turkey relations: customs union and more...or less? In: Gstöhl S (szerk.): The European Neighbourhood Policy in a Comparative Perspective: Models, challenges, lessons. 352. Abingdon; New York: Routledge Taylor & Francis Group, 107-124. (2016)
7. McCaleb A, Szunomar Á: Comparing Chinese, Japanese and South Korean FDI in Central and Eastern Europe. In: Wardega J (szerk.): China-Central and Eastern Europe cross-cultural dialogue: society, business, education in transition. Kraków: Jagiellonian University Press, 199-212. (2016)
8. Weiner Cs: Central and Eastern Europe's dependence on Russian gas, western CIS transit states and the quest for diversification through the Southern Corridor. In: Evin AO, Hatipoglu E, Balazs P (szerk.): Turkey and the EU: energy, transport and competition policies. (European Energy Studies; IX.) Deventer: Claeys and Casteels Publishing, 19-59. (2016)

Könyv

9. Deák A (szerk.): Mapping out vulnerable sectors in the Eastern Partnership countries: structural change, Visegrad experience and relevance for EU policy. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Világgazdasági Intézet, 180. (2016)
10. Simai M: A harmadik évezred nyitánya: a zöld fejlődés esélyei és a globális kockázatok. Budapest: Corvina Kiadó, 374. (2016)
11. Molodikova I, Szigetvári T (szerk.): Migration in Eurasia: the first 25 years of the Post-Soviet era. (East European Studies; 7.) Budapest: Institute of World Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 115. (2016)

Folyóiratcikk

12. Artner A: Egyenletlen fejlődés és felzárkózás. Tér és Társadalom 30:(3), 113-117. (2016)
13. Biedermann Zs, Czirják R: Botswana és a gyémánt. Külügyi Szemle 15:(4), 52-70. (2016)
14. Éltető A, Szunomár Á: Chinese investment and trade – strengthening ties with Central and Eastern Europe. International Journal of Business and Management (Czech) 4:(1), 24-48. (2016)
15. Kalotay K, Éltető A, Sass M, Weiner Cs: Russian Firms in the Visegrad Countries. Uluslararası İlişkiler-International Relations 13:(49), 107-130. (2016)
16. Fleischer T, Tir M: The transport in our time-budget. Regional Statistics 6:(2), 54-94. (2016)
17. Gerőcs T: A polaritással kapcsolatos vita neostrukturális interpretációja. Külügyi Szemle 15:(1), 68-83. (2016)
18. Gerőcs T: Oroszország és Afrika gazdasági kapcsolatainak átalakulása a rendszerváltás tükrében. Afrika Tanulmányok 10:(1-2), 23-39. (2016)
19. Kiss J: A gazdasági diverzifikáció esélyei és korlátai Botswanában: egy terepkutatás tükrében. Afrika Tanulmányok 10:(1-2), 63-80. (2016)
20. Ricz J: Fejlesztő állam a huszonegyedik században: egy új megközelítés elemzési kerete. Köz-gazdaság 11:(1), 131-153. (2016)
21. Ricz J, Nagy SGy: A brazil gazdasági válság: helyzetkép, okok és kiutak. Külügyi Szemle 15:(3), 94-120. (2016)

22. Ricz J: The Role of State in Varieties of Capitalism (SVOC): achievements and challenges for Central and Eastern Europe and the emerging markets. *Társadalom és Gazdaság Közép és Kelet Európában - Society And Economy in Central and Eastern Europe* 38:(2), 287-291. (2016) Budapest, Magyarország: 2015.11.26 -2015.11.27.
23. Simai M: A fenntartható fejlődés három pillére és a globális kormányzás. *Köz-gazdaság* 11:(1), 5-22. (2016)
24. Simai M: Az európai integráció és a globális realitások: avagy véget ért-e az európai álom? *Köz-gazdaság* 11:(3), 241-256. (2016)
25. Somai M, Biedermann Zs: Brexit: reasons and challenges. *Acta Oeconomica* 66:(S1), 137-156. (2016)
26. Jámbor A, Somai M, Kovács S: Tíz év az Európai Unióban – az új tagországok agrárteljesítményei. *Közgazdasági Szemle* 63:(3), 260-284. (2016)
27. Szalavetz A: Az ipar 4.0 technológiák gazdasági hatásai: egy induló kutatás kérdései. *Külgazdaság* 60:(7-8), 27-50. (2016)
28. Szalavetz A: Egy előre bejelentett forradalom krónikája Magyarországon: ipar 4.0-technológiák és a hazai feldolgozóipari leányvállalatok. *Külgazdaság* 60:(9-10), 28-48. (2016)
29. Szalavetz A: Global crisis and upgrading of MNCs' manufacturing subsidiaries: a case study of Hungary. *Central European Business Review* 5:(1), 37-44. (2016)
30. Szalavetz A: Post-crisis developments in multinational corporations' global organizations. *Competition and Change: the Journal of Global Business and Political Economy* 20:(4), 221-236. (2016)
31. Szanyi M: The reversal of the privatisation logic in Central European transition economies: an essay. *Acta Oeconomica* 66:(1), 33-55. (2016)
32. Szigetvári T: A migráció politikai-gazdasági háttere a Közel-Keleten. *Regio* 24:(2), 140-157. (2016)
33. Szigetvári T: Az állam átalakuló szerepe a török gazdaságban. *Külgazdaság* 60:(9-10), 49-70. (2016)
34. Szigetvári T: Globális egyenlőtlenség és nemzetközi fejlesztéspolitika a katolikus társadalmi tanítás tükrében. *Köz-gazdaság* 11:(4), 143-156. (2016)
35. Túry G: A Volkswagen tevékenységének nemzetközivé válása, a termelés térbeli mintázatának átalakulása a hatvanas évektől napjainkig. *Területi Statisztika* 56:(6), 591-618. (2016)

**AZ MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2016-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

<u>1. LÉTSZÁMADATOK</u>			
Átlagléttség ¹ :	171	Ebből kutató ² :	118
PhD, kandidátus:	82	MTA doktora: 10	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			40
<u>2. PUBLIKÁCIÓK</u>			
Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			405
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			367
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			94
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			11
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			78
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	10	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	3	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	64	idegen nyelven:	35
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	4	idegen nyelven:	4
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	10	idegen nyelven:	26
<u>3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK</u> (2015)			
Összes hivatkozás száma ⁸ :	2791	Összes független hivatkozások száma:	2705
<u>4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN</u>			
Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 5	MTA doktora:	1
<u>5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN</u>			
Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	360	hazai:	182
Nyilvános esemény megrendezése:	21	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			12
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	89	hazai:	163
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	62	hazai:	48
<u>6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG</u>			
Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			73
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	67
Diplomamunka (MSc):	76	PhD:	117
<u>7. PÉNZÜGYI ADATOK</u>			
Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		897 724 E Ft	
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz. ¹⁴ :	12	Teljes saját bevétel:	466 325 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft	
Az év folyamán egyéb NKFIH forrásból támogatott témák száma:			50
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		128 204 E Ft	
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			9
A tárgyévre vonatkozó bevétel ¹⁵ :		170 950 E Ft	
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			12
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		738 E Ft	
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		166 433 E Ft	

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2016-ban

A kutatóhely neve: Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	897 724	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	466 325	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:	0	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Egyéb NKFIH forrásból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	128 204	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	170 950	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	738	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	74 133	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	92 300	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	58	Ebből kutató ² :	50	
PhD, kandidátus:	37	MTA doktora: 6	Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :				0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :				14

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :				181
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :				163
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				31
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				53
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	1	idegen nyelven:		0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:		2
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	13	idegen nyelven:		15
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:		2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:		0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1062	Összes független hivatkozások száma:	985
--	------	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 4	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	131	hazai:	54
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	37	hazai:	46
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	22	hazai:	15

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			36
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	27
Diplomamunka (MSc):	41	PhD:	41

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: KRTK Regionális Kutatások Intézete

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	65	Ebből kutató ² :	51
PhD, kandidátus:	34	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			20

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			160
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			144
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			46
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			6
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			17
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	9	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	49	idegen nyelven:	12
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	3	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	1542	Összes független hivatkozások száma:	1536
--	------	--------------------------------------	------

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	139	hazai:	94
Nyilvános esemény megrendezése:	21	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			10
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	35	hazai:	92
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	15	hazai:	26

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			24
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	25
Diplomamunka (MSc):	19	PhD:	67

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatóhely neve: KRTK Világgazdasági Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	19	Ebből kutató ² :	17
PhD, kandidátus:	13	MTA doktora: 1	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			6

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			66
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			62
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			18
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			9
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2	idegen nyelven:	8
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	7	idegen nyelven:	25

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	210	Összes független hivatkozások száma:	202
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	90	hazai:	34
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	17	hazai:	25
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	25	hazai:	7

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			13
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	15
Diplomamunka (MSc):	16	PhD:	9

MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET

1068 Budapest, Benczúr u. 33.; 1394 Budapest, Pf. 360.
telefon: (1) 351-0413; fax: (1) 322-9297
e-mail: linginst@nytud.mta.hu; honlap: www.nytud.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Alap kutatások

Elméleti nyelvészet: Az *Átfogó magyar nyelvtan* munkálatainak folytatása. A nyelvi alrendszerek interakciójának vizsgálata az információszerkezet és a logikai hatókör kifejezésében. Az analógia szerepének vizsgálata a különböző nyelvi szinteken. A hatókör-értelmezésre és a kvantorokat tartalmazó mondatok feldolgozására vonatkozó vizsgálatok iskolások körében. Elméleti kutatások a formális fonológia, szintaxis, szemantika és pragmatika, valamint a nyelvi rituálék területén. Empirikus kutatás és elméleti diskurzusmodellek vizsgálata a mondatfajták és beszédaktusok témájában. Nyelvtörténet: Ó- és középmagyar kori korpusz építése, a szövegek normalizálása, a morfológiai elemző kibővítése. Magyar történeti grammatikai kutatások. Anatóliai nyelvészeti, általános indogermanisztikai és kopt nyelvi kutatások, a császárkori latin feliratok számítógépes nyelvtörténeti adatbázisának fejlesztése. Uráli nyelvészet: Udmurt, tundrai nyenyec, hanti szintaktikai vizsgálatok. Szamojéd grammatikai, számi–finn és komi-permják–orosz szociolingvisztikai vizsgálatok. A hanti–orosz nyelvi kapcsolatok vizsgálata, hanti nyelvjáráskutatás. Manysi antropológiai nyelvészeti kutatások. Részvétel egy uráli kézikönyv munkálataiban.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet: A hatókör-értelmezésre és a kvantorokat tartalmazó mondatok feldolgozására vonatkozó vizsgálatok kiterjesztése iskolásokra. A prozódia laboratóriumi fonológiai vizsgálata. A korai nyelvfejlődés neurokognitív előrejelzőinek vizsgálata. A pragmatikai fejlődés, a nézőpontszerkezet és az egocentrikusság kísérletes vizsgálata tipikus fejlődésben és afáziában. A magyar pre-verbális fókusz kimerítő értelmezésének tekintetkövetéses kísérleti vizsgálata. Spontánbeszéd-analízis alapú diagnosztikai eljárás fejlesztése az enyhe kognitív zavar és a korai Alzheimer-kór felismerésére. Réger Zita hagyatékának feldolgozása és korpuszá fejlesztésének megkezdése. Két- és többnyelvűségi vizsgálatok: A jelnyelvi korpusz és szótárak fejlesztése, szakmódszertani anyagok készítése, az oktatási sztenderdizáció módszertanának kidolgozása. A *Mercator LearnMe* projektum lezárása. Nyelvi ideológiák vizsgálata. Fonetika: A spontán beszéd akusztikai-fonetikai vizsgálata, a spontán közlések diszharmóniás jelenségeinek, valamint az önellenőrzési folyamatoknak az elemzése. Az atipikus beszédjelenségek leírása. A beszélő felismerésének és a beszédjellemzőknek a kutatása. Lexikológia-lexikográfia: *A magyar nyelv nagyszótára VI. Di-el* kötet szócikkeinek írása, szerkesztése, főszerkesztése és megjelentetése, a szótári webes lekérdezőfelület tesztváltozatának elkészítése, valamint az *Új magyar etimológiai szótár* munkálatainak lezárása. Alkalmazott nyelvészet és nyelvi tanácsadás: A nyelvi tanácsadás és utónév-szakvéleményezés működtetése. A nyelvművelés, nyelvi normativitás, helyesírás, névtan egyes kérdéseinek kutatása.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia: Az *e-magyar* nyelvfeldolgozó rendszer megalkotása. Új magyar nyelvfeldolgozó eszközök fejlesztése, és az eszközök integrálása egy egységes rendszerbe. Az MNSZ bővítése. Mélytanulós eljárások kutatása. Finnugor nyelvű közösségek nyelvtechnológiai támogatása. Beszédtechnológia: A *BEA* spontánbeszéd-adatbázis folyamatos fejlesztése.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Alap kutatások

Elméleti nyelvészet

MTA Lendület kutatócsoport – A nyelvi alrendszerek munkamegosztása a kvantorhatókör kifejezésében: Kontextusba ágyazott mondatok megértését vizsgáló kísérleteik kettős disszociációt mutattak ki az univerzális kvantorkifejezések logikai hatóköre és a kvantornak az aktuális kontextusban betöltött fókusz, illetve kontextuálisan adott szerepe között. Ez empirikus bizonyítékként szolgálhat arra, hogy a nyelvi képességek területén a logikai hatókör értelmezése és az érintett információszerkezeti szerepek, egyes szakirodalmi állításokkal szemben, moduláris szerveződést mutatnak. Egy kutatási együttműködés keretében megmutatták, hogy a szembeállítást kifejező balra való kihelyezéssel mondat szerkezetek kurrens két tagmondatos elemzése a konstrukció több tulajdonságát nem képes magyarázni, ezért egy új, alternatív szerkesztésmódot lehetővé tevő elemzést adtak rá. Átfogó magyar nyelvtan: A magyar nyelv elméletfüggetlen nyelvtani leírását célzó kutatásban a nyolc kötetesre tervezett könyvsorozat első két kötete – a főnévi kifejezések átfogó leírása – az év végére nyomdakész állapotban elkészült és a kiadóhoz került. Analógiás, laboratóriumi és formális fonológia és alaktan: A lovári inflexiók rendszerben tapasztalt ingadozást analógiás keretben írták le. Számítógépes morfológiai elemzőt és prozódiai stilizációs eszközt fejlesztettek. Megállapították, hogy az angol /l/ fonológiailag hasonló mintát mutat e nyelv más siklóhangjaihoz. Prozódiai kutatásaik eredménye szerint a magánhangzók időtartam-aránya csökken a beszédtempó növekedésével, a magyar szóhangsúly akusztikai jellemzői pedig csak mondathangsúly egyidejű jelenlétével érhetőek tetten. Egy korpuszalapú vizsgálatuk szerint a saját magunkhoz intézett kérdések nem hordozzák a valódi kérdésekre jellemző prozódiai jegyeket. Külső partnerrel együttműködve kifejlesztettek egy nyelvészetileg és számítógépesen is alkalmazható morfológiai annotációs rendszert a magyar alaktani elemző kimenete számára. A kérdő mondatok nyelvtana és pragmatikája: A V-ből I-be mozgást ill. V2-t tartalmazó beágyazott tagmondatok különbségét tanulmányokban tárgyalták. Megmagyarázták az infinitívuszi eldöntendő kérdő mondatok hiányát a németben. Szemantikai-pragmatikai elveket javasoltak az eldöntendő kérdések "részrehajlás"-profiljának osztályozására. Vizsgálták a magyar tagadott eldöntendő kérdő mondatok, az összetett kérdő mondatok és az *ugye* szemantikai tulajdonságait. Új megfigyeléseket tettek a magyar mondat topik mezője szerkezetéről. Formális grammatikai, szemantikai és pragmatikai kutatások: A *Dependency and Directionality* c. monográfia kéziratát leadták a Cambridge University Press-nél, megjelenése 2017-ben várható. Két szintaxiselméleti folyóiratcikküket egy-egy vezető nemzetközi folyóirat (*Linguistic Inquiry*, *Syntax*) fogadta el közlésre. A kidolgozás alatt álló ún. egydimenziós szintaxismodellről tanulmányokban mutatták meg, hogy a szimmetrikus szintaxismodellek két fő aszimmetriajelensége (mozgatások iránya, fej-komplementum szomszédosság iránya) jól magyarázható ebben az új modellben.

Nyelvtörténeti kutatások

MTA Lendület számítógépes latin dialektológiai kutatócsoport: A császárkori feliratokat feldolgozó adatbázis (<http://lldb.elte.hu>) kb. 6500 digitális adatlappal és számos programelemmel gyarapodott; végeztek szoftver-fejlesztést, adatellenőrzést és -kiértékelést. Folytatódott a feliratos latin dialektológia elméleti háttérének és latin dialektológiai részproblémák (*b-w* fúziók dialektológiai, kontaktológiai megközelítése) kidolgozása, az ún. átoktáblák nyelvezetének elemzése, illetve új átoktáblákat is közzétettek. Feldolgozták a Római Birodalom Alpok-Duna-Adria régiójának nyelvi sajátosságait, beleértve a régióból származó adatok ellenőrzését. Rendeztek egy sikeres projekt-konferenciát; továbbá egy munkatárs eredményeiért Herman József Fialat Kutatói díjban részesült. Magyar történeti generatív szintaxis: Ugor kori maradványokat mutattak ki az ómagyarban (determináló szerepű birtokos személyrag, perfekt igeidőkké átértelmeződött evidenciális paradigmák). A magyar névutók, határozóragok és igeikötők ciklikus grammatikalizációs folyamatait, valamint a főnévi kifejezéseken belül megjelenő módosítóknak a határozottság jelölésének történeti változásával való összefüggéseit vizsgálták. Elkészült a Jordánszky-kódex normalizálása és a Biblia-fordítások korpuszának első változata is. Az elkészült szövegek elérhetőek a Régi Magyar Konkordancia keresőfelületén keresztül (<http://omagyarkorpusz.nytud.hu/hu-search.html>). Ezen felül készült egy új korpuszlekérdező eszköz is, amellyel a különböző korokból származó, illetve különböző nyelvű bibliafordításokat párhuzamosan is meg lehet jeleníteni. Magyar nyelvtörténet: A magánéleti szövegeket magában foglaló adatbázisban az egyértelműsített szövegmenyiség kb. 2,5 millió karakterrel növekedett. Variacionista keretben vizsgálták a tagadó szórend versengő változatait három nyelvtörténeti korszakban; az időbeli folytonosság grammatikai megvalósulását; a feltételes jelentéstartalmú tagmondatok szerkezeti variánsait; a megengedő jelentéstartalmú tagmondatok szinonim variánsait. Kétféle nyelvi anyagon kutatták a vonatkozó névmások történetét. Történeti pragmatika: Bemutattak bizonyos nyelvhasználati stratégiákat (fenyegetés, gyanúsítás) és azok beszédhelyezethez, szövegtípushoz kötődő újraértelmezését boszorkányperekben, ill. 16–18. századi magánlevelezések metapragmatikai jelzéseit. Az anatoliai nyelvészeti és általános indogermanisztikai kutatások terén számos anatóliai (luvi, kár, sidéi, hettita) és más nyelvekre vonatkozó epigráfiai, etimológiai, történeti fonológiai, kontaktusnyelvészeti, szemantikai, lexikológiai, névtani vizsgálatokat és szótárszerkesztési munkálatok folytak.

Uráli nyelvészet

A *The Oxford Guide to the Uralic Languages* című kézikönyv számára folyt, illetve részben befejeződött a hanti, a fonológiai és az ugor nyelvek sajátosságairól szóló fejezetek kidolgozása. Szintaktikai kutatások: Udmurt, hanti és nyenyec adatbázis felállítását kezdték meg régi és új szövegekkel, dolgoztak az átírások egységesítésén. A vizsgált anyagon kimutatták az SOV → SVO változás különféle megnyilvánulásait. A tundrai nyenyec kutatások szórendi kérdésekre irányultak: az alapszórend leírására, illetve a nem-kanonikus OS szórendi realizáció okainak feltárására információszerkezeti szerepekkel összefüggésben, valamint a lokatív mondatokra a nyenyec–orosz kétnyelvűség lehetséges hatásaira is fókuszálva. A hanti több nyelvjárásában különböző korú szövegekben vizsgálták az ige mögötti mondatrészeket, e jelenség okait, a dialektálisan vagy a diakróniában megfogalmazható különbségeket, ill. magyarozatukban az orosz nyelvi hatás vs belső keletkezés valószínűségét. Az udmurt nem véges mellékmondatok körében a vizsgálatok az adjunktumkontrollra, az egyeztetésre, az alany esetjelölésre irányultak, illetőleg a nem véges mellékmondatok és a deverbális összetételek megkülönböztetésére, részben kontrasztív kutatásokkal összekapcsolva. Szociolingvisztika: A számi kétnyelvűségi kutatások

mélyinterjúk készítésével és lejegyzésével folytatódtak. Az arktikus városokban élő kisebbségek identitásának elemzésében a városok nyelvi tájképének párhuzamos áttekintése feltárta az egyes helyszínek specifikumait és azok okait. Antropológiai nyelvészet: Befejeződött a manysi hősénekek nyelvi elemzése. Tipológia: Az obi-ugor kérdőszók jelentésének lexiko-szemantikai vizsgálatával a szamojéd nyelvek körében már elvégzett vizsgálat folytatódott. Lexikológia: A nyelvtechnológiai céllal létrejövő szóanyagok segítségével szóátvétellel kapcsolatos tendenciákat tártak fel.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet

A kvantorok grammatikája és a nyelvi relativizmus: A kvantifikáció nyelvi és kognitív aspektusairól tanulmánykötetet szerkesztettek a Springer Kiadó *Studies in Theoretical Psycholinguistics* sorozatába. Új hipotéziseket bizonyítottak a gyerekek kvantorértelmezésével kapcsolatban. Kísérletekkel értékelték a magyar szerkezeti fókusz jelentésére vonatkozó elméleteket, tisztázták a *csak* és a szerkezeti fókusz jelentéstani viszonyát. Vizsgálatsorozatba kezdtek a tér- és időfogalmak kisgyermekkori kialakulásáról, a két fogalomkör viszonyáról. Neurolingvisztika: Az afáziás személyek spontán beszédét elemző kutatásban a nézőpontoszerkezet szerveződésének jellegzetességeit, valamint afázia típus-függő és -független jelenségeit tártuk fel, különös tekintettel az egocentrikusságra, a deiktikus viszonyokra, valamint az exoforikus és endoforikus referenciák megjelenési mintázataira. A kutatás eredményei igazolták, hogy a személyre utalás kérdésében számos tényező független az afázia típusától és súlyosságától, más tényezők pedig – mint például az egocentrikus kifejezési formák megjelenése – az afázia súlyosságával egyenes arányban nőnek. Az eredmények hasznosak lesznek az afázia terápia számára. Folytatódott az Alzheimer-kór és az enyhe kognitív zavarra (EKZ) irányuló, spontánbeszéd-analízisen alapuló diagnosztikai eljárás tesztelése. Az SZTE Mesterséges Intelligencia Kutatócsoportjával közösen szoftvert fejlesztettek az elemzések és kiértékelések automatizálására, melynek pontossága közel 83%-os a kézi mérésekkel összevetve. A vizsgálati eljárás nemzetközi próbatesztelésére amerikai, német és spanyol kutatócsoportokkal folyt kutatási együttműködés. A morfológiai és szintaktikai elemzés eddigi eredményei EKZ személyek spontán beszédanyagában azt sugallják, hogy elsősorban a morfológiai jellemzők azok, amelyek segítenek megkülönböztetni az EKZ személyeket az egészséges kontrolltól. Pszicholingvisztika: Lezajlott a korai nyelvfejlődés neurokognitív előrejelzői vizsgálathoz kapcsolódó pszicholingvisztikai és pszichoakusztikai kísérletek előkészítése, melyek a 8-18 hónapos gyerekek nyelvi fejlettségének indikátorai lesznek a kimenetmérésben. A birtokos személyjelek vizsgálata nyelvfejlődési zavarban azt mutatta, hogy a birtokos és a birtok többes száma megnehezíti a szóalakok produkcióját, a birtoktöbbsítő jel produktív használata az egyeztetésben különös nehézséget okoz, a specifikus nyelvi zavart mutató gyerekek jelentősen alulteljesítenek a birtoklást kifejező komplex szóalakok produkciójában, esetenként deviáns hibatípusokat mutatva. Óvodás és kisiskolás korú gyermekek pragmatikai készségének fejlődése (irónia és implikátúra megértése) összefüggésben áll a kognitív rugalmassággal és tudatelméleti képességekkel; autizmussal élő gyermekek esetében lassabb fejlődés tapasztalható. A magyar preverbális fókusz kimerítő értelmezését vizsgáló két kísérlet adatai alátámasztották azt az elképzelést, amely szerint a szerkezet, és a hozzá társítható mentális értelmezési folyamatok erősen függenek a kísérleti feladatban választható alternatívák számától. Ez az eredmény a szóban forgó szerkezet értelmezésének kontextustól való függését sugallja. A magyar gyermek rekurzió-elsajátításának új megközelítésére irányuló kutatás előzetes eredményei szerint a kipróbálás alatt álló kísérleti módszer (az ún. *Színező feladat*) alkalmas lehet a gyerekek vizsgálatára, a névutók jelentése hatással lehet adott szerkezet feldolgozási nehézségére. A nézőpontoszerkezet és az egocentrikusság

vizsgálata 3–7 éves gyermekeknél azt mutatta, hogy a tudatelméleti képesség megléte vagy hiánya szignifikáns hatással van a perspektíva-felvétel sikerességére, valamint erős negatív korreláció mutatható ki az egocentrikusság mértéke és az eredményesség között. Megindult Réger Zita mintegy 1500 hangkazettára vett felvételekből álló hagyatékának feldolgozása és korpusszá fejlesztése. Megtörtént a hagyaték teljes hangállományának (gyerekekkel és felnőttekkel felvett magyar és romani nyelvű anyagainak) digitalizálása. Elkészült a digitalizált hangfájlok tartalmainak, nyelvének, kommunikációs műfajainak, időpontjainak és technikai jegyeinek első feltérképezése. Antropológiai nyelvészet: Romani anyanyelvű közösségekben végzett 2,5 éves antropológiai nyelvészeti terepmunka eredményeit egy monográfia-kézirat formájában összegezték, *Pragmatikai szerep és társadalmi nem -- Az átok és az eskü erdélyi roma közösségek nyelvi ideológiájában és nyelvhasználatában* címmel. Elkészült továbbá egy *Curse, gender and teasing in Romani child-directed speech* című tanulmány.

Két- és többnyelvűségi kutatások

Jelnyelvi kutatások: Fontos eredmény a jelnyelvi korpusz feldolgozásának fejlesztése, az annotációs rendszer javítása, a jelnyelvi online szótár továbbfejlesztése, valamint a JelEsély TÁMOP-projektum során gyűjtött anyagok és adatok feldolgozásának folytatása, az eredmények publikálása. A hozzá kapcsolódó korábbi szakmódszertani kutatás eredményeképp tanulmány készült *Nyelvileg tudatos iskola felé* címmel. A 2016-ban elnyert újabb tantárgypedagógiai pályázat keretében megalakult a NyelvEsély szakmódszertani kutatócsoport, megtörtént a partneri hálózat kiépítése, bővítése, és megrendeztek egy oktatásmódszertani workshopot. Jelnyelvi mérési módszertanok és próbatesztek fejlesztése folyt, siket gyermekek szövegértésének, írás- és olvasáskészségének mérésére. E próbatesztek és módszertan előkészítése Magyarországon egyedülálló, úttörő jellegű és a siket gyermekek esélyegyenlősége szempontjából kiemelkedő fejlesztés. Lezajlottak a magyar jelnyelvhasználókat célzó kézforma-percepciók kutatások, megtörtént az eredmények kiértékelése. 90 olyan kézforma került azonosításra, melyek lehetséges fonémáknak tekinthetők. E kutatás eredményei nemcsak a jelnyelvi szótár tudományos háttérének erősítése szempontjából, de nemzetközi vonatkozásban is komoly tudományos hozzájárulást jelentenek. Siket munkatársak közreműködésével létrejött egy olyan korpuszkutatást támogató rendszer, amely a kizárólagos vizuális annotáció biztosításával minimalizálni tudja a hangzó nyelvi hatásokat, illetve a hangzó nyelvi keret korlátait, emellett megoldást nyújt az annotáció idő- és energiaigényének csökkentésére. A létrejövő rendszer célja továbbá, hogy támogassa a *Magyar Jelnyelvi Korpusz* kereshetőségének, illetőleg hozzáférhetőségének növekedését. A nemzetiségi közösségekben elsősorban a fenntartható kétnyelvűség kérdésében végzett kétnyelvűségi kutatás egy szakasza nemzetközi folyóiratcikkkel zárult le. Ezek mellett szociolingvisztikai, kognitív nyelvészeti, stilisztikai és diskurzuselemző kutatásokat végeztek társadalmilag aktuális kérdésekről (pl. migráció és nyelvcsere, többnyelvű közösségek, az idősődéssel kapcsolatos diskurzusok, nyelv és identitás, kisebbségek internetes nyelvhasználata, érzelmek nyelvi kifejezése, drogfogyasztás és nyelvhasználat); az eredményekből diplomamunka, tanulmányok, konferencia-előadások készültek.

Fonetika

A fonetikai kutatások igazolták a magánhangzók frázisvégi nyúlásának nyelvspecifikus mintázatát, az összetett képzésű zármássalhangzók temporális és spektrális sajátosságait, a mássalhangzó-kapcsolatok egymásra hatásának fonetikai ismérveit, valamint a spontán beszédre jellemző redukciós, időzítési és glottalizációs folyamatokat. A beszédtervezési folyamatok korábban nem elemzett jellemzőit értelmezték a tervezés és a kivitelezés összefüggéseiben (néma szünetek, nyújtások), valamint a megakadásjelenségeket tipológiai

szempontból négy évtized különbséggel élt beszélők spontán közléseiben. Az anyanyelv-elsajátítás átfogó, keresztmetszeti vizsgálatában a szavak (tövek és toldalékok) időzítésének elemzése hozott új eredményeket. A beszéd alapján kialakított beszélői profil fejlesztésében az egyéni beszédjellemzők és a fizikai felépítés összefüggéseit azonosították; illetve létrehozta egy olyan automatikusan működő rendszert, amely a beszéd felismerés és szövegkivonatolás automatikus megoldását teszi lehetővé spontán beszéden. Az eredményekből doktori disszertáció született, és számos hazai és nemzetközi fórumon jelentek meg publikációk.

Lexikológia-lexikográfia

A magyar nyelv nagyszótára: Befejeződött *A magyar nyelv nagyszótára* a *di-ek* kezdetű anyagának főszerkesztése, megjelent a szótár VI. *Di-ek* kötete, egyben pedig elérhetővé vált a Nagyszótár eddig kiadott kötetének anyaga internetes felületen is (<http://nagyszotar.nyud.hu/index.html>). Folytak a VII. *El-ez* kötet szócikkeinek munkálatai is. A beszámolási évben elkészült mintegy 1200 új és 1100 szerkesztett, (szak)lektorált, valamint morfológiailag kódolt szócikk a *di-ez* kezdetű anyagból. Elkészült az *f* betűs címszólista több mint 70, valamint a *h* betűs és a *k* betűs lista mintegy 60 százaléka. Lezárultak az Új magyar etimológiai szótár OTKA-projektum munkálatai. Elkészültek és hozzáférhetővé váltak az *a* és *b* kezdőbetűs szócikkek. Mindkét készülőben levő szótárnak, különösen a hiánypótló Nagyszótárnak kiemelt jelentősége van fontos kulturális örökségünk, a magyar nyelv jelenének és múltjának feltérképezésében, hozzáférhetővé tételében és megőrzésében mind a tudomány, mind a művelt nagyközönség számára.

Nyelvi tanácsadás

A folyamatosan működő szolgálat 2016-ban összesen közel 7000 helyesírási, nyelvhasználati illetve névadással kapcsolatos megkeresésre válaszolt. A csoport munkatársai előadásokat tartottak és tanulmányokat készítettek a helyesírás, a nyelvi tanácsadás és a névtan témakörében.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia

Nyelvtechnológiai kutatócsoport: Széles összefogás eredményeképpen elkészült az *e-magyar* digitális kutatási infrastruktúra, amely a magyar nyelvtechnológia eddig elkészített szövegelemző eszközeit egy egységes technológiai láncba integrálja. A rendszer új tokenizálót és morfológiai elemzőt, valamint ezekre épülő egyéb szövegfeldolgozó eszközöket tartalmaz. A különböző felhasználói csoportok számára elérhető online, a GATE nyelvfeldolgozó rendszer grafikus környezetében és forráskódban is. A <http://e-magyar.hu> honlapon a teljes szövegelemző lánc lefutatható tetszőleges magyar szövegrészletre. Az *e-magyar* a magyar nyelvet érintő nyelvtechnológiai fejlesztések közös platformja lehet a jövőben. A rendszer alkalmas lesz arra, hogy kiszolgálja a magyar nyelvű szövegekkel vagy beszéddel foglalkozó kutatókon túl a laikus érdeklődőket és a nyelvtechnológiát használó ipari alkalmazásokat egyaránt, ezen kívül az oktatásban is hasznosítható. Tovább folytak a kutatások több korpuszépítési és nyelvtechnológiai projektben, melyek a magyar Újszövetség-fordításokkal, kis uráli nyelvekkel, azok mondattanával, valamint a multimodális kommunikáció kutatásával foglalkoznak. A *Magyar Nemzeti Szövegtár 2* feldolgozottsága elérte az egymilliárd szót. Fontos tanulmány jelent meg a fordítási reláció feltételes valószínűségi megközelítéséről. A felhasználói visszajelzések alapján folyamatosan történik a *Helyesírási tanácsadó portál* (helyesiras.mta.hu) fejlesztése, a hibák javítása. Az akadémiai helyesírási szabályzat 2015 szeptemberében megjelent 12. kiadásában foglalt változások

alapján módosításra kerültek az érintett eszközök javaslatai. A *Finnugor nyelvű közösségek nyelvtechnológiai támogatása online tartalmak létrehozásában* c. finn–magyar közös támogatású projektum keretében többféle automatizált szótárépítési módszert próbáltak, melyek mindegyike alkalmas volt több száz fordítási jelöltet tartalmazó protoszótárak létrehozására különféle nyelvpárokra. A kézi validálás és a kiértékelés tovább folytatódik. Matematikai nyelvészeti kutatócsoport: Létrejött a *wordsim* nevű, szavak szemantikai hasonlóságát mérő, géptanulás-alapú rendszer, amely minden korábbi rendszernél magasabb pontosságot ért el a hasonló rendszerek nemzetközi versenyében. Az *e-magyar* rendszer keretén belül létrehozták a beszédarchívumot, valamint elkészítették a hozzá kapcsolódó, beszédtechnológiai kutatásokat támogató nyílt beszédtechnológiai szoftvereszközöket. Folytatódott a mesterséges neuronhálók által tanult szóreprésentációk (szóbeágyazások) kutatása, a munkálatok középpontjában a szavak többértelműsége állt.

Beszédtechnológia

Nemzetközileg is jelentős az immár több mint 365 órányi felvételt tartalmazó BEA spontánbeszéd-adatbázis 459 adatközlővel. 2016-ban 65 új felvétel, a többszintű lejegyzési rendszerrel pedig 36 hangfelvétel átirata készült el. Folyamatosan bővül az adatbázis áttekintő táblázata, amely a keresést az adatbázisban, illetve a célzott felhasználást lehetővé teszi. Fontos előrelépés a tudományos és társadalmi hasznosíthatóság terén, hogy a 2016-os évben elkészült az adatbázis hanganyagainak és lejegyzéseinek nyílt hozzáférésű platformja, amely elérhető a <http://fonetika.nytud.hu> honlapról.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet önálló szakmai információs központként működik, ennek legfontosabb eszköze a honlap, melyet havonta átlagosan mintegy 57 000 alkalommal kerestek fel. A honlapon a szélesebb közönség érdeklődésére is számot tartó publikációkat kínálnak nyilvános olvasásra, letöltésre, a *NyelvészInfo* elektronikus levelező rendszer pedig közel 570 külső címre továbbít rendszeresen információkat tudományos programokról, konferenciákról, pályázatokról és más aktuális témákról. Az intézet gondozza a honlapjához részlegesen kötődő, de önálló webhelyként üzemelő *Nyelvészeti Portált* (<http://www.nytud.hu/portal/index.html>) is.

Az intézeti könyvtár, mint a nyelvtudományok szakkönyvtára, kiemelt tudományos szolgáltatást végez. Fő feladata, hogy tevékenységével segítse a fenntartó intézet tudományos kutatóinak munkáját; gondoskodik a kutatóintézeti kutatást elősegítő hazai és nemzetközi szakirodalom gyűjtéséről. Szervezi és koordinálja az intézet szellemi termékeinek (publikációk, adatbázisok stb.) elektronikus közzétételét. 2016-ban jelentős mértékben szereztek be digitális formátumú tudományos információt, fejlesztették a könyvtárinformatikát, és a régi papíralapú szakirodalmi források digitalizációja is folyt.

Nyilvános elérésű adatbázisok

Az intézetben fejlesztett és készülő nyelvi adatbázisok, többek között az anyanyelv iránti általános érdeklődés következtében is, széles körű társadalmi figyelemre tartanak számot (a *Magyar Nemzeti Szövegtár*nak például már több mint 11 000 regisztrált felhasználója van, akik 2016-ban mintegy 85 000 lekérdezést futtattak). Ezek az adatbázisok az anyanyelvi kulturális örökség digitális formában őrzött részei, melyek referenciapontként szolgálnak nemcsak a tudományos kutatásban, hanem a közgondolkodásban, az anyanyelv iránt érdeklődők körében is. A legfontosabb nyilvános elérésű adatbázisok:

A magyar nyelv nagyszótára (<http://nagyszotar.nytud.hu/index.html>): a szótár eddig kiadott köteteinek (I–VI.) anyaga modern keresőfelülettel és kiegészítő funkciókkal. A 2017-es évtől kezdődően összesen 15 567 szócikk érhető így el, csaknem 50 ezer jelentésegységgel és mintegy 170 ezer példamondattal.

Magyar Nemzeti Szövegtár (<http://clara.nytud.hu/mnsz2-dev/>): mai magyar írott köznyelvi minta. 2016 őszén jelentős méretű közösségi médiaanyaggal kiegészülve a Szövegtár mérete elérte az egymilliárd szót.

Uralonet (<http://www.uralonet.nytud.hu>): az uráli nyelvek internetes etimológiai adatbázisa, amely kutatási és oktatási célokat egyaránt szolgál.

Magyar Generatív Történeti Szintaxis – ómagyar nyelvemléki adatbázis (<http://omagyarkorpusz.nytud.hu>): a teljes ómagyar nyelvemléki anyagot feldolgozó nyelvi adatbázis mintegy 2,2 millió szónyi anyaggal.

Magyar történeti szövegtár (<http://clara.nytud.hu/mts/>): több mint 30 millió szavas nyelvtörténeti szövegadatbázis (1772–2010). 2016-ban új, modern korpuszkezelő rendszerre került és gazdag funkcionalitású internetes lekérdezőfelületet kapott.

A magyar nyelv nagyszótárának forrás- és névjegyzéke (<http://nszt.nytud.hu/forr.php>): kb. 38 000 tételt tartalmaz.

BEA magyar spontán beszéd adatbázis (<http://www.nytud.hu/adatb/bea/index.html>): mai budapesti beszélők beszédét rögzítő többfunkciós spontánbeszéd-adatbázis, amely 459 adatközlőtől több mint 365 órányi felvételt tartalmaz.

A Budapesti Szociolingvisztikai Interjú (BUSZI) (<http://buszi.nytud.hu/>): egy a budapesti lakosok 251 fős reprezentatív mintáján végzett nagyszabású magnetofonos felmérés közel 600 órányi anyaga a magyar nyelv Budapesten beszélt változatáról, melyből közel 100 óra lejegyzéssel ellátva kutatási célra elérhető.

Közhasznú tudományos szolgáltatások, közönségszolgálati munka

A korábban is meglévő telefonos, illetve e-mailes közönségszolgálatot egészíti ki a mai kor követelményeinek megfelelően két online felület. Az immár három éve üzemelő *Helyesírási tanácsadó portál* (helyesiras.mta.hu) mára központi forrása lett a magyar helyesírás területén való tájékozódásnak. 2016-ban több mint 1,8 millió alkalommal adott tanácsot, a látogatók száma meghaladta a 850 ezret. Az intézet honlapján elérhető továbbá az adható utónevek folyamatosan frissített adatbázisa. A fonetikatörténeti állandó kiállítást pedig mintegy 80-an nézték meg, akiknek bemutató vezetést tartottak.

Tudománynépszerűsítés, ismeretterjesztés

Az intézet a legkülönbözőbb módokon és csatornákon áll folyamatos kapcsolatban a társadalom jelentős rétegeivel. 2016-ban is szerveztek a szélesebb közönséghez szóló kiemelt tudományos rendezvényeket: a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából az MTA Székházában két alkalommal (nov. 8., nov. 17.) mutatta be tevékenységét közérthető formában a számítógépes latin dialektológiai Lendület Kutatócsoport az adatbázis építésének komplex folyamataitól kezdve az adathalmazok kiértékelésének módszereiig („Íráshibáktól a nyelvjárásokig – a latin nyelv területi változatainak nyomában”, illetve „A Császárkori latin feliratok számítógépes nyelvtörténeti adatbázisa”). A *Kutatók éjszakája 2016* című rendezvénysorozat keretében előadást tartottak a tekintetkövetés pszicholingvisztikai alkalmazási lehetőségeiről és az így elért tudományos eredmények jelentőségéről *Szemmozgáskövetés: Bepillantás a mondatok megértésének mentális folyamataiba* címen.

Az intézet kutatói tevékenyen részt vesznek (mind az intézet szervezésében, mind egyénileg) a tudománynépszerűsítésben, valamint a társadalom széles rétegeiben elharapódzó nyelvészeti tévhitek és a nyelvi előítéletek felszámolását célzó munkában: tudománynépszerűsítő-

ismeretterjesztő előadásokat tartottak, a *Nyelv és Tudomány* (<http://www.nyest.hu>) internetes portálon számos nyelvészeti ismeretterjesztő írást tettek közzé, amelyek közül sok új tudományos eredményeket tartalmaz a legszélesebb nagyközönség számára érthető módon, jelentősen hozzájárulva ahhoz, hogy a társadalom reális képet kapjon a nyelvészet különböző területeiről, elfogadott módszertanáról és eredményeiről. Emellett sok egyéb ismeretterjesztő írást publikáltak különféle fórumokon (pl. az ismeretterjesztésben viszonylag ritkán megjelenő nyelvtipológiai kutatásokról, a magyar nyelvtörténetről, a nyelvi változásokról és revitalizációról). Részt vettek a Kossuth Rádió *Szonda* című ismeretterjesztő műsor nyelvfejlődési zavarról szóló adásának elkészítésében (<http://nava.hu/id/2436746/>), valamint egy ismeretterjesztő film létrehozásában a specifikus nyelvi zavarról (<https://www.youtube.com/watch?v=bulnEJSsfA4&t=196s>) a *Raising Awareness of Language Learning Impairments* (RALLI) nemzetközi kampányhoz csatlakozva. Egy munkatárs pedig állandó szakértőként és műsorvezetőként vett részt a Klubrádió *Szósztágyár* c. nyelvi ismeretterjesztő műsorában.

Az intézet Többszervezési Kutatóközpontja több csatornán is aktívan jelen van a közösségi médiában, rendszeresen tesz közzé aktuális híreket, aktív honlapokat, facebook-profilokat és twittert tart fenn.

A Hallássérültek Tanintézetével való együttműködés keretében a 2015-ös terveknek megfelelően a 2015/16-os tanév során 3 ismeretterjesztő előadás megtartására került sor az iskolában oktató pedagógusok számára. A Finnugor Kulturális Fővárosok programsorozatában, illetve iskolai szervezésben több előadást tartottak. A Rokon Népek Napja alkalmából középiskolások számára kvízzjátékot bonyolítottak le. A horvátországi magyar nyelv helyzetéről Horvátországban négy előadás hangzott el. Kurzust tartottak az iskolai nyelvi nevelésről a 24. Bolyai Nyári Akadémián Kolozsváron „A modern pedagógus – megváltozott szerepek és készségek; a változtatás módszerei” címmel. Egy munkatárs ismeretterjesztő előadást tartott az Anyanyelvápolók Szövetségének felkérésére a XXIII. Országos Ifjúsági Anyanyelvi Tábor keretében *Kis magyar szótártörténet* címmel (A Magyar Nyelv Múzeuma, Sátoraljaújhely–Széphalom), három másik munkatárs pedig népszerűsítő előadást tartott az Újbudai Pedagógiai Napokon, egy további pedig ismeretterjesztő előadást tartott a Csodák Palotája Tudományos Csopa Café rendezvényén: „Sokszínű nyelvi ismeretterjesztés” címmel. Közreműködtek továbbá a Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia magyar csapatának összeállításában, felkészítésében. Egy munkatárs elnökségi tagként tevékenykedik a finn nyelvet és kultúrát népszerűsítő Kalevala Baráti Körben; hárman a nyelvrokonságnak és az uráli népek kultúrájának megismertetésével foglalkozó Reguly Társaság programszervezésében működnek közre. Egy további munkatárs a veszélyeztetett nyelvek kutatása során szerzett tapasztalatait a Soroksári Német Nemzetiségi Önkormányzattal együttműködésben is hasznosítja (hagyományéltető, revitalizáló programok tervezése és lebonyolítása).

Tudomány és társadalom

A jelnyelvi kutatások közvetlen haszna a siket közösség oktatási és munkaerőpiaci esélyeinek növelése, a siket közösségnek a tudományos eredményekhez való jobb hozzáféréseinek segítése, a tudományos és a közéletbe való bevonódásának támogatása; hosszabb távon a siket gyermekek esélyegyenlőségének megteremtése, a nyelvhez, az információhoz és a megfelelő szellemi fejlődéshez való hozzáférésük biztosítása.

A tantárgypedagógiai, szakmódszertani kutatások közvetlenül kapcsolódnak a magyar oktatás legidősebb és sürgető problémáinak, aktuális és társadalmilag is sokat vitatott

jelenségeinek feltárásához és nehézségeinek megoldásához. A nyelvi és nyelvvel kapcsolatos kérdések vizsgálata, a legújabb nemzetközi tudományos eredmények feltárása és az oktatásba való beépítése, valamint a magyar oktatásban érvényesülő gyakorlatokra és problémákra vonatkozó célzott gyakorlati vizsgálatok közvetlenül segíthetik a sikeresség növelését a magyar közoktatás több területén is, több tanulói csoportban. A 2016-ban indult NyelvEsély projektum különlegessége, hogy bár elsősorban a tudáshoz való hozzáférést tekintve is hátrányos helyzetű, marginalizált nyelvhasználói csoportokra, a siket gyermekek, illetve a romani kétnyelvű gyermekek oktatására koncentrálnak, a nyelvileg tudatos iskola szemléletének kialakítása, a diszciplinák közötti határok lebontása által, továbbá a többnyelvűség kognitív, érzelmi és társadalmi előnyeinek tudatosítására építve olyan módszereket és oktatási segédanyagokat kíván létrehozni (pl. e-tanulás anyagok, Tudásplatform), amelyek a többségi gyermekek iskolai sikerességét is növelik és minden oktatási intézményben hatékonyan használhatók.

A romani nyelv változataival foglalkozó kutatás nagyban hozzájárul a hazai társadalmat foglalkoztató egyik jelentős kérdés, a roma integráció megválaszolásához, a Magyarország területén folytatott terepmunka keretében ugyanis eddig ismeretlen romani nyelvi adatokhoz jutunk. Az adatok rávilágítanak a romani nyelv önállóságára, sokszínűségére és sokrétűségére, megismertetésük révén a laikusok is jobban láthatják, hogy a tudomány segítségével hogyan csökkenthető az előítélet. A roma közösségek interakciós mintáinak vizsgálata pedig képet ad arról, milyen az a nyelvi input, ami egy roma közösségben felnövő gyermeket körülvesz. Ezek az ismeretek hasznosíthatók a tanárképzésben, a roma tanulók oktatásában, és támogathatják a sikeresebb interkulturális kommunikációt.

Az intézetben 2015 folyamán hároméves gyerekekre kifejlesztett, nagy mintán bemért szülői beszámolón alapuló nyelvfejlődési szűrőeljárás (KOFA-3) bevezetésére 2016-ban mintaprojekt indult az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógyypedagógiai Kar és a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat együttműködésével. Az eljárást Budapest számos kerületében 2016 szeptembere óta szűrésre használják, amelyre nyelvi-kommunikációs fejlesztés épül.

A társadalom elismerését jelzi, hogy az intézet egy kutatója a Prima Primissima alapítványtól 'Tudomány' kategóriában Prima Junior díjban részesült.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Hazai együttműködések

2016-ban a következő hazai partnerekkel jöttek létre új kapcsolatok:

A GINOP 2.1.1. projekt keretein belül együttműködés kezdődött a CARTOUR Idegenforgalmi Szolgáltató Kft-vel és a TRAVELWEB Informatikai, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft-vel. Az együttműködés célja az utazási irodák számára nyelvtechnológia felhasználásával készített intelligens ajánlórendszer kifejlesztése. A nyelvtechnológiai eszközök segítenek a turisztikailag releváns weblapok megtalálásában és tartalmuk strukturált adatbázisban történő tárolásában valamint az adatbázisokból koherens ajánlati csomagok összeállításában.

A hároméves gyerekek nyelvfejlődési szisztematikus szűrésének bevezetésére mintaprojekt indult az MTA NYTI, az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógyypedagógiai Kar és a Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat (FPSZ) együttműködésével. Ennek során hazánkban elsőként kerül bevezetésre általános nyelvfejlődési szűrés az óvodába lépő gyerekeknél, melyre preventív logopédiai fejlesztés épül annak érdekében, hogy a súlyosabb nyelvfejlődési zavarok és ezek

tanulásra, beilleszkedésre gyakorolt negatív hatásai megelőzhetőek, mérsékelhetőek legyenek. A projekt során az FPSZ munkatársai által végzett szűrés és fejlesztés folyamatos nyomonkövetését, az adatok feldolgozását az intézet és az ELTE BGGYK munkatársai végzik, az eredményekről a csoport a köznevelést koordináló szervezetet is folyamatosan tájékoztatja.

Létrejött az *e-magyar* projekt a magyar nyelvtechnológiai közösség összefogásaként: A koordinátor a Nyelvtudományi Intézet volt, a munkában részt vett még a Szegedi Tudományegyetem, az MTA SZTAKI, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, az AITIA International Zrt., valamint a MorphoLogic Kft. Az együttműködés eredményeként megszületett nyelvtechnológiai infrastruktúra egyaránt szolgálja az ipari partnereket, a nyelvtechnológiai közösséget valamint a programozásban nem jártas, de a nyelv, a szövegek feldolgozása iránt érdeklő kutatókat, diákokat és a nagyközönséget is. A projekt eredményei elérhetőek és ingyenesen használhatók a <http://e-magyar.hu> weblapon.

Együttműködés kezdődött az MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézetével egy ERC Advanced Grant keretein belül. A tervezett kutatás címe: *Multimodal alignment in face-to-face communication*. A cél annak vizsgálata, hogy miként reagál objektív adatokkal kimutathatóan a hallgató a beszélő közléseire.

A Fonetikai Osztály két munkatársa részt vesz az ELTE Fonetikai Tanszékén kezdődött Temporális jellemzők korpuszalapú vizsgálata gyermekek beszédében (NKFIH-K-120234) kutatásban. A kutatás során a gyermekek közléseinek időzítési sajátosságait (pl. beszédtempó, beszédhangok időtartamai) elemzik különböző életkorokban.

Együttműködtek az ELTE Fonetikai Tanszékén az MTA-ELTE Lendület Lingvális Artikuláció Kutatócsoporttal. A vizsgálatok a nyelvmozgás mérhető jellemzőit tárják fel szavak és mondatok képzése során az ultrahang módszertanát alkalmazva.

Együttműködés kezdődött a SZTE Informatikai Intézetével morfológiailag elemzett ómagyar szövegek konvertálásáról.

Az MTA *NyelvEsély* szakmódszertani kutatás kapcsán együttműködési megállapodás jött létre általános és középiskolákkal, illetve az ELTE Magyar Irodalom és Kultúratudományi Intézetével.

Felsőoktatás

Az intézet immár 26. éve működteti folyamatosan (az ELTE-vel közösen) az ELTE–MTA Elméleti Nyelvészet (alap- és mester)szakot és doktori programot, gondoskodik a kurzusok megtartásáról, a tutorizálásról, szakdolgozati és doktori disszertáció témavezetéséről. Emellett számos felsőoktatási intézményben oktattak az intézet munkatársai: ELTE BTK: Fonetikai Tanszék, Latin Tanszék, Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai és Dialektológiai Tanszék, valamint a kar Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Programja, Nyelvtudományi Doktori Iskolája; ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Logopédia Szakcsoport; PPKE BTK: Magyar Nyelvészeti Tanszék, a PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája; PPKE ITK; SZTE BTK: Angol-Amerikai Intézet, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, Kommunikáció és Médiatudományi Tanszék, valamint a SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája, ezen belül az Elméleti nyelvészeti és az Uraliszika doktori programja; KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék; SOTE Nyelvi Kommunikációs Igazgatósága, valamint az észéki Strossmayer Egyetem. Doktori iskolát két munkatárs vezetett.

Az intézet munkatársai tevékenyen részt vesznek a hazai tudományos közéletben: a kutatók több, mint 50 hazai konferencián és egyéb tudományos rendezvényen mintegy 100 előadást tartottak. Emellett 27 hazai tudományos és szakmai testület munkájában vettek folyamatosan részt.

Nemzetközi együttműködések

Az intézet számos külföldi intézménnyel működik együtt, évek óta egyre több nemzetközi kapcsolatot létesítenek. A beszámolási évben a következő új együttműködések kötöttek:

Az Intézet a CLARIN (European Research Infrastructure for Language Resources and Technology) európai kutatási infrastruktúra-hálózat magyar koordinátoraként tagja lett a CLARIN ERIC szervezetnek. A CLARIN küldetése az, hogy olyan hálózatos infrastruktúrát építsen, amely nyelvtechnológiai eszközökkel és adatokkal valamint tudás támogatással segítse a bölcsészeti- és társadalomtudományok kutatóit. A magyar HUN-CLARIN hálózat hét egyetemi és MTA kutatóintézeti műhelyből áll. A csatlakozással lehetővé válik, hogy a HUN-CLARIN partnerek bekapcsolódjanak az európai szintű infrastruktúra építésébe, átvegyenek és meghonosítsanak élvonalbeli, szabványos eszközöket, melyeket a magyar kutatók számára elérhetővé tesznek.

A „Lendület” Számítógépes Latin Dialektológiai Kutatócsoport együttműködést épített ki a Barcelonai Egyetem Latin Tanszékével, illetve a Lisszaboni Egyetem Klasszika-filológia Tanszékével.

Az intézet és az észti Tartui Egyetem új kooperatív kutatást kezdett *Finnugor nyelvek - kontaktushatások* címmel, uráli szintaxis témában.

A müncheni Ludwig Maximilian Egyetem kutatóival együttműködve az *Ob-Ugric Database: analysed text corpora and dictionaries for less described Ob-Ugric dialects* című projekt keretében dolgoznak a szurguti hanti szövegek IPA-átírásán és morfológiai elemzésén.

Több osztály részvételével az intézet közreműködött a *Linguistic Data Consortium SIREN* projektjében, melynek eredményeként egy kézikönyv több fejezetét készítették el.

Kutatócsere kezdődött a Göttingeni Egyetem Nyelvészeti Intézetével a kvantorértelmezést kutató kísérletes vizsgálatok terén.

Együttműködés kezdődött az Uppsalai Egyetem kutatóival és a BME-vel, melynek eredményeképp beadásra került egy COST pályázat nyelvtechnológiai módszerek alkalmazásáról a történeti titkosírások megfejtésében, illetve ez utóbbiak egy strukturált adatbázisának felépítéséről.

Közösen szerveztek konferenciát és szerkesztettek folyóiratszámot a Hamburgi Egyetem és a Tromsø-i Egyetem kutatóival, akik az ACL Special Interest Group on Uralic Languages alapító tagjai.

A Bécsi Egyetem Institut für EVSL és a Müncheneri Egyetem (LMU) Fakultät für Sprach- und Literaturwissenschaften egy-egy munkatársával együttműködésben történik a *The Oxford Guide to the Uralic Languages* című kézikönyv szerkesztése.

Az MTA *NyelvEsély* szakmódszertani kutatás kapcsán együttműködési megállapodás jött létre finnországi (Jyväskylä) általános iskolával és egyetemmel.

Mind your Language! – Fostering Language-driven heritage in the Danube Region címmel Duna régiós együttműködés 2. szakasza kezdődött több egyetem és önkormányzat új partnerként való bevonásával.

A *Mercator LearnMe* projekt együttműködést kezdett a Stockholmi Egyetemmel.

Tudományos rendezvények szervezése

Az intézet által rendezett események:

13th Old World Conference in Phonology (Budapest, január); *X. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia* (Budapest, február); *First International Workshop on Computational Latin Dialectology* (Budapest, április); *Beszédkutatás 2016* (Budapest, október); A Magyar Tudomány Ünnepe 2016: *Íráshibáktól a nyelvjárásokig: a latin nyelv területi változatainak nyomában* (Budapest, MTA Székház, november); *Magyar Szemantikusok Asztaltársasága (MASZAT)* címmel havonkénti előadássorozatot szerveztek neves külföldi és hazai előadók és diákok bevonásával.

Az intézet közreműködésével szervezett rendezvények:

Second International Workshop on Computational Linguistics for Uralic Languages (Szeged, január); *Uralic Syntax Days* (Budapest, május); *Conference of the European Child Language Disorders Group* (Budapest, május); *Budapest–Postdam–Lund Linguistics Colloquium* (Budapest, június); *SEAS130 Jubilee Conference* (Budapest, november).

Egy kutató alelnökként segíti a Magyar Nyelvészeti Diákolimpia szervezőbizottság munkáját. Egy kutató a Szótári Munkabizottság titkáráként részt vett a *Szótárírás és szótárhasználat a modern technológiák korában* című X. szótárnap konferencia előkészítésében.

Az intézet munkatársai (fő- vagy sorozat szerkesztők, illetve szerkesztőbizottsági tagok a következő folyóiratoknál, sorozatoknál: *Acta Linguistica Hungarica*, *Alkalmazott Nyelvtudomány*, *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, *Antik Tanulmányok*, *Approaches to Hungarian*, *Beszédkutatás*, *Comprehensive Grammar Resources*, *Édes Anyanyelvünk*, *Finno-Ugric Languages and Linguistics*, *Govor*, *International Journal of Chinese Linguistics*, *Journal of the International Phonetic Association*, *Lexikográfiai Füzetek*, *Linguistics*, *LingDok: Nyelvészeti doktoranduszok Dolgozatai*, *Logopédia*, *Magyar Nyelv*, *Magyar Nyelvőr*, *Magyartanítás*, *Mémoires de la Société Finno-Ogriennes*, *Névtani Értesítő*, *Nyelvtudomány*, *Nyelvtudományi Közlemények*, *The Phonetician*, *The Linguistic Review*, *Theoretical Linguistics*, *Ural-Altaiic Studies*, *Zeitung für Sprachwissenschaft*.

Egyes munkatársak tagjai a következő kiemelt nemzetközi tudományos testületeknek: Academia Europaea, Association for Computational Linguistics; European Academic Network on Romani Studies, European Strategy Forum for Research Infrastructures Social and Cultural Innovation Strategy Working Group, International Council of Onomastic Sciences, International Committee of Finno-Ugric Congresses, International Speech Communication Association, International Phonetic Association, Science Europe Committee for Humanities, Société Internationale pour l'Étude du Latin Vulgaire et Tardif. Egy munkatárs az International Society of Phonetic Sciences (ISPhS) főtitkára.

Vendégelőadók a Nyelvtudományi Intézetben: Az év során számos külföldi kutató látogatott el intézetünkbe, közülük előadást tartottak: Paul Smolensky (Johns Hopkins University), Geraldine Legendre (Johns Hopkins University), Susan Gal (University of Chicago), Jef

Verschueren (University of Antwerp), Pavel Caha (Masaryk Egyetem, Brno), Nikolaus Ritt (Universität Wien), Oliver Bott (University of Tübingen), Janina Rado (Goethe Universität Frankfurt), Silvio Cruschina (University of Vienna), Anna Kocher (University of Vienna), Jaklin Kornfilt (Syracuse University), Lucia Satinská (L. Štúr Institute of Linguistics, Slovak Academy of Sciences), Robert M. Vago (Queens College & Graduate Center, CUNY), Farrell Ackerman (University of California San Diego), Hans Kamp (Universität Stuttgart), Nate Charlow (University of Toronto), Fredrik Haraldsen (SASPRO/Marie Curie Fellow, Slovak Academy of Sciences), Laurence White (Plymouth University), Ilan Kernerman (K Dictionaries, Tel Aviv), Petra Wagner (Universität Bielefeld), Gregory Grefenstette (INRIA TAO, Université Paris Sud), Anna-Christina Boell (University of Göttingen), Thórhallur Eythórsson (University of Iceland), Jóhannes Gísli Jónsson (University of Iceland), Swantje Tönnis (University of Göttingen), Julia Bacskai-Atkari (Universität Potsdam).

Az intézet munkatársai is több külföldi egyetemen és kutatóintézetben tartottak meghívottként előadást, többek között a Barcelonai Egyetemen, a Lisszaboni Egyetemen, az Uppsalai Egyetemen, a prágai Károly Egyetemen, a Veronai Egyetemen, valamint nemzetközi részvételű kurzusokat:

LOT Winter School (a Netherlands Graduate School in Linguistics téli egyeteme), Tilburg University: egyhetes haladó szeminárium a struktúraépítés és a filler-gap viszonyok témakörében.

The EGG (Eastern Summer School in Generative Grammar), Grúzia, Lagodekhi: egyhetes haladó szeminárium 'From GB to Minimalism' címmel, valamint ugyancsak egyhetes haladó szeminárium a struktúraépítés és a filler-gap viszonyok témakörében.

Bukaresti Egyetem: haladó, rövid intenzív kurzus *Agree(ment)* címmel.

A Bécsi Egyetemen rendezett nyári egyetemen (Gesprochene Sprache in der Romania: Von der Theorie zur Empirie) az alábbi témákban: magánhangzóprodukción, automatikus szegmentálás, Praat-szkriptelés, elemzés az R statisztikai programban.

A göttingeni nyári egyetemen (Göttingen Spirit Summer School on Complex Clauses) kurzus a minor és speciális mondatfajtaokról.

A Wuppertali Egyetemen és a Cambridge-i Egyetemen haladó szemináriumok a második pozíciójú ígét tartalmazó beágyazott tagmondatokról a germán nyelvekben.

A *Császárkori latin feliratok számítógépes nyelvtörténeti adatbázisa* munkálatairól egyetemi hallgatók, illetve doktoranduszok számára Brnóban és Barcelonában.

Az intézet kutatói 2016-ban 26 országban, 91 nemzetközi konferencián és egyéb tudományos rendezvényen összesen 168 előadással illetve poszterrel vettek részt.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Hazai pályázatok

NKFIH K 120073: „Nyílt hozzáférésű magyar mondattani könyvsorozat angol nyelven”. 2016.10.01–2020.01.31. Teljes támogatás: 36,329 millió Ft. Cél: A korábbi OTKA NK 100804 „Átfogó magyar nyelvtan” c. pályázat eredményeképpen létrejött köteteknek az Amsterdam University Pressnél szabad hozzáférésű könyvsorozatban való megjelentetése.

NKFIH K 119863: „A magánhangzó-harmónia mintázatainak kísérleti és elméleti vizsgálata”. 2016.11.01.–2020.10.31. Teljes támogatás: 34,331 millió Ft. Cél: Empirikus vizsgálatok elvégzése a magánhangzó-harmónia témájában és fonológiai modellek tesztelése, illetve kifejlesztése.

NKFIH PD 121386: „Hol van az eredmény? A magyar rezultatív és mozgást kifejező predikátumok argumentumszerkezete”. 2016.12.01-2019.11.30. Teljes támogatás: 15,264

NKA 201102/2757: A Tihanyi alapítólevéltől a Káldi-bibliáig. Támogatás: 500 ezer Ft. Cél: Tudományos ismeretterjesztő könyv publikálása széleskörű ismeretanyaggal, új kutatásokkal; eredeti szövegekkel és faksimilékkel gazdagon illusztrálva.

MTA elnöki keret 2016, Sz-005/2016: *JelEsély* projekt folytatásának támogatása. Támogatás: mintegy 14,5 millió Ft.

MTA, EU-08/2016: Európai uniós és kutatóintézeti pályázatok támogatása I. Cél: H2020, EACEA, Duna Program felkészülés, CEF Telecom pályázat. Támogatás: 8,8 millió Ft.

MTA, EU-25/2016: Európai uniós és kutatóintézeti pályázatok támogatása II. Cél: Duna Program felkészülés, CEF Telecom pályázat. Támogatás: 25 millió Ft.

Nemzetközi pályázat

COST 16105 EnetCollect (European Network for Combining Language Learning with Crowdsourcing Techniques): az intézet konzorciumi tagként sikerrel pályázott a projektjavaslattal. Az interdiszciplináris projekt célja, hogy a nyelvoktatás céljaira szóló tananyagok összeállításában az innovatív közösségi szerkesztésű megközelítés lehetőségeit feltárja, valamint folyamatos és fenntartható tananyag-előállítási lehetőségeket dolgozzon ki.

Időtartam: 2017. március 7 – 2021. március 6.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Adamik B: The frequency of syncope in the Latin of the empire: a statistical and dialectological study based on the analysis of inscriptions. Poccetti P (szerk.) *Latinitatis Rationes*. Berlin: de Gruyter, 3-21 (2016) [DOI](#)
2. Bánréti Z, Hoffmann I, Vincze V: Recursive Subsystems in Aphasia and Alzheimer's Disease: Case Studies in Syntax and Theory of Mind. *Frontiers in Psychology* 7: 405. 21 (2016) [DOI](#)
3. Bartha Cs (szerk.) *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* 28. A többnyelvűség dimenziói: terek, kontextusok, kutatási távlatok. Budapest: Akadémiai Kiadó, 372 (2016) ISBN: 9789630598613 benne: *Baló AM, Lakatos P*: Morfológiai kölcsönzés és újrahasznosítás a romani nyelvben; *Bartha Cs, Holecz M, Romanek PZ*: Bimodális kétnyelvűség, nyelv- szociokulturális változatosság és hozzáférés; *Borbély A*: Közösségi kétnyelvűség Magyarországon; *Holecz M, Bartha Cs, Varjasi Sz*: Új paradigma vagy térfoglalás? *Horváth Cs*: A manysi örökségnyelv oktatási kísérletei és eredményei; *Márku A*: A kárpátaljai magyarok internetes nyelvhasználata; *Pachné Heltai B*: Változó nyelvi gyakorlatok és a mobilitás új formái egy többnyelvű településen [URL](#)
4. É. Kiss K: The rise and fall of Hungarian complex tenses. In: Mathieu E, Truswell R (szerk.): *Micro-change and Macro-change in Diachronic Syntax*. Oxford: Oxford University Press, 73-89. (2016) ISBN: 9780198747840 [URL](#)
5. É Kiss K: Discourse Functions: The Case of Hungarian. In: Féry C, Shinichiro I (szerk.) *The Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press (2016) [DOI](#)
6. Farkas J, Alberti G: The relationship between (in)alienable possession and the (three potential) forms of possessed nouns in Hungarian. *Linguistica* 56:(1) 111-125 (2016) [DOI](#)
7. Gärtner HM: A Note on the Rich Agreement Hypothesis and Varieties of "Embedded V2". *Working papers in Scandinavian syntax* 97: 1-13 (2016) [URL](#)
8. Gósy M, Vogel I, Váradi V: Temporal patterns of error repairs and appropriateness repairs in Hungarian. *Phonetician* 113: 61-78 (2016) [URL](#)

9. Gosztolya G, Beke A, Neuberger T, Tóth L: Laughter Classification Using Deep Rectifier Neural Networks with a Minimal Feature Subset. *Archives of Acoustics* 41:(4) 669-682 (2016) [DOI](#)
10. Gyarmathy D: Izé 'stuff': a corpus-based study on a curious Hungarian filler. *Phonetician* 113: 82-101 (2016) [URL](#)
11. Gyuris B: Topiktests und Topikpositionen im Ungarischen. In: Dalmas M, Fabricius-Hansen C, Schwinn H (szerk.) *Variation im europäischen Kontrast*. Berlin: de Gruyter, 157-188 (2016) (Konvergenz und Divergenz; 5.) [DOI](#)
12. Honbolygó F, Török Á, Bánréti Z, Hunyadi L, Csépe V: ERP correlates of prosody and syntax interaction in case of embedded sentences. *Journal of Neurolinguistics* 37: 22-33 (2016) [DOI](#)
13. Ittész N (főszerk.), MTA Nyelvtudományi Intézet (szerk.) *A magyar nyelv nagyszótára 6. Di-ek*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, 980 ISBN: 9789639074675 (2016) [URL](#)
14. Kas B (szerk.): "Szavad ne feledd!": Tanulmányok Bánréti Zoltán tiszteletére. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, 381 (2016) ISBN: 9789639074644 benne: Babarczy A, Balázs A: A kognitív kontroll és a preverbális fókusz értelmezése; Borbély A: Kétnyelvűek a kétnyelvűségről; Gósy M, Beke A, Gyarmathy D, Neuberger T, Auszmann A: Magánhangzók (a, e, u, i) mintázata elsődleges progresszív afáziában; Gyuris B; Molnár C: Jól emlékszem, hogy erről a jelenségről nem írt még senki? Heltainé Nagy E: A nyelvi tanácsadás mint az anyanyelvi nevelés és közművelődés lehetősége; Hoffmann I, Szatlóczki G, Kálmán J: Mit jelez a nyelvi képességek változása Alzheimer-kórban? Káldi T, Babarczy A: A magyar fókusz és a skaláris implikatúrák; Kálmán L: Bővítménykeretek mint konstrukciók; Kas B; Lukács Á; Szentkúti-Kiss K: A szórend és az esetjelölés szerepe specifikus nyelvi zavart mutató gyerekek mondatfeldolgozásában; Kenesei I: A szófaj fogalmáról és meghatározásáról; Ladányi E: Nyelvi nehézségek és végrehajtó funkciók Broca-területen sérült afáziásoknál; Pajzs J: Egy "nyelvészbarát" szövegfeldolgozó eszköz; Raátz J: Zoltán; Simon Zs: A király beszéde; Siptár P: Vélekedések az angol helyesírásról; Surányi B, Madarász L: Az információs szerkezet és a kollektív-disztributív többértelműség kapcsolatáról; Surányi B, Turi G: Az információs szerkezet szerepe a kvantorok hatókör-értelmezésében; Szabó Mária Helga: Jelösszetétel-elemzés-adalék [URL](#)
15. Neuberger T: Perception of consonant length opposition in Hungarian stop consonants. *Phonetician* 113: 6-23 (2016) [URL](#)
16. Rebrus P, Szigetvári P: Diminutives: Exceptions to Harmonic Uniformity. *Catalan Journal of Linguistics* 15: 101-119 (2016) [URL](#)
17. Rebrus P, Törkenczy M: Types and degrees of vowel neutrality. *Linguistica* 56:(1) 239-252 (2016) [DOI](#)
18. Simon Zs: Wer war Allumari, König von Malatya? *Anatolica* 42: 67-76 (2016) [DOI](#)
19. Surányi B: Discourse configurationality. In: Féry C, Shinichiro I (szerk.) *Oxford Handbook of Information Structure*. Oxford: Oxford University Press, 422-440 (2016) [DOI](#)

/

**AZ MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI
ADATAI 2016-BAN**

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2016-ban

A kutatóhely neve: Nyelvtudományi Intézet

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	531 584	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	151 978	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:	0	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	138 073	E Ft
Egyéb NKFIH forrásból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	3370	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	5112	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	5423	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	0	E Ft

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

1014 Budapest, Országház u. 30., 1250 Budapest, Pf. 20

telefon: 224-6724; fax: 224-6727

e-mail: rudas.tamas@tk.mta.hu; honlap: www.tk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2016-ban

2016 júniusától főigazgató-helyettes került megbízásra, aki az MTA külső tagja, és ennek a feladatnak az ellátására települt haza Hollandiából. Egyéb feladatai mellett kiemelten foglalkozik a nemzetközi jelenlét erősítésével.

A 2013-ban bevezetett kutatói teljesítményértékelési rendszer finomításra került, többek között az aktív (pl. publikáció) és passzív (pl. hivatkozás) elemek figyelembe vehető aránya került módosításra.

Kialakították a professzor emeritusok és más nyugdíjas kollégákkal a nyugdíjazás utáni években történő együttműködés átlátható kereteit és szabályait, amelyekkel további tudományos jelenlétüket, a kutatóközpont munkájához való hozzájárulásukat igyekeznek lehetővé tenni.

A kutatóközpont kompetitív, szakmai pályázaton és értékelésen működő belső alapjai 2016-ban is hozzájárultak nemzetközi publikációk létrejöttéhez. A Nemzetközi Mobilitási Alap a paper előadását magába foglaló, külföldi publikáció előkészítését szolgáló nemzetközi konferencia-részvételt segítette előnyben részesítve a junior kutatókat. Az Alap 2016-ban 47 konferencia-részvételhez nyújtott támogatást. A TK Publikációs Alap 29 magas színvonalú nemzetközi publikáció nyelvi lektorálásához nyújtott támogatást.

A kutatók európai uniós pályázatainak megalapozását segíti elő a TK Konzorciumépítési Alap, melynek forrása az MTA EUHUNKPT pályázatán elnyert támogatás. Az Alap a H2020 keretprogram pályázataihoz szükséges nemzetközi kapcsolatépítéshez nyújt segítséget, lehetőséget biztosítva arra, hogy szakmailag megalapozott, jól előkészített pályázatok készüljenek. Támogatja az adminisztráció felkészülését is annak érdekében, hogy a Kutatóközpont a projektek beadásához és az elnyert projektek működéséhez szükséges megfelelő színvonalú háttért biztosítani tudja. 2016-ban 19 kutató és adminisztratív munkatárs utazott pályázat-előkészítési tárgyalásra és két hazai konzorciumépítő rendezvényt szerveztek.

Rendszeresen monitorozzák a kutatók nemzetközi publikációs és pályázati erőfeszítéseit. A kiemelkedő nemzetközi publikációk szerzőit automatikusan pénzjutalomban részesülnek.

Az MTA TK vezetésével H2020 pályázatot készítettek elő (és adtak be 2017 elején) Algorithmic Societies címmel, mintegy 5 millió euro összegre pályázva. A központ által vezetett konzorcium tagjai között olyan hírneves intézmények találhatóak, mint a University College London és a Fondation Nationale de Sciences Politiques Paris. Az MTA TK részéről a pályázatban több intézet munkatársai vesznek részt.

Az ESS európai szintű, 21 országra kiterjedő közvéleménykutatás. Adatainak különös jelentőségét az adja, hogy a felmérés szigorúan érvényesített, folyamatosan ellenőrzött módszertanának köszönhetően az eredmények objektív tükröt tartanak az adott ország elé.

kutatócsoport az új támogatásnak köszönhetően új tagokkal, köztük más diszciplináris területekről érkező munkatársakkal is bővült.

Az „EVILTONGUE” ERC kutatás etikai és adatvédelmi szempontjainak a kidolgozottsága olyan szintre került, amely lehetővé teszi egy adatvédelmi és etikai audit lefolytatását és a kutatás személyiségi és adatvédelmi szempontoknak megfelelő kivitelezését.

Az ütemtervnek megfelelően jelentős előrelépések történtek az ágens alapú szimulációk tervezésében és kivitelezésében. A szimulációs modellek tanulsága, hogy az indirekt reciprocitás csak olyan körülmények közt lehet az emberi kooperáció motorja, ahol létezik a kommunikáció őszinteségét garantáló egyéb mechanizmus.

Az ágens alapú szimulációval párhuzamosan sor került az első laboratóriumi kísérlet megtervezésére és kivitelezésére, valamint négy gazdasági szervezetben sikerült kérdőíves felmérést készíteni az informális kommunikáció és az együttműködés kapcsolatáról.

A kérdőíves kutatás mellett hanganyag rögzítésével is tervezi a kutatás zárt közösségeken az informális kommunikáció és az együttműködés dinamikáját vizsgálni. Az első kollégiumi közösség megkeresése és a hosszas egyeztetés rengeteg tanulsággal szolgált és az adatvédelmi és etikai szempontok további finomhangolását eredményezte.

A kutatás nemzetközi viszonylatban is az első abban a tekintetben, hogy okosórákat használ a társadalomtudományi kérdések vizsgálatához. Ehhez technikai fejlesztésre is szükség van, amelyhez kiválasztásra került a megfelelő fejlesztő partner.

A Lendület program által támogatott kutatás a negatív társas kapcsolatok és hálózatok mechanizmusait és dinamikáját vizsgálja, különös tekintettel a versenyhelyzetekkel összefüggésben. Ebben az évben sor került az ötödik hullám felvételére 39 általános iskolai osztályban és az adatok tisztítására. Az így létrejött kapcsolatháló panel az átlagosnál etnikai összetételében vegyesebb iskolai osztályok sokrétű kapcsolati összefüggéseinek és dinamikájának az elemzésére alkalmas.

A két fő kutatási irány mellett a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal (OTKA K 112929), valamint az MTA posztdoktori támogatásának köszönhetően folyik kutatómunka a kutatócsoportban. Az utóbbi kutatás a RECENS adatbázisain, különböző kontextusokban, kapcsolatháló információ alapján próbálja meg beazonosítani az adott közösség (legyen az iskolai osztály vagy üzleti szervezet) véleményvezéreit. A különböző lehetséges hálózati eljárások összehasonlítása mellett az informális kommunikációban és az együttműködési kapcsolatokban betöltött katalizátor szerepük képezik az elemzések alapját.

A kutatócsoport bővülésével szükségessé vált a feladatok és a felelőségek nagyobb mértékű és professzionálisabb elosztása és a formálisabb együttműködési keretek kidolgozása. A kutatási feladatokra specializált kisebb csoportok koordinációja és az elvégzett munkáról a visszacsatolás heti rendszerességgel tartott megbeszéléseken történik.

A kutatócsoport sokrétű és sokoldalú nemzetközi együttműködési kapcsolatokat ápol. Részt vesz egy COST együttműködésben, ez utóbbi keretében egy hónapig láttak vendégül egy vendégkutatót a Torinói Egyetemről.

Az MTA TK „Lendület” RECENS kutatócsoport szeminárium-sorozatának keretében 2016-ban összesen 28 előadásra került sor. Az előadók a magyar társadalomtudományi

**AZ MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS
PÉNZÜGYI ADATAI 2016-BAN**

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTOK

keretében. A nemzetközi kutatásnak elkészült az integrált adatfájlja, és ezt felhasználva egy széles szerzői gárda részvételével elkészített tanulmány 2017 elején megjelent a JEPP.

A görög politikai napilapokban 2015-ben megjelent válsággal kapcsolatos cikkek adatbázisra támaszkodó rank size eloszlása alapján megállapíthatásra került, hogy a 2015-ös évben domináltak az „adósságválsággal” kapcsolatos közbeszédi témák. A különböző kulcsszavakkal megragadott „adósságválság” időbeli dinamikáját logisztikus függvényekkel lehetett leírni. Az év második felében a „adósságválság” és „menekültválság” között egy helyettesítési folyamat indult be. Ennek ellenére az első dominanciája az év egésze során fennmaradt.

b) Tudomány és társadalom

A magyar és a görög médiában a 2016-os év folyamán folyamatos volt az érdeklődés a másik országban zajló politikai-társadalmi fejlemények iránt. A Peripato kutatócsoport munkatársai rendszeresen szakértettek ezekben a kérdésekben.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

2016 szeptemberében a Támogatott Kutatócsoportok Irodája keretében a Peripato Kutatócsoport szakmai irányításával együttműködési keretegyezmény került aláírásra az athéni National Centre for social Research (EKKE) intézménnyel, amely a legnagyobb állami támogatású görögországi társadalomtudományi kutatóközpont. Ennek keretében 2016-ban Görögországban és Magyarországon párhuzamosan kérdőíves felmérés felvételére került sor.

2016 novemberében a Támogatott Kutatócsoportok Irodája keretében a Peripato Kutatócsoport szakmai irányításával együttműködési keretegyezményt írtak alá a Thesszaloniki Public Opinion Research Unit of the University of Macedonia Research Institute nevű kutatóközponttal.

IV. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Fokasz Nikosz: Εάν οι Συγκλητικοί ... δεν νομοθετούνε ... οι βάρβαροι σαν έλθουν θα νομοθετήσουν, In: I.A.Δ. Μεταξάς (επιμ.), Πολιτική Επιστήμη: διακλαδική και κριτική προσέγγιση της πολιτικής πράξης, εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα.
2. Hajdu G, Albert F: Integráltság, szegénység, kapcsolati tőke. Szociológiai Szemle 26:(3), 28-55. (2016)
3. Hajdu G, Sík E: A munkával kapcsolatos értékek a világban (1990-214) és a mai Magyarországon. In: Kolosi T, Tóth IGy (szerk.): Társadalmi Riport 2016. Budapest: Társki, 399-421.(2016)
4. Hajdu G, Gerő M, Kovách I, Kristóf L, Szabó A: A magyar társadalom integrációs és rétegződésmodelljei. Szociológiai Szemle 26:(3), 4-27. (2016)
5. Jelenfi G, Kmetty Z, Tardos R. et al: This time it's different? Effects of the Eurovision Debate on young citizens' and its consequence for EU democracy – evidence from a quasi-experiment in 24 countries. Journal of European Public Policy (2016)

MTA-ELTE VÁLSÁGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT
kutatócsoport-vezető: Kövér György egyetemi tanár, az MTA levelező tagja
1088 Budapest Múzeum krt. 6-8. II. 247-248.
telefon: (1) 411 6500/ 5095
e-mail: kover.gyorgy@btk.elte.hu; honlap: <http://valsagtortenet.elte.hu>
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A Válságtörténeti Kutatócsoport 2012. július elsején alakult meg, szervezeteileg az ELTE BTK Társadalom- és Gazdaságtörténeti Doktori Program, illetve az Atelier Társadalomtudományi és Historiográfiai Tanszék tagjaiból jött létre.

A kutatócsoport fennállásának időszakában végzett munkáról a Korall 14. évf. 2013. 54. (*Válság/Történetek*; <http://www.korall.org/lapszam/54>) és az Aetas, 29. évf. 2014. 4. (*Krízis és történelem*; http://real.mtak.hu/22456/1/Aetas%202014_4_1_144.pdf) tematikus számaiban, valamint az Institut für Ungarische Geschichtsforschung in Wien kiadványsorozatának kötetében „*Krisen/Geschichten in mitteleuropäischem Kontext: Sozial- und wirtschaftsgeschichtliche Studien zum 19./20. Jahrhundert.*” (ISBN:978-615-5389-45-0) Wien, 2015. <http://real.mtak.hu/33362/> adtak számot.

A 2016. év egyik legfontosabb célkitűzése a *Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv 2016* létrehozása volt. A kötet tematikáját a címbeli *Válság – Kereskedelem* fogalom pár adta. Az Évkönyvben a kutatócsoport vezetője és helyettese főszerkesztőként, hárman pedig szerzőként szerepeltek, de megjelent több olyan szerző írása is, akik az elmúlt évek folyamán meghívott előadóként járultak hozzá kutatócsoporti munkák gazdagításához. Az Évkönyv 30 ívnyi anyaga 2016 decemberében hagyta el a nyomdát.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv az MTA-ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport, az MTA BTK Történettudományi Intézetében 2015-ben alakult Lendület Középkori Magyar Gazdaságtörténeti Kutatócsoport együttműködése révén született meg. A fő célkitűzés az volt, hogy markáns tematikai fókusz segítségével fórumot biztosítsanak a különböző korszakok egymástól elszigetelve dolgozó specialistáinak, egymás olvasására invitálva a középkoros és újkoros szakértőket, s hogy ebbe Erdély és a Felvidék, sőt minden határon inneni és határon túli gazdaságtörténet iránt érdeklődő kutató bekapcsolódhasson. A kötet bevezető tanulmányában a Válságtörténeti Kutatócsoport vezetője áttekintette a 20. századi magyar gazdaságtörténetírás örökségét. A válságtörténeti blokk nyolc tanulmányból áll, és átfogja a 14. századi éhínségektől a 19. századvégi agrárválságon át a 20. századi pénzügyi válságokig a jelenségek széles spektrumát. Térben a 16. századi délnémet üzleti hálózatoktól a 19. századi Balkánig térképezi fel az európai kontinenst. Egy doktorandusz az államrendőrség válságreakcióit vizsgálta az 1863-64-es (éh)ínség idején, a kutatócsoport helyettes vezetője pedig átfogó tanulmányt publikált a „*lender of last resort*” problémáról (*Végső menedék. A pénzügyi válságok kezelése Magyarországon*).

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport vezetőjének 2016. május 3-án az MTA 187. közgyűlésén lehetősége volt plenáris előadáson beszámolni az Osztrák-Magyar Monarchia gazdasági-társadalmi problémáira vonatkozó legújabb kutatási eredményekről. Az előadás megtekinthető az Akadémia videotóriumában: <http://niif.videotorium.hu/hu/recordings/13162/gazdasagi-novekedes-teruleti-egyenlotlensegek-tarsadalmi-konfliktusok-a-dualizmus-koraban>.

A kutatócsoport helyettes vezetője 2016. október 19-én részt vett a Politikatörténeti Alapítvány és Intézetben megrendezett „A műzsákát lelövik, ugye? Az első világháború gazdasági és társadalmi következményei” című kerekasztal-beszélgetésen, amelynek anyaga szintén felkerült a világhálóra: <https://www.youtube.com/watch?v=wnRdm7qa0gE>.

A kutatócsoport munkatársa tudományos ismeretterjesztő előadást tartott 2016 januárjában a Magyar Statisztikatörténeti Társaságban „A 19. század végi gabonaválság (források és értelmezések)” címmel. Az előadás diái a Társaság honlapján nyilvánosak (http://www.mstnet.hu/cikkek/_doku/MST_160119_KissZs_eloadas.pdf).

A Kutatócsoport saját Facebook oldallal 2015 decembere óta rendelkezik (<https://www.facebook.com/valsagtortenet/>). Bő egy év alatt 28 bejegyzés került az oldalon rögzítésre, s aktuálisan 157 fő követi azt. Legutóbbi esemény híre (a Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv bemutatója) másfél ezer embert ért el a Facebookon.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Nemzetközi konferenciák:

A kutatócsoport tevékenysége megjelent a nemzetközi porondon: ennek jegyében a kutatócsoport munkatársai nemzetközi konferenciákon képviselték tudományukat. A kutatócsoport helyettes vezetője részt vett és *Corporate Strategies in Times of Crises* címmel panelt szervezett az European Business History Association (EBHA) bergeni kongresszusán 2016. augusztus 25 és 27. között, amelyen másik kutatócsoport munkatársa is előadást tartott. http://ebha.org/public/C3:paper_file:195;http://ebha.org/public/C3:paper_upload:w7q7:w2w6. Kutatóik nemzetközi konferencia-előadók voltak Lipcsében (2016. jan. 14–16, Centre for the History and Culture of East Central Europe, *East Central Europe in the First Half of the 20th century – Transnational Perspectives*); Londonban (2016. nov. 3-4, University of London, *Cities and Disasters. Urban Adaptability and Resilience in History*); Trentóban (2016. nov. 11-12, Università Degli Studi di Trento, *Kriegsinflationen: Geldpolitik und Preisdynamik in Österreich-Ungarn und Italien, 1914-1923*); a Szelterszi Társadalomtudományi Táborban (Románia, 2016. aug. 20); korreferátorként működtek közre Bostonban (2016. okt. 14, Mellon Colloquium, Harvard University, *Landscapes of Housing*); moderátorként kétszer is Berlinben (2016. nov. 2, Collegium Hungaricum, Berlin, *Die Wende erzählen – Chancen des Verstehens?*; 2016. dec. 7, CH Berlin, *Gesellschaften Europas gestern und heute – eine Synthese aus osteuropäischer Perspektive. Sozialgeschichte Europas im 20. Jahrhundert*)

Nemzetközi konferenciát Budapesten is lehetett tartani: a kutatócsoport vezetője mutatta be előadását a *Political Change & Social Science Knowledge* című workshopon (2016. szept. 6-7. CEU).

Hazai konferenciák:

Fontos hazai konferenciákon is előadással szerepeltek a csoport kutatói: Egerben (2016. máj. 11-12., Esterházy Károly Főiskolán, *Ország, nemzet, csoport mint identitásképző tényező*); a két ülészakban, két színhelyen lebonyolított konferencián (az ABTL, a Magyar Történelmi

Társulat és a Kronosz Kiadó szervezésében, Zamárdi, 2016. aug. 15-16; Budapest, 2016. szept. 23, *Személyiség és történelem: a történelmi személyiség*) mindkét alkalommal hangzott el előadás. Képviseltették magukat Pécsen (2016. aug. 24-25) a Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson és Gödöllőn, a Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület éves konferenciáján (2016. aug. 25-27, *Mozgás és átalakulás: a migrációs és a társadalmi mobilitás történeti változásai és összefüggései*). Budapesten, az ELTE BTK-n több alkalommal is (2016. márc. 31. – ápr. 1. Mika Sándor Egyesület Arma – Colloquium Officiale; 2016. jún. 8-10. Interdiszciplináris konferencia; 2016. szept. 9. *Professzionizmus a kultúrában – esztétikai és intézménykritikai közelítések*); a Pázmány Péter Tudományegyetemen (2016. ápr. 14-15. *Felejtés: egyéni változatok, társadalmi mintázatok*); Veszprémben (2016. nov. 19. Eötvös Károly Megyei Könyvtár, *Eötvös Károly Emlékülés, 1842-1916*); Sopronban (2016. dec. 1. MNL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára, *Az egyéni életút forrásai*).

Egyetemi oktatás:

Kutatócsoport egyik tagja az európai mikrotörténeti MA projektben *Vállalkozástörténet és mikrotörténet* téma kidolgozásával vett részt.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport fiatal munkatársa 2016 szeptemberében egy évre elnyerte az *Új Nemzeti Kiválósági Program* (ÚNKP) doktorjelölti ösztöndíját, amelyet az Emberi Erőforrások Minisztériuma hirdetett meg.

Egy másik kutató 2016 októberében sikerrel pályázta meg a *Datini-ESTER Természeti erőforrások és a környezet* című szemináriumát, amely 2017 májusában Prato-ban (Olaszország) egy az európai vizsgálódás történetének szentelt kongresszussal együtt kerül majd megrendezésre.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Kövér Gy, Pogány Á, Weisz B (szerk.): Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv 2016: Válság – Kereskedelem. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 440. (2016) Link: [REAL](#) Könyv /Tanulmánykötet /Tudományos [3150967]
2. Kövér Gy: A magyar gazdaságtörténet-írás öröksége. In: Kövér Gy, Pogány Á, Weisz B (szerk.): Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv 2016: Válság – Kereskedelem. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 7-20. (2016)
3. Boa K: Hogyan látta az államrendőrség az 1863-1864. évi (éh)ínséget?. In: Kövér Gy, Pogány Á, Weisz B (szerk.): Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv 2016: Válság – Kereskedelem. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 131-158. (2016)
4. Pogány Á: Végző menedék: A pénzügyi válságok kezelése Magyarországon. In: Kövér Gy, Pogány Á, Weisz B (szerk.): Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv 2016: Válság – Kereskedelem. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 235-262. (2016)

MTA-ELTE-DE HÁLÓZATI KRITIKAI SZÖVEGKIADÁS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Dr. Dobos István, az MTA doktora
ELTE 1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
telefon: (1) 411 67 00 / 5113; fax: (1) 485 52 00 / 5034
e-mail: bucsics_katalin@hotmail.com, honlap: <http://kosztolanyioldal.hu/>
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A kutatócsoport Kosztolányi Dezső életművének földolgozásával, a szerző összes munkáinak teljes kritikai kiadásokban, úgynevezett *editio maior*okban történő megjelenítésével, valamint az életművel kapcsolatos összetett tudományos munkával foglalkozik. A munkaterv ennek megfelelően két alappillérre támaszkodik. Az első feladat a művek papíralapú kritikai kiadásához kapcsolódik. Ehhez szükséges a szövegkritikai kiadásként eddig még meg nem jelent művek sajtó alá rendezése, illetve a kéziratok, a folyóiratokban fellelhető anyag feltárása, a szövegváltozatok összevetése és kommentálása. A másik feladat a szövegkritikai kiadások rövid és hosszú távú megőrzésének biztosítása. A szövegkiadások széles körű hálózati hozzáférhetőségének problémái a nemzetközi tudományos diskurzus megoldandó kérdései közé tartoznak. Ennek megfelelően a kutatócsoporti programban fontos célkitűzés, hogy létrejöjjön egy olyan hálózati felület, amely hosszú távon biztosítani tudja a szövegkritikai kiadások megőrzését és működőképességét.

Az elmúlt öt évben vállalt papíralapú kritikai kiadások munkálatai az ötödik év végén két megjelent (*Pacsirta; Szent Imre himnuszok*), két megjelenés előtt álló (*Négy fal között; Kosztolányi japán versfordításai*) és három közel nyomdakész (*Boszorkányos esték; Kosztolányi publicisztikai írásai, 1903-1906; Kosztolányi kínai versfordításai*) kötetnél tartanak. Továbbá az eddig már megjelent kötetek hálózati megjelenésének fejlesztése és az adatbázis bővítése is tovább folytatódott az elmúlt években. A kutatócsoport Kosztolányi Dezső életművének kritikai földolgozásában ütemezett és teljesített főbb feladatai 2016-ban az öt évben eltervezett alábbi főmunkálatok részét képezték:

forrásgyűjtő munkálatok folytatása, beleértve a Kosztolányiról szóló szekunder irodalom teljes körű (hazai, határon túli és külföldi) sajtófeltárását;

Kosztolányi publicisztikai írásainak időrendben előrehaladó első kötetének szövegfilológiai földolgozása és a jegyzetapparátus elkészítése;

Kosztolányi szépróza írásainak, novellisztikájának időrendben és Kosztolányi életében megjelent kötetek beosztását követő – szövegfilológiai földolgozása;

a Kosztolányi-kutatások hálózati megjelenítése: a kutatások forrásainak adatbázisban való megjelenítése, az életműnek hálózati kritikai kiadás formájában való megjelenítése;

az esetleges elmaradások pótlása s a féléves hosszabbításra tervezett munkálatok elindítása.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

2016-ban a forrásgyűjtő kutatások a határon túli sajtóanyaghoz tartozó romániai magyar lapokban fellelhető, a szerző életében megjelent publikációk feltárását és rendszerezését folytatta, valamint a korabeli budapesti sajtó anyagában fellelhető Kosztolányival kapcsolatos cikkek gyűjtése és bibliográfiai leírása zajlott.

Kosztolányi Dezső 1903 és 1906 között írt publicisztikai írásai anyagának rögzítése, továbbá szövegfilológiai ellenőrzése befejeződött, nyelvi és tárgyi jegyzetei elkészültek.

Kosztolányi szépprózai írásai közül a 2016-os évben a *Boszorkányos esték* című novelláskötet anyagának befejeződtek szövegkritikai munkálatai (sajtóforrások földolgozása, összeolvasás, a szövegleszármazások megállapítása, jegyzetbe emelés.) Elkészült továbbá a kritikai jegyzetapparátus is: a keletkezéstörténet, a befogadástörténet, s a novella műfaját az életműben, illetve a magyar irodalmi hagyományban elhelyező kísérőtanulmányok, valamint a szöveget kísérő tárgyi-nyelvi magyarázatok. Ezzel párhuzamosan a kötethez szükséges mutatók, bibliográfiák rögzítése is megtörtént.

Továbbá a lírai életmű féléves hosszabbításra tervezett *Mágia* című kötetének munkálatai az év végétől már elkezdődtek.

A kutatócsoport és a Petőfi Irodalmi Múzeum (DigiPhil) közös hálózati projektje keretében megtörtént az *Esti Kornél online kritikai kiadása Csók* című fejezetének XML szövegkódolású szerkesztése, javítása. <http://cirilo.zakk.hu/context:estikornel> (egyelőre nem nyilvános, béta verzió). Az ugyanezen együttműködés részeként megvalósuló, a próba-fázison már áttesztelt Kosztolányi Adatbázis (KAB) pedig a jelenleg is folyó föltöltések során a kritikai munkálatok lényegét érintő forrásokat – így például Kosztolányi kéziratos hagyatéki anyagának már rendszerezett fotómásolatait – teszi folyamatosan hozzáférhetővé, kutathatóvá.

A kutatócsoport az év elején „Kosztolányi és az izmusok” címmel hirdetett és rendezett önálló, ám más előadók számára is nyitott konferenciát, melyen a kutatócsoport 11 előadója vett részt. Az előadásokból készült, azonos című tanulmánykötet megjelenés előtt áll. A 2016 augusztusában, Pécsen rendezett Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson pedig önálló szimpóziummal (Kosztolányi Dezső Szimpózium. A klasszikus szövegek kritikai kiadásának tudomány- és kultúraközisége) szerepelt a kutatócsoport, 8 előadással.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoportnak a Kosztolányi szépprózai munkáival foglalkozó egyik munkatársa kutatásai nyomán összeállított, s az életműről új képet nyújtó, a szélesebb olvasóközönséget is megszólítani kívánó *Az éretlen Kosztolányi* című tanulmánykötete jelenleg kiadói szerkesztés alatt áll, 2017-ben fog megjelenni.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A kutatócsoport Petőfi Irodalmi Múzeum DigiPhil projektjével együttműködésben valósítja meg Kosztolányi életművének hálózati kiadásait, valamint a Kosztolányi Adatbázis építését (KAB) is. A kutatócsoport felsőoktatásban tanító munkatársai idén is számos kurzus keretén belül oktatták Kosztolányi Dezső életművét a kutatócsoport legfrissebb eredményeire alapozva az ELTE-n, a Debreceni és a Szegedi Egyetemen.

A kutatócsoport honlapja (www.kosztolanyioldal.hu) tovább bővült, tájékoztatva a szakmai és a nagyközönséget az aktuális kutatási eredményekről, átfogó és megbízható segédanyagokkal szolgálva mind a kutatók, mind a közép- és felsőoktatás számára.

IV. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Páji G: Írói névadási tendenciák és stratégiák Kosztolányi Dezső novellái alapján. Névtani Értesítő, 38 (2016), 85–99 <http://real.mtak.hu/id/eprint/48646>
2. Szilágyi Zs: „Annak, ami vele történt, nem volt jegye és szava”: A háború mint irodalmi téma nehézségeiről In: Ifj Bertényi I, Boka L, Katona A (szerk.) Propaganda – politika, hétköznapi és magas kultúra, művészet és média a Nagy Háborúban. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár (OSZK), 411-423 (2016) <http://real.mtak.hu/id/eprint/42677>
3. Szilágyi Zs: A dilettáns író alakja: Kosztolányi Dezső kortársi környezetében és egyes műveiben In: Biró A, Boka L (szerk.) Értelmiségi karriertörténetek, kapcsolathálók, írócsoportosulások 2. Nagyvárad–Budapest: Partium–Reciti, 191-203 (2016) <http://real.mtak.hu/id/eprint/48648>

MTA-ELTE-PPKE ÓKORTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Szovák Kornél, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F.

telefon: (1) 411 6500/5870; fax: (1) 411 6500/5399; e-mail: szovak.kornel@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012.01.01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A kutatócsoport 2012-2016 közötti kutatási tervének összefoglalása

- A Magyarországi Középkori Latinság Szótára szócikkeinek összeállítása és kötetű szerkesztett formában való kiadása, a kiadás alapjául szolgáló adatállomány karbantartása és gyarapítása.
- Janus Pannonius művei kritikai kiadása további köteteinek megjelentetése illetve előkészítése.
- A magyar ókortudomány bibliográfiai adatbázisának üzemeltetése és frissítése.
- Utánpótlás-nevelés, PhD fokozatok megszerzése.

A kutatócsoport eredményei 2012-2016 között

- A Magyarországi Középkori Latinság Szótára első pótkötetének megírása és kiadása. Ehhez a nyomtatott kötethez éves, tördelt frissítés készítése. A hatodik kötet szerkesztése, korrektúrázása, tördelése, a megjelentetés anyagi fedezetének pályázati úton való biztosítása. A digitális szótári adatbázis fejlesztése, mintegy 12.000 új szótári adatrekord elkészítése. Okleveles forráskiadások kiadásra való előkészítése (a Magyi- és Nyási-formuláskönyvek) és publikálása (pannonhalmi hiteleshelyi, veszprémi egyházmegyei dokumentumok).
- Janus Pannonius művei kritikai kiadása második kötetének megjelentetése, a harmadik sajtó alá rendezése, és előkészítő tanulmányok a negyedik kötethez.
- A magyar ókortudomány bibliográfiai adatbázisát a kutatócsoport önálló szerveren folyamatosan üzemelteti, gondoskodik a saját tulajdonú szoftver karbantartásáról és frissítéséről, valamint a szerény lehetőségek keretei között újabb rekordok beillesztéséről. Jelentős újítás az adatbázisrekordok és a nyomtatott kötetek szkennelt lapjai közötti kapcsolat megteremtése és a felhasználók számára való prezentálása.
- A kutatási terv általánosabb keretei között számos tudományos részletkérdés előadások és szaktanulmányok formájában történő tárgyalása, megoldása.
- A kutatócsoport egyik fiatal munkatársa megvédte PhD disszertációját, egy másik a nyilvános eljárás fázisában van, egy előrehaladott készületi fokban van, két további disszertáció munkálatai folynak; a doktori tárgykörökben több publikált tanulmány is született. Megkezdődött két fiatal kolléga betanítása, munkába-állítása és a doktorálás felé indítása is.

A 2016. év feladatai

- A XVI. századi latin filológiai tárgyú dolgozat munkahelyi vitája lezajlott, és hamarosan sor kerül a védésre (szerzője időközben új munkahelyre került). Két további, egy bizantinológia tárgyú és egy középkori latin filológiai/történeti tárgyú dolgozat előkészítési fázisban van.
- A Magyarországi Középkori Latinság Szótára VI. kötetének kézírata elkészült (a K-M betűkkel kezdődő címszavakat tartalmazza 350 lap terjedelemben), az újabb kiegészítéseket és a korrektúrákat követően lektorálási fázisban van. Egyidejűleg folytatódott a latin nyelvben nagyszámú, P betűvel kezdődő címszavak földolgozása.
- Janus Pannonius művei kritikai kiadásának harmadik kötete első fasciculusának nyomdakész előkészítése megtörtént. Ebben Janus hosszabb epikus művei, két panegyricus és néhány közepes terjedelmű költemény szerepel. Egyidejűleg konferencia-előadásként elhangzott tanulmányok készültek a negyedik kötetben kiadni tervezett görög fordításokról.

- Két jelentős latin nyelvű középkori forrás (a Nyási- és a Magyi-formulárium) szövegének rögzítése és szövegkritikai feldolgozása elkészült.
- A magyar ókortudományi bibliográfia adatbázisa és a latin szótári adatbázis folyamatos karbantartása, frissítése és üzemeltetése megtörtént.
- A kutatócsoport tagjai részt vettek a befogadó egyetemeken az oktatásban.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A 2016. évben a Kutatócsoport tervmunkái az eredeti munkatervben meghatározott ütemben folytak. A Magyarországi Középkori Latinság Szótára című vállalkozás gondozása, valamint a Janus Pannonius-életmű publikálása a kutatócsoport legfontosabb feladata. A szótári cédulaanyag karbantartó és gyarapító munkálatai a korábbi évekhez hasonlóan az 1934 óta összegyűjtött, majd az 1960-as években jelentősen kiegészített, dobozokban tárolt adategységek rendezését és rendezett, könnyen kereshető formában a kutatók rendelkezésére bocsátását szolgálták. Egyrészt az év során a papír alapú állományt is több kutató használta, nem egy közülük a használatot megjelent publikációjában is megemlíttette. Másrészt az időközben elkészült és az elektronikus hálózaton is nyilvánossá vált szótári adatbázist az érdekelt tudományterületek képviselői eredményesen használták és nagyra értékelték. A Kutatócsoport előtt álló feladat a két különböző adathordozó szinkronizálása, a papír alapú adatok mielőbbi digitális rögzítése (képként: szkennelés vagy szöveggé: gépelés). A karbantartási munkálatokhoz tartozott a mintegy 7000 kötetes könyvtár állományának rendezése és használhatóbbá tétele. A szótári adatok gyarapítását továbbra is a cédulázó munka jelentette: az előző évben kialakított módszerrel a cédulázók szöveges adatbázisban rögzítették az újonnan előkerült adatokat, s ebből egy konvertálás révén cédula formátumban nyomtatható digitális állományok (pdf-ek) születtek. Folytatódott az elmúlt években napvilágot látott forráskiadványok szóanyagának kiaknázása (pl. a Temes megyei oklevéltáré), továbbá új források is bevonásra kerültek a munkálatokba, mivel a nagy európai és amerikai könyvtárak digitális állományai mind nagyobb lehetőségeket kínálnak ezen a területen (pl. az 1519-ben Rómában nyomtatott Gellért-legenda stb.). A szerkesztési munkák a folyamatos szócikk-szerkesztés mellett a közvetlenül a megjelenés előtt álló VI. kötet korrektúráira és javítására, valamint kiegészítésére összpontosítottak. A hozzávetőleg 350, apró betűs, két hasábos nyomtatott oldalt számláló kötet elkészült, a munkatársak az utolsó simításokat végzik a szövegen. A Janus Pannonius-életmű harmadik kötetének munkálatai utolsó fázisukhoz értek, a kötet megjelenésének anyagi támogatását az MTA-hoz benyújtott pályázat biztosíthatja. A kötet (egy kivétellel) az ún. hosszabb költeményeket (panegyricusokat stb.) tartalmazza, ezzel a sorozat az eredeti tervek szerint halad előre, remélhetőleg a korábbi kötetekéhez hasonlóan jelentős tudományos visszhangot kelt majd a nemzetközi humanizmus kutatásban.

A pályázati ciklus utolsó esztendejére személyi változások történtek a Kutatócsoport állományában: három tapasztaltabb munkatárs más munkahelyen és területen folytatta a pályáját, helyüket fiatal kutatók foglalták el, akik kitűnő felkészültségüknél fogva gyorsan elsajátították a szótárirás módszertanát, szorgalmuk és pontosságuk alapozza meg megbízható munkavégzésüket. Ez nemcsak az általuk újonnan szerkesztett szócikkekben mutatkozik meg, hanem a VI. kötet javítási feladatainak gyors és pontos elvégzésében is. Betanításukkal a kutatócsoport régi feladatát teljesítette: a műhelykeretek között történő utánpótlásképzés révén az egyetemeken mind szűkebb területre korlátozódó módszertani képzést biztosított a doktorandusz munkatársaknak.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoportnak a magyar őstörténet, az Árpád-kor és a szakmai tudásátadás latin forrásaival kapcsolatos munkái szélesebb rétegek számára is érdeklődést kelthetnek. A munkatársak tudományos és megemlékező rendezvényeken szerepeltek (Szent Márton konferenciák, Jakó-centenárium, Szabó Árpád és Vekerdi József munkásságának méltatása).

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A kutatócsoport együttműködött az MTA és az egyetemek tudományos minősítési rendszerével, szerepet vállalt a tudományos munkák és forráskiadványok kellő színvonalának biztosításában — ennek során számos pályázati bírálat született —, továbbá szerepet vállalt az ELTE Eötvös Collegiumban lezajlott nemzetközi *Byzanz und das Abendland* című konferencia szervezésében és lebonyolításában. A mediévisztika területén működő többi akadémiai kutatócsoporttal közösen benyújtott pályázatban és közösen előkészített publikációban is megnyilvánult a kooperáció.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport szakmai kompetenciájának megfelelően a pályázatok jelentős társadalmi érdeklődésre számot tartó történeti-filológiai és szövegkiadási munkák megvalósítására irányulnak (Árpád-kor Program stb.).

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Szovák K: A kun misszió helye és szerepe a magyarországi domonkosok korai történeti hagyományában. In: A Szent Domonkos Rend és a kunok. Deme Á közreműködésével szerkesztette Barna G. Szeged. (MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, A vallási kultúrakutatás könyvei 22.; Várostörténeti és néprajzi tanulmányok 6.) 115–126 (2016) <http://real.mtak.hu/48950/>
2. Szovák K: *Diversa mundi climata perlustrare: magyarok a középkori nagyvilágban*. In: *Episcopus, archiabbas benedictinus, historicus ecclesiae*. Tanulmányok Várszegi Asztrik 70. születésnapjára. Szerk.: Somorjai Á, Zombori I. Budapest. 183–192 (2016) <http://real.mtak.hu/48949/>
3. Szovák K: A Váradi Regisztrum kiadásai és a filológia. In: *Mortun falu. 800 éves Kunszentmárton 1215–2015*. Szerk.: Barna G. Kunszentmárton. (Várostörténeti és néprajzi tanulmányok 9.) 44–60 (2016) <http://real.mtak.hu/48952/>
4. Szovák K: A kódex szövegének helye az István-legendák hagyományozódás-történetében. In: *Ernst-kódex (OSZK, Cod. Lat 431)*. Tanulmánykötet. Szerk.: Déri B. Budapest – Pannonhalma 2016, 89–99 (2016) <http://real.mtak.hu/48953/>

MTA–HIM–SZTE–MOL MAGYAR MEDIEVISZTIKAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Veszprémy László, az MTA doktora
1014 Budapest, Kapisztrán tér 2-4.
telefon: (1) 325 1605, fax: (1) 325 1604
e-mail: vespreamlaszlo@gmail.com; honlap: www.medievalia.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A csoport munkái három főbb kutatási téma körül csoportosulnak: a XIV. századi Magyar Királyság okleveles anyagának feltárása és publikálása az Anjou-kori Oklevéltár-sorozat keretein belül; a Luxemburgi Zsigmond magyar király uralkodásának ideje alatt keletkezett hazai és magyar vonatkozású külhoni levéltári források feltárása és kiadása a Zsigmondkori Oklevéltár-sorozat keretein belül; a magyar őstörténet és középkor egyéb kérdéseinek (pl. politika-, had-, államtörténet, historiográfia, stb.) vizsgálata, és az eredmények közlése a csoport Subsidia-sorozatában, szakfolyóiratokban, tanulmánykötetekben. Összefoglalóan tehát elmondható, hogy a csoport kutatásai lefedik a teljes középkori magyar történelmet.

A csoport 5 éves kutatási tervének rövid összefoglalása:

Az Anjou-kori Oklevéltár- és a Zsigmondkori Oklevéltár-sorozat köteteinek készítése: a csoport tagjai közül 3 fő vesz részt az Anjou-kori Oklevéltár munkálataiban, a 2012–2016-os kutatási ciklusra öt kötet (1338., 1345., 1346., 1350. és 1354. év) befejezését és publikálását, valamint további kettő kötet (lehetőség szerint publikációs szintre való) előkészítését vállalták. A Zsigmondkori Oklevéltáron szintén 3 személy dolgozik, 3 kötet készítését vállalva (1425., 1426. és 1427. év). Így az 5 éves ciklus alatt a magyar középkorkutatás ezen két, legnagyobb volumenű forráskiadó vállalkozása legalább 8 újabb kötetrel gyarapodik a csoport munkája által. Emellett a kutatócsoport tagjai a két sorozat kötetein túl is publikálnak forráskiadványokat. A forráskiadványokon túl a csoporttagok a IX–XVI. századi magyar történelemből publikálnak könyveket, tanulmányokat, pl. a historiográfia, politikatörténet, krónikakutatás, archontológia, megye- és járáskutatás, hadtörténet stb. témáiban. Szükség esetén lektori, opponensi munkát vállalnak, köteteket szerkesztenek.

Az eddigi teljesítések:

Elkészült és megjelent (most csak a könyveket említve részletesen): az év szerint felsorolt 5 Anjou-kötet; a csoport 2013. és 2015. évi Acta historica-kötetei; a Zsigmondkori Oklevéltár 1425. évi kötete; a Körös megyei comes terrestrisek okmánytára; a nádori intézmény 1000–1342 közötti okmánytára és monográfiája; a középkori magyarországi egyházi bíraskodást bemutató, a pozsonyi prépost és a káptalan közötti Zsigmond-kori per teljes szövegét tartalmazó kötet; a Zsigmond-kori prépostok archontológiája; a XV. századi sasadi tizedper anyagának kiadása; a 2014. évi Dózsa-konferenciák anyaga; az esztergomi káptalan XV. századi történetének monográfiái.

Elkészült, de nem jelent még meg az Anjou-kori Oklevéltár 1334., 1351., 1353. 1362. és 1363. évi kézírata; a Zsigmondkori Oklevéltár 1426. évi kézírata; a nádori intézmény késő középkori történetéről szóló monográfia; az ún. damus pro memoria-oklevelek kézírata.

A jelenlegi ciklus kezdete, 2012 óta a csoport közel 140 tudományos munkát publikált, ebből 20 könyv; 4 kutató védte meg PhD-értekezését, így immár a csoport valamennyi tagja rendelkezik PhD-fokozattal; egy kutató pedig benyújtotta akadémiai doktori értekezését.

A 2016. év vállalt és teljesített feladatai:

A vállalatoknak megfelelően az Anjou-kori Oklevéltár 1351. évi, 1353. évi, 1363. évi, illetve a Zsigmondkori Oklevéltár 1426. évi kötetei elkészültek, megjelentetésük (a pénzügyi lehetőségtől függően) folyamatban van.

Elkészült az ún. *Damus pro memoria* oklevelek forráskiadványa, megjelenése folyamatban van; vállalta és folytatta az Árpád-kori országbírói intézmény kutatását, e tárgyban tanulmányt is megjelentetett. Tudományos főmunkatársuk elkészült a késő középkori nádori intézmény történetét feldolgozó akadémiai doktori értekezésével és 2016 júniusában benyújtotta azt a Magyar Tudományos Akadémiához. Munkatársuk az Archivio Segreto Vaticano-ban összegyűjtött supplicatiókat feldolgozó kötet elkészítését vállalta, a munka, illetve PhD disszertációja megjelenése folyamatban van.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A csoport kutató tagjai (a csoportvezető publikációi nélkül) 2016-ban 20 tudományos publikációt (ebből 2 könyv) tettek közzé a magyar őstörténet és középkor területéről, továbbá két, még kéziratban levő könyvet lektoráltak. A csoport két tagja tanulmányt publikált a legjelentősebb európai jogtörténeti folyóiratban.

A csoport (könyvek, tanulmányok publikálásán túli) elsődleges, forráskiadó tevékenysége alap kutatás. Feladata egy szórt írásos forráshagyaték teljességének összegyűjtése, rendszerezése, és a benne megőrződött információtömeg hozzáférhetővé tétele a tudományágak művelői számára. A középkori magyar történeti kutatások legfontosabb forrásai ugyanis (megelőzve a narratív forrásokat is) az oklevelek, amik a napi valóság viszonyait pontosan tükröző, gyakorlatias célok jegyében keletkezett jogi iratok.

Az Anjou-kori Oklevéltár és a Zsigmondkori Oklevéltár sorozatok kapcsán első helyen kell kiemelni a nemzeti hagyomány ápolása tekintetében képviselt értéküket. A XIV–XV. század a magyar történelem európai közegre is komoly hatást gyakorló kulcsfontosságú időszaka, ami ráadásul igen nagy tömegű írott forrást örökölt az utókorra. Ennek megismerése, felszínre hozása, illetve hozzáférhetővé tétele olyan tudományos feladat, ami a nemzeti örökség egy fontos részét elevenné teszi. Aligha kétséges, hogy a hazai tudományosságon kívül senkinek nincs és soha nem is lesz érdekeltsége, illetve elkötelezettsége e teljes körű kutatómunka elvégzésére.

Az eredmények elsődleges élvezője (a régmúlt iránt érdeklődő tanárok, diákok, értelmiségiek köreiben túl) a hazai és a nemzetközi (főleg a szomszédos országok kutatói által művelt) középkortudomány, hiszen több tízezer irat szövege vehető kézbe e két sorozat köteteinek lapjain, és ezek alapján könyvek, tanulmányok, ismeretterjesztő munkák születnek. (Ezt már eddig is több ezer, a sorozatok köteteire tett szakmai citáció igazolja vissza.) Az újabb, eddig fel nem használt, ismeretlen adatok felbukkanásán túl további előrelépést jelent, hogy a kutatók immár tágabb összefüggésrendszerben vizsgálhatják egyre hosszabb időtávban a XIV–XV. századi Magyarország viszonyait és a legszilárdabb forrásalapokon nyugvó eredményeket tehetnek közzé róluk.

b) Tudomány és társadalom

A csoport tagjai összesen 19 előadást tartottak hazai (Budapest, Pécs, Pusztaszabolcs, Szeged, Szentendre, Vác) és nemzetközi (Gyulafehérvár, Kolozsvár, Nagyvárad, Nyitra) konferenciákon: a csoport több tagja előadást tartott az "oknyomozó tudomány" sorozat kolozsvári konferenciáján, illetve a 2016 augusztusában megrendezett VIII. Hungarológiai

Kongresszuson, valamint a csoport egyik tagja részt vett és előadást tartott a román-magyar Történész Vegyes Bizottság 23. ülészakán.

A kutatócsoport egyik tagja a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetésben, másik tagja pedig Kristó Gyula Díjban részesült. Továbbá egy fő három évre szóló (2016–2019) Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat nyert el.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A csoport egyik kutatója külső résztvevője a Horvát Tudományos Akadémia támogatásával működő *Izvori, pomagala i studije za hrvatsku povijest od srednjeg vijeka do kraja dugog 19. stoljeća* zágrábi kutatócsoportnak. A csoport két tagja részt vett a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának történész MA-képzésében, illetve három tagja a szegedi Történelemtudományi Doktori Iskola munkájában; a témavezetésükre bízott doktoranduszok száma összesen öt.

IV. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. B. Halász É: *Iobagio castrī – nobilis castrī – nobilis regni. Castle warriors – castle nobles –noblemen. The development of a social stratum in County of Križevci.* Banatica 26. 119–134. (2016)
2. C. Tóth N., Horváth R., Neumann T., Pálosfalvi T: Magyarország világi archontológiája 1458–1526. I. Főpapok és bárók. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet (Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak) (2016)
3. C. Tóth N: A Magyar Királyság 1522. évi költségvetése. In: Pénz, posztó, piac. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról. Szerk. Weisz B. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) 83–148. (2016)
4. Lakatos B: Dózsa György, Jean Hannart és a „ceglédi kiáltvány”: Három újabb forrás az 1514. évi parasztháború eseménytörténetéhez. Történelmi Szemle 58. 277–302. (2016)
5. Lakatos B, Mikó G: Über die mittelalterliche Kirchenggerichtsbarkeit des Königreichs Ungarn: Das Beispiel der Tätigkeit des Graner Kirchengrichts unter dem Generalvikar Matthäus de Vicedominis (1399–1428). Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Kanonistische Abteilung 102. 242–282. (2016)
6. Mikó G: A szent királyok törvényei. A kora Árpád-kori törvények fennmaradásának története. Századok 150. 319–340. (2016)
7. Piti F: Királyi hadoszlások Károly Róbert uralkodása idején. Hadtörténelmi Közlemények 129. 381–392. (2016)
8. Kiss A, Piti F., Sebők F.: Rossz termések, élelmiszerhiány, drágaság, (é)hínség – és feltételezhető okaik a 14. századi Magyarországon. In: Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv 2016: Válság – Kereskedelem. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet. 23–79. (2016)
9. Szabados Gy: Vázlat a magyar honfoglalás Kárpát-medencei hátteréről. In: Népek és kultúrák a Kárpát-medencében. Tanulmányok Mesterházy Károly tiszteletére. Főszerk. Kovács L, Révész L. Budapest: MNM–Déri Múzeum–MTA BTK RI–SZTE. 629–648. (2016)
10. Szabados Gy: Avarok eltűnőben, avagy a hasonulás három fokozatáról. In: *Beatus homo qui invenit sapientiam.* Ünnepi kötet Tomka Péter 75. születésnapjára. Szerk. Csécs T – Takács M. Győr: Lekri Group Kft. 671–686. (2016)

MTA–OSZK RES LIBRARIA HUNGARIAE KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Madas Edit, az MTA levelező tagja
1827 Budapest, Budavári Palota F épület
telefon: (1) 487-8633; fax: (1) 487-8633
e-mail: madas@oszk.hu; honlap: www.fragmenta.oszk.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A kutatócsoport a középkori magyarországi írásbeliség, kódexek és kódextörédek rendszeres forráskutatását végzi, illetve 19. századi társadalom- és művelődéstörténeti irányultságú könyv- és sajtótörténeti forrásfeltárást.

A *Fragmenta codicum műhely* feladata az ötéves kutatási periódusban az Országos Széchényi Könyvtár kódextörédek-gyűjteményének feldolgozása és online hozzáférhetővé tétele. Emellett egyházi könyvtárak kódexgyűjteményeit kutatja és katalogizálja. A műhely feladatai körébe integrálja azokat a medievisztikai kutatási területeket, melyekkel munkatársai önállóan foglalkoznak: hazai többnyelvű írásbeliség, középkori irodalomtörténet, a középkor továbbélése a koraujkorban, a pálos rend latin nyelvű irodalma.

A törédek feldolgozottsága 80 %-os, az adatbázis készültségi foka 70 %, a kódexek katalogizálásé 70 %. A könyvtár állományából folyamatosan kerülnek elő újabb kódextörédek a restaurálás és az állomány-feldolgozás során, ezek regisztrálása, azonosítása és rövid leírása folyamatos (évi 15-20 db).

2016-ban kódexlappal folytatja a műhely a kódextörédek tudományos feldolgozását. A készülő háromnyelvű relációs adatbázis feltöltése és tesztelése folyamatos, Az OSZK 2017–2018-ban fogja egy nagy informatikai beruházás keretében befogadni az adatbázist és megkezdeni a tartalomszolgáltatást. Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár és a Levéltár kódexkatalogusának megjelentetése, a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár öt kódexének feldolgozása és a Pannonhalmi Főapátság kódexeinek felmérése 2016 feladata volt. A kódexek adatainak rögzítése az ÖAW Institut für Mittelalterforschung Abteilung Schrift- und Buchwesen adatbázisában (*Mittelalterliche Handschriften in mitteleuropäischen Bibliotheken und Sammlungen*: manuscripta.at) folyamatos.

Részvétel a kormányzat által meghirdetett Szent Márton-év tudományos eseményeinek szervezésében és megvalósításában.

A 19. századi könyv- és sajtótörténeti műhely a kutatási koncepció irányelveinek megfelelően (I. Magyar Tudomány 2011/9. szám) folytatja forrásfeltáró, forrásfeldolgozó tevékenységét. Ez a munkafázis megalapozza a könyv és a sajtó előállításának, (termék-innováció, a nyomdászat- és kiadástörténet), a terjesztés folyamatának (szállítás, forgalmazás-disztribúció), valamint a produktum fogyasztásának és recepciójának (olvasástörténet) kutatását, és az erre épülő publikálási tevékenységet. *Forrásfeltárás*: A szisztematikus levéltári forrásfeltárás alapvetően Budapest Főváros Levéltárában folyik, a levéltári forrásanyag kronológiai adottságaihoz igazodva. A forrásfeltárás 2016-ban befejeződik. Feltérképezésre kerültek az alábbi bázisfondok: elnöki iratanyag (1874–1910); tanácsi iratanyag (1874–1900); cégbírósi iratanyag (1874–1920); közjegyzői iratanyag (1885–1945); hagyatéki iratanyag (1885–1945); polgári perek iratanyag (1885–1945). Ezen túlmenően kiegészítő forrásfeltárás folyik az OSZK kéziratárában (1885–1945: 700 irat),

továbbá a Petőfi Irodalmi Múzeum kéziratárában (300 irat). A feltárt iratállomány excell-táblázata kerül első lépésben rendezésre. *Digitalizálás*: A legjelentősebb dokumentumok fotózásra kerülnek (2016-ban 1200 fotó).

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A középkori műhely 2016-ra vállalt feladatainak megfelelően az OSZK állományából 50 kódextörédket dolgozott fel. Az esztergomi katalógus-kötet pénzügyi okokból 2017 első felében jelenik meg. Folytatódott a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár kódexállományának feldolgozása és a pannonhalmi kódexek felmérése. A műhely részt vett a Szent Márton év alkalmából rendezett tudományos konferencia szervezésében, illetve magán a konferencián előadással, s a Szent Márton életrajzokat tartalmazó 12. századi *Ernst-kódex* faksimile-kiadásának megjelentetésében. Jelentős monográfia készült a misztika-recepcióról a magyar nyelvű kódexirodalomban. Pálos egyháztörténeti konferencia-kötet kiadása. Több tanulmány a középkori- és a kora-újkor irodalom szerves kapcsolatáról megjelenés alatt áll. Elkészült egy nagy tanulmány a Váci Egyházmegyei Könyvtár kódextörédeiről.

A 19. századi könyv- és sajtótörténeti műhely adatbázisába eddig feltöltésre kerültek az úgynevezett „ügyek” (maguk a források, 13 000 rekord), a kapcsolódó iratfotók, az ezek mögött álló személyek (2900 rekord), sajtótermékek (2700 rekord) és intézmények (580 rekord). Az adatbázis bővült az egyes tárgyszavakra történő keresést biztosító programmal is, amely továbbá az összes elem összetett keresését is lehetővé teszi. A kapcsolati rendszer feltárásával átláthatóbbá válnak az összefüggések is, eddig több mint 11000 kapcsolati szál visszafejtése valósult meg. *A személyes narratíva, kollektív emlékezet* program részeként folytatódott *A Singer-Wolfner kiadó, amelynek művein nemzedékek nevelkedtek* c. tanulmánykötet előkészítése. *Három generáció, egy cég: a Wodianer könyvkiadó és nyomdaüzlet irányítása* projekt keretében tanulmány megjelentetése. *A budapesti sajtóipar születése* című monográfia előkészítése, mely a kutatócsoport Res Libraria sorozatának 5. köteteként jelenik meg.

A kutatócsoport tagjai rendszeresen részt vesznek szakmai tanácsadásban, disszertációk, pályázatok, szakkönyvek bírálatában.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tagjai öt tudományos népszerűsítő előadást tartottak szélesebb közönség előtt, valamint három könyvbemutatót vezettek. Két munkatárs folyamatosan közreműködik az OSZK tudományos és népszerűsítő Nyelvemlék-honlapjának frissítésében, két másik munkatárs pályaválasztást segítő ismeretterjesztő előadást tartott középiskolában, illetve a könyvtárban. Folyamatos ingyenes tanácsadást biztosít a kutatócsoport laikusoknak és antikváriusoknak is kódexekre és kódextörédekre vonatkozó kérdésekben, a 19. századi műhely pedig a korszak könyv- és sajtótörténetét érintő kérdésekben tájékoztat.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A kutatócsoport folyamatos munkakapcsolatban van az Osztrák Tudományos Akadémia (ÖAW) Középkori Intézetével, mellyel közös kézirat-adatbázist épít. 2016 júniusában ismét sor került cseh, német, osztrák és magyar részvétellel Prágában egy több napos paleográfiai konzultációra. Személyes részvétel a francia Equipex Biblissima, Patrimoine écrit du Moyen Âge et de Renaissance tudományos tanácsában (Párizs), a Deutsche Buchwissenschaftliche

Gesellschaft munkájában, az Irodalomtörténeti Közlemények, a Magyar Könyvszemle, a Korall, és 2015-től a Gazdaságtörténeti Évkönyv szerkesztőbizottságában. Részvétel az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya és akadémiai bizottságok munkájában (Irodalomtudományi Bizottság, Művelődéstörténeti Bizottság, Klasszika-filológiai Bizottság, Könyvtörténeti Munkabizottság, Sajtótörténeti Munkabizottság, Közép- és Neolatin Munkabizottság). NKFIH kollégiumi tagság. Együttműködés az Eszterházy Károly Egyetem Kulturális Örökség és Művelődéstörténeti Tanszékével, a müncheni Ludwig-Maximilians-Universität, Germanistisches Institut munkatársaival, valamint a *Könyvkereskedői és kiadói kapcsolatok Budapest és Lipcse között* témában a Lipcsei Egyetem Média és Kommunikációtudományi Intézete Könyvtörténeti Tanszékével.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport vezetője társkutatóként vett részt a Károli Gáspár Református Egyetemen 2012 és 2016 közt folyó *Laskai Osvát: Sermones de sanctis* OTKA által támogatott szövegkiadásában (104716 sz.). A pályázat kiváló minősítéssel zárult.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Korondi Á: Misztika a késő középkori magyar nyelvű kolostori kódexirodalomban: Misztika-recepció avagy irodalmi és kegyességi gyakorlat a késő középkori magyar nyelvű kolostori kódexek devocionális szövegeiben. Kolozsvár: Egyetemi Műhely Kiadó, (2016) <http://real.mtak.hu/47787/>
2. Madas E: Az Ernst-kódex leírása. In: Ernst-kódex (OSZK, Cod. Lat. 431.), Tanulmánykötet, szerk. Déri B, Bp.–Pannonhalma, OSZK, Pannonhalmi Főapátság, 11–21 (2016) <http://real.mtak.hu/48838/>
3. Sarbak G: Csodás gyógyulások Remete Szent Pál közbenjárására. In: Alexander multifrons. Tanulmányok a 90 éves Dörnyei Sándor tiszteletére, szerk. Perger P, Budapest: OSZK, Argumentum, 47–51 (2016) <http://real.mtak.hu/47790/>
4. Lipták D: Szeletek az „erdélyi” könyves- és sajtóvilág 19. századi történetéből.: Pályáívek, generációk, tendenciák várostörténeti és vállalkozástörténeti kontextusban. In: Nyerges J, Verók A, Zvara E (szerk.) MONOKgraphia: Tanulmányok Monok István 60. születésnapjára. Budapest: Kossuth Kiadó, 491–504 (2016) http://acta.bibl.u-szeged.hu/36730/1/monok60_074.pdf
5. Kisdi K, Lauf J: Gyógyír a püspöknek. Az orvosi receptek titkai Filipec János pontifikálójában. In: Tanulmányok a 90 éves Dörnyei Sándor tiszteletére, szerk. Perger P, Budapest: OSZK, Argumentum, 109–116 (2016) <http://real.mtak.hu/47773/>
6. Somorjai Sz, Szilágyi A: A Harruckernek pénzügyi lehetőségei: hitelezés a 19. század első felében. In: Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv II. 2016. (Főszerk: Kövér Gy, Pogány Á, Weisz B).

MTA–PE REGIONÁLIS INNOVÁCIÓS ÉS FEJLŐDÉSTANI HÁLÓZATI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Dr. Kovács Zoltán, C.Sc.
8200 Veszprém, Egyetem u. 10.
telefon: (88) 624 808; fax: (88) 624 002; e-mail: vidazs@gtk.uni-pannon.hu
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A kutatócsoport időarányosan haladt a kutatási tervében meghatározott területek kidolgozásával. A 2016-os kutatási évre vállalt feladatait teljesítette. A kutatócsoport tagjai tovább folytatták a hallgatójelöltek intézményi és kari szintű, valamint szakirányú preferenciáira vonatkozó kérdőíves adatgyűjtést és feldolgozást.

Az egyetemi innovációs rendszerek kutatása a tárgyévben a harmadik szakaszába lépett, amelynek során a kutatócsoport egyik tagja az egyetemen belül létrejött, az innovációt támogató perifériák működésének és további fejlődési távlatainak lehetőségeit vizsgálta. A tudásmenedzsment területén a kutatás fő célja annak feltárása volt, hogy az egyetemi innovációs rendszerekben a hallgatólagos tudás különféle fajtáinak kezelését és felhasználását mennyire valósítják meg. A kutatás kitért a hallgatólagos tudás újonnan, a kutatócsoport által kifejlesztett felosztásának alkalmazási lehetőségeire és a tudás válfajainak szerepére az innováció különböző megjelenési formáiban.

A kutatócsoport két tagja megvizsgálta, hogy a legnagyobb feldolgozóipari vállalatok átlagos árbevétele és exportja, valamint a mikrointegrációs szintek között van-e kapcsolat. Varianciaanalízissel kimutatták, hogy a mikrointegrációs szintek alapján létrehozott vállalatcsoportok és az egyes csoportokhoz tartozó átlagos árbevétel és exportadatok között nincs szignifikáns különbség. A legnagyobb vállalatok nem feltétlenül tartoznak magasabb mikrointegrációs szinthez.

A csoport egyik tagja a publikációkkal mért nemzetközi versenyt és együttműködést vizsgálta. Arra kereste a választ, hogy hogyan csoportosíthatók az országok közgazdaságtudományi teljesítmény alapján, illetve hogyan alakulnak az európai országok esetében a publikációkkal mért nemzetközi tudományos együttműködések. A kutatás eredménye, hogy a gazdasági versenyképesség és a közgazdaságtudományi teljesítmény között közepesen erős korreláció van.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A csoport munkatársa az EU iparágak és szektorok közötti kereskedelemáramlást modellezte és elemezte. A kutatás a gravitációs modell felhasználásával vizsgálta a TBT (technikai akadályok a kereskedelemben) hatását az EU kereskedelmére. A kereskedelmi integráltságot a szektorális gravitációs becslés eredményei alapján a magas TBT mutató akadályozza. Azokban a gazdasági szektorokban magasabb a kereskedelmi integráció, amelyekben a TBT mutató alacsonyabb. A kutatócsoport egyik tagja 45 poszt-szocialista és 23 fejlett OECD országot vizsgált. Az elemzések azt mutatják, hogy adott ország gazdasági növekedésére annak poszt-szocialista jellege nincs hatással. Mind a poszt-szocialista, mind pedig a fejlett

OECD országok esetében kimutatható, hogy az országok kezdeti (1989-es) fejlettségi szintje hatással van azok gazdasági növekedésére.

b) Tudomány és társadalom

A csoport kutatói kiemelt hangsúlyt fektetnek a kutatói munka népszerűsítésére a hallgatók körében. A kutatócsoport tagjai szerepet vállalnak PhD disszertációk, illetve diplomamunkák témavezetésében és értékelésében, a tudományos diákköri konferencián induló hallgatók felkészítésében. A csoportban folyó kutatásokba bevontak doktori programban résztvevő hallgatókat. A kutatócsoport főmunkatársa a Bécsi Egyetem doktori iskolájában egy doktorandusz konzulense, akinek kutatási témája a gazdasági fejlődés elméletének vizsgálata.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A kutatócsoport egyik tagja az egyetemi innovációt támogató perifériákról készült kutatás eredményeit a HeInnovate nemzetközi konferencián prezentálta. Az MTA Tudásmenedzsment Munkabizottsága felkérte a csoport tudományos főmunkatársát egy három részből álló előadássorozatra a hallgatólagos tudás típusairól és azoknak az innováció formáiban betöltött szerepéről. A kutatócsoport négy tagja az ENTRENOVA nemzetközi konferencián tartott előadást. A csoport egyik tagja elnyerte a „Best Paper Award” díjat az „Analyzing EU Sectoral Trade Integration with Gravity Model” című előadásával és tanulmányával.

A kutatócsoport egy tagja aktív részese a Forim elnevezésű német-osztrák-magyar kutatóhálózat munkájának, amely keretén belül nemzetközi konferencián vett részt. Előadást tartott a „Selbstvegeessenheit als eine Bewusstheitsform in der Praxis und die vier Typen des impliziten Wissens” címmel. A kutatócsoport egy tagja tanulmányt írt és konferencia előadást tartott a társadalmi és környezeti fenntarthatóság témakörben. Az elemzés eredményeit 2016-ban könyvrészlet formájában publikálta.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport főmunkatársa a Nemzeti Kulturális Alaptól támogatást nyert el a „Fordulópontok a hallgatólagos tudás felfedezés-történetében” című könyv megjelentetéséhez.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Török Á, Csuka Gy, Veres A: Transformation of the European Union’s Industrial Policy and its Impact on Industrial Policies of the New Member Countries. International journal of business insights and transformation 9:(1) 5-7. (2016)
2. Veres A: Competitiveness of the BRICS Countries on the Field of International Higher Education. In: Baćović M, Milković M, Bach MP, Peković S (szerk.) Proceedings of the ENTRENOVA: Enterprise Research Innovation Conference. Konferencia helye, ideje: Rovinj , Horvátország , 2016.09.08 -2016.09.09. Zágráb: Udruga za promicanje inovacija i istraživanja u ekonomiji "IRENET", 83-90. (2016)

3. Mihályi P, Banasz Zs: Your neighbours' growth doesn't always matter – an empirical study of 45 transition economies. Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej / Yearbook Of The Institute Of East-Central Europe 14:(4), 101-127. (2016)
4. Neumanné Virág I: Analysing EU Sectoral Trade Integration with Gravity Model of Trade. In: Baćović M, Milković M, Bach MP, Peković S (szerk.): Proceedings of the ENTRENOVA: Enterprise Research Innovation Conference . Konferencia helye, ideje: Rovinj, Horvátország, 2016.09.08 -2016.09.09. Zágráb: Udruga za promicanje inovacija i istraživanja u ekonomiji "IRENET", 29-36. (2016)
5. Veres A, Nagy AM: Az EU csatlakozás előtt álló országok és a magyarországi felsőoktatási intézmények tudományos kapcsolatainak vizsgálata publikációs teljesítményük alapján. In: Haffner T, Kis KB, Kovács Á (szerk.): Tanulmánykötet Fiatalok Európában konferencia 2015: II. Fiatalok Európában konferencia. Pécs, 2015. november 13-14. Pécs: Sopianae Kulturális Egyesület, 347-360 (2016)
6. Nagy AM: International Scientific Collaboration Links of Central Eastern European Countries Measured Through Publications. In: Baćović M, Milković M, Bach MP, Peković S (szerk.): Proceedings of the ENTRENOVA: Enterprise Research Innovation Conference. Konferencia helye, ideje: Rovinj, Horvátország, 2016.09.08.-2016.09.09. Zágráb: Udruga za promicanje inovacija i istraživanja u ekonomiji "IRENET", 266-272. (2016)

MTA–PPKE BAROKK IRODALOM ÉS LELKISÉG KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Nagy László (Szelestei), az MTA doktora
1088 Budapest, Mikszáth tér 1.
telefon: (1) 235-3030/2111; e-mail: irodalom.lelkiseg@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Az 5 éves kutatási terv röviden:

A Kárpát-medence 1800 előtti lelkiségi irodalmának (imádságok, népénekek, prédikációk) nyomtatott forrásairól és azok szakirodalmáról bibliográfiák készítése, a források adatsorainak publikus adatbankokba helyezése. A korszak lelkiségtörténetének folyamatos tudományos kutatása. Az esztergomi érsek és környezetük reprezentációs tevékenységének feltárása.

Eddigi teljesítés:

– A három kutatott terület (imádság, népének, prédikáció) szakirodalmának bibliográfiái elektronikus kiadványként megjelentek, kutatócsoportunk honlapján elérhetőek. Ugyanott a folyamatosan gyűjtött kiegészítéseket is közzétettük.

A források bibliográfiái közül a népénekeké megjelent internetes kiadványként honlapunkon olvasható. A prédikációké szakmai lektorálás alatt van. Az imakönyvek bibliográfiájának adatgyűjtése megtörtént, lektorálás előtt áll. 2016-ban két tudományos konferenciát szervezett a csoport, illetve 4 önálló kiadvány jelent meg a kutatócsoport sorozataiban, továbbá 3 egyéb kiadvány is napvilágot látott.

– Az adatbankokban (ima.btk.ppke.hu – predicatio.btk.ppke.hu – nepenek.btk.ppke.hu) elhelyezett imák/prédikációk/népénekek adatsorainak száma 2016. év végén: imádságok: 3680; népénekek: 4142; prédikációk: 4177.

A beszámolóév feladata volt:

A szakirodalmi bibliográfiák folyamatos gondozása, kiegészítése. A forrásbibliográfiák anyagának folyamatos bővítése a még publikálatlan Petrik IX bibliográfiából. Három-négy lelkiségtörténeti tanulmánykötet és forráskiadvány közzététele. Két konferencia szervezése.

Tudományos ismeretterjesztés.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Alap kutatások (bibliográfiák és adatbankok készítése):

– Folyamatosan végezik a lelkiségi források (kéziratos, nyomtatott) számbavételét.

– Adatbankokba 2016-ban elhelyezett adatsorok száma: imádságok: 80; népénekek 742; prédikációk: 637 tétel. Az adatbankok adatai csak ismételt ellenőrzést követően, folyamatosan válnak publikussá. Az adatbevitel és lektorálás során felmerült problémák indokolta változtatásokat az adatbázisokban a rendszergazda közreműködésével végzik.

– Az egyházi reprezentáció témájában 2015-ben megrendezett konferencia előadásából szerkesztett kötet megjelent. Az esztergomi érsek környezetének reprezentációs tevékenységéhez több kiemelkedő személy hagyatékának vizsgálata folytatódott, így Esterházy Imréné (1725–1745), Batthyány József (1776–1799), és doktoranduszhallgató közreműködésével Barkóczy Ferencé (1761–1765). A már megjelent tanulmányok után önálló kötetek is készülnek a tárgykörben.

A kutatócsoport a nemzeti kulturális örökség és identitás meghatározó, máig ható és élő szegmensét, a méltatlanul mellőzött lelkiségi irodalmat vizsgálja, a mára már ismeretlen korabeli forrásokat közreadja, kutatásait a szakmai és laikus közönség igényeinek szolgálatába állítja.

Tudományos tevékenység:

A kutatócsoport két konferenciát rendezett hazai és külföldi előadók részvételével: *IX. Lelkiségtörténeti konferencia: Barokk vallásos közösségek*, Budapest, 2016. április 1–2. (20 előadó; összesen kb. 100 fő); *Népelemek és gyülekezeti énekek a 17. századi Magyarországon*, Budapest, 2016. december 1. (11 előadó; összesen kb. 40 fő). 2016-ban a kutatócsoport tagjai 19 konferencia-előadást tartottak, lelkiségtörténeti témakörben 32 tudományos közleményt, 3 tanulmánykötetet és 1 forráskiadványt jelentettek meg. A kutatócsoport a nyomtatott köteteket honlapján (<https://btk.ppke.hu/tudomanyos-kozelet/kutatasok/mta-ppke-barokk-irodalom-es-lelkiseg-kutato-csoport>) is közzéteszi.

A csoport két kiadványsorozat gazdája:

Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti tanulmányok. 3 kötet jelent meg 2016-ban.

Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti források. 1 kötet jelent meg 2016-ban.

A kutatócsoport négy tagja témavezető a PPKE BTK Irodalomtudományi Doktoriskolájában. A munkatársak részt vesznek OTKA-kutatásokban is: *Magyarországi tudósok levelezése* (MTA BTK ITI; 2 fő); *Szerzetesrendek a 18. századi Magyarországon* (Piarista Tartományfőnökség, 1 fő); *A magyarországi rendiség politikai kultúrája (1526–1848)* (Magyar Nemzeti Levéltár, 1 fő); *Pázmány Péter műveinek kritikai kiadása* (PPKE BTK, 2 fő).

b) Tudomány és társadalom

Neves szakembereket felkérve minden hónapban felolvasóülést szerveznek szakmai és laikus közönségnek. A kutatócsoport az Ars Sacra Fesztiválokon előadással és műsorral szerepelt: 2016. szeptember 22-én: *Szent Márton tisztelete Magyarországon a 17-18. században*. A Kutatócsoport munkatársai a Mária Rádió 2016-ban megjelent *Égi múzsa* című riportkötetében öt interjúval szerepelnek. Munkatársaik öt alkalommal szerepeltek különböző rádióműsorokban, továbbá ismeretterjesztő előadásokat, könyvbemutatókat tartottak, egyetemi meghívásoknak tettek eleget.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A tudományos együttműködések alapját a korábban kötött szerződések adják. 2016-ban a kutatócsoport támogatta és szervezőként részt vett az évenként, mindig más egyetemen megrendezendő konferenciasorozat, a F fiatalok Konferenciája (FIKON) nevű országos rendezvényen, amelynek célja a fiatal kutatók bemutatkozása, megismerése.

A kutatócsoport négy tagja részt vesz a PPKE BTK egyetemi képzésében, témavezetők a doktoriskolában. A kutatócsoport tagjai aktívan közreműködnek egyéb akadémiai, egyetemi és egyházi intézmények barokk irodalmat és lelkiséget érintő programjaiban, elsősorban konferenciákon vesznek részt, emellett más egyetemeken, tudományos intézetekben előadásokat tartanak.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (2016–2019)

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Kónya F: Tarnóczy István és a kora újkori meditációs irodalom, Kolozsvár: Egyetemi Műhely Kiadó, 192. (Doktori dolgozatok 13.) (2016) <http://real.mtak.hu/47269/>
2. Báthory O, Kónya F (szerk.): Egyház és reprezentáció a régi Magyarországon, Bp., MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, (Pázmány Irodalmi Műhely: Lelkiségtörténeti tanulmányok; 12.) 434 (2016) <http://real.mtak.hu/id/eprint/37863>
3. Maczák I (szerk.): Makulátlan tükör: Tanulmányok a Makula nélkül való tükör című kegyességi műről, Bp., MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, (Pázmány Irodalmi Műhely: Lelkiségtörténeti tanulmányok; 13.) 158 (2016) <http://real.mtak.hu/id/eprint/36685>
4. Szelestei NL (sajtó alá rend., vál., bev.): Barokk kori prédikációk és népénekek Szent Márton püspökről, Bp., MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, (Pázmány Irodalmi Műhely: Lelkiségtörténeti források; 5.) 213 (2016) <http://real.mtak.hu/id/eprint/46753>
5. Szádóczki V: 1800 előtti katolikus népénekek és énekeskönyvek bibliográfiája, Budapest, MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport 165 (2016) <http://real.mtak.hu/id/eprint/39398>
6. Báthory O: Exemplumok a tisztítóhelyről: A Status animarum Purgatorii magyar fordítása = Nunquam autores, semper interpretes: A magyarországi fordításirodalom a 18. században, szerk. Lengyel R, Bp., MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, , 39-57. (2016) <http://real.mtak.hu/id/eprint/39277>
7. Szelestei NL: Séllyei Nagy Ignác székesfehérvári püspök két imakönyvéről. (1780, 1789). Magyar Könyvszemle, 319–336. (2016) <http://real.mtak.hu/id/eprint/45624>

MTA-PPKE MAGYAR NYELVTECHNOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Prószéky Gábor, az MTA doktora

1083 Budapest, Práter u. 50/a

telefon: (1) 886 4713; fax: (1) 225 2320; e-mail: proszeky.gabor@itk.ppke.hu

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A kutatócsoport feladata, hogy olyan algoritmikus megoldásokat találjon a magyar nyelvű szövegek performancia-alapú elemzésére, melyek működési elveiket tekintve – azaz pszicholingvisztikai szempontból – hasonlóak az emberi információfeldolgozáshoz.

Az 5 éves kutatási terv legfontosabb elemei az emberi mondatelemzés algoritmusainak és a különféle mondatelemzők alkalmazhatóságának vizsgálata után egy adatorientált elemző prototípusának testre szabása a kutatás részeredményeként előállt korpusz segítségével. A kutatás fontos eleme a magyar szintaktikai szerkezetek tanulásához a nagyméretű korpusz készítése, különös tekintettel a nem ismert szerkezetek értelmezésére. Mindehhez szükségesek a nyelvi feldolgozás belső folyamatai, valamint a nyelvi és nyelven kívüli folyamatok párhuzamos feldolgozhatóságának vizsgálata, illetve a szaknyelvi alkalmazhatóság figyelembe vétele.

2016-ig a kutatócsoport teljesítette az alábbiakat: tanulmányozta az emberi mondatelemzés algoritmusait, és ezek alapján implementálta a performancia-alapú, adatorientált elemző alapverzióját. Kialakította a magyar szerkezetek előfeldolgozását végző modul korpusznyelvészeti megoldásokkal, felépítette a magyar nyelvtani alapszerkezetek adatbázisát a projekt keretében készült boilerplate-algoritmussal készülő korpuszból különféle tanulóalgoritmusok segítségével. A létrejött korpuszt többféle annotációval is ellátta, többek között a projektben kialakított új morfoszintaktikai kódokkal és létrehozta a legnagyobb magyar főnévi csoport-korpuszt. A szavak és szókapcsolatok statisztikai vizsgálata és egy lekérdező környezet létrehozása is elindult a létrejött saját korpuszon.

A 2016-os év fő feladatai tartalmazzák a létrejött nyelvi leírásokat megvalósító prototípus rendszer implementációját, a mozaik nyelvmodell kialakítását, az elemzési ablak fogalmának tisztázását, a nyelvi feldolgozás belső folyamatai párhuzamosítási lehetőségeinek vizsgálatát és az időközben megvalósított mélytanuló algoritmusok alkalmazásából létrejött tanulságok összegzését.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kutatócsoport létrehozta a mozaik nyelvmodellt. Megvalósult az elemzési ablak fogalmának definiálása, valamint az igekötők igéhez való viszonyának és a birtokos szerkezetnek az ablak segítségével való feldolgozása. Az ablak segítségével a kutatócsoport vizsgálta az entrópiát a különböző szövegegységek ablakban való előfordulások függvényében. Tovább fejlesztette a szóbeágyazási modelleket magyarrá, és felhasználta őket a korpuszannotáció javítása. Sikert ért el a lexikai kategorizáció hatékonyságát is növelni a beágyazási modellekkal. A kutatócsoport megvalósított egy új, integrált morfológiai elemzőt a hatékonyabb és pontosabb elemzés biztosítására. Kutatások folytak hibás, zajos szövegek felismerésére, beleértve a rossz ékezetesítéssel írt szövegek helyreállítását is. Megoldást találtak a korábban csak a fordításhoz használt, referencia nélküli minőségbecslő modellek egynyelvű módosításával.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport ötödik évében is kimondható, hogy az elvégzett kutatások relevanciája a jelenlegi társadalmi viszonyok között továbbra is meglehetősen nagyoknak tűnik, mert a munkálatok a magyar interneten fellelhető szövegek elemzéséhez kötődnek, így napjaink írott magyar nyelvének jelentős méretű („big data” típusú) feldolgozásáról szólnak. A szakmai híradások által a kutatócsoport hozzájárult a hazai társadalmat foglalkoztató olyan kérdések megválaszolásához, hogy mi a szerepe a magyar nyelvnek a digitális korban, így a velük készített riportok segítségével a szélesebb rádióhallgató közönség és az olvasóközönség is alapvető tudományos ismeretekhez juthatott a témakörből.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A kutatócsoport hazai kapcsolatait az oktatási és az akadémiai kutatási területekkel való kapcsolatok jelentik. A reláció a PPKE ITK *Szoftver- és nyelvtechnológiai* BSc-, MSc- és PhD-képzésében, valamint a PPKE BTK *Digitális bölcsészet* MA-jában, és a *Számítógépes nyelvészet* szakirányú hallgatóinak bevonásában jelentkezik. A kutatócsoport több tagja is oktatja ezeket a hallgatókat, valamint kutatásaikat különböző előadásokon mutatták be az ELTE, a BME és a SZTE hallgatóinak és kutatóinak is. Ezáltal a hallgatók érdeklődését rá tudták irányítani a kutatócsoportban folyó munkára, és önállólabor-feladatok, mérnöktervezés-feladatok, diplomamunkák születnek, továbbá a doktori képzésben is a kutatócsoport által végzett kutatáshoz folyamatosan kapnak szakavatott külső munkaerőket. A PPKE ITK Roska Tamás Multidiszciplináris Műszaki és Természettudományi Doktori Iskoláját oktatóként, illetve doktoranduszként a kutatócsoport három tagja is erősíti, valamint ennek keretében az idei évben a kutatócsoport három tagja szerezte meg a PhD címet. A PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának immár két hallgatója is kutatási témáját a kutatócsoport tematikájához igazítva végzi. A kutatócsoport vezetője több szakmai megbízást lát el: elnöke az NKFIH TBT Kollégiumának, valamint az MTA Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottságának is. A kutatócsoport további szakmai kapcsolatot épített ki a szegedi XII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencián és számos nemzetközi konferencián tartottak előadásokat.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoportnak nem volt további hazai vagy külföldi pályázata a 2016-os évben.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Indig B., Endrédy I.: Gut, Besser, Chunker -- Selecting the best models for text chunking with voting. In: 17th International Conference on Intelligent Text Processing and Computational Linguistics. Konya, Turkey (2016)
2. Indig B., Vadász N.: Window in Human Parsing -- How Far Can a Preverb Go? HrTal (2016)
3. Indig B., Vadász N., Kalivoda Á: Decreasing Entropy: How Wide to Open the Window? In: Martín-Vide C, Mizuki T, Vega-Rodríguez M A (szerk.) Theory and Practice of Natural Computing. (Lecture Notes in Computer Science; 10071.) Cham: Springer International Publishing. 137-148 (2016)

4. Indig B, Laki LJ, Prószéky G: Mozaik nyelvmodell az AnaGramma elemzőhöz. In: Tanács A, Varga V, Vincze V (szerk.) XII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, 260-270 (2016)
5. Indig B, Miháltz M, Simonyi A: Mapping Ontologies Using Ontologies: Cross-lingual Semantic Role Information Transfer. In: Calzolari N, Choukri K, Declerck T, Grobelnik M, Maegaard B, Mariani J, Moreno A, Odijk J, Piperidis S (szerk.): Proceedings of the Tenth LREC Conference. Portoroz: European Language Resources Association, 2425-2430 (2016)
6. Indig B, Vadász N: POS Comes with Parsing: A Refined Word Categorisation Method. 1-2. Proceedings of the 4th International Conference on Statistical Language and Speech Processing, Plzeň, (2016) <http://grammars.grlmc.com/SLSP2016/>
7. Novák A, Siklósi B, Oravecz Cs: A New Integrated Open-source Morphological Analyzer for Hungarian In: Calzolari N, Choukri K, Declerck T, Goggi S, Grobelnik M, Maegaard B, Mariani J, Mazo H, Moreno A, Odijk J, Piperidis S (eds.) Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation. Paris: ELRA, 1315-1322 (2016)
8. Novák A, Siklósi B: Ékezetek automatikus helyreállítása magyar nyelvű szövegekben In: Tanács A, Varga V, Vincze V (eds.) XII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, 49-58 (2016)
9. Novák A: Improving Corpus Annotation Quality Using Word Embedding Models. Polibits 53:49-53 (2016)
10. Novák A: Új integrált magyar morfológiai elemző In: Tanács Attila, Varga Viktor, Vincze Veronika (eds.) XII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, 78-86 (2016)
11. Prószéky G, Indig B, Vadász N: Performanciaalapú elemző magyar szövegek számítógépes megértéséhez. In: Kas B (szerk.) "Szavad ne feledd!": Tanulmányok Bánréti Zoltán tiszteletére. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet, 223-232 (2016)
12. Siklósi B, Novák A: Beágyazási modellek alkalmazása lexikai kategorizációs feladatokra In: Tanács A, Varga V, Vincze V (eds.) XII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, 3-14 (2016)
13. Siklósi B, Novák A: Közeli rokonunk, az autó In: Tanács A, Varga V, Vincze V (eds.) XII. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, 27-36 (2016)
14. Vadász N, Indig B: A birtokos esete az ablakkal. LingDokKonf 20. Nyelvésztdoktoranduszok Országos Konferenciája (2016)
15. Yang ZG, Laki LJ, Siklósi B: "HuQ: An English-Hungarian Corpus for Quality Estimation". In: Calzolari N, Choukri K, Declerck T, Grobelnik M, Maegaard B, Mariani J, Moreno A, Odijk J, Piperidis S (szerk.): Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation. Portoroz: European Language Resources Association (2016)
16. Yang ZG, Laki LJ, Siklósi B: Quality Estimation for English-Hungarian with Optimized Semantic Features and the HuQ corpus. In: 17th International Conference on Intelligent Text Processing and Computational Linguistics. Konya, Turkey (2016)

MTA-PTE INNOVÁCIÓ ÉS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Varga Attila, az MTA doktora
7622 Pécs, Rákóczi u.80.

telefon: (72) 501 599; fax: (72) 501 553; e-mail: vargaa@ktk.pte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ben

Az 5 éves kutatási terv: Innovációs együttműködések, vállalkozás és gazdasági növekedés Magyarországon

A magyar innovációs rendszer legkevésbé ismert, ám minden innovációs felmérés szerint kritikus helyzetű területei az innovációs együttműködések és a vállalkozói hajlandóság. A magyar innovációs rendszer szereplőinek (iparvállalatok, szolgáltató cégek, magán- és közfinanszírozású kutatóhelyek) együttműködéseiről, valamint a vállalkozói hajlandóság hazai helyzetéről további, elmélyültebb ismeretek megszerzése a hagyományos eszközök talaján (vállalkozói felmérések, sztenderd innovációs felmérések (CIS), a szabadalmi aktivitás, a K+F tevékenység elemzése) már kevésbé lehetséges. A hagyományos kutatási módszerekkel az innováció és a gazdasági növekedés kapcsolatrendszerének vizsgálata sem végezhető el. A kutatás a nemzetközi szakirodalomban frissen kidolgozott módszertani eszközökkel vizsgálja az innovációs együttműködések, a vállalkozás és a gazdasági növekedés komplex kapcsolatrendszerét. Az innovációs együttműködések elemzése során a jelenleg rendelkezésre álló tudást a kutatás tovább gazdagítja a jóval árnyaltabb, precízebb információkat szolgáltató kapcsolathálózat elemzés módszertanának alkalmazásával. Az innovációs együttműködési hálózatok dinamikájának magyarázata pedig korszerű, ágens alapú szimulációs modellel valósul meg. A vállalkozási hajlandóság elemzése a GEDI (Global Entrepreneurship and Development Index) indexszel történik, amely minden eddigi Magyarországon alkalmazott mérőszámnál gazdagabb, precízebb információkkal szolgál. A vállalkozás és az innovációs együttműködések gazdasági hatásainak (foglalkoztatás, GDP) elemzése magyarországi nagyvárosokra és makroszinten pedig a GMR (Geographic Macro and Regional) modell-rendszer továbbfejlesztésével valósul meg. A gazdasági növekedésnek az egyes innováció-politikai eszközökre (az innovációs együttműködési hajlam befolyásolása, a vállalkozói környezet javítása, K+F ösztönzés, humán tőke fejlesztése, nemzetközi kutatási együttműködések fejlesztése) való érzékenysége meghatározása mellett gazdaságpolitikai scenáriók lehetséges hatásainak feltárására is sor kerül.

Teljesítések a projekt első négy és fél évében

Az innovációs együttműködésekre ható tényezők feltárása irodalomelemzéssel és metaanalízissel (Feladat 1.1) megtörtént, a tanulmány megjelent a Közgazdasági Szemlében.

A gazella cégekben tervezett innovációs hálózati vizsgálat alapját képező magyarországi városrégiók szerint reprezentatív innovációs hálózati felmérés (Feladat 1.2) megtörtént, az adatbázis elsődleges feldolgozását elvégző tanulmány megírásra került.

Az innovációs kapcsolathálózat minőségét mérő index kifejlesztésre került (Feladat 1.3) és számos rangos nemzetközi publikációban közlésre került.

A regionális vállalkozási index (REDI) megalkotásra került (Feladat 2.1), magyarországi alkalmazása a Közgazdasági Szemlében jelent meg, az EU összes régiójára való elemzést végző tanulmány pedig az Európai Bizottság (DG Regio) által elfogadásra került.

A GMR modell új generációjának megépítéséhez alapul szolgáló, a mikro-mezo-makro dimenziók integrált vizsgálatát megalapozó elméleti modell elkészült (Feladat 3.1).

Az innovációs kapcsolathálózatok kutatásában két irányba is jelentős lépések történtek. A magyarországi gazella cégek egy évvel korábbi felmérését folytattak, kifejezetten a kapcsolathálózatok feltárására fókuszálva. A felmérés befejeződött, az eredmények elemzése folyamatban. A másik terület az EU Keretprogramjaiban végzett kutatási együttműködések hálózati vizsgálata, a projekt során kidolgozott ENQ index felhasználásával. Számos kézirat készült el, melyek közül többet már elfogadtak közlésre (Feladat 1.3).

Az innovációs hálózatok kialakulására ható tényezők ökonometriai vizsgálata az EU Keretprogramok és a nemzetközileg vezető idegtudományi kutatók esetére már megtörtént. Az FP vizsgálati eredményeket tartalmazó tanulmányt közlésre elfogadták egy rangos hazai folyóiratban, a tanulmány angol nyelvű változatának megírása folyamatban. Az idegtudományi hálózatokat vizsgáló kutatás eredményeit egy nemzetközi folyóiratba küldték el közlésre, a magyar nyelvű változaton dolgoznak (Feladat 1.4).

Az innovációs hálózatok ágens alapú modelljének megalkotása és a hálózatok működésének vizsgálata az FP hálózatok esetére megtörtént, számos nemzetközi és hazai konferencián került bemutatásra. A tanulmányt egy rangos hazai folyóirat elfogadta közlésre, angol nyelvű változata munka alatt (Feladat 1.5).

Az egyetemi spin-off cégek szabályozási környezetének elemzése interjúk, dokumentumok felhasználása révén (Feladat 2.3.).

A regionális vállalkozói indexek képzése és elemzése (az EU NUTS2-es régiókra és a magyar NUTS3-as régiókra) feladatot elvégezték, több hazai és nemzetközi publikáció született a témakörben (Feladat 2.4).

A REDI index városregiók felmérése elkészült, mely a GMR városregió-makro modelljébe kerül beépítésre.

A GMR-típusú modell építése folyamatban van, az adatbázis elkészült (Feladat 3.2), a tervek szerint alakulnak a további kutatások (Feladat 3.3, 3.4, 3.5).

A beszámolóév feladatai

A 2016-os év feladatai a következők voltak: az egyetemi spin-off cégek komplex vizsgálata, a szabályozási környezet elemzése (Feladat 2.3); innováció és termelékenység, TFP részmodell-becslés, érzékenységvizsgálatok (Feladat 3.3); az SCGE részmodell megalkotása, érzékenységvizsgálatok (Feladat 3.4); a MAKRO részmodell megalkotása, érzékenységvizsgálatok (Feladat 3.5); a magyar gazella cégekről szóló tanulmány elkészítése, a REDI indexhez a városregiók felmérés elkészítése.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Három rangos nemzetközi folyóiratban jelentek meg tanulmányok. Egy vezető hazai kiadónál egy könyv, egy vezető nemzetközi könyvkiadónál egy szerkesztett kötet jelent meg, két vezető magyar közgazdaságtudományi folyóirat közölte a kutatócsoport írásait. 2016 decemberében „ICUBERD” című nemzetközi konferencián neves nemzetközi kutatók vállaltak plenáris előadásokat. A konferencia sikeres volt, a kutatócsoport láthatóságát a nemzetközi és hazai kutatói közösségekben tovább emelte.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A kutatócsoport jó beágyazottsággal rendelkezik a regionális innováció és a vállalkozás vezető nemzetközi és hazai tudományos közösségeiben. Számos nemzetközileg szervezett kutatásban vett részt, rendszeresen látogatták a szakma meghatározó nemzetközi konferenciáit és gyakran kaptak meghívásokat workshop és konferencia részvételre. Nemzetközi és hazai konferenciák tudományos bizottságaiba a csoport tagjait többször meghívták az elmúlt időszakban is. Nemzetközi és hazai tudományos szervezetek irányító testületeiben (European Regional Science Association, Magyar Regionális Tudományi Társaság) is jelen van a kutatócsoport. A szakma vezető nemzetközi és hazai folyóiratainak (Regional Studies, Small Business Economics, Területi Statisztika) szerkesztőbizottságaiban is képviseltetik magukat.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2015-ben megalapították a Regional Innovation and Entrepreneurship Research Centert (RIERC) a PTE KTK-n. A kutatóközpont magja a kutatócsoport. 2016-ban a PTE tudományos központ kiválósági hálózat pályázatot hirdetett. Nagyon erős versenyben a győztes hat centrum közé kerültek. A 2016-17-es évre 30 millió Ft-ot nyertek.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Hau-Horváth O, Sebestyén T, Varga A: Tudáshálózatok szerepe a regionális fejlődésben. *Statisztikai Szemle* 94:(2) 117-142. (2016)
2. Sebestyén T: Moving beyond the iceberg model: The role of trade relations. In endogenizing transportation costs in computable general equilibrium models. *Economic modelling* (Online First) (2016)
3. Sebestyén T, Varga A: A hálózati szerkezet és a hálózati csúcsok jellemzőit integráló hálózati mutató: az ENQ index. *Területi Statisztika* 56:(1) 4-29. (2016)
4. Szerb L, Komlósi É, Páger B: Measuring Entrepreneurship and Optimizing Entrepreneurship Policy Efforts in the European Union. *Cesifo Dice Report* 14:(3) 8-23. (2016)
5. Varga A: Regionális fejlesztéspolitikai hatáselemzés: innováció, vállalkozás és gazdasági növekedés a GMR-Európa-modellben. Budapest: Akadémiai Kiadó (2016)
6. McCann P, Varga A (szerk.): Place-based Economic Development and the New EU Cohesion Policy. London: Routledge, 110. (2016)
7. Varga A, Sebestyén T: Does EU Framework Program Participation Affect Regional Innovation? The Differentiating Role of Economic Development. *International Regional Science Review* (Online First) (2016)
8. Varga A, Baypinar MB: Economic impact assessment of alternative European Neighborhood Policy (ENP) options with the application of the GMR-Turkey model. *Annals Of Regional Science* 56:(1) 153-176. (2016)

MTA-PTE ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉS EURÓPAI FOGLALKOZTATÁSPOLITIKAI ÉS MUNKAJOGI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kiss György, az MTA doktora
7622, Pécs, 48-as tér 1
telefon: (72) 501 599/23223; e-mail: kiss.gyorgy@ajk.pte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A kutatócsoport öt éves időtartamban a globalizált gazdaság hatását vizsgálja a munkajog intézményrendszere viszonylatában. Ezen belül az Európai Unió és Magyarország munkajogának jövőbeli lehetséges tendenciát elemzi. A kutatócsoport az V. kutatási fázisban az alábbi témákat kutatta:

a szerződésre vonatkozó elméletek változása a gyakorlat tükrében, különös tekintettel a munkaszerződésre. Fő vizsgálati terület: a munkaszerződés, mint *relational contract* értelmezése, ennek feltételei, amerikai és európai megoldások elemzése, és ezekhez viszonyítottan a magyar munkajog helyzete;

a munkajog jogforrási rendszere, különös tekintettel a kollektív szerződésre, a kollektív szerződés jogi természete, hatályossága és érvényességétana, a kollektív szerződés és a munkáltatói hatalom korlátai;

a munkajogi jogalkotás új fejleményei az EU jogharmonizációs követelményeinek tükrében, különös tekintettel a munkajogviszony megszüntetése tekintetében; az atipikus foglalkoztatási módok erősödése a gazdasági körülmények változása miatt, és hatásuk a munkavállalói mobilitásra;

a generálklauzulák szerepe és veszélyei a munkajogi szabályozásban, különös tekintettel a méltányos mérlegelés és az előreláthatóság elveire; a nagyvállalatok szociális jelentéstételi köteletségének új szabályai az EU-ban;

az új Munka Törvénykönyve hatása a foglalkoztatáspolitikára, visszatekintés az Mt. hatályba lépésének öt évére. Az elektronikus dokumentumok a munkajogi gyakorlatban.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A munkaszerződés és a munkajogviszony tartalmának új megközelítése: a munkaszerződés, mint *relational contract* értelmezése: készülő monográfia (2017); székfoglaló, MTA levelező tagság;

a munkajog jogforrási jellege, a jogforrások hierarchiája: készülő kismonográfia;

az új Mt. jogharmonizációs dilemmái: hazai és külföldi konferenciák; előadások, tanulmányok hazai és nemzetközi folyóiratokban;

a munkajog globális szabályozásának lehetősége, érdekszövetségek és ellentétek: hazai és külföldi konferenciák; előadások, tanulmányok hazai és nemzetközi folyóiratokban.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport valamennyi tagja részt vesz a munkajogi jogalkotás alakításában és a jogalkalmazás tendenciáinak elemzésében. Szoros kapcsolatot tart fenn a jogalkotásért felelős minisztériumokkal és a Kúriával (az ítélkezési gyakorlatot vizsgáló joggyakorlat-elemző munkacsoport), a Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságok Regionális Kollégiumaival és a Bíróképző Akadémiával. A kutatócsoport tagjai rendszeresen tartanak előadásokat kutatási témáikról és a foglalkoztatáspolitikai állapotáról (Ludovika Szabadegyetem, Magyar Munkajogi Társaság, Magyar Munkajogi Konferencia-Visegrád).

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Hazai kapcsolatok

Magyar Munkajogi Társaság, Magyar Munkaügyi Kapcsolatok Társasága, Magyar Jogász Egylet, Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságok Regionális Kollégiumai, Bíróképző Akadémia, Kúria Munkajogi Joggyakorlat Elemző Csoportok, Dél-Dunántúli Regionális Közlekedési Vállalat, Commerzbank, Magyar Külkereskedelmi Bank, British American Tobacco, KPG Partners Law Firm, Nemzetgazdasági Minisztérium, Belügyminisztérium

Nemzetközi Kapcsolatok

Universidad de León – Regulation of the legal status of youth employment (közös oktatás – 2016)

Labour Law Research Network – tagság, rendszeres konferencia részvétel (2015: Amszterdam; 2017: Toronto)

European Labour Law Network – tagság, közös kutatás (Restatement of a Labour Law)

The Establishment, Organisation, Management and Coordination of European Centre of Expertise ('ECE') in the Field of Labour Law, Employment and Labour Market Policies – 2016

Nova Lisboa Universidad – Erasmus keretében történő együttműködés; közös monográfia megjelentetése

Universität Zürich – közös monográfia megjelentetése (előkészület alatt)

IV. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bankó Z: Die Lehre der ungarischen Kodifikation - Gesetzgeberische Konzepte, ihre Auswirkungen und neue Probleme. Europäische Zeitschrift Für Arbeitsrecht 2: 263-270. (2016) (társszerző: Kovács Erika)
2. Bankó Z: The Employer's Right to Discipline in Hungarian Labour Law. In: Senses-Ozyurt S, Klein S, Nemeskéri Zs(szerk.): Educating for Democratic Governance and Global Citizenship. 523 San Diego: World Council for Curriculum and Instruction, 517-519. (2016) (ISBN:978-0-692-69768-9)
3. Bankó Z: Electronic Documents in the Hungarian Labour Law. In: Homoki-Nagy M, Hajdú J (szerk.): Ünnepi kötet Dr. Czucz Ottó egyetemi tanár 70. születésnapjára. 684. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 49-59. (2016) (Acta Universitatis Szegediensis. Acta Juridica et Politica; 79.) (ISBN:978-963-306-479-5)
4. Bankó Z: Telework in Hungary - Legislative, Jurisdictionary and Labour Market Policy Experiences. Hungarian Labour Law E Journal 2016:(2), 91-103. (2016)
5. Bankó Z: Magyar Munkajog / Hungarian Labour Law 2: 92-103. (2016)

6. Bankó Z: Issues of Digital Workplace: The Situation in Hungary. Pécs: Jurinfo.129. (2016) (társszerző: Szőke GL)
7. Berke Gy: Ágoston Péter, a munkajogász: Adalékok a magyar munkajog eszmetörténetéhez. In: Finszter G, Kőhalmi L, Végh Zs (szerk.): Egy jobb világot hátrahagyni. Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére. 654. Pécs: Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Büntetőjogi Tanszék, 210-230. (2016) (ISBN:9789634290353)
8. Berke Gy: A magyar és az európai munkajog - a jogharmonizáció eredményei és dilemmái. In: Tilk P (szerk.): Az uniós jog és a magyar jogrendszer viszonya. 534. Pécs: PTE Állam- és Jogtudományi Kar, 251-282. (2016) (ISBN:978-963-429-042-1) (társszerző: Bankó Z)
9. Berke Gy: A munkáltatói hatalom és korlátai. In: Bankó Z (szerk.): A munkáltatói hatalom aspektusai. 182. Pécs: Kódex Nyomda Kft., 9-31. (2016) (ISBN:978-615-5290-11-4)
10. Kiss Gy: New Forms of Employment in Hungary. In: Roger Blanpain & Frank Hendrix & Bernd Waas (eds.): New Forms of Employment in Europe, Wolters Kluwer, The Netherlands, 233-241. (2016) ISBN 978-90-411-6239-7)
11. Kiss Gy: Youth employment in Hungary. Measures to promote youth employment in Hungary. In: Fernández RF, Cuesta HÁ (szerk.): Empleo juvenil: Un reto para Europa (Youth employment: A challenge for Europe). 300. Cizur Menor: Sociedad Aranzadi, 53-69. (2016) (ISBN:9788490994528)
12. Kiss Gy: A napjaink munkajogának textúráját alkotó elemek: A munkajog új (?) identitás meghatározása. In: Finszter G, Kőhalmi L, Végh Zs (szerk.): Egy jobb világot hátrahagyni. Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére. 654. Pécs: Pécsi Tudományegyetem ÁJK, Büntetőjogi Tanszék, 402-413. (2016) (ISBN:9789634290353)
13. Kiss Gy: Megjegyzések a munkavállaló fogalma az Európai Bíróság egy újabb határozatával összefüggésben. In: Béli G, Korsós Delacasse K, Herger Cs (szerk.): Ut Juris Ordo Exigit: Ünnepi tanulmányok Kajtár István 65. születésnapja tiszteletére. 325. Pécs: IDResearch Kft.; Publikon, 115-126. (2016) (ISBN:978-615-5457-69-2)
14. Kun A: School cooperatives.: A <Hungaricum> in labour law in the field of youth employment; In: Fernández RF, Cuesta HA (szerk.): Empleo juvenil: Un reto para Europa (Youth employment: A challenge for Europe). 300. Cizur Menor: Sociedad Aranzadi, 71-91. (2016) (ISBN:9788490994528)
15. Kun A: Hungary – the new Labour Code as a response to the global economic crisis? In: Martin Š (szerk.): Labour Law And Social Security Law at the Crossroads: Focused on International Labour Law Standards and Social Reforms. 270. Prague: Charles University Press, 124-140. (2016) (ISBN:978-80-87975-47-3)

MTA-SZTE KÉPESSÉGFEJLŐDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Csapó Benő, az MTA doktora
6722 Szeged, Petőfi sgt. 30-34.
telefon: (62) 544 354; fax: (62) 544 354
e-mail: csapo@edpsy.u-szeged.hu; honlap: <http://www.edu.u-szeged.hu/kkcs>
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ben

A kutatócsoport fő feladata a 2003-ban indított Szegedi Iskolai Longitudinális Program (Hungarian Educational Longitudinal Program – HELP) méréseinek lebonyolítása, a felvett adatok elemzése és az eredmények publikálása. A programban négyévenként újabb minta követése indul, a jelenlegi pályázati ciklusban (2010-2016) a mérések három aktív mintán (2007-ben, 2011-ben, illetve 2015-ben beiskolázott tanulók körében) folytak. A ciklus fő célkitűzései között az iskola kezdő szakaszának vizsgálata, a természettudományos tudás részletesebb feltárása és a reziliencia kutatása szerepelt. Kiemelt cél volt a HELP és az Országos kompetenciamérés (OKM) adatbázisának összekapcsolása, a vizsgálatok elektronikus alapra helyezése, és új mérőeszközök kidolgozása is.

A HELP és az OKM adatbázisainak összekapcsolása megtörtént. A technológia alapú tesztelés fokozatosan bevezetésre került: a jelenleg aktív két minta a 2016/17-es tanévben 6., illetve 2. évfolyamos tanulóinak követése már kizárólag online, új, saját fejlesztésű, valamint számítógépre adaptált mérőeszközökkel történt. Új online tesztek készültek az olvasás-szövegértés, a matematikai és természettudományos tudás, az induktív gondolkodás mérésére és a tanárok értékeléshez való viszonyának feltárására. Kidolgozásra került egy elektronikus Iskolakezdő mérőeszközcsomag. Számítógépes adaptáció valósult meg a kombinatív gondolkodást mérő teszt, valamint a tanulói és tanári kérdőívek esetében.

Jelen beszámolási év feladata a longitudinális program két aktív mintáján folyó mérések lebonyolítása, az új és a korábbi adatok elemzése és publikálása volt. A VI. kohorszban (iskolakezdés: 2015) az olvasás, a matematika és természetismeret tudás mérésére került sor. Az V. kohorszban (iskolakezdés: 2011) az induktív és kombinatív gondolkodás, a társadalmi és állampolgári műveltség, az önszabályozott tanulás és a természettudományok tanulási motivációjának mérése zajlott. 2016-ban a kutatócsoport „*Természettudományos gondolkodás vizsgálata*” címmel újabb programot indított Szeged általános és középiskoláiban.

II. A 2016-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az iskolakezdekéskor és az első tanév végén végzett vizsgálatok eddigi eredményei azt mutatják, hogy a tesztek megfelelő pszichometriai jellemzőkkel bírnak, az online tesztelés kisiskolások vizsgálatára is hatékonyan használható. Az adatok alapján megállapítható, hogy az iskolába lépéskor nagyok a gyerekek közötti különbségek. További elemzések arra is rámutattak, hogy a kognitív képességekben fennálló különbségek gyakran tartóssá válnak. Például a 4. évfolyamon jelentős azoknak az aránya, akik az induktív gondolkodás fejlettségében egy elsős szintjén vannak.

A természettudományos tudásra irányuló kutatások megmutatták, hogy a tanulók számára legnagyobb kihívást a gondolkodást igénylő feladatok megoldása jelenti, problémát okoz a

kísérletek, grafikonok elemzése, a folyamatok azonosítása és a fogalmak értelmezése. A nemzetközi szakirodalomból számítógépes alapra adaptált „*Science Motivation Questionnaire*” (SMQ) kérdőívvel végzett vizsgálatok eredményei szerint mindhárom tantárgy (biológia, fizika és kémia) esetében a karrier motiváció a leggyengébb. A természettudományos teszteljesítmény legszorosabb összefüggést a vizsgált motivációs komponensek közül az önhatékonysággal és a jegyekért tanulással mutat.

Az eredmények a reziliens tanulók arányának, iskolai pályafutásának jellemzésén keresztül a magyar oktatási rendszer esélykiegyenlítő képességének néhány eddig ismeretlen jellemzőjéről tájékoztatnak, fontosak lehetnek a közoktatás fejlesztésében. A gyermekek, a fiatalok fejlődése kapcsán a reziliencia arra a dinamikus folyamatra utal, amelyben bizonyos területeken kedvező fejlődési kimenet tapasztalható a jelentős nehézségek ellenére is. Az elemzések alapján a reziliens tanulók aránya jelentősen eltér a vizsgált tudásterületeken, az iskola hátránykompenzáló hatása szövegértésből a legmeghatározóbb.

Az online tesztelési eljárásoknak köszönhetően a mérések eredményei az eDia (edia.hu) rendszerben közvetlenül visszacsatolhatók az adatokat mindennapi munkájukban felhasználni kívánó pedagógusok számára. Az iskolakezdekori könnyen megvalósítható hatékony diagnosztizálás, valamint a számos más területen nyújtott minőségi visszacsatolás és az azokra épülő intervenciók hozzájárulhatnak ahhoz, hogy ne növekedjen a lemaradók hátránya, és versenyképes tudással történő felruházással javuljanak a diákok későbbi munkaerőpiaci esélyei és általános életminősége.

b) Tudomány és társadalom

A közvéleményt erőteljesen foglalkoztatja az iskolákban zajló oktató és nevelő munka eredményessége, az oktatási rendszer hatékonysága. 2016-ban többek között két nemzetközi vizsgálat (IEA TIMSS és az OECD PISA) eredménye is nagy sajtónyilvánosságot kapott. A kutatócsoport munkája hozzájárul ahhoz, hogy társadalom széles rétegei kellő mélységben és részletességgel megismerjék és értelmezhesék a tanítás-tanulás folyamatait, valamint a különböző hazai és nemzetközi mérések eredményeit. A kutatócsoport vizsgálatai felhívják a figyelmet a tényekre épülő fejlesztések fontosságára, a bizonyítékokon alapuló oktatásfejlesztés és az információvezérelt döntéshozás jelentőségére. Az említett témákban a kutatócsoport vezetője és munkatársai is számos fórumon tartottak előadást, többek között a Magyar Tudomány Ünnepeinek rendezvényein (*Tudomány az oktatás szolgálatában: amit most kell megtennünk a jövő iskolájáért*, Budapest, MTA, 11.09.; *Tanulói szintű visszacsatolás és fejlesztés, Az olvasás előkészítéseinek technológiaalapú mérése óvodáskorban*, Szeged, SZAB Székház, 11.22.) és egyéb akadémiai fórumokon (*A magyar közoktatás fejlődése – a tudomány felelőssége*, MTA SZAB Éves Közgyűlés, Szeged, 02.25.). Szélesebb körnek szóló tudománynépszerűsítő tevékenység volt a kutatócsoport munkatársainak részvétele a Kutatók Éjszakája és számos szakmai konferencián (*A magyar iskola a finn oktatás tükrében: a távoli finn csoda közléről*, Oktatási konferencia a Reményhír Intézményben, Békés, 02.05.; *Tudás és műveltség a 21. században*, Nyári Evangélikus Pedagógus Akadémia, Budapest, 06.27). Emellett a kutatócsoport tagjai szakmai konzultáció keretében mutatták be az eredmények iskolai gyakorlatban való felhasználásának lehetőségeit a szegedi általános és középiskolák intézményvezetőinek és pedagógusainak, a KLIK és a Szegedi Szakképzési Centrum munkatársainak (2016.05.05. és 2016.10.24.), valamint a Szeged és Térsége Eötvös József Gimnázium és Általános Iskola által szervezett szakmai napon megjelent pedagógusoknak.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A kutatócsoport munkájában részt vesznek az SZTE Oktatáselmélet Tanszékének és az SZTE JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszékének munkatársai. A mérőeszközök fejlesztése (feladatírás, kipróbálás) gyakorló pedagógusok közreműködésével történik.

A kutatócsoport vezetőjének külföldi doktoranduszai révén a kutatások és mérések több országra is kiterjednek, többek között Namíbiára, Mongóliára és Azerbajdzsánra. A kutatócsoport aktív munkakapcsolatot tart fenn a Luxemburgi Egyetem és a Heidelbergi Egyetem kutatóival.

A kutatócsoport két tagja együttműködve a Helsinki Egyetem munkatársaival továbbra is részt vesz a Vantaa város (Finnország) oktatásának korszerűsítését szolgáló online mérések fejlesztésében. A 2016-os évben szakmai előadásokat tartottak finn kutatóknak.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport két munkatársa szakmai megvalósító az MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoportban (472021). A kutatócsoport feladata a természettudományos nevelést támogató, a természettudományos gondolkodás tananyagába ágyazott képességfejlesztő módszerek kidolgozása. Célja (a) a kutatási eredmények beépítése a tanítási gyakorlatba a tanároknak, tanárjelölteknek készült segédanyagok révén; (b) a gondolkodási képességek fejlesztésére alkalmas feladatok, foglalkozások, tanulói tevékenységek kidolgozása; (c) a produktumok hatékonyságának vizsgálata; (d) a fejlesztésben használható diagnosztikus mérőeszközök, tanári és tanulói kérdőívek kidolgozása.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Csapó B., Csikos Cs, & Korom E: Értékelés a kutatásalapú természettudomány-tanulásban: a SAILS projekt. *Iskolakultúra* 26:(3), 3–16. (2016) DOI: 10.17543/ISKKULT
2. Török T, Hódi Á, Kiss R: A fonológiai tudatosság online mérési lehetőségei az általános iskola első négy évfolyamán. *Alkalmazott Pszichológia* 16:(1), 83–99. (2016) DOI: 10.17627/ALKPSZICH.2016.1.83
3. Hódi Á, Tóth E.: A különböző szocioökonómiai státuszú tanulók iskolakezdekor mért elemi alapkészségeinek és a későbbi szövegértés teljesítményének alakulása az óvodában eltöltött évek tükrében. *Iskolakultúra* 26:(9), 51–72. (2016) DOI: 10.17543/ISKKULT.2016.9.51
4. Korom E, Pásztor A., Gyenes T, B. Németh M: Kutatási készségek online mérése a 8–11. évfolyamon. *Iskolakultúra* 26:(3), 117–130. (2016) DOI: 10.17543/ISKKULT.2016.3.11
5. Tóth E., Fejes JB, Patai J & Csapó B: Reziliencia a magyar oktatási rendszerben egy longitudinális program adatainak tükrében. *Magyar Pedagógia* 116: (3), 339–363. (2016) DOI: 10.17670/MPed.2016.3.339

MTA-SZTE TURKOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Ivanics Mária, az MTA doktora
6722 Szeged, Egyetem u. 2.

telefon: (62) 544-318; e-mail: res13986@helka.iif.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Az 5 éves kutatási terv rövid összefoglalása

A török népek kulturális öröksége projekt keretében arab, héber és ujjur írással készült 14-18. századi források feldolgozását vállalták magyar és angol nyelven, amelyek a törökségi népek kultúrájának sokszínűségét mutatják be. Másodlagos célként a tudományos utánpótlás nevelését tűzték maguk elé, hogy a fiatal kollégák a forráskiadások révén elsajátítsák a tudományos munka alapjait, elkészítsék PhD disszertációjukat. Jelenleg három tudományos munkatárssal, egy rész munkaidős tudományos segédmunkatárssal, egy bölcsész kutatóval és egy adminisztrátorral működik a kutatócsoport. 2016-tal bezárólag a kutatócsoport négy tagja megszerezte a PhD-fokozatot, két disszertáció könyv formájában meg is jelent (az egyik angol nyelven, a Harrassowitz kiadónál). A másik két disszertáció kiadására szerződésünk van a berlini Turfanforschunggal (*The postal system of the Mongol Empire in north-eastern Turkestan*), illetve a Harrassowitz Kiadóval (*The 'Pagan' Oğuz-nāmā. A philological and linguistic analysis*), mindkettő még 2017 folyamán meg fog jelenni. Legfiatalabb kollégájuk 2016-ban szerzett Altajisztikai MA diplomát, ezzel egy időben fejezte be tanulmányait a SZTE Történeti Doktori Iskolájában. Ez év őszén leteszi az abszolutóriumot is, s folyamatosan dolgozik PhD disszertációján. Az elmúlt évek során a kutatócsoport tagjai nem csak saját témáikkal foglalkoztak, hanem közös kutatási területük és publikációjuk is volt. A kutatócsoport két tagja, illetve az Altajisztikai Tanszék egyik oktatója gondozásában megjelent a British Library-ban őrzött manicheus gyónóima facsimilével dokumentált kritikai kiadása. Az SZTE egyetem Történelem Tanszékével együttműködve 2016-ban jelent meg az Altajisztikai Tankönyvtár 6. kötete is (mindkettőt lásd a publikációknál).

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

2016-ban a kutatócsoport az SZTE-BTK Altajisztikai Tanszékkel és a Középkori Egyetemes Történeti Tanszékkel közösen november 23–26. között Szegeden megrendezte a *Sixth International Conference on Medieval History of the Eurasian Steppe* c. nemzetközi konferenciát, amelyen a kutatócsoport tagjai előadással vettek részt. Állandó résztvevői az évente megrendezett Nemzetközi Vámbéry Konferenciának is (Dunaszerdahely, Szlovákia). A 2016. október 6–8. között tartott konferencián a kutatócsoport több tagja előadással vett részt: *A kulturális emlékezet elemei egy kun hősi ének töredékben. „...letűnt dicsőségének visszaverődő fénye...”*; *Kereszténytérítés a Mongol Birodalomban*; *A mongol postarendszer hatása az újkorban*.

Segédmunkatársuk a Bécsi Egyetem Orientalista Intézetében konzultációt folytatott készülő disszertációjáról, emellett kutatásokat végzett a bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchivban és az Österreichische Nationalbibliothekban. Eredményeiről a Szegeden, 2016. május 26-28 között rendezett konferencián számolt be *Friedensverhandlungen zwischen Osmanen und*

Habsburgern: der Friedensvertrag von Szőny aus textkritischer Perspektive. Netzwerke der Diplomatie. Habsburgische Gesandte an der Hoehen Pforte címmel.

Három munkatárs a Tartui Egyetemen (Észtország) rendezett *The Second Baltic Alliance for Asian Studies Conference* című konferencián április 7–10. között adott elő. Előadásai címei: *Christian Missions in the Chagataid Ulus; The Mongols and the Silk Road; A semantic study on the use of ešit- and tñla- in Old Turkic*. Csoportunk egyik segédmunkatársa május 30-31. között Tel-Avivban, Jeruzsálemben a *Diplomacy in the Age of Mongol Globalisation* konferencián *Diplomacy in Mongol Eurasia* címmel előadást tartott.

Tudományos munkatárs kollégájuk előadást tartott az Uppsalai Egyetemen (Svédország) rendezett *Christianity and Judaism in the Language of Islam. A Conference on the Bible and Cognate Fields* (2016. március 29.–április 1.) konferencián. Előadásának címe: *The Song of Moses in Halich Karaim translations: Additions*. Egy másik munkatársuk a *The Fourth International Congress of Turkology – Turkic Peoples Through the Ages and Lands* (Varsó, 2016. szeptember 21–23.) nemzetközi konferencián vett részt *An epic geography of the 'pagan' Oğuz-nāmā* című előadásával.

Az orientalisztika magyar nyelvű folyóirata, a Keletkutatás a MTA-SZTE Turkológia Kutatócsoportnak szentelte 2016 őszi számát, amelyben minden kolléga egy-egy tanulmánnyal mutatkozott be.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tagjai számos tudomány-népszerűsítő és ismeretterjesztő előadáson mutatták be kutatásaikat, ill. azok eredményeit:

A dél orosz puszták nomádjai – A kunok viselt dolgai. X. Nyíltápor és íjásztalálkozó. Ópusztaszer, 2016. június 25.

Historical Turkic identities. Some basic questions. Workshop on Questions of Identity among Turkic Speaking Peoples. Szeged, 2016. július 15.

Domonkosok a mongol Csagatáj-uluszban. Az első 300 év Magyarországon és Európában. Nemzetközi konferencia a Domonkos rend megalakulásának 800. évfordulója tiszteletére. Székesfehérvár, 2016. november 2–3.

Rüktemür Beg in the Chronicle of Abdu l-Gaffār Qırımī. Sixth International Conference on the History of the Eurasian Steppe. Szeged, 2016. november 23-25.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2016-ban

A nemzetközi kapcsolatok terén elsősorban Kelet felé orientálódnak, kapcsolataik vannak az észti, az orosz, a tatár és a jeruzsálemi kollégákkal; Közép-Európában Berlinnel és Varsóval, akikkel közös projekteken dolgoznak és *workshop*okon eszmét cserélnek. Lásd: *The Crimea – Crossroads of Civilizations: History, Literature and Cultural Interaction of Crimean Peoples* (konferencia), Szentpétervári Állami Egyetem, Szentpétervár, Oroszország, 2016. június 14–16; előadás címe: *Turkic Bible translations in the Crimea: the linguistic properties of the Gözleve Bible*.

Questions of Identity among Turkic Speaking People (workshop), Szegedi Tudományegyetem, Szeged, Magyarország, 2016. július 15; előadás címe: *Changes in Karaim self-identification. Some elements of cultural memory in a fragment of a Cuman heroic song. Ethnocide and the nomads. Historical Turkic identities. Some basic questions*.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Munkatársuk elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíját (*A zsidó kultúra és szövegei a karaim törököknél. Mózes énekének hagyományai*. Futamidő: 2014.09–2016.10). A kutatócsoport egy másik tagja szintén Bolyai János Kutatói Ösztöndíjat kapott (*Nyugati keresztény térítés az Arany Horda területén*. Futamidő: 2015.09.-2018.09.) Tudományos munkatársuk a Magyar Tudományos Akadémia Nemzetközi Pályázatától 700 eFt támogatást kapott a *Sixth International Conference on the Medieval History of the Eurasian Steppe* című konferencia szervezéséhez: Szeged, 2016. november 23-25.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvek:

1. Kovács Sz, Zimonyi I (szerk.): Török nyelvű népek a középkori Magyar Királyságban. Altajisztikai Tankönyvtár 6. Szeged (2016)
2. Ivanics MÉ, Csáki Olach Zs: The Role of Religions in the Turkic Culture Proceedings of the Ist International Conference on the Role of Religions in the Turkic Culture held on September 9-11, 2015 in Budapest. Budapest (2016)

Tanulmányok:

3. Danka B: About the Historical and Religious Context of the 'Pre Islamic' Oguz-nāmā. The Role of Religions 257-267. (2016)
4. Göncöl Cs: Abdu'l-Gaffār on the Religion of the Kalmyks. The Role of Religions 155-162. (2016)
5. Olach Zs: Emergence of a new written culture: the use of Hebrew script among the Krimchaks and the Karaim. Acta Orientalia Vilnensia 13. 61-78. (2016)
6. Kovács Sz: A franciscan friar's letter from the Crimea (1287). Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae 69/2 157-164. (2016)
7. Kovács Sz: Ekinči ibn Qočqar, the Qūns and the Cumans. Archivum Eurasiae Medii Aevi 22. 107-126. (2016)
8. Felföldi Sz, Vér M: „Fény metszette élet” Vámbéry-album. Lilium Aurum Kiadó, Dunaszerdahely (2016)
9. Vér M: The origins of the postal system of the Mongol Empire. Archivum Eurasiae Medii Aevi 22, 227-240 (2016),
10. Ivanics M: A Magyar Tudományos Akadémia–Szegedi Tudományegyetem Turkológiai Kutatócsoport rövid bemutatkozása. Keletkutatás 2016. ősz, 5-12.
11. Ivanics M: Memories of Statehood in the Defter-i Genghis-name. Zolotoordynskoe Obozrenie/Goden Horde Review 4:(3) 570-579. Kazan', 2016.
12. Eördögh B: „Since te Sky and the Earth mingled.” A Reconsideration of Tengrism. Proceedings 2016, 134-146.
13. Róna-Tas A: Khitan Studies. I. The Graphs of the Khitan Small Script.1 General Remarks, Dotted Graphs, Numerals, Acta Orientalia Hungarica 69 (2016), 117-138.

MTA-SZTE VALLÁSI KULTÚRAKUTATÓ CSOPORT

kutatócsoport-vezető: Barna Gábor, az MTA doktora

6722 Szeged, Egyetem utca 2.

telefon: (62) 544 050; fax: (62) 544 216

e-mail: barna@hung.u-szeged.hu; honlap: <http://vallasikultura.u-szeged.hu/>

a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Az ötéves kutatási terv rövid összefoglalása:

A 19-21. századi hazai vallási (keresztény, zsidó, muszlim, újpogány) kultúra változásának, megújulásának néprajzi/antropológiai módszerekkel történő összehasonlító folyamatelemzése.

2016 feladatai:

Új értékek, keresztény erények és a 20. századi boldoggá avatások társadalmi háttere. A kisebbségi magyar történeti egyházak szerepe a mindennapi életben. Új vallási mozgalmak és laikus vallási egyesületek. Felekezetközi kapcsolatok és megnyilvánulási formái. Római katolikus magyarok és az ortodox vallású románok. Az együttélés formái, rendszerei. A lelkipásztorkodó papság mint értelmiségi lelki vezető, valamint a laikus egyházzolgák átalakuló szerepe a helyi kultúra, művelődés, a valláserkölcsei értékrend, a közéleti-politikai élet formálásában. Kántorok, harangozók, társulati vezetők szerepe. Az egyes felekezetek válaszai a nők megváltozott szerepére, illetve a lánynevelés kérdésére. A zsidó modell. Kérdőíves adatfelvétel, résztvevő megfigyelés, interjúfelvétel a Magyarok Országos Gyűlésén, Kurultaj fesztiválokon. A rítusok mediareprezentációjának elemzése. Az ifjúsági vallásosság kutatása, felekezetközi vizsgálatok a könnyűzene és vallásosság témakörben: kérdőívek, média-analízis, interjúk. Az iszlám terjedése Közép-Kelet-Európában, Magyarországon. A hazai iszlám közösség és intézményeinek története, összetétele.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Kutatták a magyarországi muszlim közösség autoritás koncepcióját és gyakorlatát. Terepmunkát végeztek Ausztriában élő bevándorló háttérű keresztény és muszlim fiatalok értékpreferenciájának vizsgálatára. A migrációs válsághelyzetben vizsgálták az Európában élő muszlim közösségek radikalizálódásának és integrációjának problematikáját, a magyarországi iszlám hitre tért nők isten- és önképének átalakulását. Bemutatták az 1943-ban szentté avatott Árpád-házi Szent Margit életének 20. századi értelmezéseit (a vezeklés, a haza szolgálatának és szeretetének szentje), valamint szentté avatásának központi 1944 januárjában tartott ünnepségét. Bemutatták egy település 18-21. századi katolikus papjai, egy II. világháborús tábori lelkész munkásságát, értékrendjét (Demeter István, kunszentmártoni papok), valamint Bálint Sándor halála utáni tiszteletének alakulását. Levéltári források és terepkutatások révén dokumentálták a székelyföldi római katolikus vallási közösségekben tapasztalható 19-20. századi megújulási folyamatokat, valamint a Mária Rádió imaéletre gyakorolt hatását Csíkszereda és Székelyudvarhely vonzáskörzetében. Folytatódott a csíkszentdomokosi vallási közösségek összehasonlító vizsgálata. Befejeződött a forrásfeltárás a csongrádi laikus asszisztenciának az egyházkormányzatban vállalt szerepéről a 19. századtól napjainkig (kántor, harangozó, sekrestyés, vallási társulatok vezetői, bábák, temetőcsósz), ami úttörő kutatási téma. Feltárták a női identifikációs modelleket különböző felekezetek imakönyveiben három (szexualitás, viselkedési normák, lánynevelés) témakörben. Áttekintették az anya szerepével kapcsolatos elképzeléseket a neológ zsidóság századfordulós imaszövegeiben.

Elkészült az újpogánysághoz kötődő Krisztus-mítosz és a paleoasztronautikai mítosz, a Szent Korona újraértelmezések, a szegedi Vértó újpogány emlékezethely, valamint a (keresztény) roma hétköznapi hősök identitásformáló és integrációt elősegítő hatásainak elemzése. Terepmunkát végeztek a Kurultájon az alternatív gyógyászat témakörében. Elkészült a modernizáció és a kortárs katolikus vallási zene összefüggéseit elemző doktori értekezés. Elemezték a pünkösdi-karizmatikus vallásosság megnyilvánulási formáit, különös figyelemmel a roma gyülekezetek kortárs zenei alkotásaira. Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában újabb forrásokat tártak fel a keresztény könnyűzenével, ifjúsági pasztorációval kapcsolatba került papokról. Új adatokkal egészítették ki a domonkos apácák és nővérek szegedi kolostorainak történetét. Külső munkatársuk középkori és kora újkori német, orosz vallási énekek, imádságok összehasonlító elemzését publikálta. Eredményesen elvégezték az izraelita szimbolikus politika különböző rétegei, a premodern világkép, a modern felekezetiesedés, az állampatrióta királytisztelet és a magyar nemzeti szimbolika egymásra hatásainak elemzését a 19-20. század fordulóján. A kutatócsoport vezetője a hazai judaisztikai kutatás szervezésért az Emberi Erőforrások Minisztériumától Scheiber Sándor-díjat kapott.

b) Tudomány és társadalom

Munkatársaik a médiumokban, a Magyar Néprajzi Társaság és a kutatócsoport közös konferenciáján elemezték a migránshelyzetet. A kutatócsoport vezetője részt vett a reformáció 500 éves évfordulóját előkészítő ökumenikus bizottság munkájában. Kutatásaikkal és előadásaikkal hozzájárultak a felekezetközi (katolikus-protestáns, keresztény-zsidó) párbeszédhez, bekapcsolódtak a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium munkájába. Interjúkkal és írásaikkal rendszeresen megjelentek az országos rádiók, tévécsatornák és a helyi sajtó műsoraiban. Részt vettek a Kutatók Éjszakája 2016 programsorozatában. Szerepet vállaltak az OTDK és a helyi TDK munkákban. Számos ismeretterjesztő előadást tartottak. Bekapcsolódtak a Szent Márton jubileumi év és a Szent Domonkos Rend megalapításának 800. évfordulás rendezvényeibe, a Mária Út Tudományos Bizottságának munkájába. Ferenc József halála és IV. Károly megkoronázásának centenáriuma jó visszhangot kiváltó konferenciát szerveztek, tudományos és ismeretterjesztő előadásokat tartottak.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Formalizált együttműködés van az MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoporttal (Budapest), a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Társadalomtudományi Intézetével (Csíkszereda) és az Institut für Volkskunde der Deutschen des östlichen Europa (Freiburg). – A SIEF Space-lore and Place-lore Working Group, az Ethnology of Religion Working Group, a Magyar Kulturális Antropológiai Társaság, a Magyar Néprajzi Társaság Folklor Szakosztályának vezetése a kutatócsoport munkatársaihoz kötődik. Előadásokat tartottak több magyar egyetem és főiskola, akadémiai és Lendület-kutatócsoport konferenciáján magyar, valamint számos külföldi konferencián idegen nyelven. (Amszterdam, Bécs, Cork, Graz, Regensburg, Zágráb). Bekapcsolódtak a University College Cork Vallástudományi Tanszék, a Department of Religious Studies, University of Oregon, Eugene (USA), a Louvain la Neuve, Berlin Freie Universität, Strasbourg, Jyväskylä, a szegedi, a Károli Gáspár Református Egyetem, az ELTE, a Nemzetvédelmi Egyetem oktatómunkájába, szakdolgozatok témavezetésébe. Részt vettek a MAB, az NKFIH pályázati és doktori iskolák minősítő eljárásaiban, folyóiratok nemzetközi és hazai szerkesztő bizottságaiban, lektori tevékenységében, nemzetközi pályázati bírálatokban (Turku). A kutatócsoport tagjaival számos újság-, rádió- és tévéinterjú készült,

illetőleg több ismeretterjesztő írást publikáltak.

Munkatársaik két éves kutatási ösztöndíjat nyertek a *Creative Agency and Religious Minorities: 'hidden galleries' in the secret police archives in 20th Century Central and Eastern Europe* projektbe (University College Cork, Írország), illetőleg a Gaston Lecture Fund, University of Oregon, Eugene – USA – 2016. pályázatával előadások tartására.

IV. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Barna G, Gyöngyössy O (eds.): Religion, Culture, Society 2. Yearbook of the MTA-SZTE Research Group for the Study of Religious Culture. Edited by. Szeged: MTA-SZTE Research Group for the Study of Religious Culture. (2016) ISSN 1416-7972 (áthúzódva 2015-ről!) <http://real.mtak.hu/id/eprint/36835>
2. Hubbes L.A, Povedák I (szerk.): Már a múlt sem a régi... Az új magyar mitológia multidiszciplináris elemzése. A vallási kultúrakutatás könyvei 18. Szeged: MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport. (2015) ISBN 978-963-306-426-9 (áthúzódva 2015-ről!) http://vallasikultura.u-szeged.hu/images/Mar-a-mult-sem-a-regi_beliv.pdf
3. Pintér Zs, Terendi V. közreműködésével Barna G, Kiss E (szerk.): A házasság és a család. A vallási kultúrakutatás könyvei 27. Szeged: MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport. (2016) ISSN 1419-1288, ISBN 978-9563-306-503-7 http://vallasikultura.u-szeged.hu/images/SZTE-A-hazassag-es-a-csalad-beliv_jav.pdf
4. Besenyő J, Prantner Z, Speidl B, Vogel D: Az Iszlám Állam. Terrorizmus 2.0. Történet, ideológia, propaganda. Budapest: Kossuth Kiadó (2016) ISBN 978-963-09-8441-6
5. Gyöngyössy O: Papok, templomszolgák és hitélet Csongrád-Belsővárosban. In: Gyöngyössy O (szerk.) Belsőváros ékköve. Szent Rókus-templom, Csongrád. Jewel of Belsőváros. Saint Roch Church, Csongrád. A vallási kultúrakutatás könyvei 28. Csongrád-Szeged: Csongrád Város Önkormányzata – MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport. 89-120. (2016) ISBN 978-963-88570-2-6 <http://real.mtak.hu/id/eprint/44937>
6. Belhaj A: „Disputation is a Fighting Sport: munāzara according to Ibn Qayyim al-Jawziyya”. In: Mamluk Studies Review, Vol. XVIII , no.1, 79-89 (2016) <http://mamluk.uchicago.edu/browse-download.html>
7. Frauhammer K: Andachtsgraphik im System einer sakralen Kommunikation in Ungarn. In: Vajna K, Lorenz D, Milano A, Orac-Stipperger R, Ziehe I (szerk.): Arbeitskreis Bild Druck Papier: Tagungsband Graz 2015. Münster: Waxmann Verlag GmbH. 27-39. (2016) (Arbeitskreis Bild Druck Papier; 20.) ISBN:978-3-8309-3464-6 <http://real.mtak.hu/id/eprint/35481>
8. Povedák K: “Times are a’ changing” – The Folk Mass Movement of the 1960s in the United States In: Tőke M (szerk.) In God We Trust? America and Religion - Student Conference Volume. Szeged, Institute of English & American Studies of the University of Szeged, Faculty of Arts (2016) <http://www.igwt.hu/pdf/igwt-full.pdf>

**A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTOK FŐBB
MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2016-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-DE Elméleti, Nyelvészeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	7	Ebből kutató ² :	7
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			10
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			9
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			5
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	2
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	3	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	56	Összes független hivatkozások száma:	51
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	1	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	3
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	1

6. A HAZAI FELSORÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			4
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	1

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	20 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	360	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	360	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	8	Ebből kutató ² :	7
PhD, kandidátus:	5	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		19	
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		17	
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		9	
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0	
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		1	
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	6	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	74	Összes független hivatkozások száma:	74
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	2	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	1	hazai:	4
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		4	
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	0

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	24 175	E Ft
Teljes saját bevétel:	7029	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	7029	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-DE Közzszolgáltatási Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	3	Ebből kutató ² :	2
PhD, kandidátus:	1	MTA doktora:	0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	46		
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	44		
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	6		
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1		
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1		
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	34	idegen nyelven:	2
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	6	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	84	Összes független hivatkozások száma:	75
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora: 0
---	--------	----------------

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	4	hazai:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	7	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :	3		
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	10
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	8

6. A HAZAI FELSZŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	2		
Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	10
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	8

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	22 236 E Ft
Teljes saját bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:	0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:	0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-DE Magyar Nyelv és Névtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	7	Ebből kutató ² :	6
PhD, kandidátus:	3	MTA doktora: 0,5	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		19	
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		19	
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		11	
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0	
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		2	
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	65	Összes független hivatkozások száma:	63
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	1
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	6	hazai:	17
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	7
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	8

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		6	
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	6

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	25 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	4400	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	4400	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-DE Néprajzi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	5	Ebből kutató ² :	5
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			11
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			5
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	4	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	6	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	14	Összes független hivatkozások száma:	13
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	1	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	6	hazai:	22
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:	4
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	6

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			5
Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	6
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	8

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	14 986	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	5	Ebből kutató ² :	5
PhD, kandidátus:	1,5	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag: 0,5
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			42
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			32
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			20
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	7	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	6	idegen nyelven:	2
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	9	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	32	Összes független hivatkozások száma:	32
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	13	hazai:	8
Nyilvános esemény megrendezése:	8	kulturális rendezvények:	6
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	5

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			5
Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	4
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	4

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	15 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévvel vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévvel vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6	Ebből kutató ² :	5
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora:	0,25
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			20
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			19
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			5
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	9	idegen nyelven:	2
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	35	Összes független hivatkozások száma:	34
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	1	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	14	hazai:	22
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			4
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	20

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	25 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévvel kapcsolatos támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:	0	E Ft
A tárgyévvel kapcsolatos vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Hermeneutika Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3	Ebből kutató ² :	3
PhD, kandidátus:	3	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		24
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		21
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		3
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	2	idegen nyelven: 1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	5	idegen nyelven: 8
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven: 0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2	idegen nyelven: 0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	22	Összes független hivatkozások száma:	18
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	16	hazai:	20
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	8	hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		3
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc): 5
Diplomamunka (MSc):	6	PhD: 8

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	13 192	E Ft
Teljes saját bevétel:	2000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		5
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	2000	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6	Ebből kutató ² :	6
PhD, kandidátus:	4	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			6
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			6
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1	idegen nyelven:	2
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	69	Összes független hivatkozások száma:	69
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	5	hazai:	2
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	0

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			5
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	21 835	E Ft
Teljes saját bevétel:	10 200	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	10 200	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Peripató Összehasonlító Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	3	Ebből kutató ² :	2
PhD, kandidátus:	0,25	MTA doktora:	0,25
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	4
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	4
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	2
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	6	Összes független hivatkozások száma:	6
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	8	hazai:	3
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	2
Témavezetések száma: TDK munka:	0
Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	3
PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	25 000	E Ft	
Teljes saját bevétel:	0	E Ft	
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			0
A tárgyévvel kapcsolatos támogatás és bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:			0 E Ft
A tárgyévvel kapcsolatos vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :			0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	8	Ebből kutató ² :	8
PhD, kandidátus:	4	MTA doktora:	0,2
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	13
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	12
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	1
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	6
idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	10	Összes független hivatkozások száma:	10
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	14	hazai:	16
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	4

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	5
Témavezetések száma: TDK munka:	2
Diplomamunka (BSc):	5
Diplomamunka (MSc):	2
PhD:	4

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	30 000	E Ft	
Teljes saját bevétel:	0	E Ft	
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft	
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft	
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft	
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft	
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft	

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE-DE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	3,7	Ebből kutató ² :	3,7
PhD, kandidátus:	3,5	MTA doktora:	0,2
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			22
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			18
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			13
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	5	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	3	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	70	Összes független hivatkozások száma:	69
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	5	hazai:	23
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:	19
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	2

6. A HAZAI FELSZŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			3
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	6
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	7

7. PÉNZÜGLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	18 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	8337	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	8337	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	7	Ebből kutató ² :	5
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			6
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			6
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzio, kritika magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	3	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	23	Összes független hivatkozások száma:	23
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	6	hazai:	6
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	5

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			4
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:	2

7. PÉNZÜGLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	23 458	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-HIM-SZTE-MOL Magyar Medievisztikai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	8	Ebből kutató ² :	8
PhD, kandidátus:	8	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			13
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			5
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	5	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	314	Összes független hivatkozások száma:	309
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	12	hazai:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			2
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	5

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		31 595 E Ft
Teljes saját bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6	Ebből kutató ² :	5
PhD, kandidátus:	4	MTA doktora: 1,0	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		22	
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		17	
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		3	
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		1	
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0	
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	10	idegen nyelven:	2
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	3	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	43	Összes független hivatkozások száma:	40
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	4	hazai:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	4	hazai:	6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	4

6. A HAZAI FELSZŐKATATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		1	
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	1

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	22 568	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévvel vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévvel vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-PE Regionális Innovációs és Fejlődéstani Hálózati Kutatócsoport

<u>1. LÉTSZÁMADATOK</u>			
Átlagléttség ¹ :	5	Ebből kutató ² :	4
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2
<u>2. PUBLIKÁCIÓK</u>			
Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			12
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			12
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	3	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0
<u>3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK</u> (2015)			
Összes hivatkozás száma ⁸ :	18	Összes független hivatkozások száma:	16
<u>4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN</u>			
Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
<u>5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN</u>			
Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	7	hazai:	5
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0
<u>6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG</u>			
Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			3
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	26
Diplomamunka (MSc):	13	PhD:	2
<u>7. PÉNZÜGYLADATOK</u>			
Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		21 325 E Ft	
Teljes saját bevétel:		300 E Ft	
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:			2
A tárgyévre vonatkozó bevétel:			300 E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:			0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:			0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :			0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6	Ebből kutató ² :	6
PhD, kandidátus:	4	MTA doktora:	0,25
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			33
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			27
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	20	idegen nyelven:	4
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	5	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	6	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	24	Összes független hivatkozások száma:	24
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	10	hazai:	9
Nyilvános esemény megrendezése:	7	kulturális rendezvények:	7
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	7
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			5
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	4

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	25 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	7	Ebből kutató ² :	7
PhD, kandidátus:	4	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		17	
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		17	
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		2	
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0	
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		3	
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	46	Összes független hivatkozások száma:	21
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	1	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	6	hazai:	8
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	5
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	4

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		4	
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	23 704 E Ft
Teljes saját bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	0
A tárgyévvel kapcsolatos támogatás és bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:	0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:	0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:	0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:	0 E Ft
A tárgyévvel kapcsolatos vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-PTE Innováció és Gazdasági Növekedés Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	6	Ebből kutató ² :	6
PhD, kandidátus:	3	MTA doktora: 0,25	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		13	
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		11	
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		3	
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0	
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		4	
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	23	Összes független hivatkozások száma:	15
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	11	hazai:	4
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	9
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	4	hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		6	
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	15
Diplomamunka (MSc):	7	PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	30 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	27 000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	27 000	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-PTE Összehasonlító és Európai Foglalkozáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport

<u>1. LÉTSZÁMADATOK</u>				
Átlagléttség ¹ :	3	Ebből kutató ² :	3	
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1	
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :				
<u>2. PUBLIKÁCIÓK</u>				
Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			20	
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			19	
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			5	
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1	
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1	
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0	
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0	
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	9	idegen nyelven:	2	
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	0	
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0	
<u>3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK</u> (2015)				
Összes hivatkozás száma ⁸ :	35	Összes független hivatkozások száma:	34	
<u>4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN</u>				
Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
<u>5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN</u>				
Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	11	hazai:	30	
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0	
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			14	
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0	
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0	
<u>6. A HAZAI FELSZŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG</u>				
Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			3	
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0	
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	0	
<u>7. PÉNZÜGYLADATOK</u>				
Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		20 770 E Ft		
Teljes saját bevétel:		0 E Ft		
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0		
A tárgyévvel kapcsolatos támogatás és bevétel:		0 E Ft		
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0		
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:		0 E Ft		
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0		
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:		0 E Ft		
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0		
A tárgyévvel kapcsolatos bevétel:		0 E Ft		
A tárgyévvel kapcsolatos vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft		

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	3	Ebből kutató ² :	3
PhD, kandidátus:	1	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			8
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			8
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	336	Összes független hivatkozások száma:	329
--	-----	--------------------------------------	-----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	1	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	17	hazai:	19
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	10	hazai:	0

6. A HAZAI FELSORÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			3
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	12

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	13 837	E Ft
Teljes saját bevétel:	8009	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	4009	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	4000	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-SZTE Turkológiai Kutatócsoport

<u>1. LÉTSZÁMADATOK</u>				
Átlagléttség ¹ :	6	Ebből kutató ² :	6	
PhD, kandidátus:	3	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			1	
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			4	
<u>2. PUBLIKÁCIÓK</u>				
Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			11	
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			10	
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			5	
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1	
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1	
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0	
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0	
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	2	idegen nyelven:	1	
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	0	
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0	
<u>3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK</u> (2015)				
Összes hivatkozás száma ⁸ :	24	Összes független hivatkozások száma:	23	
<u>4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN</u>				
Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	2	MTA doktora:	0
<u>5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN</u>				
Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	14	hazai:	3	
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0	
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0	
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	2	
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	0	
<u>6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG</u>				
Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			2	
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	3	
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:	2	
<u>7. PÉNZÜGYLADATOK</u>				
Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		20 948 E Ft		
Teljes saját bevétel:		700 E Ft		
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		700 E Ft		
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:			0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft		
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:			0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft		
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft		
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft		

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám ¹ :	7	Ebből kutató ² :	6
PhD, kandidátus:	5	MTA doktora:	0,25
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	21
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	16
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	4
mindezekből recenzio, kritika magyarul:	1
idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	5
idegen nyelven:	5
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	2
idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	6
idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	10	Összes független hivatkozások száma:	10
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 2	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	11	hazain:	35
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	14	hazai:	17
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	0

6. A HAZAI FELSOÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	6
Témavezetések száma: TDK munka:	0
Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	2
PhD:	10

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	30 000	E Ft	
Teljes saját bevétel:	4000	E Ft	
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1
A tárgyévvel vonatkozó támogatás és bevétel:	4000	E Ft	
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:	0	E Ft	
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:	0	E Ft	
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévvel vonatkozó bevétel:	0	E Ft	
A tárgyévvel vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft	

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI EGYETEMI LENDÜLET-KUTATÓCSOPORTOK

MTA-BCE LENDÜLET STRATÉGIAI INTERAKCIÓK KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tasnádi Attila, az MTA doktora

1093 Budapest, Fővám tér 13-15.

telefon: (1) 482 7442; fax: (1) 482 7430

e-mail: attila.tasnadi@uni-corvinus.hu; honlap: <http://sikcs.uni-corvinus.hu>

a kutatócsoport megalakulásának éve: 2012.

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A kutatócsoport 5 éves terve szerinti fő célkitűzés a gazdasági szereplők közötti stratégiai kölcsönhatások vizsgálata. A kutatás elsősorban állami, illetve részben állami tulajdonú vállalatok által követendő társadalmi többletnövelő stratégiák meghatározására, versenykorlátozó mechanizmusok vagy információs hátrány okozta piaci negatív mellékhatások szabályozóhatóságon keresztüli csökkentésére, és piaci szereplők véleményformálódási folyamatával kapcsolatos alapkutatásra irányul.

A vegyes tulajdonú piacok működését a kutatócsoport a korábbi években is vizsgálta. Vegyes, illetve félig-vegyes oligopóliumok esetén az egyik vállalat teljes egészében, illetve részben állami tulajdonban van, és külső szabályozó helyett piaci szereplőként törekszik a társadalmi többlet növelésére. A kutatócsoport nehezebb esetet képviselő félig-vegyes duopóliumok vizsgálata terén ért el eredményeket. A kutatócsoport korábban meghatározta, hogy mikor létezik ennek a játéknak tiszta Nash-egyensúlya és bizonyította a kevert Nash-egyensúly létezését. A kevert egyensúly meghatározása még lineáris keresleti görbe és állandó egységköltségek esetén is meglehetősen komplex, mivel az egyensúlyban választható legmagasabb árakat mindkét vállalat pozitív valószínűséggel játssza és az egyik vállalat egyensúlyi stratégiájának tartója nem összefüggő. A kutatócsoport az aktuális évben meghatározta a kevert egyensúlyt.

A kutatócsoport olyan kétoldalú piacok árazását vizsgálta, amelyek esetében az egyik oldal szereplőinek hasznossága nem a másik oldal szereplőinek számosságától, hanem az azonos típusú, platformhoz csatlakozó szereplők számától függ. Az ilyen, aszimmetrikus platformok ugyan nem ritkák a valóságban (gondoljunk csak a közösségi média jól ismert platformjaira), mégis optimális magatartásuk, piacelméleti és szabályozási szempontú elméleti vizsgálata nem történt meg, pedig az adott hatás figyelembevétele más egyensúlyt eredményez és ezáltal más szabályozói magatartást tehet szükségessé. A kutatócsoport ezt a hiányosságot pótolta és az aszimmetrikus platformok optimális árazását vizsgálta kezdetben monopol, majd versenyzői környezetben. A csoport megmutatta, hogy milyen lényeges különbségek jellemzik a szimmetrikus, illetve az aszimmetrikus platformokon tevékenykedő vállalatok magatartását és rámutatott azon tényezőkre, amelyek az aszimmetrikus platformok vállalatainak versenyét korlátozhatják.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Több gyártó megkülönbözteti egymástól az általuk készített termékeket, és ezeket jellemzően saját márkanévvel látják el, majd tovább adják a kiskereskedőknek. A kutatócsoport vizsgálatai során arra az eredményre jutott (Bakó, 2016), hogy bizonyos vertikálisan kapcsolódó duopol piacokon a gyártók számára előnyös lehet egyes kiskereskedőkkel kizárólagos szerződést kötni, amennyiben nagy a termékek differenciáltsága. Kismértékű termékdifferenciáció esetén egyensúlyban nem jönnek létre kizárólagos szerződések.

Nagymértékű termékdifferenciáció esetén a vállalatok termékeik minőségét a medián fogyasztó értékeléséhez igazítják. Ugyanakkor az így megválasztott minőségek átlaga elmarad a kizárólagosságot alkalmazni nem képes vállalatok termékeinek minőségétől. Ezen eredmény ellentmond azon korábbi állításnak, miszerint a kizárólagos szerződések alkalmazása azért lehet indokolt, mert az magasabb minőségű szolgáltatásnyújtásra ösztönzi a kereskedőket, így szabályozói szempontból indokolt a kizárólagos szerződések vizsgálata. Az eredmények ugyanakkor többszereplős piacra közvetlenül nem kiterjeszthetők.

A páros összehasonlításokat gyakran használják rangsorok felállítására. Bizonyos helyzetekben azonban nem áll rendelkezésre minden adat, nem lett minden pár összevetve. Ilyenkor a páros összehasonlítás mátrixok nincsenek teljesen kitöltve. A kutatócsoport két módszert mutat be, melyekkel ilyen mátrix alapján egy egymás elleni eredményeken alapuló tenisz örökranglista felállítható (Bozóki, Csató és Temesi, 2016). A kiválasztott 25 játékos megegyezik a hivatalos ATP világranglista első helyezettjeivel, miközben többen – életkorukból fakadóan – soha nem mérköztek meg egymással. Az elemzésben alkalmazott mindkét módszer szerint Nadal, Federer és Sampras bizonyult az elmúlt évtizedek három legjobb teniszezőjének.

A vegyes tulajdonú piacok működését a kutatócsoport a korábbi években is vizsgálta. Vegyes, illetve félig-vegyes oligopóliumokról akkor beszélünk, amikor az egyik vállalat teljes egészében, illetve részben állami tulajdonban van, és külső szabályozó helyett piaci szereplőként törekszik a társadalmi többlet növelésére. A vegyes Bertrand-Edgeworth oligopóliumok terén a kutatócsoport folytatta a Rácz és Tasnádi (2015) műhelytanulmányban megkezdett munkát. Számos gyakorlati példával illusztrálta az eredményeket, szükséges és elégséges feltételt adott a tiszta Nash-egyensúly létezésére, továbbá megmutatta, hogy az állami tulajdonú vállalat megjelenésével a tiszta Nash-egyensúllyal rendelkező kapacitástartomány számottevően növekszik, azaz az állami vállalat megjelenése kiszámíthatóbbá teszi a piac egyensúlyi kimenetelét (Rácz és Tasnádi, 2016).

A részben állami tulajdonú vállalat esetét vizsgálva, a korábbi eredményeken továbblépve, sikerült lineáris keresleti görbe, szimmetrikus kapacitások és duopólium mellett meghatározni a kevert egyensúly atomjait (Nagy és Tasnádi, 2016 konferencia előadás). A kevert egyensúlyban mindkét vállalat stratégiája a tartójának felső határán atomos. A magánvállalat egyensúlyi stratégiája hézagos a részben állami tulajdonú vállalat által alkalmazott legmagasabb ár és a magánvállalat által alkalmazott legmagasabb ár között.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A kutatócsoporthoz érkezett vendégségbe Anna Moskalenko (Universitat Rovira i Virgili, 68 nap, COST action program keretében).

A kutatócsoport programbizottsági tagságon keresztül társszervezője volt a Párizsban megrendezett Oligo 2016 Workshopnak (<http://oligoworkshop2016.dauphine.fr/>), amely a három évvel korábban Budapesten elindított Oligo 2013 Workshop folytatása volt. Az Oligo Workshop sikeres szériának bizonyult, 2014-ben Rómában, 2015-ben Madridban került megrendezésre, 2017-ben pedig Moszkva lesz a helyszíne.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

NKFI K-119930: Game Theory: Concepts, Methods, Applications

futamidő : 2016-12-01 - 2020-11-30

össztámogatás: 34,207 millió Ft

A kutatásra javasolt kérdések a játékelmélet több területét érintik és a következő kutatási témákba csoportosíthatók: 1. A puha korrelált egyensúly és alkalmazásai; 2. Nem teljes információs kooperatív játékok; 3. Végtelen sok szereplős kooperatív játékok; 4. A nukleolusz axiomatizálásai; 5. Súlyozott nukleoluszok kiszámítása kiegyensúlyozott játékokban; 6. Hálózatok által korlátozott együttműködést modellező játékok duálja; 7. Stabil allokációk oszthatatlan termékkel és pénzzel rendelkező piacokon; 8. Kooperatív játékelméleti eszközök alkalmazása költségelosztási problémákra; 9. Vertikálisan korlátozott oligopólium játékok; 10. Igazságos tortafelosztás.

A kutatócsoport egy tagja Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült, egy másik tag elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia Prémium Posztdoktori Programjának támogatását.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bakó B.: Exclusive contracts with private information in successive differentiated oligopolies. *European journal of law and economics* 42:(3), 539–546. (2016) (<http://dx.doi.org/10.1007/s10657-013-9410-3>, <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1439/>).
2. Bozóki S, Csató L, Temesi J: An Application Of Incomplete Pairwise Comparison Matrices For Ranking Top Tennis Players. *European Journal Of Operational Research*. 211–218. (2016) (<Http://Dx.Doi.Org/10.1016/J.Ejor.2015.06.069>, <Http://Eprints.Sztaki.Hu/8996/>).
3. Rácz Z, Tasnádi A: A Bertrand-Edgeworth Oligopoly With A Public Firm. *Journal Of Economics*, 119:(3), 253–266. (2016) (<Http://Dx.Doi.Org/10.1007/S00712-016-0486-4>, <Http://Unipub.Lib.Uni-Corvinus.Hu/1898/>).

MTA-DE LENDÜLET MAGYARORSZÁG A KÖZÉPKORI EURÓPÁBAN

kutatócsoport-vezető: Bárány Attila Pál, az MTA doktora
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon: (52) 512-900/22130; fax: (52) 412-336
e-mail: barany.attila@arts.unideb.hu; honlap: <http://memhung.unideb.hu/>
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2014

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A kutatócsoport a középkori Magyar Királyság Európában elfoglalt helyét, a róla élő képet, diplomáciai kapcsolatrendszerét és – írott, ikonográfiai és tárgyi – forrásait tárja fel külföldi levél- és kéziratárakban. Kontaktológiai, imagológiai és Hungarica-kutatást végeznek. A kutatás területei: Magyarország és Nyugat-Európa, illetve a Szentszék a késő-középkorban; a Német Lovagrend és Lengyelország-Litvánia kapcsolatai. A forrásokat közlő online digitális adatbázist folyamatosan bővítik.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Ismeretlen forrásokat tártak fel (diplomáciai levelezés, követjelentések, megbízások, sokpecsétes oklevelek, pecsétek; különösen a Zsigmond- és Jagelló-kori diplomáciai iratok). Levél- és kéziratári kutatást, digitalizálást végeztek a British Library-ben, a The National Archives-ban, az Oxfordi Bodleian Könyvtárban. Bécsben. Velencében és Milánóban is találtak újabb forrásokat. Zsigmond velencei diplomáciai kapcsolatairól írott monográfiájuk megjelenése elhúzódott a 2017. év elejére. Forrásokat tártak fel a selmecbányai, a körmöcbányai, a zólyomi és az eperjesi levéltárban. Dolgoztak a rostocki Archiv der Hansestadt-ban. Az Archiwum Głównie Akt Dawnych w Warszawie összes magyar vonatkozású oklevelét digitalizáltatták. A Jagelló korszak 1510-1520-as éveinek francia viszonyrendszerét tanulmányozták: a párizsi Archives Nationales anyagának, J, L, K szekció vizsgálata. Kutattak az Archives de Rennes-ben. Megjelentették a Foix-Candale-i Anna királyné Franciaországról Magyarországra való utazásáról beszámoló londoni és párizsi kéziratokat A korábban feltárt magyar vonatkozású ősnymtatvány – *Legenda S. Albani martyris*, Pierpont Morgan Library – feldolgozása folyamatban van. Folytatódik a pápai-magyar kapcsolatok kutatása, az eredmények közzlése, dolgoztak a Vatikáni Titkos Levéltárban és Könyvtárban. Magyarország spanyol kapcsolatai terén folytatják a kutatás előkészítését.

Forrás-adatbázis: Memoria Hungariae: Elkészítették a 2.2.4.1-es verziót, azt folyamatosan rekordokkal töltik fel, ma már több mint 200 db rekord érhető el, melyek kilenc levéltár/könyvtár anyagából kerültek ki. A nagyközönség számára 2016 novemberében nyitották meg (<http://lendulet.memhung.unideb.hu>).

Kiállítást rendeztek Szentendrén, a Ferenczy Múzeumi Központban, *Pilisi Gótika – II. András francia kapcsolatai* címmel, 2016. máj. 19-júl. 31. között, az MTA BTK Régészeti Intézettel közösen. A 13. századi Magyarország Európához való kötődését a király szentföldi kapcsolatain, a francia klerikusok okleveles és pecsétanyagán, valamint a ciszterci kolostor építészeti emlékein keresztül mutatták be. Középkori pecséteteket (pl. az Aranybulla) digitalizáltak és 3D modelleztek, az Eperjesi Levéltár és az Eperjesi Egyetem segítségével.

Előadások//Publikációk: 18 előadást külföldön (7 ország: Angers, Bamberg, Đakovo – Ilok, Erlangen, Leeds, Lviv, Olomouc, Oxford, Nagyvárad, Párizs, Prága, Rennes, Rostock, St.

Etienne, Zágráb), 25-öt itthon tartottak, ebből ötöt idegen nyelven. Megjelent 1 monográfia, 2 idegen nyelvű és 3 társszerkesztett tanulmánykötet, 1 forráskiadvány, 29 tanulmány (17 idegen nyelven, 4 külföldön). Megjelent a konstanzi zsinat és Magyarország kapcsolatairól szóló kötetük (*Das Konzil von Konstanz und Ungarn*), benne egy manchesteri Hungaricával, illetve egy kötet a Jagelló-kori diplomáciatörténetről (*The Jagiellonians in Europe*).

b) Tudomány és társadalom

Szerepeltek a Kutatók Éjszakáján, a debreceni és országos médiában (Alföld TV, Egyetemi Élet, FM90 Campus Rádió, MTVA). Előadtak a Magyar Tudomány napján az MTA-n. Szerepelnek a HÖK és a DEXPO rendezvényein. A tehetséggondozás keretében részt vettek doktorandusz konferenciák szervezésében, történelemórát tartottak középiskolákban. Tudományos ismeretterjesztő írásokkal jelentkeztek az Újkor.hu-n.

(www.facebook.com/Magyarország-a-középkori-Európában-1437944433124711/)

Tudományos előmenetel: 2016. áprilisában a Debreceni Egyetemen munkatársuk megvédte habilitációs értekezését (*Pierre Choque: Anna királyné 1502-es fogadtatásának ünnepei*).

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2016-ban

Hatan vesznek részt felsőoktatási képzésben, négyen (1 törzstag) 10 PhD-témát vezetnek. Munkatársaik a *Christian-Muslim Relations 1500-1600 c.* projekt (Lublin-Birmingham) keretében a Brill kiadó enciklopédiájában írnak szócikkeket. Együttműködnek a *The Jagiellonians: Dynasty, Memory and Identity in Central Europe* kutatócsoporttal (Oxford, Somerville College); a *Medieval Central Europe Research Network* projekttel. Dolgoznak a MARGEC projektben (*Marginalité, économie et christianisme. La vie matérielle des couvents mendiants en Europe centrale*).

Vendégkutató/oktató meghívása:

Debrecen 2016. máj. 10.: az MTA BTK Lendület Szent Korona kutatócsoport vezetője

Debrecen 2016. okt. 5.: Adrien Quéret-Podesta (Univerzité Palackého v Olomouci, Csehország).

Külföldi vendégoktatás:

Munkatársuk 2016 júliusában kurzust tartott *Magyarország képe a bajor történetírásban (Ungarnbilder)* tárgyában a bambergi Otto-Friedrich Universitát Történelem Intézetében.

Szervezett nemzetközi konferenciák:

The Image of States, Nations and Religions in Medieval and Early Modern Central and East Central Europe. Debreceni Egyetem, 2016. okt. 6-7. Francia, cseh, lengyel, lett, német, szerb kutatókat hívtak meg.

Szervezett hazai konferenciák:

2016. jún.10-én a szentendrei Ferenczy Múzeumban konferenciát tartottak (*Et ai estat en Ongri' et en Franssa / És valék úgy Magyar-, mint Franciaországban. Francia-magyar kapcsolatok a középkorban II.*) A csoport munkatársai mellett az SZTE, a KGRE, az ELTE és a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársai, valamint az olomouci Palacky Egyetem munkatársai is előadtak. A *Németalföld emléke Magyarországon – Magyar-németalföldi találkozási pontok* címmel rendezett konferenciájuk anyaga kiadás alatt áll.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egy kutatójuk részt vesz a *Pápai megbízottak a 11-13. századi Magyarországon*, c. OTKA NN 109690 pályázatban. Két kutatójuk tag az OTKA Konstanzi zsinat (2015-18) 112786 K projektjében. Munkatársuk Campus Hungary tanulmányutat tett Szlovákiába, illetve elnyerte a Nemzet Fiatal Tehetségeiért Ösztöndíjat.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Monográfia

1. Györkös A: *Reneszánsz utazás. Anna királyné 1502-es fogadtatásának ünnepei Észak-Itáliában és Magyarországon*. Attraktor, Máriabesnyő 218. (2016)

Tanulmánykötetek

2. *The Jagiellonians in Europe: Dynastic Diplomacy and Foreign Relations*. Ed. Bárány A, Bacsa B. Debrecen (Memoria Hungariae, 2) 224. (2016)
3. *Das Konzil von Konstanz und Ungarn*. Hrsg. Bárány A, Bacsa B. Debrecen 276. (2016)

Társszerkesztés

4. *Elfeledett háborúk. Középkori csaták és várostromok (6–16. század)*. Szerk. Pósan L. – Veszprémy L. Budapest, Zrínyi 456. (2016)
5. *Nekünk mégis Mohács kell... II. Lajos rejtélyes halála és különböző temetései* Szerk. Farkas G, Szebelédi Zs, Varga B. Budapest. 336. (2016)

Forráskiadvány

6. Joinville, de J: *Szent Lajos élete és bölcs mondásai*, Csernus S. (szerk. és ford.) Budapest, Balassi 48. (2016)

Tanulmányok

7. Bárány A: *Burgundian Crusader Ideology in Bertrandon de la Broquière's Le Voyage d'Outremer*, In: *Byzance et l'Occident III*, ed. Egedi-Kovács E, Bp., 265–287. (2016)
8. Csernus S: *V. László franciaországi követségének forrásaihoz: Tours, 1457. dec.*, In: Tóth F,
9. Zágorkhidi Czigány B. (szerk.): *Via Sancti Martini*. Bp. 165-190. (2016)
10. E. Kovács P: *Zsigmond császár Mantovában*, In: Horn I, et. al. (szerk.): *Művészet és mesterség: Tisztelgő kötet R. Várkonyi Ágnes emlékére 2. köt.* Bp., 87-102. (2016)
11. Györkös A: *The Saint and His Finger: Dominican Legends and Exempla from Thirteenth-Century Hungary*, *Hungarian Historical Review* 5, 3: 536-556. (2016)
12. Kiss G: *Un légat pontifical au service de la paix entre Ladislas Jagellon II et l'Ordre Teutonique. Branda Ier di Castiglione et la Hongrie*, In: *The Jagiellonians in Europe*, 21-40. *The Jagiellonians in Europe: Dynastic Diplomacy and Foreign Relations*. Ed. Bárány A,
13. Bacsa B. Debrecen (Memoria Hungariae, 2) 224. (2016)
14. Novák Á: *János Perényi, Master of the Treasury and his Relationship with the Upper-Hungarian Cities (1438–1458)*, *Mesto a dejiny* 76–88. *The Jagiellonians in Europe: Dynastic Diplomacy and Foreign Relations*. Ed. A. Bárány, B. Bacsa. Debrecen (Memoria Hungariae, 2) 224. (2016)
15. Pósan L: *A Német Lovagrend megítélése Magyarországon II. András korában*, *Történelmi Szemle* 58, 465-74. (2016)

MTA-ELTE LENDÜLET HUMANIZMUS KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kiss Farkas Gábor, PhD
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A.
telefon: (1) 411 6500 / 5792; e-mail: kiss.farkas@btk.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2014

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A kutatócsoport öt éves kutatási tervének fő célkitűzése a korai magyar értelmiség átfogó vizsgálata (1420-1620), irodalmi munkásságuk és a karriermintázatok feltérképezésével, amelynek egyik megjelenési formája egy angol nyelvű szerzői lexikon lesz. A szócikkek, ill. az adatgyűjtés előrehaladásáról 2016 januárjában beszámolót tartottak az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetében, ahol ismertették a forráskutatás módszereit és addig elért eredményeit. A Reneszánsz-Barokk Kutatócsoport több tagja részt vesz munkájukban és a szűkebb körön kívül is sikerült több, elsősorban pályája kezdetén álló kollégát bevonni a munkába. Az eredeti célkitűzés 300 szerzőre vonatkozott, jelenleg a 2. év végéig ebből elkészült 150 szerző (az első kilencvenből készült anyagot bemutatták 2016 januárjában: <http://bit.ly/2aG6Dqk>).

Mivel jelentős forrásanyag áll már rendelkezésre, elkezdtek kidolgozni a lekérdezhető adatbázissá való átdolgozás szempontrendszerét. A kutatás előrehaladása megfelel az előzetes terveknek; remélhető, hogy a negyedik év végére elkészül az eredeti célkitűzésnél 1/3-dal több, kb. 400 szerző, ill. szöveg részletes feltárása.

A forrásfeltárás folyamán számos fontos, új szöveg és adat került elő, amelyek jelentékenyen módosítják egy-egy szerzőről, vagy a magyar irodalomtörténet egy-egy korszakáról alkotott képet. Ezek közül csak: a Boroszlóban folytatott kutatás során derült fény arra, hogy Leonard Huntepichler domonkos vicarius generalis pedagógiai művét, a *Directio pedagogorumot* (1455) a magyarországi rendtartomány számára írta. Az ebben leírt módszertani és nyelvhasználati szabályok népnyelv és latin viszonyában alapvetően új fényt vetnek a kolostori magyar nyelvű írásbeliség kialakulására a 15. század végi Magyarországon. Krakkói kutatómunkájuk során került elő Sylvester János legkorábbi ismert verse, Uppsalában pedig egy talán hozzá köthető Melanchthon-kiadás (1526), amelyben a legkorábbi magyar nyelvű összefüggő nyomtatott szöveg található. Közlés alatt van egy 1475 körülre datálható, Besztercebányán keletkezett korai humanista költemény, két magyarországi latin propagandavers Hunyadi Jánosról és Mátyás királyról, valamint egy Vitéz Jánosnak tulajdonított, eddig nem ismert vers is. Munkájuk során prioritásnak tekintik, hogy az előkerülő forrásokat a lehető leghamarabb bemutassák a szakmai közönségnek (ezt a cél szolgálja a *Mercuriales* c. előadássorozatuk), és elérhetővé tegyék a kutatás számára (ezt mutatja az *Irodalomtörténeti Közleményekben*, ill. a *Magyar Könyvszemlében* megjelenő tanulmányok sora).

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az egyes kutatók éves vállalásai is a tervnek megfelelően haladnak: A *The art of memory in late medieval Central Europe* című háromszerzős, nemzetközi együttműködésben készült kötet 2016 februárjában jelent meg. Apáczai Csere János *Philosophia naturalis*ának kiadása elkészült, a szöveg a kiadónál van. Enyedi György *Prédikációinak* első kötete (a tervezett négyből) egyetemi hallgatók bevonásával készült, 2016 júniusában jelent meg, és mutatták be

a részben a kutatócsoport által szervezett kolozsvári konferencián. A 2015 júniusában tartott Enyedi-konferencián elhangzott előadások szövege megjelent az általuk kiadott *Enyedi 460* című tanulmánykötetben: ebben három, a kutatómunkában résztvevő graduális hallgató tanulmánya is szerepel. Folytatták a Zsámboky János levelezés kiadásához a forrásgyűjtést, és ehhez kapcsolódóan a bázeli városi levéltárból közölt fontos adatokat, amelyek új fényt vetnek az egyik legfontosabb, 16. századi zsarnokellenes értekezés szerzőségére (két tanulmánya megjelent a *History of European Ideas* c. folyóiratban). Egyik munkatársuk talán a legfontosabb szerzőjük a lexikon-szócikkek előkészítésében, emellett több tanulmányt tett közzé, részt vett egy oxfordi és prágai forrásfeltáró tanulmányúton és onnan publikálta Nicolaus de Mirabilibus eddig ismeretlen ajánlását. Másik munkatársuk befejezte mintegy 500 oldalas, az ELTÉ-n és a Sorbonne-on, co-tutelle keretében, francia nyelven írt disszertációját, amelynek védésére 2017 márciusában fog sor kerülni. Emellett közzétette a wolfenbütteli kutatásai során talált, eddig ismeretlen forrásokat a rovásírás 16. századi történetéhez.

b) Tudomány és társadalom

2015 novemberében az MTA BTK ITI, a SZTE BTK, és kutatócsoportjuk közös szervezésében megtartotta a II. magyarországi neolatin konferenciát, mintegy 30 résztvevővel (<https://iti.btk.mta.hu/hu/esemenyek/konferencia/141-ii-neolatin-konferencia>). Az előadások szerkesztett kötete 2016 őszén jelent meg. 2015 decemberében 2016 februárjától a kutatócsoport szervezésében szerdánként *Mercuriales* címmel előadássorozatot tartottak (<http://hece.elte.hu/index.php/2016/02/03/mercuriales/>), ahol magyar és külföldi (cseh, olasz, román) előadók mutatták be a nagyközönség részére friss kutatási eredményeiket. Az előadássorozatot 2016 őszén is folytatták. 2016 júniusában Kolozsváron a „*Te Deum laudamus...*” *Teológia, liturgia és vallási élet Erdélyben* címmel konferenciát szerveztek a Magyar Unitárius Egyház és az OSZK együttműködésével. Szervesen bekapcsolódtak az ELTE-n folyó doktori képzésben is: 2016-ban pedig két doktori hallgatójuk szerzett doktori címet.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Az MTA BTK Irodalomtudományi és Történettudományi Intézetével fenntartott szoros kapcsolat mellett együttműködnek az MTA-ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoporttal (a peregrinációs adatbázist a kutatócsoport-vezetője lektorálta), ill. az MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoporttal, ahol a firenzei Sismel látogatásakor a középlatin szótár elkészítésének folyamatát is bemutatták.

Az IS1301 COST-hálózat támogatásával Kolozsváron az Akadémiai Könyvtárban, Párizsban, az Institut de Recherche et d'Histoire des Textes-ben kutattak. Ugyanennek a hálózatnak a segítségével látták vendégül 2016 tavaszán a Babes-Bolyai Egyetem, Középkori Filozófia Tanszék munkatársát, aki disszertációját Temesvári Pelbárt alfabetikus szentenciakommentárjából, az *Aureum rosarium*ból védte meg Kolozsvárott. A kutatócsoport-vezető a kanadai SSHRC támogatásából utazott 2016 áprilisában Bostonba, a Renaissance Society of America kongresszusára, ahol a projekt belső kutatójával bemutatták a Leonard Coxszal kapcsolatos újabb eredményeket. Körvonalazódott egy nagyobb nemzetközi együttműködés terve a 16. századi európai iskolamesterek olvasási kultúrájával kapcsolatban. 2016 júniusában Budapesten megbeszélést tartottak az innsbrucki Ludwig Boltzmann Institut für neulateinische Studien kutatójával, ahol megállapodtak, hogy közös kutatásban készítik el azt a szempontrendszer, amely tekintettel lesz a koraújkori értelmiség társadalmi

kapcsolataira, családi viszonyaira, nyelvhasználati szokásaira, és a tervezett osztrák kutatócsoport már erre alapozva nyújtja be FWF-pályázatát. A magyar kutatócsoport is sikerként könyvelte el, hogy 2016 tavaszán felállt a Cseh Tudományos Alap (GAČR) támogatásával a cseh humanizmust hasonló szempontrendszer alapján feldolgozó kutatócsoport, amely a „Companion to Humanism in East Central Europe” sorozat második kötetét fogja előkészíteni (megjelenik 2021).

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A Reformáció emlékéve alkalmából, az EMMI által kiírt pályázaton a kutatócsoport elnyert 400.000 Ft-ot Enyedi György Prédikációi első kötetének megjelentetésére. Tanulmánykötetük megjelenésére nyertek NKA-pályázaton 500.000 Ft-ot. Munkatársaik a COST Action IS1301 pályázatán nyertek 1500-1500 euró utazási támogatást.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Kiss FG (with Dolezalova L and Wójcik R): The Art of Memory in Late Medieval Central Europe (Czech Lands, Hungary, Poland), ed. Kiss F.G, Paris-Budapest: L’Harmattan, (2016).
2. Kiss FG: Latin és népnyelv a késő-középkori magyarországi domonkos kolostorokban - Huntovich L: Directio pedagogorum, Irodalomtörténeti Közlemények 120, 225–247. (2016)/2)
3. Almási G: “Experientia and the Machiavellian turn in religio-political and scientific thinking: Basel in 1580,” History of European Ideas 41 857–881. (2016)
4. Enyedi György prédikációi 1., sajtó alá rendezte, az előszót és a jegyzeteket írta Lovas B, MTA-ELTE HECE, Magyar Unitárius Egyház, Budapest (2016).
5. Enyedi 460. Tanulmánykötet Enyedi György születésének 460. évfordulójára rendezett kamarakonferencia előadásából. Szerk. K. Kaposi K, Lovas B, MTA-ELTE HECE, Budapest (2016).

MTA-ELTE LENDÜLET LINGVÁLIS ARTIKULÁCIÓ KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Markó Alexandra PhD

1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A

telefon: (1) 485 5200 / 5189

e-mail: marko.alexandra@btk.elte.hu; honlap: <http://lingart.elte.hu/>

a kutatócsoport megalakulásának éve: 2016

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

A kutatócsoport ötéves kutatássorozata a nyelv (mint beszédszerv) folyamatos artikulációbeli (koartikulációs) részvételét, illetve annak eltéréseit vizsgálja különféle tényezők eltérése esetén. Az első kutatási évre (amelynek az első félévéről szól a jelen beszámoló) két pilot kísérlet van tervben, mindkettő az artikulációs tempó függvényében vizsgálja a nyelv helyzetét, illetve azzal összefüggésben a zöngeműködés eltéréseit. A kutatássorozat megkezdéséhez a kutatócsoport felállítása, a műszerek (ultrahangkészülék és elektroglottográf), valamint a legszükségesebb hardveres és szoftveres háttér beszerzése volt a legfontosabb feladat. A labor kiépítése a befogadó intézmény vállalása volt, ennek előzetes adminisztrációs munkálatai folynak.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az első pilot kutatás a nyelv helyzetét és formáját vizsgálja ultrahanggal, különféle mássalhangzós környezetekben ejtett magánhangzók esetében gyors és lassú beszédben. Egy, a módszertan körvonalazására irányuló előzetes tapogatózó kutatás 5 beszélővel elkészült, ennek az eredményei alapján a kutatócsoport absztraktot nyújtott be egy nemzetközi konferenciára (ennek elbírálása folyamatban van). Az első tapasztalatok alapján további ultrahangfelvételek készültek el, feldolgozásuk megkezdődött.

A másik pilot kutatás elektroglottográffal vizsgálja a szókezdő helyzetű magánhangzók zöngeműködését a magánhangzó-minőség és az artikulációs tempó függvényében. A kutatási dizájn kialakítását szolgáló kísérletek és a próbamérések elkészültek. Az ezek alapján megtervezett kutatási anyag rögzítése folyamatban van. Az előzetes eredmények alapján nemzetközi konferenciára nyújtotta be a kutatócsoport a kutatási tervet (elbírálása folyamatban van).

A kutatócsoport együttműködést alakított ki az SZTE Informatikai Intézet és az MTA-SZTE Mesterséges Intelligencia Kutatócsoport munkatársaival, és ultrahangfelvételek felhasználásával a "Silent Speech Interface" terén biztató eredményeket sikerült elérni. Az erről szóló tanulmányt publikálásra elfogadta a Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia szerkesztőbizottsága.

b) Tudomány és társadalom

Tekintettel arra, hogy a kutatócsoportnak van Magyarországon első ízben lehetősége arra, hogy artikulációt vizsgáljon ultrahangkészülékkel, ennek a módszertannak a bemutatása a szakmai közösségnek, illetve az érdeklődő nagyközönségnek mind konferenciákon, mind pedig a tömegtájékoztatóban többször megtörtént.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

A kutatócsoport minden tagja oktató a felsőoktatás különböző szintjein. A kutatócsoporti munkához kapcsolódóan egy külföldi hallgató BSc szintű szakdolgozata és egy magyar hallgató TDK-dolgozata készült el a kutatócsoport egy-egy tagjának témavezetésével (az utóbbi első helyezést ért el a kari TDK-fordulón, és továbbjutott az országos döntőre).

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoportnak nem volt hazai vagy külföldi pályázata a 2016-os évben.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

A kutatócsoportnak nem volt publikációja ebben az évben, mert 2016. július 1-én alakult.

MTA-PPKE LENDÜLET EGYHÁZTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tusor Péter

2087 Piliscsaba, Egyetem u. 1.

telefon: (26) 375 375/2956; fax: (26) 375 375/2917; e-mail: tusor@btk.ppke.hu

a kutatócsoport megalakulásának éve: 2013

I. A kutatóhely fő feladatai 2016-ban

Működési területe elsődlegesen a vatikáni és kiegészítő jelleggel a bécsi kutatások. Teljesítés alatt álló vállalt feladataik: szélesebb részpublikációs hálóba illeszkedően olyan eredmények elérése, amelyek *a)* alkalmasak saját, specifikus könyvsorozatokban történő megjelentetésre *b)* önálló kiadványok nemzetközi kooperációban történő publikálására. A Kutatócsoport egyik fontos feladata tehát az ötéves pályázati ciklusban az, hogy egy bécsi irányítású nemzetközi projektben megfelelően képviselje a magyar tudományosságot és történelmet; fő célkitűzése pedig, hogy vatikáni viszonylatban egyenrangú szakmai partnerei legyünk a nemzetközi kutatásnak, kiváltképp a római székhelyű illetve orientációjú történeti intézeteknek. Az öt projektév során folyamatosan a középpontban áll, hogy felelevenítsék a nagy múltú vatikáni magyar történeti kutatások hagyományait, és Magyarország történelmét újabb vatikáni források feltárásával és kurrens szempontok alkalmazásával ismerjék és ismertessék meg nemzetközi szinten. Ennek megvalósítására tényleges feladataik a negyedik pályázati évben a következők voltak:

A) részprojekt (bécsi kutatási irány) Bishofslexikon, Frintaneumslexikon: A Bischofslexikon der Habsburger Monarchie (1804–1918) gyakorlatilag lezárt kéziratának tényleges megjelentetése német és magyar nyelven, szakmai bemutatója a projektpartnerrel Bécsben, Rómában és Budapesten. Frintaneumslexikon: a szócikkek javítása, adatainak kiegészítése az intézmény bécsi matrikulái, valamint az esztergomi prímási és egri érsek levéltár „Frintaneum” fondja alapján; a szócikkek németre fordítása, a szlovák kollégák biogrammjainak (amennyiben elkészülnek) magyarra fordítása. A kézirat lezárása.

B) részprojekt (vatikáni kutatási főirány) A két világháború közötti, újonnan megnyitott ASV diplomáciai anyag inventáriuma; a budapesti nunciatúra inventáriuma lezárt kéziratának sajtó alá rendezése, kiadása a CVH-ban és szakmai bemutatása; a bukaresti, prágai és belgrádai nunciatúra és a Rendkívüli Egyházi Ügyek Kongregációja inventáriuma kutatásai szakaszának befejezése, a lezárt kézirat sajtó alá rendezése, kiadása a CVH-ban és szakmai bemutatása. A vatikáni magyar kutatásokról szóló angol nyelvű áttekintések munkálatainak befejezése, az anyag külföldi kiadásának előkészítése, szervezése. Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezése. Mikropolitikai tanulmány kötet sajtó alá rendezésének befejezése, megjelentetése és bemutatása az elemzett események 400. évfordulója alkalmából. Idekapcsolódóan kívánták elvégezni Pázmány kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvének kiadását. Stratégiai fontosságánál fogva, részben új kollégák bevonásával erősíteni kívánták a középkori vatikáni magyar anyag feltárását, az eredetileg vállalt programjukat kiegészítve. Mindkét részprojekt a Mohács előtti korszakra koncentrál: a) Magyar vonatkozású pápai brévék feldolgozása és kiadása (a közreműködésükkel készült doktori disszertációra alapozva). Magyar vonatkozású szupplikációk VI. Adorján pápa idejéből. A Kutatócsoport a 4. munkaévtől új Bolyai-ösztöndíjas taggal bővült. Serédi kutatásainak befejezése, vatikáni forrásokkal történő kiegészítése és megjelentetése is céljuk volt.

II. A 2016-ban elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A) részprojekt (Bécsi kutatási irány)

Bishofslexikon: Az osztrák projektpartner szükségesnek látta a szócikkek újbóli korrektúrázását és frissítését. Lendület-pályázatuk bécsi iránya jóval kevésbé látványos a vatikáninál, ám ez nem csökkenti az eredmények maradandóságát, tudományos értékét. Megállapodásuk szerint a magyar változat, ami már készen van, csupán a német után jelenhet meg.

Frintaneumslexikon: a szócikkek javítása, kiegészítése megtörtént, a németre fordítás folyamatban. A szlovák kollégák szócikkei még nem érkeztek meg. A két lexikon rájuk eső kutatási munkálatait időarányosan elvégezték, a nemzetközi projektpartner(ek)ért nem vállalhatnak felelősséget.

B) részprojekt (Vatikáni kutatási főirány)

A két világháború közötti, újonnan megnyitott ASV diplomáciai anyag inventáriuma

A budapesti nunciatura inventáriuma lezárt kéziratának sajtó alá rendezése, kiadása a CVH-ban és szakmai bemutatása. A kutatás az *Inventarium Vaticanum I.* kötet publikálásával és szakmai bemutatójával megvalósításra és lezárásra került. Vö. <http://institutumfraknoi.hu/kronologia>; <https://www.youtube.com/watch?v=UHddzKwxAak&t=4s>. A bukaresti, prágai és belgrádai nunciatura és a Rendkívüli Egyházi Ügyek Kongregációja inventáriuma kutatásai szakaszának befejezése, a lezárt kézirat sajtó alá rendezése, kiadása a CVHban és szakmai bemutatása. A kutatás továbbra is folyamatban.

A vatikáni magyar kutatásokról szóló angol nyelvű áttekintések munkálatainak befejezése, az anyag külföldi kiadásának előkészítése, szervezése. A kora újkori pápaságról szóló kötetten már egy cambridgei egyetemi kiadó dolgozik. Finanziális (a végső proofreading költségeit váratlanul megemelték) és szakmai okok miatt (az együttműködés elmélyítése az Università della Tuscián működő partnerintézménnyel) a kötet végül Viterbóban, a Sette Città kiadó gondozásában jelent meg. Vö. http://institutumfraknoi.hu/baroque_papacy_1600_1700.

Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezése. Mikropolitikai tanulmány kötet sajtó alá rendezésének befejezése, megjelentetése és bemutatása az elemzett események 400. évfordulója alkalmából megtörtént:

http://institutumfraknoi.hu/pazmany_jezsuita_ersek_kinevezesenek_tortenete_1615_1616_mikropolitikai_tanulman

Pázmány kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvéhez kismonográfia-szerű kísérőtanulmány készül. A kutatás során ugyanis feltárássra került a Pázmány-Tholdy család levéltára is hihetetlenül gazdag és értékes iratanyaggal.

Középkori vatikáni magyar anyag feltárása:

Magyar vonatkozású pápai brevék feldolgozása és kiadása teljesítve http://institutumfraknoi.hu/brevia_clementina_vii_kelemen_papa_magyar_vonatkozasu_breve_i_1523_1526

Magyar vonatkozású szupplikációk VI. Adorján pápa idejéből: a Kutatás jó ütemben halad, lezárása az 5. pályázati évben, vélhetően annak legvégére meg fog valósulni.

A Kutatócsoport a 4. munkaévtől új Bolyai-ösztöndíjas taggal bővült. Serédi októbertől elhatalmasodó betegsége, majd februári elhunya miatt a részprojekt sajnálatosan nem valósulhatott meg.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport kutatómunkájának társadalmi vetülete továbbra is és folyamatosan többrétegű. Mindenekelőtt nemzetstratégiai célnak tekintik annak folyamatos biztosítását, hogy a magyar történelem vatikáni forrásai valóban a magyar történelem dokumentumaiként kerülnek feldolgozásra, kiadásra, és nem szlovákként, románként, délszlávként. A *Bischofslexikon* és immár a *Frintaneumslexikon* esetében is külön ügyelnem arra, hogy a szlovák szerzők biogrammjaiban megőrződjék a történeti objektivitás, ez a harmadik munkaévhez hasonlóan a negyedikben is kiemelt, munkás feladatuk maradt. A nemzetközi kontextusban születő eredmények alap kutatási szinten hozzájárulnak a nemzeti identitás erősítéséhez, az olyan széles társadalmi érdeklődéssel övezett időszakok tárgyilagosabb megismeréséhez, mint a Horthy-korszak. Ezt az *Inventarium Vaticanum I* júniusi bemutatója és az azt övező széleskörű érdeklődés megfelelően bizonyítja.

Közvetlen hatást jelent, hogy a kutatócsoport továbbra is egyetemi közegben működik. Igaz, oktatási lehetőségei a PPKE BTK-on továbbra is jelentősen leszűkültek maradtak. A kutatásokba graduális és posztgraduális hallgatók ugyanakkor továbbra is bekapcsolódnak. A kutatásoknak az egyetemi oktatással alkotott interakciójának kiemelkedő mozzanata volt a 4. munkaév elején megrendezett I. Fraknói Nyári Akadémia egyetemi hallgatók számára.

A 3. munkaévtől működő új honlapjuknak köszönhetően új távlatokat kaptak eredményeik, tevékenységük hazai és nemzetközi megismerésének lehetőségei. Ezek az alkalmak a 4. munkaévtől látványosan bővültek. Eredményeik szakmai ismertetése nemcsak a jelenlévők, hanem a You Tube csatornájukra történő feltöltésük révén a lehető legszélesebb érdeklődő közönség számára elérhető: https://www.youtube.com/channel/UCPscGUuIG1rnp13lnl_P3qg

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2016-ban

Korábbi kapcsolataikat kivétel nélkül megőrizték és ápolták. A két lexikon munkálatai során az Universitát Wien, Kirchengeschichtliches Institut részéről mutatkozó késés nem okoz konfliktushelyzetet. A vatikáni kutatások külföldi partnereit továbbra is a nemzetközi budapesti konferencia tudományos bizottsága testesíti meg, a kooperáció kurrens fejezetét a *The Baroque Papacy* vietrbói megjelentetése jelentette. A Deutsches Historisches Institut in Rom munkatársával egy, az 5. projektévre eső római nunciatúratörténeti konferenciárészvétel előkészítése zajlik. Az Università Pontificia Gregoriana, Roma két professzorának meghívása a budapesti egyetemi előadásra és szakmai konzultációra folyamatban. A római Università Pontificia della Santa Croce és a kereti között működő Nemzetközi Zsinattörténeti Társasággal folytatott kooperációjuk fontos fejezete egy professzor előadása a PPKE-n, illetve az 5. projektévre eső berlini konferencián a csoport vezetője előadásának megszervezése, illetve részvétele egy a Társaság által kiadandó tanulmánykötetben. Kutatási szinten rendszeresen megjelennek a vatikáni és bécsi gyűjteményekben. Hazai tudományos munkakapcsolatok továbbra is elsődlegesen az egyházmegyei levéltárakkal és

gyűjteményekkel mélyültek el úgy levéltári kutatásaik, mint az éves egyháztörténet-sz talákozón való részvételük eredményeként.

IV. A 2016-ban elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

MTA: 21,900 millió Ft (Lendület-támogatás)

Egyéb bevételek a pályázati évben nem volt, a siker reményében pályáztak azonban az 5. projektvegre egy nagyobb, mintegy 10 milliós támogatásra a PPKE KAP alapjánál.

A Bolyai ösztöndíjas helyük váratlan haláleset miatt szűnt meg.

V. A 2016-ban megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Tóth K, Tusor P: *Inventarium Vaticanum I: A Budapesti Apostoli Nunciatura levéltára (1920–1939)*, Budapest; Róma: MTA-PPKE "Lendület" Egyháztörténeti Kutatócsoport; Gondolat (2016) (*Bibliotheca Historiae Ecclesiasticae Universitatis Catholicae de Petro Pázmány Nuncupatae. Series I. Collectanea Vaticana Hungariae; I/14.*) (ISBN:978-963-693-660-0)
2. Tusor P: *Pázmány, a jezsuita érsek: Kinevezésének története, 1615–1616* (Mikropolitikai tanulmány), Budapest; Róma: MTA-PPKE "Lendület" Egyháztörténeti Kutatócsoport; Gondolat 460 (*Bibliotheca Historiae Ecclesiasticae Universitatis Catholicae de Petro Pázmány Nuncupatae. Series I: Collectanea Vaticana Hungariae; I/13.*) (2106) (ISBN:978-963-308-254-6)
3. Tusor P: *The Baroque Papacy (1600–1700)*, Viterbo: Sette Citta 339 (2016) (ISBN:978-88-7853-715-6)
4. Tóth K: *Documents of the Hungarian Council Fathers in Hungarian Archives. Lessons and perspectives of a teamwork*, In: Philippe C (szerk.): *Il concilio Vaticano II alla luce degli archivi dei padri conciliari*. Citta del Vaticano: Lateran University Press, 253-269. (2016) (*Centro studi sul Concilio Vaticano II; 5.*) (ISBN:978-88-465-1048-8)
5. *A veszprémi püspökség és káptalan gazdálkodása a második világháború idején*, In:
6. Karlinszky B, Varga TL (szerk.): *"Nehéz időkben dönteni kell": A veszprémi püspökség a második világháború idején: a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskolán 2015. augusztus 26-án rendezett konferencia előadásai, 213-242.* (*A veszprémi egyházmegye múltjából; 29.*) (2016)(ISBN:978-963-12-6132-5)

**A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI EGYETEMI LENDÜLET-KUTATÓCSOPORTOK
FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2016-BAN**

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-BCE Lendület Stratégiai Interakciók Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,95	Ebből kutató ² :	4,95
PhD, kandidátus:	1,75	MTA doktora:	0,5
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :		Rendes tag és levelező tag:	0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2,7

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :	9
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :	9
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:	2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:	0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:	7
mindezekből recenzio, kritika magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0
idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0
idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0
idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	14	Összes független hivatkozások száma:	12
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 1	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	12	hazai:	10
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	0

6. A HAZAI FELŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :	4
Témavezetések száma: TDK munka:	7
Diplomamunka (BSc):	34
Diplomamunka (MSc):	10
PhD:	7

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	28 500	E Ft
Teljes saját bevétel:	49 352	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		3
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	10 042	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		5
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	13 470	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	1092	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	72	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	24 676	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-DE Lendület Magyarország a középkori Európában
Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	1,87	Ebből kutató ² :	1,87
PhD, kandidátus:	0,37	MTA doktora:	0,5
		Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			32
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			29
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			2
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	12	idegen nyelven:	10
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	8	Összes független hivatkozások száma:	8
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	25	hazai:	20
Nyilvános esemény megrendezése:	7	kulturális rendezvények:	6
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	5
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	4

6. A HAZAI FELSORÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			1
Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	10
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	21 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	11 000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	11 000	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Lendület Humanizmus Kelet-Közép-Európában
Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	4,5	Ebből kutató ² :	4,5
PhD, kandidátus:	3,5	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			26
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			25
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			8
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			4
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	3	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	4	idegen nyelven:	5
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	2	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	17	Összes független hivatkozások száma:	17
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 3	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	12	hazai:	13
Nyilvános esemény megrendezése:	13	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			4
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:	1

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :		28 500 E Ft
Teljes saját bevétel:		9000 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		9000 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :		0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Lendület Lingvális Artikuláció Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	1,9	Ebből kutató ² :	1,9
PhD, kandidátus:	1,25	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			1,66

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :		0	
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :		0	
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:		0	
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0	
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:		0	
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	0	Összes független hivatkozások száma:	0
--	---	--------------------------------------	---

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD:	0	MTA doktora:	0
---	------	---	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	0	hazai:	3
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	2

6. A HAZAI FELSOROKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :		1	
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	7

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	30 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2016-ban

A kutatócsoport neve: MTA-PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlagléttség ¹ :	1	Ebből kutató ² :	1
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora: 0,5	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma ³ :			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma ⁴ :			0,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma ⁵ :			21
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma ⁶ :			19
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:			5
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:			0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:			1
mindezekből recenzió, kritika magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul:	4	idegen nyelven:	6
Könyv szerkesztése ⁷ magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2015)

Összes hivatkozás száma ⁸ :	69	Összes független hivatkozások száma:	68
--	----	--------------------------------------	----

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2016-BAN

Tud. fokozat megszerzése ⁹ :	PhD: 0	MTA doktora:	0
---	--------	--------------	---

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen ¹⁰ :	3	hazai:	4
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma ¹¹ :			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	0

6. A HAZAI FELSORÓKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma ¹² :			1
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	4

7. PÉNZÜGYLADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege ¹³ :	18 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az egyéb hazai pályázati forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az EU forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel ¹⁶ :	0	E Ft

